

VÝVOJ OBYVATELSTVA ČESKÉ REPUBLIKY

2017

Obyvatelstvo

Praha, 3. 10. 2018

Kód publikace: 130069-18

Č. j.: CSU-02678/2018-61

Zpracoval: Odbor statistiky obyvatelstva

Ředitel odboru: Mgr. Robert Šanda

Kontaktní osoba: Mgr. Michaela Němečková, e-mail: michaela.nemeckova@czso.cz

Zajímají Vás nejnovější údaje o inflaci, HDP, obyvatelstvu, průměrných mzdách a mnohé další? Najdete je na stránkách ČSÚ na internetu: www.czso.cz

KONTAKTY V ÚSTŘEDÍ

Český statistický úřad | Na padesátém 81, 100 82 Praha 10, tel.: 274 051 111 | www.czso.cz

Oddělení informačních služeb | tel.: 274 052 304, 274 052 451 | e-mail: infoservis@czso.cz

Prodejna publikací ČSÚ | tel.: 274 052 361 | e-mail: prodejna@czso.cz

Evropská data (ESDS), mezinárodní srovnání | tel.: 274 052 347, 274 052 757 | e-mail: esds@czso.cz

Ústřední statistická knihovna | tel.: 274 052 361 | e-mail: knihovna@czso.cz

INFORMAČNÍ SLUŽBY V REGIONECH

Hl. m. Praha | Na padesátém 81, 100 82 Praha 10, tel.: 274 052 673, 274 054 223
e-mail: infoservispraha@czso.cz | www.praha.czso.cz

Středočeský kraj | Na padesátém 81, 100 82 Praha 10, tel.: 274 054 175
e-mail: infoservisstc@czso.cz | www.stredocesky.czso.cz

České Budějovice | Žižkova 1, 370 77 České Budějovice, tel.: 386 718 440
e-mail: infoserviscb@czso.cz | www.cbudejovice.czso.cz

Plzeň | Slovanská alej 36, 326 64 Plzeň, tel.: 377 612 108, 377 612 145
e-mail: infoservisplzen@czso.cz | www.plzen.czso.cz

Karlovy Vary | Závodní 360/94, 360 06 Karlovy Vary, tel.: 353 114 529, 353 114 525
e-mail: infoserviskv@czso.cz | www.kvary.czso.cz

Ústí nad Labem | Špálova 2684, 400 11 Ústí nad Labem, tel.: 472 706 176, 472 706 121
e-mail: infoservisul@czso.cz | www.ustinadlabem.czso.cz

Liberec | Nám. Dr. Edvarda Beneše 585/26, 460 01 Liberec 1, tel.: 485 238 811
e-mail: infoservislbc@czso.cz | www.liberec.czso.cz

Hradec Králové | Myslivečkova 914, 500 03 Hradec Králové 3, tel.: 495 762 322, 495 762 317
e-mail: infoservishk@czso.cz | www.hradeckralove.czso.cz

Pardubice | V Ráji 872, 531 53 Pardubice, tel.: 466 743 480, 466 743 418
e-mail: infoservispa@czso.cz | www.pardubice.czso.cz

Jihlava | Ke Skalce 30, 586 01 Jihlava, tel.: 567 109 062, 567 109 073
e-mail: infoservisvys@czso.cz | www.jihlava.czso.cz

Brno | Jezuitská 2, 601 59 Brno, tel.: 542 528 115, 542 528 200
e-mail: infoservisbrno@czso.cz | www.brno.czso.cz

Olomouc | Jeremenkova 1142/42, 772 11 Olomouc, tel.: 585 731 516, 585 731 511
e-mail: infoservisolom@czso.cz | www.olomouc.czso.cz

Zlín | tř. Tomáše Bati 1565, 761 76 Zlín, tel.: 577 004 932, 577 004 935
e-mail: infoservis-zl@czso.cz | www.zlin.czso.cz

Ostrava | Repinova 17, 702 03 Ostrava, tel.: 595 131 230, 595 131 232
e-mail: infoservis_ov@czso.cz | www.ostrava.czso.cz

ISBN 978-80-250-2865-0

© Český statistický úřad, Praha, 2018

Obsah

Úvod: Vývoj obyvatelstva v roce 2017.....	5
1 Obyvatelstvo podle věku a rodinného stavu.....	8
2 Sňatečnost.....	15
3 Rozvodovost.....	21
4 Porodnost.....	27
5 Potratovost.....	37
6 Úmrtnost.....	45
7 Migrace.....	55
8 Populační vývoj v krajích.....	62
Zdroje dat.....	92

Úvod: Vývoj obyvatelstva v roce 2017

Počet obyvatel České republiky v průběhu roku 2017 překročil hranici 10,6 milionu. Na celkovém ročním přírůstku 31,2 tisíce obyvatel se podílela jak zahraniční migrace (saldo 28,3 tisíce), tak přirozená měna (3,0 tisíce). Pokračoval růst plodnosti i počtu živě narozených dětí. Počet zemřelých byl nejvyšší za posledních dvacet let, úroveň úmrtnosti přitom meziročně stagnovala. Meziročně více bylo i sňatků a rozvodů, naopak poklesl počet potratů. Dlouhodobě probíhající proces stárnutí populace se projevil dalším navýšením podílu seniorů v populaci a průměrného věku obyvatel.

V roce 2017 počet obyvatel České republiky vzrostl o 31,2 tisíce osob, z počátečního stavu 10 578 820 obyvatel (k 1. 1.) na koncových 10 610 055 osob (k 31. 12.). Obdobnou početní velikost měla Česká republika naposledy na konci druhé světové války. Na vyšším počtu obyvatel se převážně, z devíti desetin, podílela zahraniční migrace, jejíž saldo dosáhlo 28,3 tisíce. Do České republiky se ze zahraničí přistěhovalo 45 957 osob, naopak 17 684 se jich vystěhovalo. Jednu desetinu celkového přírůstku naplnila přirozená měna, když živě narozených dětí bylo o 2 962 více než zemřelých osob.

Vývoj počtu obyvatel ve třech hlavních věkových skupinách se v roce 2017 vyvíjel shodně jako v předcházejících třech letech. Nejvýraznější, 3%, byl nárůst počtu obyvatel ve věkové skupině 65 a více let. Počet seniorů se během roku 2017 zvýšil o 51,3 tisíce na 2,04 milionu. Hranice dvou milionů seniorů tohoto věku byla překročena vůbec poprvé v historii ČR. Jednoprocentní nárůst opět vykázal počet dětí mladších 15 let, když se zvýšil o 23,4 tisíce na 1,67 milionu. Naopak o 1 % se snížil počet obyvatel produktivního věku 15 až 64 let, v absolutním počtu o 43,4 tisíce na 6,90 milionu.

Tab. A Pohyb obyvatelstva, 2007–2017

Ukazatel	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017
	Absolutní počty						
Živě narození	114 632	108 576	106 751	109 860	110 764	112 663	114 405
Zemřelí	104 636	108 189	109 160	105 665	111 173	107 750	111 443
z toho do 1 roku věku	360	285	265	263	272	317	304
Sňatky	57 157	45 206	43 499	45 575	48 191	50 768	52 567
Rozvody	31 129	26 402	27 895	26 764	26 083	24 996	25 755
Potraty	40 917	37 733	37 687	36 956	35 761	35 921	35 012
z toho umělá přerušeni těhotenství	25 414	23 032	22 714	21 893	20 403	20 406	19 415
Přistěhovalí	104 445	30 298	29 579	41 625	34 922	37 503	45 957
Vystěhovalí	20 500	20 005	30 876	19 964	18 945	17 439	17 684
Přirozený přírůstek	9 996	387	-2 409	4 195	-409	4 913	2 962
Přírůstek stěhováním	83 945	10 293	-1 297	21 661	15 977	20 064	28 273
Celkový přírůstek	93 941	10 680	-3 706	25 856	15 568	24 977	31 235
Střední stav obyvatel (tis.)	10 322,7	10 509,3	10 510,7	10 524,8	10 542,9	10 565,3	10 589,5
	Na 1 000 obyvatel						
Živě narození	11,1	10,3	10,2	10,4	10,5	10,7	10,8
Zemřelí	10,1	10,3	10,4	10,0	10,5	10,2	10,5
Sňatky	5,5	4,3	4,1	4,3	4,6	4,8	5,0
Rozvody	3,0	2,5	2,7	2,5	2,5	2,4	2,4
Potraty	4,0	3,6	3,6	3,5	3,4	3,4	3,3
z toho umělá přerušeni těhotenství	2,5	2,2	2,2	2,1	1,9	1,9	1,8
Přistěhovalí	10,1	2,9	2,8	4,0	3,3	3,5	4,3
Vystěhovalí	2,0	1,9	2,9	1,9	1,8	1,7	1,7
Přirozený přírůstek	1,0	0,0	-0,2	0,4	0,0	0,5	0,3
Přírůstek stěhováním	8,1	1,0	-0,1	2,1	1,5	1,9	2,7
Celkový přírůstek	9,1	1,0	-0,4	2,5	1,5	2,4	2,9

V souladu s tímto vývojem v roce 2017 pokračoval v Česku proces stárnutí populace. Průměrný věk obyvatel dosáhl 42,2 let, věkový medián 42,3 let. Na sto osob ve věku 20–64 let připadlo 65 osob ve věku 0–19 či 65 a více let. Na sto dětí ve věku 0–14 let připadlo 122 pětadesátiletých a starších seniorů (tzv. index stáří). Podle bilance obyvatel nadále rostl počet osob rodinného stavu svobodný/á a rozvedený/á a byl spojený s úbytkem osob ženatých/vdaných a ovdovělých.

V průběhu roku 2017 bylo uzavřeno 52 567 manželství, nejvíce za posledních deset let. Do manželství vstoupilo meziročně více osob svobodných, rozvedených i ovdovělých. Jak u svobodných, tak u rozvedených vzrostla úroveň sňatečnosti. Při zachování intenzity sňatečnosti svobodných na úrovni roku 2017 by do prvního manželství před 50. rokem věku vstoupilo 57,6 % mužů a 65,4 % žen. Další sňatek by při stávajících mírách sňatečnosti rozvedených uzavřelo 42,5 % mužů a 40,8 % žen z řad rozvedených. Průměrný věk při prvním sňatku u mužů meziročně stagnoval (na 32,2 roku), zatímco u žen se nepatrně snížil (o 0,1 na 29,8 let).

Počet rozvodů měl v posledním desetiletí klesající trend. V roce 2017 bylo podle dat Ministerstva spravedlnosti ČR ukončeno rozvodem 25 755 manželství, druhý nejnižší počet od roku 2000. Podíl rozvodů druhého či vyššího pořadí se dlouhodobě pohybuje na úrovni jedné pětiny. Převažují (44 % v roce 2017) rozvody zahájené na základě společného návrhu obou manželů na rozvod a rozvody rodin s nezletilými dětmi (59,0 %). Při zachování specifických měř rozvodovosti podle délky trvání manželství z roku 2017 by rozvodem skončilo 47,2 % manželství, což odpovídalo průměru předchozích deseti let. Meziročně byl podíl manželství končících rozvodem mírně vyšší. Manželství rozvedené v roce 2017 bylo ukončeno v průměru po 13,2 letech svého trvání.

Tab. B Základní intenzitní ukazatele demografického vývoje, 2007–2017

Ukazatel	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Tabulková prvosňatečnost - muži (%)	64,5	53,2	51,4	53,1	55,1	56,2	57,6
- ženy (%)	71,1	60,6	59,0	60,8	62,4	64,3	65,4
Průměrný věk při 1. sňatku - muži	31,2	32,3	32,3	32,3	32,4	32,2	32,2
- ženy	28,6	29,6	29,8	29,8	29,8	29,9	29,8
Úhrnná rozvodovost (%)	48,7	44,5	47,8	46,7	46,5	45,2	47,2
Průměrná délka manželství při rozvodu (roky)	12,3	12,8	13,0	13,1	13,0	13,1	13,2
Úhrnná plodnost	1,44	1,45	1,46	1,53	1,57	1,63	1,69
Průměrný věk matek při narození dítěte	29,1	29,8	29,9	29,9	30,0	30,0	30,0
Průměrný věk matek při narození 1. dítěte	27,1	27,9	28,1	28,1	28,2	28,2	28,2
Čistá míra reprodukce	0,70	0,70	0,71	0,74	0,76	0,79	0,82
Úhrnná potratovost	0,54	0,51	0,52	0,51	0,51	0,51	0,51
Úhrnná samovolná potratovost	0,18	0,18	0,18	0,19	0,20	0,20	0,20
Úhrnná indukovaná potratovost	0,34	0,31	0,32	0,31	0,29	0,30	0,29
Naděje dožití při narození ¹⁾ - muži	73,7	75,0	75,2	75,7	75,6	76,0	76,0
- ženy	80,1	81,0	81,2	81,7	81,5	81,8	81,8
Míra kojenecké úmrtnosti (‰)	3,1	2,6	2,5	2,4	2,5	2,8	2,7

Pozn.: ¹⁾ Vypočteno v celé časové řadě novou metodikou užívanou ČSÚ od roku 2018.

V roce 2017 se živě narodilo 114 405 dětí, nejvíce za posledních sedm let. Jejich počet rostl čtvrtým rokem v řadě. Meziročně vyšší byl počet dětí ve všech pořadích, zároveň vzrostl počet dětí narozených nejen svobodným ženám, ale i vdaným. Podíl dětí narozených mimo manželství přesto pokračoval v růstu (na 49,0 %). Úhrnná plodnost v roce 2017 dosáhla 1,69 dítěte na jednu ženu. Šlo o hodnotu nejvyšší od roku 1993. Průměrný věk žen při narození dítěte stagnoval třetí rok v řadě na hranici 30,0 let, v případě narození prvního dítěte na úrovni 28,2 let.

Podle údajů Ústavu zdravotnických informací a statistiky ČR bylo v roce 2017 hlášeno 35 012 potratů, z toho 14 190 samovolných, 19 415 indukovaných a 1 405 ukončení mimoděložního těhotenství. Zastoupení samovolných potratů na celkovém počtu potratů poprvé překročilo hranici 40 % a bylo tak o šest procentních

bodů vyšší než o deset let dříve. Pětina umělých přerušení těhotenství měla indikován zdravotní důvod. Úhrnná potratovost v roce 2017 čtvrtým rokem stagnovala na úrovni 0,51 potratu na jednu ženu během jejího reprodukčního období. Úhrnná indukovaná potratovost dosáhla hodnoty 0,29 a úhrnná samovolná potratovost 0,20 potratu na jednu ženu. Meziročně neměnný zůstal i průměrný věk při potratu – 30,5 let, zatímco průměrný věk při samovolném potratu se mírně zvýšil (o 0,1 na 31,6 let) a průměrný věk při UPT mírně snížil (o 0,1 na 29,7 let).

Počet zemřelých dosáhl v roce 2017 dvacetiletého maxima, když zemřelo celkem 111 443 obyvatel České republiky. Vysoký byl počet zemřelých zejména v prvních dvou měsících roku, kdy byla v Česku zaznamenána epidemie chřipky. Vyšší absolutní počet zemřelých byl podpořen změnami ve věkovém složení – navýšením počtu osob ve věku vysoké úmrtnosti. Úroveň úmrtnosti, měřená nadějí dožití při narození, se však meziročně v podstatě nezměnila, setrvala na úrovni 76,0 let pro muže a 81,8 let pro ženy. Do jednoho roku věku v roce 2017 zemřelo 304 dětí, kojenecká úmrtnost dosáhla 2,7 ‰.

1 Obyvatelstvo podle věku a rodinného stavu

Počet obyvatel České republiky se v průběhu roku 2017 zvýšil o 31,2 tisíce. Přibylo seniorů ve věku 65 a více let a dětí mladších 15 let, naopak osob v produktivním věku opět meziročně ubylo. Nejvíce obyvatel se řadilo k věkové skupině 40–44 let. Populace dále stárla, což se projevilo meziročním zvýšením průměrného věku obyvatel, hodnoty indexu stáří i podílu osob ve věku 65 a více let. Vzrostl i index ekonomické závislosti. Bilance obyvatel podle rodinného stavu vykazovala ke konci roku 2017 opětovně meziročně vyšší zastoupení svobodných a rozvedených v populaci.

Obyvatelstvo České republiky se v roce 2017 rozrostlo o 31 235 osob na 10 610 055 (k 31. 12.). Ve srovnání se stavem populace z roku 2007 šlo o nárůst o 229 tisíc osob. V průběhu sledovaných posledních deseti let se meziročně nejvýrazněji zvýšil počet obyvatel v letech 2007 a 2008, pokles počtu obyvatel byl zaznamenán pouze v roce 2013. Na růstu populace se převážně podílela kladná bilance zahraniční migrace. Tou za posledních deset let narostlo obyvatelstvo o 227,6 tisíce, zatímco přirozenou měnou o 47,3 tisíce¹. I v roce 2017 zajistila mechanická měna většinu, 28,3 tisíce, z celkového přírůstku 31,2 tisíce. Necelých 3,0 tisíce obyvatel pak přibylo v populaci díky přirozené měně.

Složení obyvatelstva podle pohlaví se v úhrnném pohledu v průběhu let příliš nemění, tradičně mírně převažují ženy. Na konci roku 2017 představovala mužská část populace 49,2 % (5,22 milionu obyvatel) z celku a ženská 50,8 % (5,39 milionu), neboli na tisíc žen připadlo 968 mužů (tzv. index maskulinity), přičemž o deset let dříve 959. V absolutním vyjádření tak bylo k 31. 12. 2017 v obyvatelstvu ČR o 170,5 tisíce více žen než mužů.

Tab. 1.1 Obyvatelstvo podle pohlaví a věku, 2007–2017 (k 31. 12.)

Věková skupina, pohlaví	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Celkem (tis.): - muži	5 082,9	5 164,3	5 162,4	5 176,9	5 186,3	5 200,7	5 219,8
- ženy	5 298,2	5 351,8	5 350,0	5 361,3	5 367,5	5 378,1	5 390,3
Muži (tis.) ve věku: 0–14	758,3	800,5	809,2	821,5	832,6	844,6	856,5
15–64	3 726,1	3 640,3	3 601,2	3 577,4	3 550,3	3 526,3	3 508,8
65+	598,5	723,6	751,9	778,0	803,4	829,7	854,4
z toho: 75+	232,9	250,5	254,6	260,2	268,9	278,4	288,4
85+	34,1	47,4	49,8	52,6	55,1	57,7	60,0
95+	1,4	1,1	1,0	1,2	1,3	1,7	1,9
Počet mužů na 1 000 žen: celkem	959	965	965	966	966	967	968
ve věku: 0–14	1 055	1 054	1 053	1 054	1 052	1 052	1 052
15–64	1 017	1 026	1 027	1 028	1 030	1 032	1 035
65+	655	693	700	706	712	716	721
85+	375	393	398	406	413	419	426

V podrobnějším třídění podle věku však v mladších věkových skupinách převažují muži. Při narození se poměr pohlaví (tzv. sekundární index maskulinity) všeobecně pohybuje mezi 1 050 a 1 060 chlapci na tisíc děvčat, u nás v období 2007–2017 dosahoval index hodnot od 1 041 do 1 057 (1 053 v roce 2017).

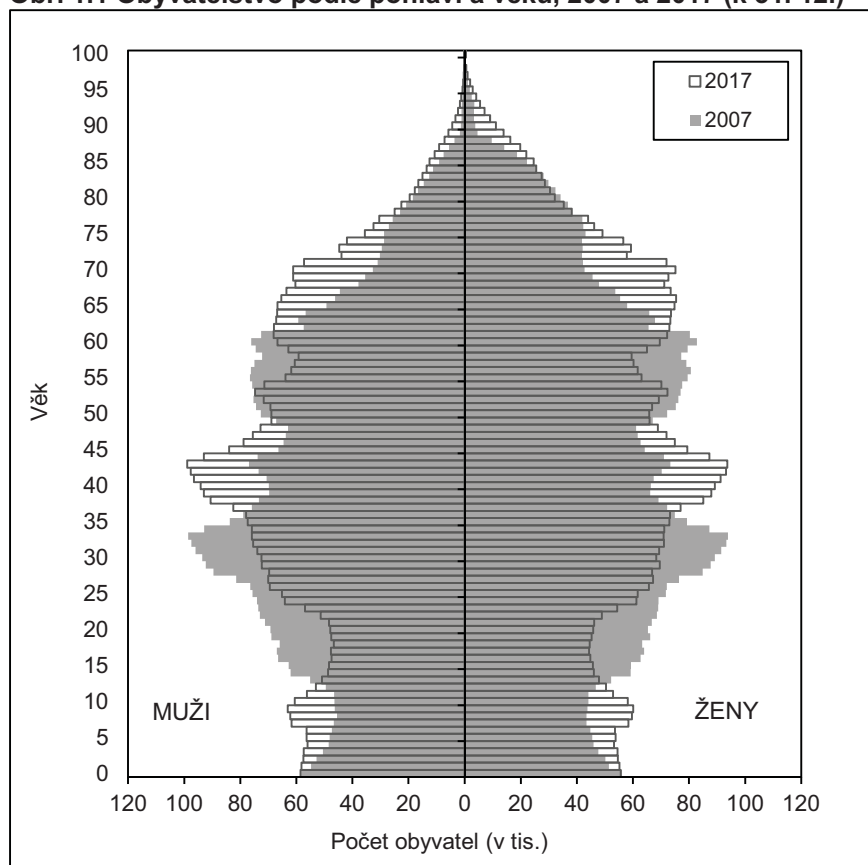
S narůstajícím věkem, v důsledku vyšší úrovně úmrtnosti i migrace mužů, se postupně počet mužů a žen sblíží a ve starších věcích již početně převládají ženy. První nejmladší pětiletou věkovou skupinou s vyšším počtem žen než mužů byla na konci roku 2017 skupina 55–59letých osob (v rámci jednotek věku byl bodem obratu věk 58 let, v roce 2007 to byl věk 51 let). V následujících věcích převaha žen rychle roste, rozdíl přetrvává i přes to, že zlepšování úmrtnosti je mírně rychlejší u mužů. Ve věkové skupině 65–74 let dosahoval v roce 2017 index úrovně 823 mužů na tisíc žen (776 v roce 2007), v následující skupině 75–

¹ Součet přírůstku zahraniční migrací a přirozenou měnou v letech 2008–2017 neodpovídá rozdílu stavů k 31. 12. 2007 a 31. 12. 2017 z důvodu nasazení nových stavů počtu obyvatel k 1. 1. 2011 dle výsledků sčítání (pokles oproti stavu k 31. 12. 2010 o 46,0 tisíce).

84 let klesl na 740 mužů (672 v roce 2007), ve věku 85–94 let pak na 640 mužů (564 v roce 2007) a ve věku 95 a více let připadalo na tisíc žen dokonce jen 264 mužů (žen tak bylo 3,8x více; v roce 2007 3,7x více při hodnotě indexu maskulinity 272 mužů).

Obr. 1.1 Obyvatelstvo podle pohlaví a věku, 2007 a 2017 (k 31. 12.)

Tab. 1.2 Věkové složení obyvatelstva, 2007–2017 (k 31. 12.)

Věková skupina	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Počet obyvatel (tis.) celkem	10 381,1	10 516,1	10 512,4	10 538,3	10 553,8	10 578,8	10 610,1
v tom ve věku: 0–9	970,9	1 104,5	1 117,6	1 132,0	1 142,2	1 148,0	1 145,9
10–19	1 152,4	966,0	939,7	932,2	939,6	957,9	987,0
20–29	1 507,9	1 371,6	1 349,8	1 320,9	1 280,6	1 239,3	1 202,8
30–39	1 676,6	1 749,9	1 711,2	1 666,2	1 621,5	1 579,1	1 541,8
40–49	1 354,7	1 456,1	1 487,8	1 531,0	1 577,8	1 627,3	1 676,0
50–59	1 521,5	1 365,2	1 351,8	1 348,2	1 338,5	1 326,3	1 317,9
60–69	1 158,0	1 371,0	1 386,3	1 398,4	1 414,4	1 403,3	1 383,1
70–79	690,5	725,6	756,2	790,7	818,9	872,7	928,2
80–89	320,2	364,1	365,4	367,9	367,0	367,9	368,4
90+	28,4	42,1	46,7	50,8	53,5	56,9	59,0
Počet obyvatel (tis.) ve věku: 0–14	1 476,9	1 560,3	1 577,5	1 601,0	1 623,7	1 647,3	1 670,7
15–64	7 391,4	7 188,2	7 109,4	7 056,8	6 997,7	6 942,6	6 899,2
65+	1 512,8	1 767,6	1 825,5	1 880,4	1 932,4	1 988,9	2 040,2
Podíl věkové skupiny (%) ¹⁾ : 0–14	14,2	14,8	15,0	15,2	15,4	15,6	15,7
15–64	71,2	68,4	67,6	67,0	66,3	65,6	65,0
65+	14,6	16,8	17,4	17,8	18,3	18,8	19,2

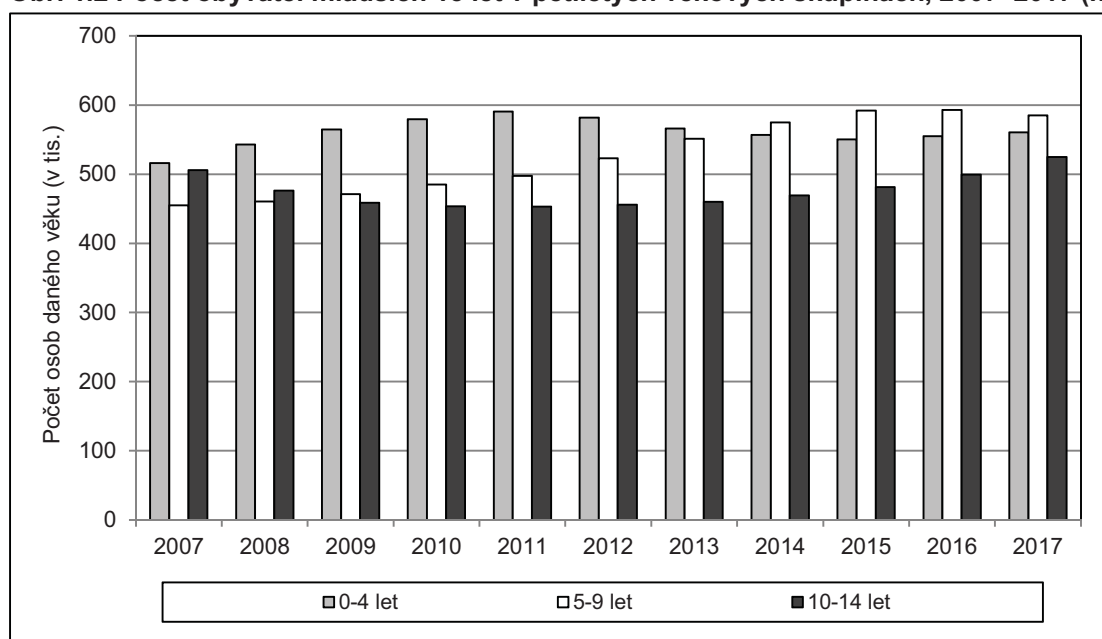
Pozn.: Podrobná věková struktura obyvatel ČR je dostupná v tabulce Složení obyvatelstva podle pohlaví a jednotek věku k 31. 12. na: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/>.

¹⁾ Z důvodu číselného zaokrouhlení jednotlivých podílů věkových skupin na jedno desetinné číslo nemusí celek dávat 100,0 %.

Od roku 2012 má vývoj počtu obyvatel v jednotlivých třech hlavních věkových skupinách shodnou intenzitu meziročních změn – počet dětí do 15 let věku se každoročně navyšoval o 1 % a počet seniorů o 3 %, zatímco počet obyvatel produktivního věku se naopak v letech 2012–2017 o 1 % snižoval. Dětská složka přitom roste nepřerušeně již od roku 2008, počty osob ve věku 65 a více let dokonce už od poloviny 80. let 20. století. Obyvatelstvo v produktivním věku přitom početně rostlo naposledy v roce 2008. Od roku 2009 se tak počet obyvatel zvyšuje pouze u dětské a seniorské složky populace.

Na konci roku 2017 zahrnovala dětská část populace 0–14letých 1 670 677 osob, které představovaly 15,7 % všech obyvatel (o 1,5 p. b. více než v roce 2007). V průběhu roku 2017 se dětská složka zvětšila o 23,4 tisíce osob, od roku 2007 narostla celkem o 193,8 tisíce. Vlivem nerovnoměrného vývoje porodnosti se věková skladba dětské složky populace v čase měnila. Zatímco v roce 2007 bylo nejméně dětí ve věku 5–9 let (454,7 tisíce), v roce 2017 představovali v rámci dětské populace 5–9letí tu nejpočetnější pětiletou věkovou skupinou (585,2 tisíce), když zahrnovali generace narozených v letech 2008–2012. Mezi roky 2016 a 2017 ale počet dětí ve věku 5–9 let poklesl, a to o 8,0 tisíce. Věková skupina 0–4letých v posledních dvou letech opět početně rostla, zatímco v letech 2012–2015 vlivem slabších ročníků 2011 a 2012 mírně klesala. V roce 2017 se počet nejmenších dětí zvýšil o 1 % na 560,8 tisíce. Největší meziroční růst však zaznamenali 10–14letí, a to o 5 % na 524,8 tisíce v roce 2017 (do věku 10 let postoupil silný ročník 2007, naopak slabší ročník 2002 tuto skupinu opustil). Početní rozdíl jednotlivých pětiletých věkových skupin dětské složky se v posledních letech snížil.

Obr. 1.2 Počet obyvatel mladších 15 let v pětiletých věkových skupinách, 2007–2017 (k 31. 12.)

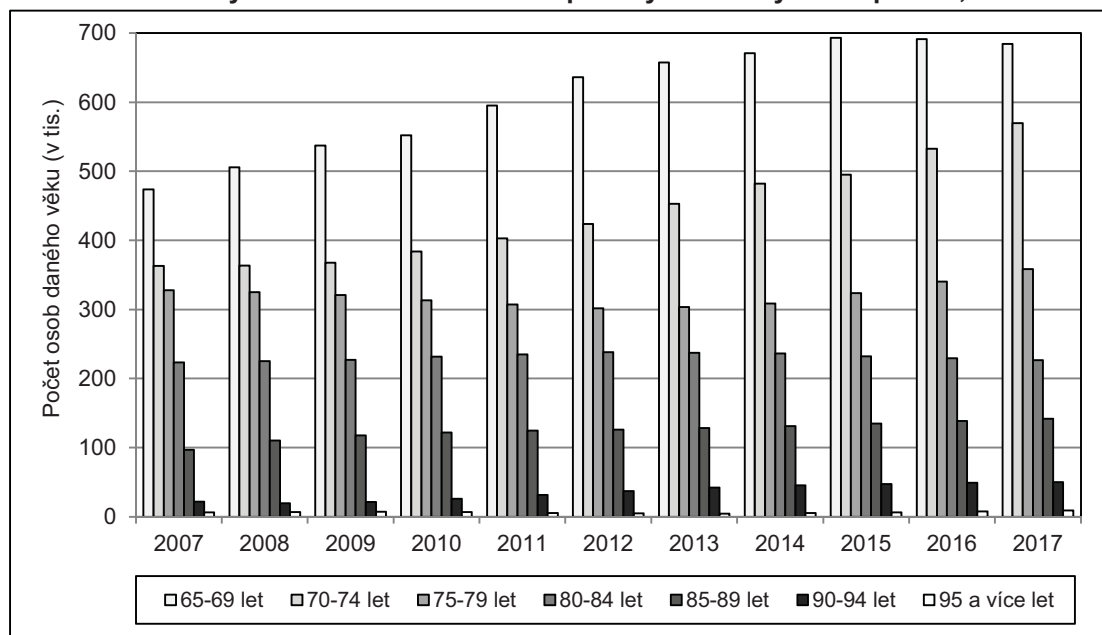

Ke konci roku 2017 bylo ve věkové skupině 15–64letých celkem 6 899 195 osob, meziročně došlo ke snížení o 43,4 tisíce. Šlo o devátý meziroční úbytek v řadě, během kterého se zredukovala produktivní složka celkově o 532,2 tisíce. Zastoupení osob této věkové skupiny v populaci České republiky kleslo v roce 2017 na 65,0 %. Pro srovnání, největší podíl od konce druhé světové války měli 15–64letí v letech 2006 a 2007 a to 71,2 %. I když se v produktivním věku nacházejí nejsilnější generace v České republice, což jsou osoby narozené v 2. polovině 70. let minulého století, tuto hlavní věkovou skupinu již opustily početně silné generace narozených v době druhé světové války a krátce po jejím skončení a naopak ji během sledovaných let 2007–2017 nově doplnily slabé generace narozených v období nízké plodnosti v 90. letech 20. století. V roce 2007 se nejpočetnější generace osob narozených v 70. letech minulého století (a to nejen v rámci věkové skupiny 15–64 let, ale i z pohledu celkového věkového složení obyvatel) nacházely ve věku mezi 28 a 34 roky (a vůbec nejvíce bylo osob ve věku 33 let), v roce 2017 se posunuly do věku 38 až 44 let. Z pohledu pětiletých věkových skupin, populace ve věku 40–44 let se mezi roky 2007 a 2017 navýšila

o 31 %, na konci roku 2017 byla nejpočetnější pětiletou věkovou skupinou obyvatel. Naopak nejvíce se snížil počet 15–19letých, a to o 28 %, a 20–24letých (o 25 %). V posledních letech meziročně klesají také počty obyvatel v nejstarších skupinách produktivního věku 55–59 a 60–64 let, opět důsledkem střídání slabých a silných generací v čase.

Věková skupina seniorů (osob ve věku 65 a víc let) se v posledních letech mění ze všech tří hlavních věkových skupin nejdynamičtěji. Na konci roku 2017 bylo v tomto věku podle bilance celkem 2 040 183 obyvatel ČR, historicky poprvé tak u nás počet seniorů překročil hranici 2 milionů. Bylo jich o 527,3 tisíce více než v roce 2007 a o 51,3 tisíce více než na konci roku 2016. Na celkovém počtu obyvatel se v roce 2017 podílela nejstarší složka populace z 19,2 % (o 4,7 p. b. více než v roce 2007). Nejpočetnější pětiletou věkovou skupinou v seniorské populaci zůstává nejmladší skupina 65–69letých, která ve sledovaném období tvořila zhruba třetinu všech seniorů. V každé další vyšší věkové skupině počet obyvatel přirozeně, vlivem s věkem rostoucí úmrtnosti, klesá. Mezi rokem 2007 a 2017 relativně nejvíce posílila skupina 90–94letých, a to více než dvojnásobně (absolutně o 28,0 tisíce). Její procentuální zastoupení v seniorské populaci však zůstává nízké (2,4 % v roce 2017). Z mladších věkových skupin pak vzrostl relativně nejvíce počet osob 70–74letých (o 57 %, absolutně o 206,7 tisíce), následně počet 65–69letých (o 44 %, absolutně o 210,8 tisíce). Nárůst těchto dvou skupin demonstruje posun silných válečných a poválečných ročníků do vyššího věku.

Obr. 1.3 Počet obyvatel seniorského věku v pětiletých věkových skupinách, 2007–2017 (k 31. 12.)

V roce 2017 pokračovalo stárnutí populace, které se projevilo ve všech jeho demografických ukazatelích. Průměrný věk obyvatel ČR, který plynule roste od počátku 80. let 20. století, se meziročně zvýšil o jednu desetinu roku na 42,2 let. Během sledovaného období 2007–2017 se průměrný věk obyvatel posunul výše zhruba o dva roky, u mužů o 2,0 a u žen o 1,7 roku. Rozdíl mezi průměrným věkem mužů a žen se přitom mírně snížil z 3,1 na 2,8 roku, když v roce 2017 činil průměrný věk mužů 40,8 let a žen 43,6 let. Věkový medián, který rozděluje populaci na dvě stejně početné části, dosáhl v roce 2017 celkem 42,3 let a příliš se tak nelišil od průměrného věku obyvatel.

Proces stárnutí populace dokumentuje také vývoj indexů, které popisují vzájemný početní vztah jednotlivých věkových skupin. Index stárí, který porovnává početnost závislých složek obyvatelstva (seniorské a dětské), se meziročně zvýšil z 120,7 na 122,1 seniorů ve věku 65 a více let na 100 dětí do 15 let věku. Převaha seniorů nad dětmi byla poprvé zaznamenána v roce 2006, nepřetržitě však tento ukazatel stoupá již více než třicet let. V posledním desetiletí rostou rovněž hodnoty indexu ekonomické závislosti, který porovnává vztah

produktivní a neproduktivních složek populace. Kdyby index dosahoval hodnoty 100, pak by počet osob v neproduktivním věku byl stejný jako počet osob v produktivním věku. Vezmeme-li v potaz vyšší délku studia a budeme uvažovat za produktivní část populace pouze osoby ve věku 20–64 let, mezi roky 2007 a 2017 se poměr zvýšil ze 53,9 na 64,8 závislých osob na 100 osob v produktivním věku. Růst indexu závislosti je odrazem zejména vývoje početnosti seniorské složky, jenž v relaci k počtu produktivních osob významně roste (ve sledovaném období vzrostl poměr osob ve věku 65 a více let k osobám 20–64letým z hodnoty 22,4 na 31,7), zatímco dětská složka v relaci k produktivní roste jen mírně (z 31,5 na 33,1).

Tab. 1.3 Ukazatele věkového složení, 2007–2017 (k 31. 12.)

Ukazatel	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Průměrný věk - celkem	40,3	41,3	41,5	41,7	41,9	42,0	42,2
- muži	38,8	39,8	40,0	40,2	40,4	40,6	40,8
- ženy	41,8	42,7	42,9	43,1	43,3	43,4	43,6
Věkový medián - celkem	39,1	40,4	40,8	41,1	41,5	41,9	42,3
- muži	37,5	39,1	39,5	40,0	40,4	40,8	41,1
- ženy	41,0	41,9	42,2	42,5	42,8	43,2	43,5
Index stáří ¹⁾	102,4	113,3	115,7	117,4	119,0	120,7	122,1
Index ekonomické závislosti ²⁾	53,9	57,5	58,6	59,8	61,4	63,2	64,8
z toho: 65+ let / 20–64 let	22,4	26,5	27,5	28,5	29,5	30,7	31,7
0–19 let / 20–64 let	31,5	31,0	31,0	31,3	31,8	32,5	33,1

¹⁾ Počet osob ve věku 65 a více let na 100 dětí ve věku 0–14 let.

²⁾ Počet osob ve věku 0–19 let a osob ve věku 65 a více let na 100 osob ve věku 20–64 let.

Složení obyvatelstva podle rodinného stavu se dlouhodobě ubírá ve směru posilujícího zastoupení osob svobodných a rozvedených a klesajícího podílu osob sezdaných, mírně i ovdovělých². Za tím stojí dlouhodobější propad sňatečnosti a vysoká úroveň rozvodovosti (obojí spojené se změnou forem rodinného chování od 90. let 20. století) i pokles úmrtnosti. Roli hraje rovněž celková změna věkového složení, resp. vah jednotlivých věkových skupin.

Tab. 1.4 Obyvatelstvo ve věku 15 a více let podle pohlaví a rodinného stavu, 2007–2017 (k 31. 12.)

Pohlaví, rodinný stav	Počet obyvatel (tis.)			Podíl obyvatel daného rodinného stavu (%)						
	2007	2012	2017	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Celkem - svobodní/é	2 553,4	2 706,5	2 801,3	28,7	30,2	30,5	30,8	31,0	31,2	31,3
- ženatí/vdané	4 592,7	4 366,2	4 191,8	51,6	48,8	48,2	47,8	47,4	47,2	46,9
- rozvedení/é	1 003,2	1 123,8	1 206,6	11,3	12,5	12,8	13,0	13,2	13,4	13,5
- ovdovělí/é	754,8	759,3	739,8	8,5	8,5	8,5	8,4	8,4	8,3	8,3
Muži - svobodní	1 459,8	1 548,3	1 599,0	33,8	35,5	35,8	36,0	36,3	36,5	36,6
- ženatí	2 303,0	2 191,3	2 103,9	53,3	50,2	49,7	49,2	48,8	48,5	48,2
- rozvedení	442,3	495,8	532,0	10,2	11,4	11,6	11,8	12,0	12,1	12,2
- ovdovělí	119,5	128,4	128,4	2,8	2,9	3,0	3,0	2,9	2,9	2,9
Ženy - svobodné	1 093,6	1 158,2	1 202,2	23,9	25,2	25,5	25,7	25,9	26,1	26,3
- vdané	2 289,7	2 174,9	2 087,9	50,0	47,4	46,9	46,5	46,1	45,9	45,6
- rozvedené	561,0	628,0	674,6	12,2	13,7	14,0	14,2	14,4	14,6	14,7
- ovdovělé	635,3	630,9	611,4	13,9	13,7	13,7	13,6	13,5	13,5	13,4

Majoritní skupinu tvoří v obyvatelstvu ČR ženatí muži a vdané ženy, nicméně jejich podíl se od počátku 80. let 20. století (resp. výrazněji od počátku 90. let 20. století) snižuje. Pod úroveň 50 % v obyvatelstvu 15 a víceletých se poprvé dostali v roce 2010³. Na konci roku 2017 bylo ženatých či vdaných 46,9 %, ženatých

²⁾ Podrobnou bilanci obyvatelstva podle rodinného stavu a pohlaví lze najít v publikacích Věkové složení obyvatelstva (dostupné na <https://www.czso.cz/csu/czso/publikace-o-obyvatelstvu>).

³⁾ U žen starších 15 let věku se podíl vdaných dostal na úroveň jedné poloviny dříve, v roce 2007, u mužů se podíl ženatých snížil pod jednu polovinu naopak později, poprvé roku 2013.

48,2 % a vdaných 45,6 %, oproti roku 2007 tak jejich zastoupení pokleslo o 4,7 p. b. Naopak zastoupení svobodných se v čase zvyšuje. Na konci roku 2017 bylo celkově v populaci 31,3 % svobodných osob (de iure) ve věku 15 a více let, přičemž mezi pohlavími se jejich zastoupení liší zhruba o deset procentních bodů. Podle posledních údajů bylo mezi muži tohoto věku svobodných 36,6 %, mezi ženami 26,3 %. Oproti roku 2007 se jednalo o hodnoty u mužů o 2,9 a u žen o 2,4 p. b. vyšší. Roste také podíl rozvedených, a to již od 60. let 20. století, kdy začíná nepřetržitá časová řada bilance obyvatel podle rodinného stavu. Mezi roky 2007 a 2017 se zvýšilo zastoupení rozvedených z 11,3 na 13,5 %, když u mužů vzrostlo o 2,0 p. b. na 12,2 %, u žen o 2,5 p. b. na 14,7 %. Za mírně vyšším podílem rozvedených u žen stojí skutečnost, že muži častěji než ženy vstupují po rozvodu do dalšího manželství. Podíl ovdovělých se v populaci mění nejméně. Mezi lety 2007 a 2017 se celkově snížil z 8,5 na 8,3 %, přičemž zásluhu na tom měl pokles podílu ovdovělých žen (z 13,9 na 13,4 %), a to v důsledku rychlejšího zlepšování úmrtnosti mužů než žen. Mezi muži je ovdovělých podstatně méně, ve sledovaném období jejich relativní váha stagnovala na úrovni těsně pod 3 %.

Tab. 1.5 Obyvatelstvo podle pohlaví, věku a rodinného stavu (%), 2007–2017 (k 31. 12.)

Věková skupina	Svobodní/é			Ženatí/vdané			Rozvedení/é			Ovdovělí/é		
	2007	2012	2017	2007	2012	2017	2007	2012	2017	2007	2012	2017
Muži: 15–19	100,0	99,9	100,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
20–24	96,9	98,1	97,9	3,0	1,8	2,0	0,2	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0
25–29	75,8	84,7	86,6	22,1	14,1	12,6	2,1	1,2	0,8	0,0	0,0	0,0
30–34	42,4	57,0	65,8	49,8	38,0	30,9	7,7	4,9	3,3	0,1	0,1	0,1
35–39	21,8	34,1	46,0	63,1	54,3	45,8	14,9	11,4	8,1	0,2	0,2	0,1
40–44	14,1	20,5	30,0	66,5	60,5	54,4	19,0	18,7	15,3	0,4	0,3	0,3
45–49	11,0	14,1	19,1	68,6	62,6	57,9	19,6	22,6	22,5	0,7	0,7	0,5
50–54	8,8	11,2	13,4	71,2	65,8	60,5	18,6	21,8	25,0	1,3	1,1	1,0
55–59	6,6	8,6	10,6	75,1	69,5	64,4	15,9	19,7	23,1	2,4	2,2	1,8
60–64	4,7	6,2	8,0	78,7	73,7	68,9	12,4	16,1	19,8	4,2	3,9	3,4
65–69	3,7	4,3	5,6	80,7	76,9	73,0	8,9	12,3	15,5	6,7	6,4	5,8
70–74	3,1	3,3	3,8	80,0	77,8	75,4	6,1	8,8	11,5	10,9	10,1	9,2
75–79	2,7	2,7	2,8	75,1	75,1	74,8	4,6	6,1	8,1	17,5	16,1	14,3
80+	2,7	2,4	2,1	62,4	61,3	63,9	3,0	4,2	4,7	31,9	32,1	29,3
Ženy: 15–19	99,6	99,7	99,8	0,4	0,3	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
20–24	90,2	93,9	94,2	9,2	5,7	5,5	0,6	0,4	0,3	0,0	0,0	0,0
25–29	57,0	69,0	74,3	38,7	28,0	23,8	4,2	3,0	1,9	0,1	0,1	0,0
30–34	25,5	38,6	48,9	62,6	52,7	44,8	11,4	8,4	6,1	0,4	0,3	0,2
35–39	11,0	20,3	31,3	68,6	62,7	55,9	19,4	16,3	12,3	1,0	0,8	0,5
40–44	6,3	10,1	18,2	69,3	64,0	59,9	22,5	24,2	20,7	1,9	1,7	1,1
45–49	4,5	6,3	9,6	70,3	64,5	60,3	21,7	26,3	27,8	3,5	3,0	2,3
50–54	3,6	4,6	6,0	70,5	66,4	61,5	19,9	23,6	28,3	6,1	5,3	4,1
55–59	3,0	3,7	4,5	69,0	66,5	63,3	17,2	20,7	24,6	10,7	9,2	7,6
60–64	2,8	3,1	3,5	64,8	63,8	62,5	14,3	17,6	20,9	18,1	15,6	13,1
65–69	2,5	2,7	2,9	56,4	57,4	57,8	11,0	14,5	17,6	30,1	25,4	21,7
70–74	2,2	2,4	2,6	44,4	46,6	49,3	8,8	10,9	14,3	44,6	40,0	33,8
75–79	2,2	2,1	2,3	29,9	33,0	36,3	7,7	8,7	10,6	60,1	56,2	50,8
80+	2,8	2,5	2,1	13,6	13,6	15,3	6,1	7,0	7,4	77,4	76,9	75,2

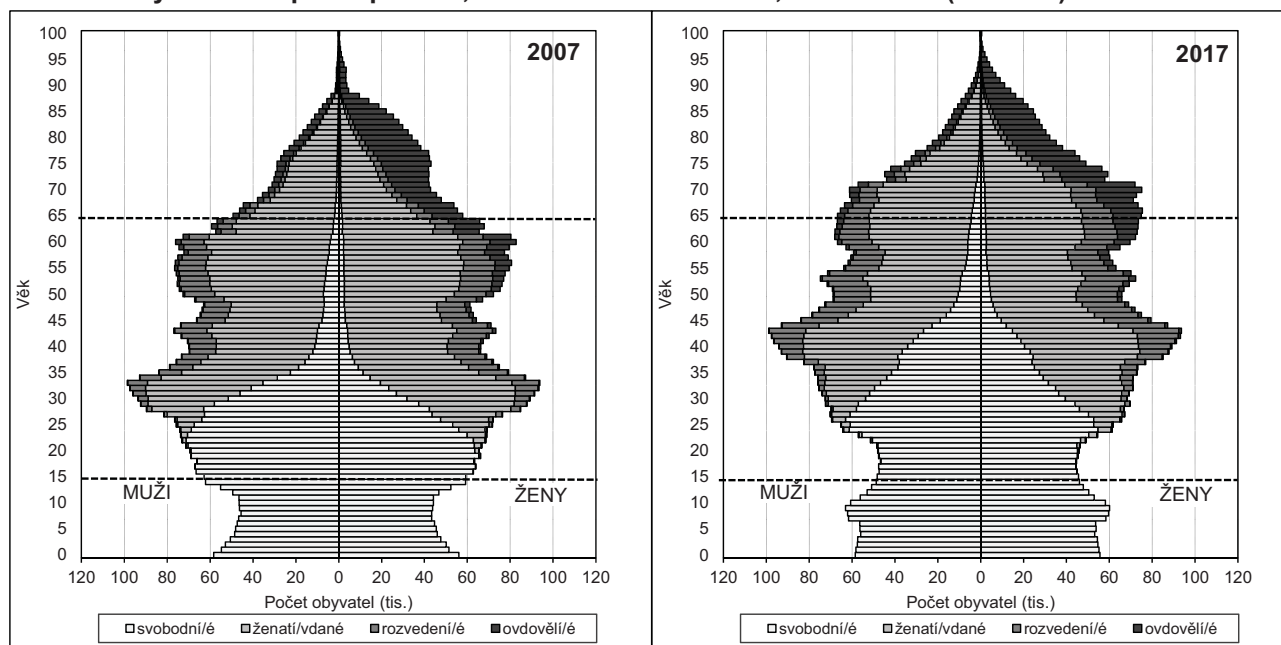
Skladba osob podle rodinného stavu se v čase mění nejen v pohledu na celou populaci 15+letých, ale i z pohledu věku, a to s různou mírou intenzity a různými směry. Nejvýrazněji se za posledních deset let proměnilo složení obyvatel u třicátníků, a to díky růstu podílu svobodných osob v tomto věku (a poklesu osob v manželském rodinném stavu). Zastoupení svobodných mužů vzrostlo ve věku 35–39 let o 24 p. b. na 46,0 %, mezi 30–34letými o 23 p. b. na 65,8 %. U žen se více zvýšil podíl svobodných ve věku 30–34 let, a to o 23 p. b. na 48,9 %, u žen 35–39letých šlo o nárůst o 3 p. b. nižší. U osob žijících v manželství došlo mezi lety 2007 a 2017 ve věku 30–34 let k největšímu snížení jejich podílu, u mužů ze 49,8 na 30,9 % a

u žen z 62,6 na 44,8 %. Jde o důsledek odkládání vstupu do manželství do pozdějšího věku a obecně nižší míry sňatečnosti na konci sledovaného období oproti jeho počátku. Osoby žijící v manželství v úhrnu za muže i ženy v roce 2017 tvořily majoritní skupinu poprvé až u 35letých, zatímco v roce 2007 již u 30letých. Od tohoto věku si ženatí muži a vdané ženy udržují převahu ve všech starších pětiletých věkových skupinách až do skupiny 85–89 let v případě mužů a 70–74 let u žen včetně (později převažují osoby ovdovělé).

Po cca 45. roce věku dlouhodobě roste zastoupení rozvedených osob, a to vlivem vysoké úrovně rozvodovosti a s prodlužující se průměrnou délkou manželství při rozvodu i vlivem posunu sňatku do vyššího věku. V roce 2017 měli nejvyšší zastoupení rozvedení v pětileté věkové skupině 50–54 let, a to jak u mužů (25,0 %), tak u žen (28,3 %). V roce 2007 byla maxima evidována u mužů o pět let mladších a u žen o deset let mladších. Ve vyšších věkových skupinách podíl rozvedených postupně klesá s tím, že v každé věkové skupině zůstává mírně vyšší podíl rozvedených žen než mužů.

V nejstarších věkových skupinách (65 a více let) skladba mužů a žen podle rodinného stavu závisí zejména na úrovni úmrtnosti a výrazně se tak mezi oběma pohlavími odlišuje. U mužů-seniorů dominují ženatí (72,5 % v roce 2017, 76,1 % v roce 2007) a u žen-seniorek je kvůli nadúmrtnosti mužů nejvíce ovdovělých (43,0 % v roce 2017, 52,5 % v roce 2007). Při porovnání struktury podle rodinného stavu v roce 2007 a 2017 ale rychlejší zlepšování úmrtnosti u mužů přispělo k růstu podílu vdaných a poklesu podílu ovdovělých žen v seniorské složce. V podrobnějším členění podle věku dominovaly mezi ženami ovdovělé od věkové skupiny 75–79 let (v roce 2007 již od věku 70–74 let), u mužů ovdovělí převážili nad ženatými až ve věku 90–94 let.

Obr. 1.4 Obyvatelstvo podle pohlaví, věku a rodinného stavu, 2007 a 2017 (k 31. 12.)

2 Sňatečnost

V roce 2017 uzavřeli obyvatelé ČR celkem 52,6 tisíce manželství, což bylo o 1,8 tisíce více než v předchozím roce a nejvíce od roku 2008. Meziročně vzrostl počet sňatků jak svobodných osob, tak osob rozvedených a ovdovělých. Vyšší byla také intenzita sňatečnosti – do prvního manželství by při setrvání měr sňatečnosti před 50. rokem věku vstoupilo 58 % mužů a 65 % žen, další sňatek by uzavřelo 42 % rozvedených mužů a 41 % rozvedených žen.

Počet sňatků, které v průběhu roku uzavřeli obyvatelé České republiky, měl od počátku 90. let 20. století klesající trend. Pokles se zastavil v roce 2013, kdy bylo evidováno historicky nejméně sňatků (43,5 tisíce). Následující roky počet sňatků meziročně rostl, a to i v roce 2017, kdy se meziročně zvýšil o další 3,5 %. Celkem bylo za rok 2017 uzavřeno 52 567 manželství, nejvíce za posledních deset let. Početně přibýlo jak sňatků svobodných, tak rozvedených a ovdovělých osob.

Tab. 2.1 Sňatky podle rodinného stavu snoubenců, 2007–2017

	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Sňatky celkem	57 157	45 206	43 499	45 575	48 191	50 768	52 567
Sňatky dvou svobodných (protogamní)	36 247	29 684	28 877	30 785	32 689	34 284	35 574
Rodinný stav muže: svobodný	41 752	33 816	32 743	34 691	36 884	38 578	40 038
rozvedený	14 818	10 989	10 339	10 466	10 876	11 758	12 080
ovdovělý	587	401	417	418	431	432	449
Rodinný stav ženy: svobodná	42 032	34 175	33 029	35 155	37 021	39 007	40 336
rozvedená	14 410	10 489	10 005	9 949	10 637	11 206	11 672
ovdovělá	715	542	465	471	533	555	559

U většiny sňatků vstupují snoubenci do manželství poprvé. Celkem v roce 2017 uzavřelo první manželství 40 038 mužů a 40 336 žen. Dosud svobodní tak v roce 2017 představovali zhruba tři čtvrtiny ženichů (76,2 % z celkového počtu) a nevěst (76,7 %), přičemž oproti stavu k roku 2007 byl jejich podíl u obou pohlaví zhruba o 3 procentní body vyšší. Protogamní sňatky, kdy uzavírají manželství poprvé oba snoubenci, v roce 2017 tvořily 67,7 % z celkového počtu sňatků, absolutně jich bylo 35 574.

Tab. 2.2 Sňatky podle pohlaví a pořadí, 2007–2017

	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Pořadí sňatku muže: 1.	41 752	33 816	32 743	34 691	36 884	38 578	40 038
2.	13 087	9 591	8 452	9 203	9 142	9 987	10 326
3.	2 019	1 578	969	840	964	1 025	1 173
4.+	299	221	147	103	151	150	163
neznámé vyšší	x	x	1 188	738	1 050	1 028	867
Pořadí sňatku ženy: 1.	42 032	34 175	33 029	35 155	37 021	39 007	40 336
2.	12 782	9 349	8 265	8 845	9 182	9 611	10 126
3.	2 038	1 474	1 052	909	1 066	1 150	1 144
4.+	305	208	153	131	156	155	181
neznámé vyšší	x	x	1 000	535	766	845	780
Podíl prvních sňatků (%): muži	73,0	74,8	75,3	76,1	76,5	76,0	76,2
ženy	73,5	75,6	75,9	77,1	76,8	76,8	76,7
Podíl opakovaných sňatků (%): muži	27,0	25,2	24,7	23,9	23,5	24,0	23,8
ženy	26,5	24,4	24,1	22,9	23,2	23,2	23,3

Pozn.: V roce 2013 došlo k úpravě Dotazníku k uzavření manželství (slouží jako jeden z podkladů pro vyplnění Hlášení o uzavření manželství), kdy byla Ministerstvem vnitra ČR vypuštěna mj. otázka na pořadí manželství. Nejistěné údaje tak ČSÚ posledních pět let uvádí jako samostatnou kategorii. Velká část nezjištěných údajů se týká cizích státních občanů.

Ve srovnání s prvními sňatky bývá počet sňatků vyššího pořadí zhruba třetinový a zahrnuje tak přibližně jednu čtvrtinu z celkového počtu. V roce 2017 uzavřelo druhé manželství či manželství ještě vyššího pořadí 12 529 mužů a 12 231 žen, meziročně o 339 více v případě mužů a o 470 v případě žen. Při porovnání

s rokem 2013 jich bylo jak u mužů, tak u žen o 1,8 tisíce více, naopak oproti roku 2007 o 2,9 tisíce méně (shodně u obou pohlaví). Tyto tzv. opakované sňatky převážně zahrnují sňatky druhého pořadí, a to rozvedených osob (tab. 2.1, tab. 2.2). Ovdovělí vstupují do nového manželství zřídka, v roce 2017 takto učinilo 449 vdovců a 559 vdov. Co se týče vzájemného rodinného stavu snoubenců, z 81,1 % byly páry homogenní, tj. snoubenci byli shodného rodinného stavu: v 67,7 % šlo o dvě svobodné osoby (protogamní sňatky), v 13,3 % o dvě rozvedené osoby. Heterogenní páry (z pohledu rodinného stavu snoubenců) tvořil většinou jeden svobodný a jeden rozvedený. U ovdovělých převažují sňatky s rozvedenými (u mužů 74,8 %, u žen 67,8 %) před sňatky dvou ovdovělých či osoby ovdovělé s protějškem opačného pohlaví doposud svobodným.

V průběhu kalendářního roku jsou sňatky obyvatel ČR rozloženy velmi nerovnoměrně (tab. 2.3). Minimální je jejich počet v zimních měsících, naopak nejvíce se svatební obřady konají v období měsíců červen až září. V roce 2017 bylo od června do září uzavřeno 68 % ročního počtu sňatků. Nejčastěji si snoubenci vybrali červencové (9 932 sňatků) a zářijové (9 610 sňatků) datum. V obou nejpreferovanějších měsících bylo jednak pět sobot, což je nejčastější den v týdnu pro uzavření manželství, jednak sehrála roli číselně atraktivní data. Vůbec nejsilnějším dnem na počet uzavřených manželství byla sobota 9. 9. 2017 s 2 096 sňatky, následovaná sobotami 17. 6. 2017 a 1. 7. 2017. Dalších 1 840 párů pak zvolilo pro svůj svatební den místo soboty pátek 7. 7. 2017 (čtvrté nejčastější datum). Vliv číselně zajímavých datumů na počet sňatků v měsíci se projevil v minulosti již mnohokrát.

Tab. 2.3 Sezónnost sňatečnosti, 2007–2017

Měsíc	Absolutní počet sňatků			Měsíční index*						
	2007	2012	2017	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Leden	1 217	915	884	0,25	0,24	0,19	0,25	0,23	0,22	0,20
Únor	1 630	1 127	1 125	0,37	0,31	0,29	0,38	0,31	0,30	0,28
Březen	2 700	1 689	1 514	0,56	0,44	0,45	0,42	0,38	0,31	0,34
Duben	4 998	3 479	3 656	1,07	0,94	0,91	0,93	0,87	0,98	0,85
Květen	2 038	2 286	3 367	0,42	0,60	0,67	0,74	0,89	0,72	0,76
Červen	9 514	9 103	8 925	2,03	2,45	2,33	2,27	2,12	2,20	2,07
Červenec	10 759	6 045	9 932	2,22	1,58	1,62	1,52	1,65	1,89	2,23
Srpen	7 048	6 837	7 325	1,45	1,78	2,11	2,27	2,16	1,76	1,64
Září	8 839	7 804	9 610	1,88	2,10	1,90	1,79	1,79	2,03	2,23
Říjen	4 230	2 706	3 117	0,87	0,71	0,75	0,72	0,88	0,89	0,70
Listopad	2 256	1 507	1 866	0,48	0,41	0,46	0,42	0,40	0,41	0,43
Prosinec	1 928	1 708	1 246	0,40	0,45	0,31	0,29	0,32	0,28	0,28

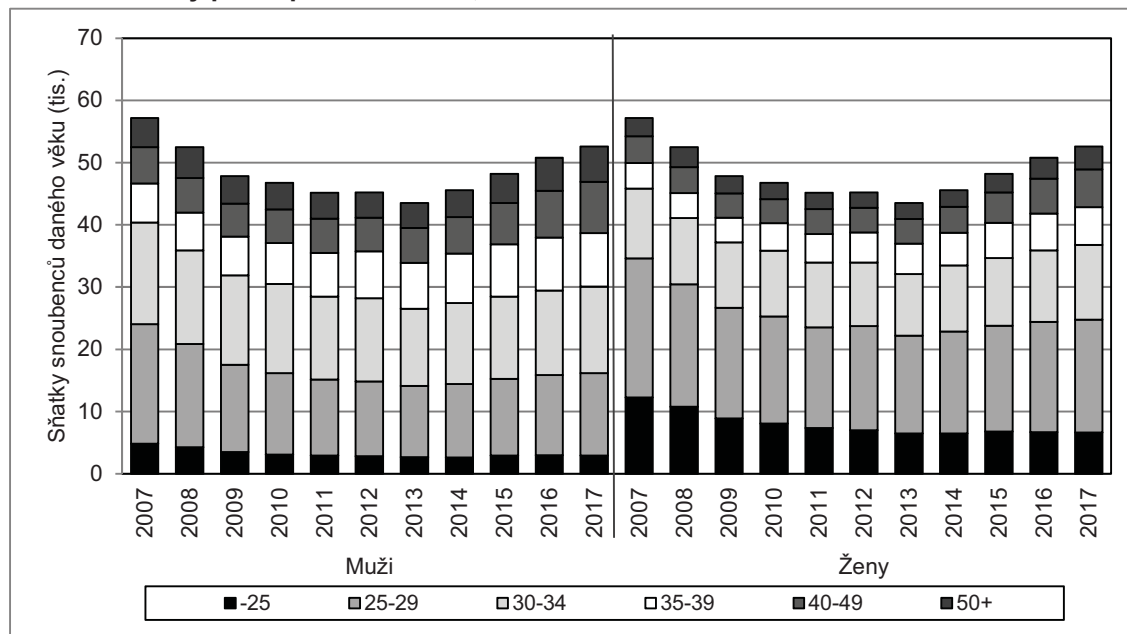
* Pozn.: Jedná se o očištěný index (přepočten na stejný počet dnů).

Měřeno hodnotou měsíčního indexu, který eliminuje vliv různého počtu dnů v měsíci a vypovídá o vztahu měsíčního počtu sňatků k jejich počtu v průměrném měsíci daného roku (počty sňatků v jednotlivých kalendářních měsících jsou navíc přepočteny na stejný počet dní), bylo v červenci a v září uzavřeno 2,23krát více sňatků, než bylo v průměrném měsíci. Nejnižší index pro měsíc leden byl přitom na úrovni 0,20, tj. jedné pětiny průměrného měsíčního počtu. Mezi další výrazně podprůměrné měsíce co do počtu uzavřených manželství se řadily únor a prosinec s hodnotou 0,28. K podprůměrným měsícům nadále patřil květen, přestože jeho oblíbenost v posledních letech narůstá. V roce 2017 dosahoval index pro květen hodnoty 0,76, meziročně tak opět stoupl, ač nedosáhl úrovně roku 2015 (0,89), kde se ale projevil vliv zajímavého data (15. 5. 2015) a pěti sobot v měsíci. V roce 2007 byl měsíční index pro květen 0,42, do roku 2003 se nacházel dokonce pod hodnotou 0,40, proto tak lze uvažovat o tom, že květnová pověra („svatba v máji – nevěsta na máry“ či obdobného znění) postupně snižuje svůj vliv.

Více než polovina snoubenců je ve věku mezi 25–34 lety, v roce 2017 bylo tohoto věku 51,6 % ženichů a 57,3 % nevěst. V rámci pětiletých věkových skupin převládali u mužů na počátku sledovaného období, v letech 2007 a 2008, 25–29letí, od roku 2009 pak 30–34letí (26,4 % všech snoubenců, absolutně 13 867 v roce 2017). Nevěst bylo nejvíce ve věku 25–29 let, a to každoročně po celé sledované období (34,5 %,

absolutně 18 112 v roce 2017). Věková struktura snoubenců se přitom v čase měnila směrem ke zvyšujícímu se počtu snoubenců ve věku 35 a více let a naopak klesajícímu počtu snoubenců mladších 25 let, tedy v souladu s vývojem věkové struktury celé populace⁴ a odkládáním vstupu do manželství do vyššího věku. Podíl nevěst do 25 let se mezi roky 2007 a 2017 snížil z 21,5 na 12,7 %, ženichů téhož věku z 8,5 na 5,6 %. Naopak podíl 35letých a starších se u žen změnil z 19,8 na 30,0 % a u mužů z 29,4 na 42,8 %.

Obr. 2.1 Sňatky podle pohlaví a věku, 2007–2017

Úhrnná sňatečnost svobodných (neboli prvosňatečnost) vyjadřuje podíl osob, které by při zachování řádu sňatečnosti, úmrtnosti a zahraničního stěhování svobodných uzavřely před dovršením 50. roku věku první sňatek. V roce 2017 dosahovala úroveň prvosňatečnosti hodnoty 57,6 % u mužů a 65,4 % u žen, oproti roku 2007 došlo k jejímu poklesu (o 6,9 p. b. u mužů, resp. 5,7 p. b. u žen), nicméně průběh mezi krajními roky sledovaného období nebyl kontinuální. V období 2008–2013 prvosňatečnost meziročně klesala a v roce 2013 dosáhla historicky nejnižší úrovně (51,4 % u mužů a 59,0 % u žen). Od roku 2014 hodnoty ukazatele naopak každoročně narůstaly a v roce 2017 byla prvosňatečnost na nejvyšší úrovni od roku 2009.

Tab. 2.4 Sňatečnost svobodných, 2007–2017

Ukazatel	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Prvosňatečnost (%): muži	64,5	53,2	51,4	53,1	55,1	56,2	57,6
ženy	71,1	60,6	59,0	60,8	62,4	64,3	65,4
Průměrný věk při 1. sňatku: muži	31,2	32,3	32,3	32,3	32,4	32,2	32,2
ženy	28,6	29,6	29,8	29,8	29,8	29,9	29,8
Podíl svobodných mužů (%) ve věku: 25	91,3	94,7	94,9	94,8	94,2	93,9	93,6
35	48,0	60,0	61,6	60,4	59,2	58,1	57,2
45	37,0	48,5	50,2	48,6	47,0	45,6	44,4
Podíl svobodných žen (%) ve věku: 25	78,3	86,6	87,5	87,3	86,5	85,9	85,3
35	36,3	47,3	49,4	47,9	46,8	45,4	44,3
45	30,0	40,3	42,0	40,2	38,7	37,0	35,8

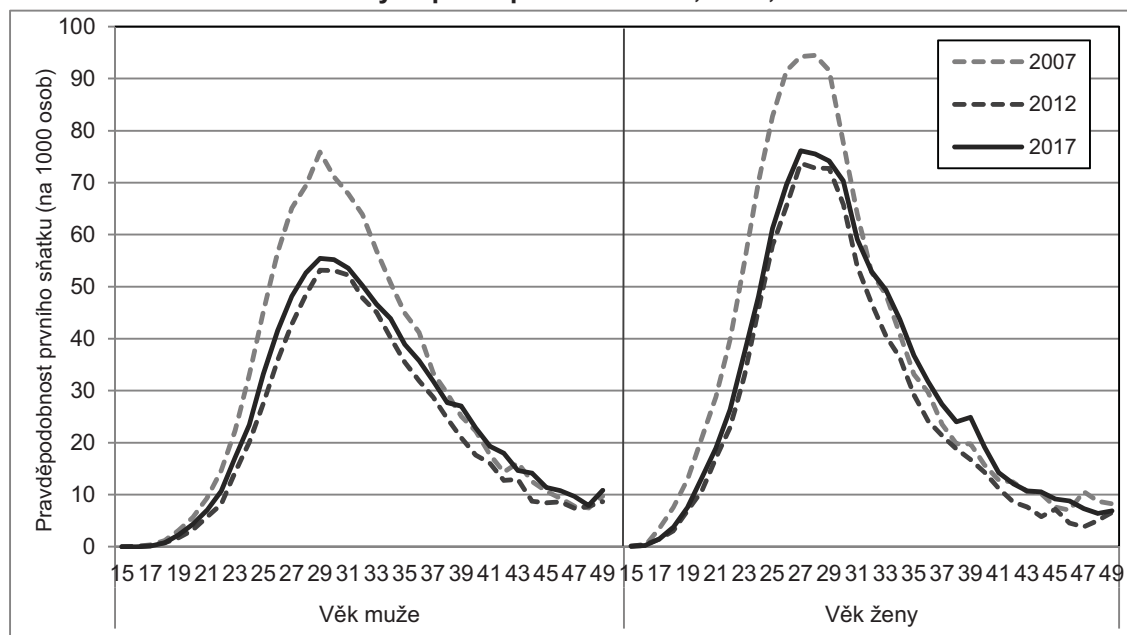
Pozn.: Údaje vychází z jednovýchodných tabulek sňatečnosti svobodných.

⁴ Více v kapitole Obyvatelstvo podle věku a rodinného stavu.

Průměrný věk mužů a žen při prvním sňatku se měnil ve směru posunu do vyššího věku, přičemž nejvíce rostl v první polovině sledovaného období, zatímco mezi roky 2012–2017 se již příliš neměnil (tab. 2.4). V roce 2017 činil u mužů 32,2 let a u žen 29,8 let, ve srovnání s rokem 2007 byl u ženichů vyšší o 1,0 roku a u nevěst o 1,2 roku. Posun uzavření prvního manželství do pozdějšího věku dokumentují také změny podílů svobodných v jednotlivých věcích (dle tabulek sňatečnosti). Mezi roky 2007 a 2017 se podíly svobodných zvýšily ve všech věcích, u mužů nejvíce ve věku 38–40 let (o 17 %), u žen ve věku 32–34 let (o 18–19 %). Ve vyšším věku byl nárůst tabulkových podílů svobodných již nižší, což znamená, že dříve odkládaná sňatečnost byla později částečně kompenzována.

S největší intenzitou vstupovali do prvního manželství v roce 2017 muži ve věku 29 let, kdy uzavřelo sňatek více než 55 z tisíce svobodných mužů, a ženy ve věku 27 let s úrovní 76 žen vstoupivších do manželství z tisíce svobodných. Jde o intenzity meziročně nepatrně vyšší a nejvyšší od roku 2011. Ve srovnání s rokem 2007 dosahoval v roce 2017 věkový vrchol prvosňatečnosti sice významně níže, nicméně v roce 2007 byla sňatečnost na lokálním maximu. Ve sledovaném období se v úhrnu snížila sňatečnost u mladších osob (po roce 2014 dochází opět k jejímu navyšování), avšak její nárůst ve starším věku (od 30 let výše) neznamenal dostatečnou kompenzaci poklesu v nižším věku. Věk, kdy sňatečnost svobodných kulminuje, se významně neměnil. U mužů věk 29 let vystřídal na vrcholu věk 30 let pouze v letech 2013 a 2015, u žen se převážně držel na 27 letech, v roce 2007, 2013 a 2015 to byl věk 28 let, v roce 2014 až věk 29 let.

Obr. 2.2 Sňatečnost svobodných podle pohlaví a věku, 2007, 2012 a 2017

Pozn.: Údaje vychází z jednovýchodných tabulek sňatečnosti svobodných.

Tab. 2.5 Pravděpodobnost uzavření prvního sňatku v pětiletých věkových skupinách (na 1 000 osob), 2007–2017

Věk	Muži							Ženy						
	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017
16–19	4,6	2,6	2,9	2,6	2,9	2,8	3,1	24,2	11,9	12,2	11,9	12,4	13,2	13,0
20–24	82,3	50,4	48,0	50,0	55,2	58,7	61,1	197,4	123,0	114,3	116,9	124,5	129,6	136,1
25–29	275,8	191,4	181,5	187,6	194,9	204,2	210,8	379,2	299,0	279,9	287,5	295,3	303,9	309,4
30–34	274,3	216,7	206,6	215,3	219,6	222,2	225,7	253,8	221,2	215,7	229,7	231,8	240,4	246,9
35–39	162,5	134,0	130,6	136,8	144,3	147,5	151,2	119,8	105,6	108,1	116,3	122,6	132,1	136,6
40–44	80,2	66,3	63,1	68,1	72,9	78,8	85,9	60,1	46,6	47,2	49,1	57,3	62,4	65,1
45–49	43,9	40,1	36,4	38,2	49,0	44,2	49,5	41,5	26,8	26,9	28,5	30,8	37,4	37,9

Pozn.: Údaje vychází z jednovýchodných tabulek sňatečnosti svobodných. Tučně jsou vyznačeny nejvyšší hodnoty v daném roce.

rozvodu sňatečnost rozvedených plynule klesá. Průměrná doba mezi rozvodem a dalším sňatkem se v porovnání s rokem 2016 zvýšila o jednu desetinu roku na 8,6 (muži), resp. 9,0 let (ženy), ve srovnání s rokem 2007 byla delší o 1,3 roku (u mužů) a 1,5 roku (u žen). Prodloužení intervalu mezi rozvodem a novým sňatkem bylo způsobeno zejména poklesem sňatečnosti v kratších délkách po rozvodu, tak jejím růstem v intervalu 20 a více let od rozvodu.

Již dvě desetiletí statistika ukazuje, že zhruba v jedné desetině sňatků obyvatel ČR je jeden ze snoubenců cizí státní příslušník. V roce 2017 bylo takových sňatků 5 093, tj. 9,7 % z celkového počtu, při maximu v roce 2014 dokonce 11,4 % ze všech sňatků. Ve většině případů se jedná o smíšené sňatky, kdy jeden ze snoubenců je český státní občan a druhý má jiné než české státní občanství. Sňatků dvou cizích státních občanů⁵ eviduje ČSÚ v řádu několik set ročně – nejvyšší byl jejich počet právě roku 2017 a to 445 (představovaly tak pouze 0,8 % z celkového počtu sňatků). Mezi sňatky, kde byli oba snoubenci cizinci, dlouhodobě dominují sňatky dvou Ukrajinců. V roce 2017 jich bylo 90, za nimi v pořadí následovaly sňatky dvou Slováků (51) a Rusů (44).

Tradičně je více cizinců mezi ženichy než mezi nevěstami. Poslední sledovaný rok uvádí 5,9 % ženichů-cizinců (absolutně 3 099) a 4,6 % nevěst-cizinek (2 439). Ženichem-cizincem, který si bral za nevěstu českou občanku, byl nejčastěji v roce 2017 občan Slovenska (893 sňatků), dále pak občan Německa (252 sňatků) a Velké Británie (180 sňatků). Pokud ženich s českým státním občanstvím vstupoval do manželského svazku s cizinkou, šlo v roce 2017 nejčastěji o ženu se státním občanstvím Slovenska (889 sňatků), dále Ukrajiny (361) a Ruska (160). Zatímco první tři nejpočetnější skupiny cizinců u ženichů zahrnovaly v roce 2017 polovinu ze všech sňatků Češky s cizincem, u nevěst-cizinek to bylo téměř 71 %. Skladba ženichů s cizím státním občanstvím tak bývá mnohem pestřejší než u nevěst-cizinek.

Tab. 2.7 Sňatky podle státního občanství snoubenců, 2007–2017

	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Sňatky alespoň s 1 cizincem	4 969	4 283	4 086	5 215	5 170	5 153	5 093
- podíl na všech sňatcích (%)	8,7	9,5	9,4	11,4	10,7	10,2	9,7
Sňatky - žena ČR + cizinec	2 845	2 344	2 370	3 048	3 016	2 870	2 654
státní občanství muže: Slovensko	745	662	667	717	773	899	893
Německo	236	227	238	361	345	303	252
Velká Británie	224	230	182	256	260	209	180
Sňatky - muž ČR + cizinka	1 940	1 663	1 473	1 802	1 802	1 890	1 994
státní občanství ženy: Slovensko	843	719	710	830	807	847	889
Ukrajina	432	387	240	213	263	310	361
Rusko	125	125	108	155	160	138	160
Sňatky - oba cizinci	184	276	243	365	352	393	445
z toho: dva Ukrajinci	27	58	51	80	88	91	90
dva Slováci	18	26	20	31	42	38	51
dva Rusové	17	26	28	39	28	34	44

Pozn.: Výběr a řazení občanství podle četnosti v roce 2017.

⁵ Alespoň jeden ze snoubenců měl ale v ČR registrovaný trvalý nebo přechodný pobyt, proto byl sňatek zahrnut mezi sňatky obyvatel ČR.

3 Rozvodovost

Statistika zpracovaná na základě údajů předávaných Ministerstvem spravedlnosti ČR udává pro rok 2017 celkem 25,8 tisíce rozvedených manželství. Ze čtyř pětín se jednalo o první rozvod muže nebo ženy. Úroveň rozvodovosti meziročně mírně vzrostla. Rozvodem by při setrvání měř rozvodovosti z roku 2017 skončilo 47,2 % manželství v průměru po 13,2 letech trvání manželství. Z úhrnu rozvedených manželských svazků bylo 59,0 % s nezletilými dětmi, kterých bylo celkem 23,8 tisíce.

V rámci sledovaného období od roku 2007 do roku 2017 došlo celkově ke snížení počtu rozvodů, i když se nejednalo o plynule klesající vývoj⁶. Počet rozvodů se v roce 2017 meziročně mírně zvýšil, a to o 759 rozvodů na 25 755⁷. Šlo však o druhý nejnižší počet rozvodů od roku 2000 (v roce 2016 jich bylo 25,0 tisíce). Klesající trend počtu rozvodů je odrazem jak dlouhodobě snižujícího se počtu sňatků, tak změn v intenzitě rozvodovosti v jednotlivých délkách trvání manželství.

Rozvodové řízení ukončené roku 2017 bylo ze 43,8 % iniciováno oběma manželi. Společný návrh na rozvod manželství je možno podávat⁸ od 1. 1. 2014, statisticky je zachyceno toto třídění rozvodů podle navrhovatele až od roku 2015. Na návrh ženy (dříve převažující typ návrhu) bylo v roce 2017 rozvedeno 9 368 manželství (36,4 %), na návrh muže 5 115 (19,9 %).

Většina mužů a žen se účastní rozvodového řízení poprvé. Podíl opakovaných rozvodů (vyššího než prvního pořadí) se dlouhodobě pohybuje okolo jedné pětiny. V roce 2017 činil 19,3 % u mužů (absolutně 4 968) a 18,6 % u žen (4 798), meziročně došlo k poklesu (o 0,4 p. b. u mužů a 0,6 p. b. u žen). Ve většině případů (z 88 %) se jednalo o druhý rozvod muže/ženy.

Tab. 3.1 Rozvody podle návrhu a pořadí, 2007–2017

	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Rozvody celkem	31 129	26 402	27 895	26 764	26 083	24 996	25 755
v tom na návrh: muže	10 586	9 404	9 850	9 710	6 303	5 277	5 115
ženy	20 543	16 998	18 045	17 054	11 604	9 581	9 368
společný návrh	x	x	x	x	8 176	10 138	11 272
Pořadí rozvodu muže: 1.	24 900	21 284	22 317	21 391	21 047	20 068	20 787
2.	5 446	4 498	4 908	4 792	4 439	4 345	4 388
3.+	783	620	670	581	597	583	580
Pořadí rozvodu ženy: 1.	25 104	21 352	22 565	21 582	21 190	20 194	20 957
2.	5 347	4 533	4 782	4 602	4 378	4 263	4 236
3.+	678	517	548	580	515	539	562
Opakované rozvody (%) - muži	20,0	19,4	20,0	20,1	19,3	19,7	19,3
- ženy	19,4	19,1	19,1	19,4	18,8	19,2	18,6

Růst celkového počtu rozvodů v roce 2017 byl způsoben jak vyšším počtem rozvodů manželských párů bez nezletilých dětí, tak i těch s nezletilými dětmi (tab. 3.2). Podle údajů Ministerstva spravedlnosti bylo rozvodem zasaženo 23 752 nezletilých dětí, o 897 více než v předchozím roce (ale o 3,8 tisíce méně než v roce 2007). Rozvody s nezletilými dětmi, kterých bylo v absolutním počtu 15 196, tvořily 59,0 % z celkového počtu rozvodů, naopak 10 559 rozvodů, tj. 41,0 %, se nezletilých dětí nedotýkalo. Zastoupení rozvodů s nezletilými se v období 2007–2017 pohybovalo mezi 56–59 %, přičemž nejnižší bylo jejich zastoupení v roce 2011 (56,3 %).

⁶ Meziroční růst byl zaznamenán v letech 2010, 2013 a 2017, nepatrný i v roce 2008.

⁷ Vyšší počet rozvodů v roce 2017 oproti roku 2016 částečně ovlivnila i neúplná evidence rozvodů v roce 2016.

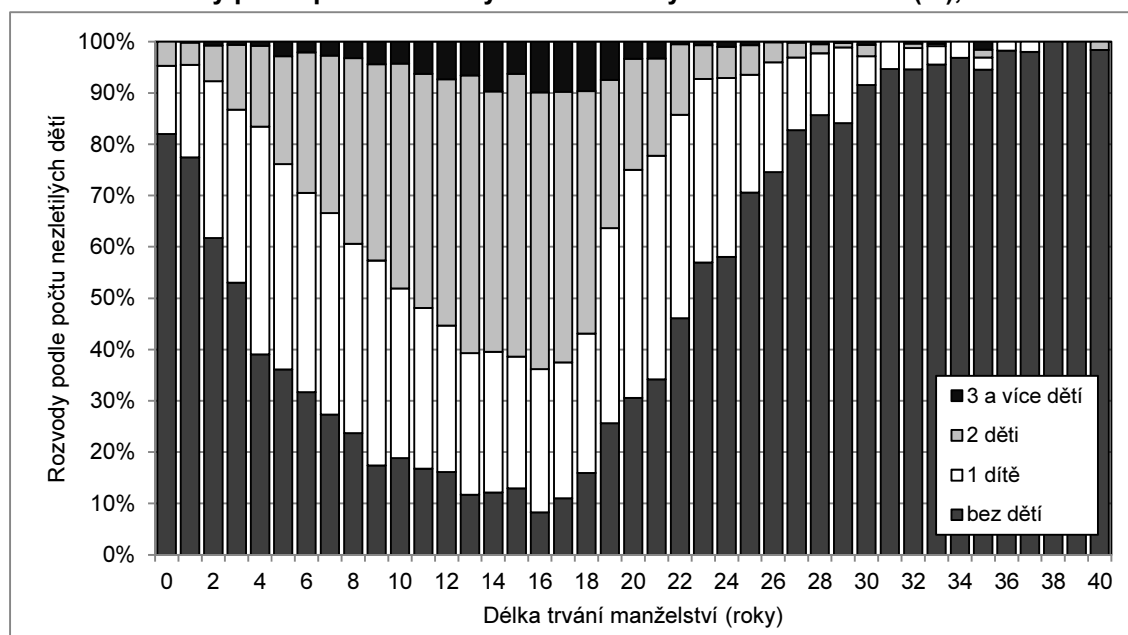
⁸ Podle nového občanského zákoníku (§755–758).

Ve většině rozvedených rodin s nezletilými dětmi (v roce 2017 v 50,5 % případů) žilo v době rozvodu jedno dítě, případně dvě děti (43,7 %). Rodiny se třemi a více dětmi se podílí na rozvodech s dětmi obvykle mezi 5–6 % (5,8 % v roce 2017). V průběhu sledovaného období došlo k zvýšení podílu rodin se dvěma dětmi (o necelých 5 p. b.) na úkor rodin s jedním dítětem (pokles o necelých 6 p. b.). Průměrný počet dětí na jedno rozvedené manželství s dětmi se ve sledovaném období pozvolna zvýšil z 1,50 na 1,56 dítěte. Struktura rozvodů podle počtu nezletilých dětí se významně liší podle délky trvání manželství, kdy koresponduje s časováním rození dětí do manželství a s jejich nabýváním zletilosti (obr. 3.1). Bez nezletilých dětí je valná většina dlouhotrvajících manželství, kdy děti již dosáhly dospělosti (mezi rozvody manželství trvajících 25 a více let jich bylo v roce 2017 v úhrnu 87 %), a také manželství v nejkratších délkách trvání manželství (58 % mezi rozvody manželství před dovršením pěti let od sňatku). V délce trvání svazku od 4 do 22 let tvořily v roce 2017 více než polovinu všech rozvodů naopak rozvody s nezletilými dětmi, přičemž vůbec největší zastoupení měly rozvody s nezletilými dětmi po 13 až 17 letech manželství (v průměru téměř 90 %). Manželé vychovávající tři a více nezletilých dětí v době rozvodu byli relativně nejvíce zastoupeni mezi rozvedenými páry, jejichž manželství trvalo 14 až 18 let, ale i zde zahrnovali nejvýše 6 až 10 % rozvodů.

Tab. 3.2 Rozvody podle počtu nezletilých dětí, 2007–2017

	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Rozvody bez nezletilých dětí	12 721	11 213	11 974	11 557	11 090	10 270	10 559
Rozvody s nezletilými dětmi	18 408	15 189	15 921	15 207	14 993	14 726	15 196
v tom s 1 dítětem	10 345	8 292	8 591	8 265	7 830	7 523	7 680
s 2 dětmi	7 189	6 146	6 436	6 133	6 310	6 415	6 635
s 3 a více dětmi	874	751	894	809	853	788	881
Počet nezletilých dětí při rozvodu	27 546	22 983	24 335	23 119	23 187	22 855	23 752
Prům. počet dětí v manželstvích s dětmi	1,50	1,51	1,53	1,52	1,55	1,55	1,56
Prům. počet dětí v manželství při rozvodu	0,88	0,87	0,87	0,86	0,89	0,91	0,92
Rozvody s nezletilými dětmi (%)	59,1	57,5	57,1	56,8	57,5	58,9	59,0
v tom s 1 dítětem (%)	56,2	54,6	54,0	54,3	52,2	51,1	50,5
s 2 dětmi (%)	39,1	40,5	40,4	40,3	42,1	43,6	43,7
s 3 a více dětmi (%)	4,7	4,9	5,6	5,3	5,7	5,4	5,8

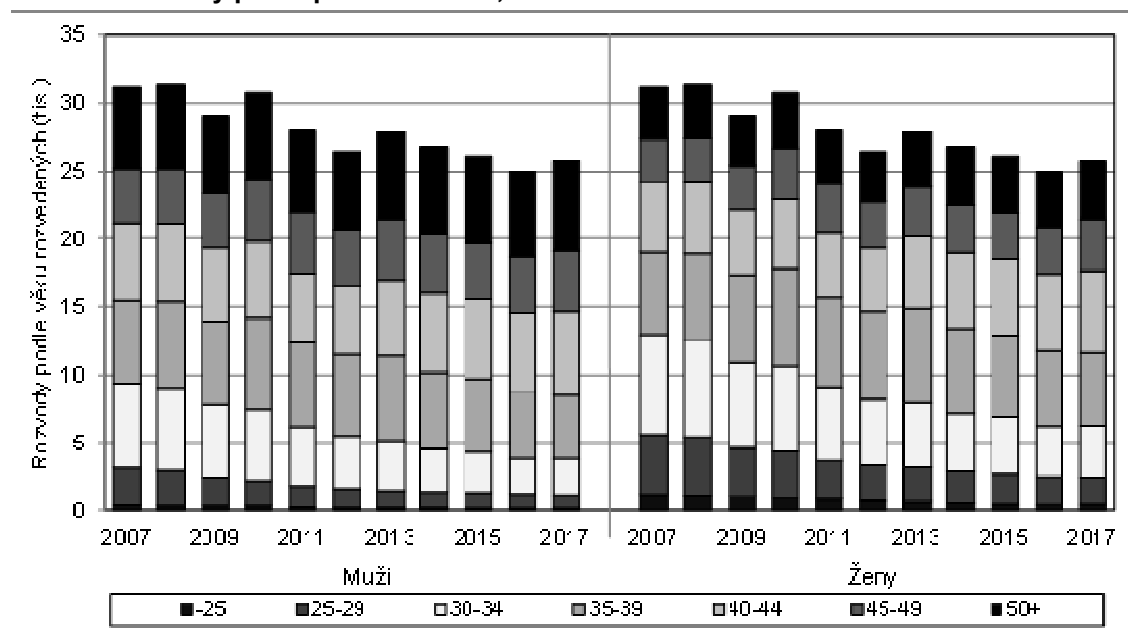
Obr. 3.1 Rozvody podle počtu nezletilých dětí a délky trvání manželství (%), 2017

Věková struktura osob, které se rozvedly, se v průběhu let 2007–2017 měnila, a to v souladu se změnami ve věkové skladbě obyvatelstva a také s posunem vstupu do manželství do vyššího věku a prodlužující se délkou manželství při rozvodu. V rámci rozvedených mužů převládali (z pohledu pětiletých věkových skupin)

v roce 2007 ještě 30–34letí, v letech 2008–2013 pak 35–39letí a od roku 2014 již 40–44 letí. V roce 2017 bylo 24 % nově rozvedených mužů ve věku 40–44 let, absolutně 6,2 tisíce. V případě rozvádějících se žen je zřejmá mladší věková struktura, díky jejich obecně časnějšímu vstupu do manželství. V rámci pětiletých věkových skupin převažovaly v letech 2007 a 2008 ženy 30–34leté, do roku 2015 pak 35–39leté. V posledních dvou letech bylo i u žen nejčetnější zastoupení 40–44letých (23,5 % v roce 2017, absolutně 6,1 tisíce). Ve sledovaném období se snížil počet rozvodů, kdy manželům bylo méně než 30 let (z 10,1 na 4,5 % ze všech rozvedených mužů a z 18,1 na 9,5 % z rozvedených žen) a naopak vzrostlo zastoupení rozvedených ve věku 50 a více let (z 18,9 na 25,7 % u mužů a z 12,2 na 16,6 % u žen).

Obr. 3.2 Rozvody podle pohlaví a věku, 2007–2017

Tab. 3.3 Rozvody podle délky trvání manželství, 2007–2017

Délka trvání manželství (roky)	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017
0–4	5 665	4 952	4 866	4 523	4 398	4 188	4 315
5–9	6 808	5 444	6 106	6 153	6 066	5 720	5 751
10–14	5 424	4 424	4 702	4 298	4 409	4 355	4 633
15–19	5 480	3 935	3 890	3 682	3 549	3 399	3 600
20–24	3 975	3 710	3 921	3 659	3 289	2 973	2 903
25–29	2 048	2 148	2 374	2 343	2 268	2 349	2 449
30+	1 729	1 789	2 036	2 106	2 104	2 012	2 104
Celkem	31 129	26 402	27 895	26 764	26 083	24 996	25 755
	%						
0–4	18,2	18,8	17,4	16,9	16,9	16,8	16,8
5–9	21,9	20,6	21,9	23,0	23,3	22,9	22,3
10–14	17,4	16,8	16,9	16,1	16,9	17,4	18,0
15–19	17,6	14,9	13,9	13,8	13,6	13,6	14,0
20–24	12,8	14,1	14,1	13,7	12,6	11,9	11,3
25–29	6,6	8,1	8,5	8,8	8,7	9,4	9,5
30+	5,6	6,8	7,3	7,9	8,1	8,0	8,2

V rámci pětiletých délek trvání manželství byly ve sledovaném období 2007–2017 (resp. již od počátku 21. století) každoročně nejčetnější rozvody po 5–9 letech manželství. V roce 2017 jich bylo 5 751, což představovalo 22,3 % ze všech rozvodů. Druhou nejpočetnější skupinu naplnily rozvody po 10–14 letech manželství (4 633, 18,0 % z celku) a již třetím rokem v řadě tak počtem předstihly rozvody do 5 let od uzavření manželství, které byly na druhém místě v předchozích letech. Podíl rozvodů v délce

0–4 dokončené roky na celkovém počtu rozvodů má od roku 2010 klesající trend (z 19,6 na 16,8 % v roce 2017). Ještě výrazněji, mezi lety 2007 a 2017 o 3,6 p. b. na 14,0 %, ale klesalo důsledkem vývoje počtu sňatků zastoupení rozvodů v délce 15–19 let trvání manželství. Naopak podíl rozvodů po 25–29 letech i rozvodů po 30 a více letech trvání manželství měl ve sledovaném období rostoucí tendenci (z 6,6 na 9,5 %, resp. 5,6 na 8,2 %).

V délce 5–9 let trvání manželství také vrcholí intenzita rozvodovosti (tab. 3.4), v rámci jednoletých délek trvání dosahuje rozvodovost maxima již v období 3 až 6 let po sňatku. Počet rozvodů na 100 sňatků uzavřených před příslušným počtem let byl pro skupinu 5–9 let trvání manželství v roce 2017 mírně nižší než v roce 2007 (poklesl z 2,51 na 2,36 rozvodů na 100 sňatků). Snížení intenzity rozvodovosti mezi rokem 2007 a 2017 proběhlo i v kratší délce trvání manželství. V intervalu délky 0–4 roky s druhou nejvyšší intenzitou rozvodovosti došlo ke snížení z 2,18 na 1,82 rozvodů na 100 sňatků. Naopak u dlouhotrvajících manželství vykazuje intenzita rozvodovosti rostoucí trend. Mezi roky 2007 a 2017 se počet rozvodů na 100 sňatků uzavřených před příslušným počtem let pro skupinu 25–29 let trvání manželství zvýšil z 0,49 na 0,61 rozvodů na 100 sňatků a pro skupinu rozvodů po 30 a více letech trvání manželství vzrostl z 0,18 na 0,26 rozvodů na 100 sňatků, přičemž v obou případech nejvyšší úroveň dosáhl v roce 2017.

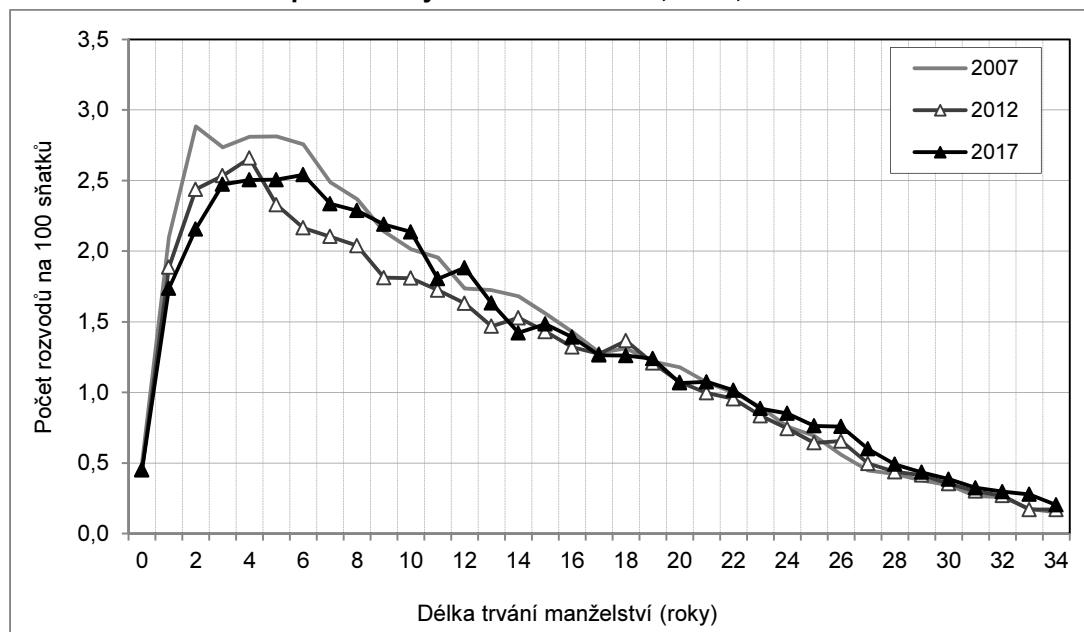
Tab. 3.4 Rozvodovost podle délky trvání manželství, 2007–2017

Délka trvání manželství (roky)	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017
0	0,50	0,45	0,49	0,44	0,44	0,40	0,45
1	2,10	1,89	1,97	1,82	1,85	1,67	1,74
2	2,88	2,44	2,44	2,27	2,26	2,34	2,16
3	2,74	2,53	2,65	2,65	2,58	2,42	2,47
4	2,81	2,66	2,76	2,70	2,62	2,43	2,50
5	2,81	2,33	2,65	2,68	2,59	2,41	2,51
6	2,76	2,16	2,48	2,52	2,55	2,50	2,54
7	2,49	2,10	2,30	2,34	2,33	2,18	2,34
8	2,37	2,04	2,15	2,06	2,26	2,24	2,29
9	2,14	1,81	1,94	2,06	1,99	2,02	2,19
0–4	2,18	2,03	2,09	1,99	1,94	1,82	1,82
5–9	2,51	2,09	2,31	2,33	2,34	2,26	2,36
10–14	1,81	1,63	1,77	1,64	1,70	1,69	1,78
15–19	1,35	1,31	1,36	1,33	1,29	1,24	1,33
20–24	0,98	0,92	1,00	0,98	0,96	0,94	0,97
25–29	0,49	0,53	0,58	0,57	0,55	0,57	0,61
30+	0,18	0,20	0,23	0,24	0,25	0,24	0,26
Úhrnná rozvodovost (%)	48,7	44,5	47,8	46,7	46,5	45,2	47,2
Průměrná délka trvání manželství	12,3	12,8	13,0	13,1	13,0	13,1	13,2

Pozn.: Počet rozvodů dané délky trvání manželství na sto sňatků uzavřených před daným počtem let. U pětiletých intervalů délky trvání manželství průměrná rozvodovost v daném intervalu. U intervalu 30+ let počet rozvodů vztahován k 10 sňatkovým kohortám.

Při setrvání intenzity rozvodovosti podle délky trvání manželství z roku 2017 by rozvodem skončilo 47,2 % manželství. Oproti roku 2016 se úhrnná rozvodovost meziročně zvýšila o 1,9 p. b., ve srovnání s rokem 2007 byla ale nižší, a to o 1,6 p. b. Od roku 2001 se úhrnná rozvodovost v ČR pohybuje v rozmezí 45–50 %, doposud nejvyšší úroveň dosáhla v roce 2010, a to 50,0 %, naopak nejnižší byla v roce 2012 (44,5 %). Průměrná délka trvání manželství do jeho zániku rozvodem měla s menšími výkyvy poslední dvě desetiletí rostoucí tendenci. V roce 2017 byla 13,2 let, o 0,9 roku více než v roce 2007. Prodloužení průměrné délky manželství při rozvodu je odrazem snížení úrovně rozvodovosti v kratších délkách trvání manželství a jejím zvýšením v intervalu 25 a více let od uzavření manželství.

Obr. 3.3 Rozvodovost podle délky trvání manželství, 2007, 2012 a 2017

Celkem bylo v roce 2017 v ČR rozvedeno 2 041 manželství (o 135 více než v roce 2016), kde byl minimálně jeden z manželů cizím státním občanem. Tyto rozvody představovaly 7,9 % z celkového počtu všech rozvodů, o 0,3 p. b. více než v roce 2016, ve srovnání s rokem 2007 více o 1,0 p. b. Z rozvodů smíšených manželství či manželství dvou cizinců⁹ šlo ve 46,5 % případech o rozvod muže-cizince s ženou českého občanství, ve 32,7 % o rozvod muže-občana ČR s ženou-cizinkou a ve 20,8 % byli oba rozvádějící se cizinci. Počet rozvodů, kdy ani jeden z manželů neměl české státní občanství, v roce 2017 šestým rokem v řadě meziročně vzrostl¹⁰, a to na 425, což byl doposud nejvyšší počet.

Co se týče konkrétního státního občanství cizinců, z celkového počtu 949 rozvedených žen-občanek ČR se jich nejvíce rozvedlo s mužem ze Slovenska (247), dále z Ukrajiny (78) a na třetím místě s mužem z Tuniska (51). U rozvedených mužů-občanů ČR se jednalo nejčastěji o rozvody s ženou Slovenkou (238 rozvodů), dále pak s Ukrajinkou (175) a Ruskou (46). Občané Slovenska v této statistice převažují dlouhodobě (stejně jako tomu je při uzavírání manželství). V případě rozvodů dvou cizích státních občanů se nejčastěji jednalo o dvě osoby vietnamského státního občanství (134 v roce 2017), které v rámci této skupiny tvořily necelou jednu třetinu. Do roku 2012 převažovaly rozvody dvou Slováků. Těch bylo v roce 2017 rozvedeno 88. Na třetím místě se umístily v roce 2017 rozvody dvou osob s ukrajinským státním občanstvím (57).

Manželství dvou cizinců bylo při rozvodu v průměru o 4,1 roku kratší než v případě rozvedeného manželství dvou občanů ČR. U rozvodů smíšených manželství s mužem nebo ženou českého státního občanství byla průměrná doba trvání manželství ještě o něco kratší, když se ve srovnání s rozvody dvou občanů ČR lišila zhruba o 4,8 roku.

⁹ Na základě Nařízení Rady č. 2201/2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti obou manželů k dětem, je možné rozvést v České republice manželství dvou manželů – cizinců, a to v případě, kdy mají manželé obvyklé bydliště v České republice, nebo měli manželé poslední společné obvyklé bydliště v České republice, pokud zde jeden z nich ještě bydlí, nebo zde má odpůrce bydliště, nebo v případě společného návrhu na zahájení řízení má alespoň jeden z manželů obvyklé bydliště v České republice, nebo má v České republice navrhovatel obvyklé bydliště, v němž bydlel nejméně jeden rok bezprostředně před podáním návrhu na zahájení řízení. Rozvedeno v ČR může být jen takové manželství, které bylo uzavřeno v ČR anebo v ČR uznáno.

¹⁰ Dlouhodobě roste i počet sňatků dvou cizinců (zařazených do statistiky obyvatelstva ČR).

Tab. 3.5 Rozvody podle státního občanství manželů, 2007–2017

	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Rozvody alespoň s 1 cizincem	2 151	1 900	1 842	1 894	2 046	1 906	2 041
- podíl na všech rozvodech (%)	6,9	7,2	6,6	7,1	7,8	7,6	7,9
Počet cizinců u rozvodů	2 264	2 103	2 101	2 190	2 401	2 277	2 466
Rozvody - žena ČR + cizinec	1 198	1 032	935	942	1 005	904	949
z toho státní občanství: Slovensko	186	238	212	259	255	245	247
Ukrajina	94	59	70	62	86	65	78
Tunisko	21	36	40	27	30	41	51
Rozvody - muž ČR + cizinka	840	665	648	656	686	631	667
z toho státní občanství: Slovensko	153	194	211	216	235	252	238
Ukrajina	270	195	172	190	205	136	175
Rusko	103	65	61	51	53	61	46
Rozvody - oba cizinci	113	203	259	296	355	371	425
z toho: dva občané Vietnamu	21	38	66	98	103	119	134
dva občané Slovenska	38	59	63	77	69	70	88
dva občané Ukrajiny	5	30	24	35	39	35	57
	Průměrná délka trvání manželství při rozvodu*						
Rozvody dvou občanů ČR	14,4	14,9	15,1	15,2	15,2	15,2	15,2
Rozvody Češky s cizincem	7,5	9,8	9,9	10,3	10,3	10,3	10,4
Rozvody Čecha s cizinkou	7,9	9,9	10,1	10,2	10,1	10,1	10,5
Rozvody dvou cizinců	11,9	11,3	11,6	11,1	10,5	11,2	11,1

Pozn.: Výběr a řazení občanství podle četnosti v roce 2017.

* Výpočet z absolutních počtů rozvodů podle délky trvání manželství (takto vypočtená průměrná délka trvání všech manželství je zhruba o 1,7 roku vyšší než údaje uvedené v tab. 3.4, vycházející z rozložení měř rozvodovosti podle délky trvání manželství).

4 Porodnost

Počet živě narozených dětí vzrostl čtvrtým rokem po sobě a v roce 2017 dosáhl 114,4 tisíce. Úroveň úhrnné plodnosti meziročně narostla z 1,63 na 1,69 dítěte na jednu ženu, přičemž specifické míry plodnosti rostly téměř v každém věku. Průměrný věk matky při narození dítěte zůstal třetí rok po sobě na hodnotě 30,0 let. Podíl živě narozených dětí mimo manželství opět meziročně vzrostl a dosáhl 49,0 %.

Živě narozených dětí rodičům s pobytem v ČR (alespoň jeden z nich) bylo v roce 2017 registrováno celkem 114 405, jejich počet byl oproti roku 2016 vyšší o 1,7 tisíce. Naposledy se obyvatelům Česka narodil vyšší počet dětí v roce 2010 a to 117 153. Ve srovnání s rokem 2010 byl však počet žen v reprodukčním věku v roce 2017 nižší (2 380 tisíc vs. 2 537 tisíc), vysoký počet narozených v posledním sledovaném roce byl tak důsledkem růstu intenzity plodnosti (na 1,69 dítěte na jednu ženu, zatímco v roce 2010 byla 1,49). Vůbec nejvyšší byl ve sledovaném období počet živě narozených dětí v roce 2008 a to 119 570 (při úhrnné plodnosti 1,50). Poté následoval pokles až na 106 751 v roce 2013. V posledních čtyřech letech počet živě narozených dětí narostl až na 114 405 v roce 2017.

Mezi živě narozenými dětmi v roce 2017 bylo 58 671 chlapců a 55 734 dívek, což odpovídá poměru 105,3 chlapců na 100 dívek (poměr typický pro vyspělé země). Počet mrtvě narozených dětí v roce 2017 meziročně poklesl z 420 na 384. V období od roku 2012 jsou počty mrtvě narozených dětí v průměru vyšší než v předchozích letech v souvislosti se změnou definice mrtvě narozeného dítěte¹¹. Mrtvorozenost, tj. podíl mrtvě narozených dětí z 1 000 všech narozených dětí, meziročně poklesla z 3,7 ‰ na 3,3 ‰ a dosáhla nejnižší hodnoty v období od roku 2012.

Tab. 4.1 Narození, 2007–2017

	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Narození celkem	114 947	108 955	107 117	110 252	111 162	113 083	114 789
Mrtvě narození	315	379	366	392	398	420	384
Živě narození	114 632	108 576	106 751	109 860	110 764	112 663	114 405
v tom: chlapci	58 475	55 536	54 702	56 410	56 817	57 837	58 671
dívky	56 157	53 040	52 049	53 450	53 947	54 826	55 734
Porody celkem	112 605	106 952	105 310	108 547	109 519	111 396	113 181
v tom: jednočetné	110 285	104 957	103 518	106 853	107 889	109 719	111 585
dvojčat	2 298	1 987	1 779	1 683	1 617	1 667	1 584
trojčat	22	8	12	11	13	10	12
čtyřčat	-	-	-	-	-	-	-
paterčat	-	-	1	-	-	-	-
Podíl vícečetných porodů (%)	2,1	1,9	1,7	1,6	1,5	1,5	1,4

Počet porodů narostl mezi roky 2016 a 2017 o 1,8 tisíce na 113 181, což bylo způsobeno vyšším počtem jednočetných porodů (o 1,9 tisíce). Mírně se zvýšil i počet trojčat (z 10 na 12), naopak ubylo dvoučetných porodů (z 1 667 na 1 584). Poklesl i podíl všech vícečetných porodů na 1,4 % úhrnného počtu porodů.

¹¹ Narozením mrtvého dítěte se dle vyhlášky č. 11/1988 Sb., o povinném hlášení ukončení těhotenství, úmrtí dítěte a úmrtí matky, která byla k 1. 4. 2012 zrušena zákonem č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách, rozumělo „úplné vypuzení nebo vynětí z těla matčina, jestliže plod neprojevuje ani jednu ze známek života a má porodní hmotnost 1 000 g a vyšší“. Národní legislativa od 1. 4. 2012 definici mrtvě narozeného dítěte nyní neobsahuje, definuje však plod po potratu, kterým se rozumí „plod, který po úplném vypuzení nebo vynětí z těla matčina neprojevuje ani jednu ze známek života a současně jeho porodní hmotnost je nižší než 500 g, a pokud ji nelze zjistit, jestliže je těhotenství kratší než 22 týdnů.“ Hranice pro vymezení mrtvě narozených dětí se tak snižuje na 500 g. Podle závazného Nařízení Komise (EU) č. 328/2011 členské země poskytují data za takové mrtvě narozené děti, k jejichž úmrtí došlo před úplným vypuzením či vynětím z těla matky – smrt je indikována skutečností, že po oddělení od matky plod nedýchá ani nevykazuje jiné známky života jako například srdeční akci, pulzaci pupečnicku nebo aktivní pohyby kosterního svalstva – měly porodní hmotnost 500 g a více, či byly narozené po dvacátém druhém dokončeném týdnu těhotenství, nebo byly při porodu alespoň 25 cm dlouhé, a to od temene hlavy k patě.

Z dlouhodobého hlediska jsou však hodnoty podílu vícečetných porodů stále vyšší, než byly do poloviny 90. let 20. století. Je to ovlivněno zejména častějšími porody z umělých oplodnění a také vyšším průměrným věkem žen při narození dítěte, kdy je pravděpodobnost vícečetného porodu vyšší. V, od roku 2012, trvajícím sestupném trendu je patrný vliv legislativních změn, které ženy motivují k přenosu pouze jednoho embrya¹².

Průměrné živě narozené dítě mělo v roce 2017 porodní hmotnost 3 283 gramů. Ve sledované dekádě se hodnota průměrné hmotnosti živě narozeného dítěte, ani struktura živě narozených dětí podle hmotnostních kategorií výrazně neměnila. I roku 2017 dominovaly děti s porodní hmotností v intervalu 3 000–3 499 gramů (38,5 %), následované dětmi s hmotností v rozpětí 3 500–3 999 gramů (27,8 %) a 2 500–2 999 gramů (17,4 %). Děti vážících po porodu do 2 500 gramů bylo 7,4 %, obdobně jako dětí nad 4 000 gramů váhy (7,8 %).

Tab. 4.2 Živě narození podle porodní hmotnosti, 2007–2017

	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017
méně než 1 000 gramů	430	463	440	418	453	494	505
1 000 – 2 499 gramů	8 077	8 201	8 121	8 025	8 013	7 991	7 989
2 500 – 2 999 gramů	19 281	19 551	19 310	19 457	19 533	19 459	19 881
3 000 – 3 499 gramů	44 362	41 899	41 174	42 361	42 755	43 799	44 102
3 500 – 3 999 gramů	32 800	29 667	28 835	29 891	30 000	31 144	31 834
4 000 – 4 499 gramů	8 592	7 370	7 073	7 302	7 523	7 767	8 016
4 500 a více gramů	1 090	871	816	858	864	976	896
nezjištěno	-	554	982	1 548	1 623	1 033	1 182
průměrná hmotnost (v gramech)	3 289	3 267	3 262	3 271	3 272	3 281	3 283
	%						
méně než 1 000 gramů	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
1 000 – 2 499 gramů	7,0	7,6	7,6	7,3	7,2	7,1	7,0
2 500 – 2 999 gramů	16,8	18,0	18,1	17,7	17,6	17,3	17,4
3 000 – 3 499 gramů	38,7	38,6	38,6	38,6	38,6	38,9	38,5
3 500 – 3 999 gramů	28,6	27,3	27,0	27,2	27,1	27,6	27,8
4 000 – 4 499 gramů	7,5	6,8	6,6	6,6	6,8	6,9	7,0
4 500 a více gramů	1,0	0,8	0,8	0,8	0,8	0,9	0,8
nezjištěno	-	0,5	0,9	1,4	1,5	0,9	1,0

Vdaným ženám se v roce 2017 narodilo 51,0 % ze všech živě narozených dětí (tab. 4.3). Tento podíl meziročně poklesl z 51,4 %, ale z hlediska absolutních počtů došlo u vdaných žen k nárůstu z 57 930 na 58 314 živě narozených dětí. V posledních deseti letech se jejich podíl snížil z 65,5 % na 51,0 %, absolutně vyjádřeno ze 75 095 v roce 2007. Druhou nejpočetnější skupinou matek jsou svobodné ženy. U nich byl absolutní nárůst počtu živě narozených dětí i mezi roky 2016 a 2017 výraznější než u vdaných (z 48 807 na 50 379) a podíl dětí narozených svobodným ženám narostl na 44,0 %, o 0,7 p. b. Za uplynulou dekádu šlo o růst z 32 026 na 50 379 živě narozených dětí svobodným ženám, tedy o více než polovinu.

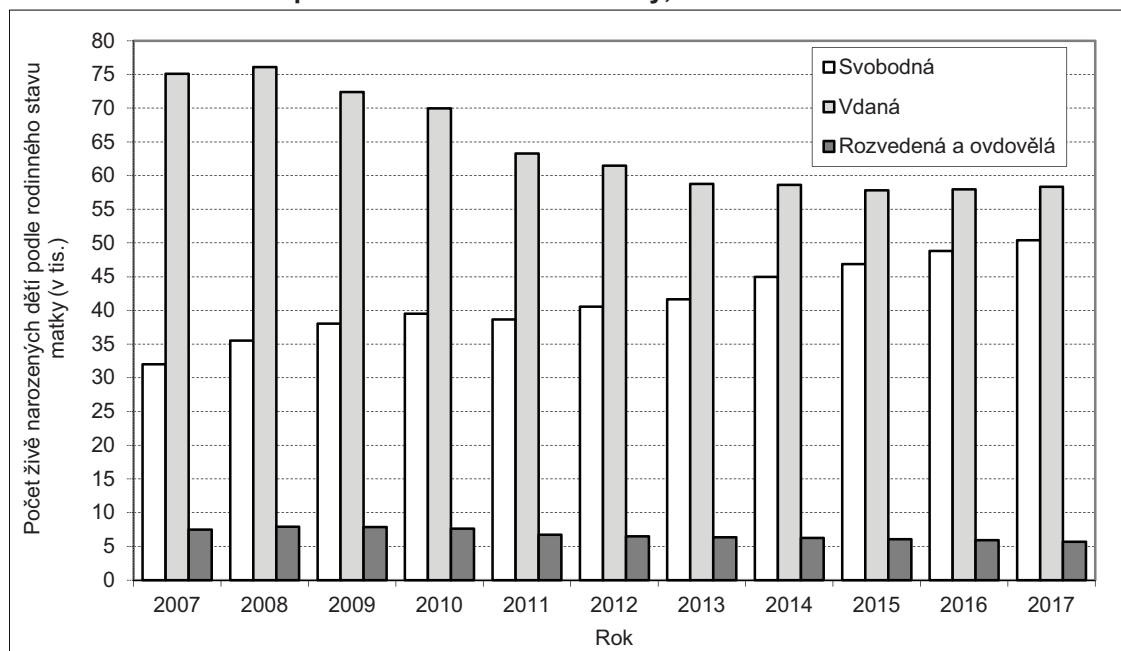
V posledním sledovaném roce měly ženy s rodinným stavem rozvedená a ovdovělá v obou případech méně dětí než v roce 2016. U rozvedených šlo o pokles z 5 730 na 5 539 a v případě ovdovělých z 196 na 173. Z dlouhodobého hlediska podíly živě narozených dětí u těchto subpopulací žen mezi roky 2007 a 2017 klesaly a to u rozvedených z 6,3 % na 4,8 % a v případě ovdovělých z 0,3 % na 0,2 %.

¹² Od 1. 4. 2012 nabyla účinnosti novela zákona o veřejném zdravotním pojištění (č. 48/1997 Sb.), podle níž stát hradí čtyři cykly umělého oplodnění za předpokladu, že v prvních dvou cyklech došlo k přenosu jednoho embrya. V ostatních případech jsou hrazeny pouze tři cykly.

Tab. 4.3 Živě narození podle rodinného stavu matky, 2007–2017

Rodinný stav matky	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Svobodná	32 026	40 581	41 655	44 985	46 887	48 807	50 379
Vdaná	75 095	61 488	58 751	58 593	57 788	57 930	58 314
Rozvedená	7 208	6 299	6 134	6 089	5 911	5 730	5 539
Ovdovělá	303	208	211	193	178	196	173
Podíl dětí narozených svobodným ženám (%)	27,9	37,4	39,0	40,9	42,3	43,3	44,0
Podíl dětí narozených vdaným ženám (%)	65,5	56,6	55,0	53,3	52,2	51,4	51,0
Podíl dětí narozených rozvedeným ženám (%)	6,3	5,8	5,7	5,5	5,3	5,1	4,8
Podíl dětí narozených ovdovělým ženám (%)	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2

Obr. 4.1 Živě narození podle rodinného stavu matky, 2007–2017

Mezi posledními dvěma roky došlo k růstu počtu živě narozených dětí ve všech pořadích narození. Nejvíce přibýlo dětí narozených prvorodičkám (o 808 na 55 726), následovaly děti druhého (o 530 na 41 832) a třetího a vyššího pořadí (o 404 na 16 847). Relativní nárůst byl ale nejvýraznější u poslední skupiny (o 2,5 %). Za posledních deset let se struktura živě narozených dětí podle pořadí téměř neměnila (tab. 4.4) – děti prvního pořadí představovaly každoročně 46–49 % všech dětí, druhého pořadí mezi 37 až 39 % a třetího a vyššího pořadí 14–15 %. V roce 2017 živě narozené děti prvního pořadí tvořily 48,7 %, druhého pořadí 36,6 % a třetího a vyššího pořadí 14,7 % úhrnu živě narozených dětí.

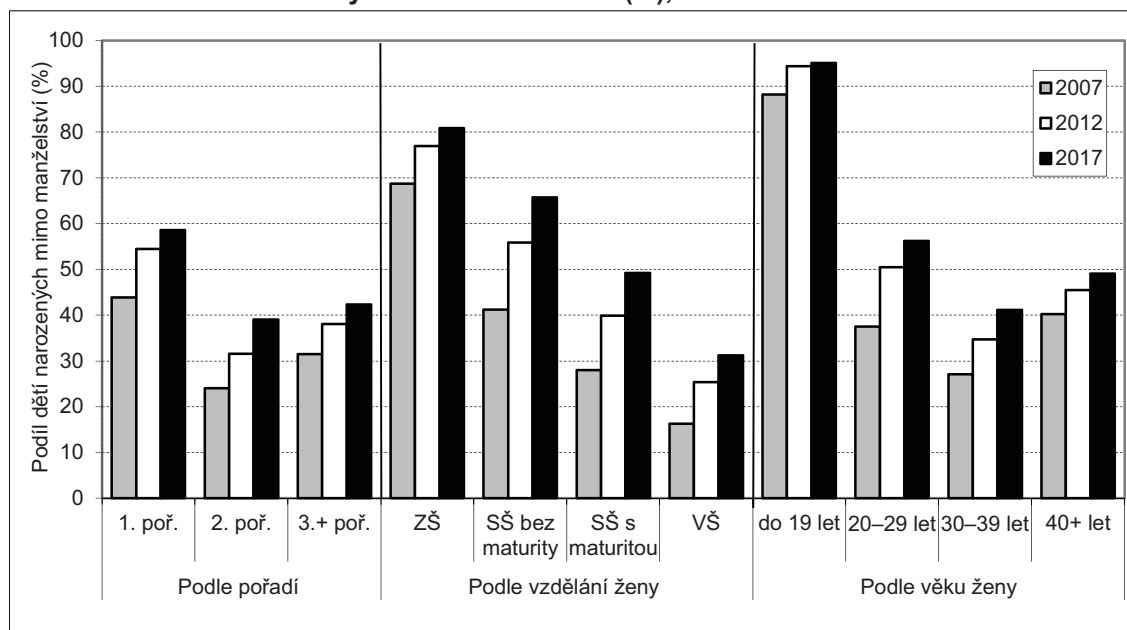
Počet živě narozených dětí v manželství (tab. 4.4) se mezi roky 2016 a 2017 zvýšil díky vzestupu počtu dětí narozených v prvním pořadí (z 22 811 na 23 090) a ve třetím či vyšším pořadí (z 9 592 na 9 719). Naopak u druhého pořadí počet dětí narozených v manželství mírně poklesl (z 25 527 na 25 505). Za posledních deset let se více snížil počet živě narozených dětí vdaným ženám u prvního (o 23,9 %) a druhého pořadí (o 22,7 %), mírněji pak u třetího a vyššího pořadí (o 17,4 %). U živě narozených dětí mimo manželství lze sledovat poslední meziroční nárůst jejich počtu ve všech pořadích – z 32 107 na 32 636 u prvního, z 15 775 na 16 327 u druhého a z 6 851 na 7 128 u třetího a vyššího pořadí. Relativně nejvíce mezi roky 2016 a 2017 vzrostl stejně jako u vdaných žen počet dětí narozených v třetím a vyšším pořadí (o 4,0 %). Vývoj počtu dětí narozených nevdaným ženám měl v průběhu celého desetiletí s výjimkou roku 2011 rostoucí trend, přičemž nejvýrazněji rostly počty dětí ve druhém pořadí (o 57,0 %), které byly následované prvním (o 37,6 %) a třetím a vyšším pořadím (o 31,5 %).

Tab. 4.4 Živě narození podle pořadí a legitimacy, 2007–2017

	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Živě narození celkem	114 632	108 576	106 751	109 860	110 764	112 663	114 405
v 1. pořadí	54 050	51 476	51 092	52 106	53 223	54 918	55 726
v 2. pořadí	43 400	41 826	40 078	41 196	41 276	41 302	41 832
v 3. a dalším pořadí	17 182	15 274	15 581	16 558	16 265	16 443	16 847
Živě narození v manželství	75 095	61 488	58 751	58 593	57 788	57 930	58 314
v 1. pořadí	30 333	23 420	22 619	22 243	22 364	22 811	23 090
v 2. pořadí	32 999	28 607	26 676	26 515	25 795	25 527	25 505
v 3. a dalším pořadí	11 763	9 461	9 456	9 835	9 629	9 592	9 719
Živě narození mimo manželství	39 537	47 088	48 000	51 267	52 976	54 733	56 091
v 1. pořadí	23 717	28 056	28 473	29 863	30 859	32 107	32 636
v 2. pořadí	10 401	13 219	13 402	14 681	15 481	15 775	16 327
v 3. a dalším pořadí	5 419	5 813	6 125	6 723	6 636	6 851	7 128
Podíl dětí narozených mimo manželství (%)	34,5	43,4	45,0	46,7	47,8	48,6	49,0
v 1. pořadí	43,9	54,5	55,7	57,3	58,0	58,5	58,6
v 2. pořadí	24,0	31,6	33,4	35,6	37,5	38,2	39,0
v 3. a dalším pořadí	31,5	38,1	39,3	40,6	40,8	41,7	42,3

Podíl dětí narozených mimo manželství se mezi dvěma posledními roky zvýšil mírně – ze 48,6 % na 49,0 %. Nejvíce se zvýšil u dětí druhého pořadí (z 38,2 % na 39,0 %), dále pak u třetího a vyššího pořadí (z 41,7 % na 42,3 %). V případě prvorozených dětí se tento podíl zvýšil pouze nepatrně (z 58,5 % na 58,6 %), i přesto je ve srovnání s podíly pro ostatní pořadí zdaleka nejvyšší. Také z dlouhodobého hlediska nejrychleji rostl podíl narozených mimo manželství u druhého pořadí – mezi roky 2007 a 2017 vzrostl o 15,1 p. b.

Obr. 4.2 Podíl živě narozených mimo manželství (%), 2007–2017

Pozn.: Od roku 2015 se na hlášení o narození rozlišuje i vyšší odborné vzdělání matky, avšak z důvodu srovnatelnosti delší časové řady je zde skupina matek s touto úrovní vzdělání zařazena ke středoškolskému vzdělání s maturitou.

S rostoucím nejvyšším ukončeným vzděláním klesá zastoupení dětí narozených neprovdaným matkám, protože ženy s vyšší úrovní vzdělání mají spíše konzervativní postoje v kontextu narození dítěte do/mimo manželství¹³. V roce 2017 se vysokoškolsky vzdělaným ženám narodilo mimo manželství 31,2 % živě

¹³ Rychtaříková, J. 2003. *Diferenční plodnost v České republice podle rodinného stavu a vzdělání v kohortní perspektivě*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2003, 108 s.

narozených dětí, oproti roku 2007 jde však o podíl téměř dvojnásobný (16,3 % v roce 2007). Naopak u žen se základním vzděláním se mimo manželství narodilo 80,9 % dětí (v roce 2007 to bylo 68,7 %). Matky se středoškolským vzděláním se nachází uprostřed spektra s 65,7 % dětí narozených neprovdaným ženám bez maturity v roce 2017 a s 49,3 % mezi matkami s úspěšně složenou maturitní zkouškou.

Věk ženy je dalším zásadním diferenčním faktorem narození dítěte do/mimo manželství (obr. 4.2). Nejčastěji se neprovdané rodičky vyskytují v nejmladším věku do 19 let (95,1 % v roce 2017) a s rostoucím věkem se tento podíl snižuje (56,3 % u 20–29letých a 41,2 % u 30–39letých) až do věkové skupiny 40letých a starších, v které podíl zase mírně roste (49,1 % v roce 2017). V poslední dekádě relativně nejvíce narostlo zastoupení mimomanželských dětí u věkových skupin 20–29 a 30–39 let (zhruba o polovinu).

Vysoký a navíc rostoucí podíl dětí narozených mimo manželství nemusí znamenat, že tyto děti žijí v rodině bez otce. Údaje v hlášení o narození se sice nezabývají rodinným zázemím, ale dá se předpokládat, že v případě uvedení údajů o otci dítěte půjde z nemalé části o případ otce žijícího s rodinou. V roce 2017 nebyly vyplněné informace o otci u 7,2 % ze všech živě narozených dětí, resp. u 14,7 % (8 248 narozených) z těch, které se narodily mimo manželství. Před deseti lety byly tyto podíly vyšší, 9,7 %, respektive 28,0 %.

Nejpodstatnější faktorem (ne)uvedení údajů o otci je zřejmě nejvyšší ukončené vzdělání ženy. V případě žen se základním nebo nižším vzděláním nebyly v roce 2017 položky pro otce vyplněny u 38,2 % živě narozených dětí mimo manželství. S rostoucí úrovní vzdělání se tento podíl snižuje až na 6,0 % u vysokoškolsky vzdělaných matek. Dalším zásadním determinantem je věk matek. Výrazně vyšší čísla byla u nejmladších matek (19 letých a mladších), kde šlo v roce 2017 o 45,7 %, zatímco u věkových kategorií, kde dochází nejčastěji k reprodukci (25–29 a 30–34 let) se podíly pohybovaly mírně nad 10 %. Vyšší podíly nevyplněných údajů o otci jsou zaznamenávány i u dětí třetího a vyššího pořadí (27,9 % z dětí narozených nevdaným ženám v roce 2017) oproti dětem prvního a druhého pořadí (12,6 %, resp. 13,2 %).

Úhrnná plodnost v roce 2017 dosáhla 1,69 dítěte na jednu ženu (tab. 4.5), přičemž vyšší hodnota tohoto ukazatele byla naposledy zaznamenána až v roce 1992. Úhrnná plodnost roste šestým rokem po sobě a poslední meziroční nárůst byl 0,06 dítěte, stejně jako o rok dříve. Na začátku sledovaného období dosáhl průměrný počet živě narozených dětí připadajících na jednu ženu reprodukčního věku lokálního maxima v roce 2008 (1,50 dítěte na jednu ženu), poté následoval pokles na hodnotu 1,43 v roce 2011 a od té doby sledujeme jeho nárůst. V roce 2017 se dále zvýšila i čistá míra reprodukce a to z 0,787 v roce 2016 na 0,816 (úroveň 1,0 znamená, že se ženě narodí v průměru 1 dcera, jež se zároveň dožije věku své matky při porodu). Na růst měla vliv nejen vyšší intenzita plodnosti, ale i mírné zlepšení úmrtnostních poměrů žen v reprodukčním věku.

Tab. 4.5 Ukazatele plodnosti, 2007–2017

	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Úhrnná plodnost*	1,438	1,452	1,456	1,528	1,570	1,630	1,687
1. pořadí	0,694	0,719	0,728	0,757	0,787	0,829	0,858
2. pořadí	0,528	0,542	0,531	0,558	0,570	0,582	0,600
3.+ pořadí	0,216	0,191	0,197	0,213	0,212	0,219	0,230
Čistá míra reprodukce**	0,699	0,704	0,705	0,738	0,759	0,787	0,816
Průměrný věk matek při narození dítěte	29,1	29,8	29,9	29,9	30,0	30,0	30,0
1. pořadí	27,1	27,9	28,1	28,1	28,2	28,2	28,2
2. pořadí	30,1	31,0	31,0	31,1	31,2	31,2	31,3
3.+ pořadí	33,1	33,3	33,2	33,3	33,4	33,3	33,4

* Průměrný počet živě narozených dětí na jednu ženu reprodukčního věku (15–49 let) za předpokladu zachování měr plodnosti daného roku po celé reprodukční období ženy.

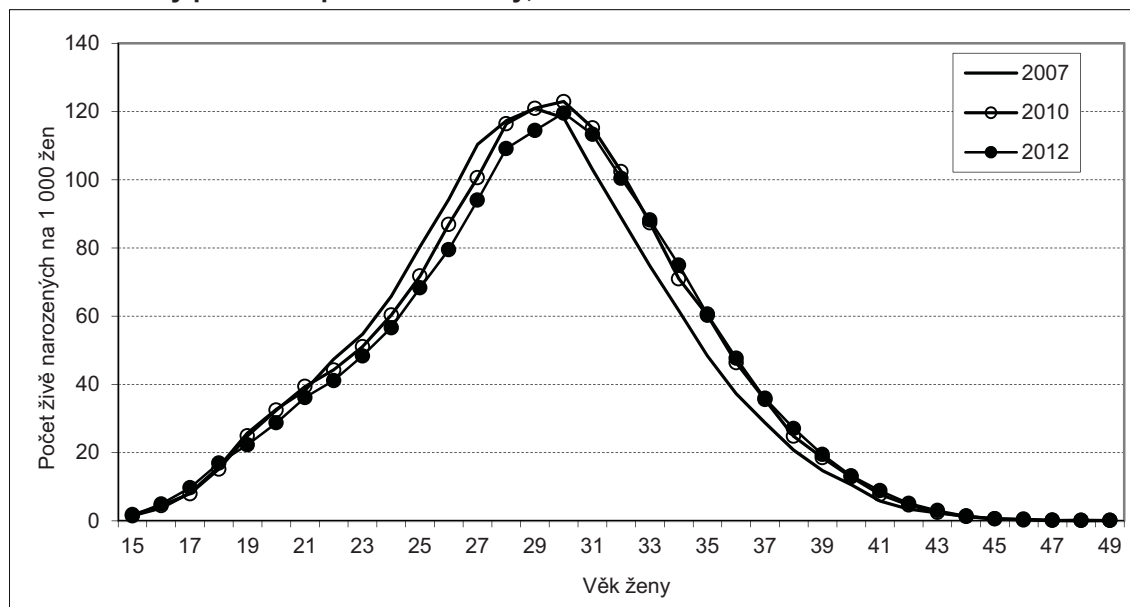
** Čistá míra reprodukce vyjadřuje počet živě narozených dívek na jednu ženu, které by se při úrovni plodnosti a úmrtnosti daného roku dožily věku svých matek při porodu.

K nárůstu úhrnné plodnosti v posledním sledovaném roce přispěla plodnost všech pořadí narození (tab. 4.5). Nejvíce vzrostla intenzita plodnosti prvního pořadí (z 0,829 na 0,858 dítěte na jednu ženu), dále pak druhého pořadí (z 0,582 na 0,600) a absolutně nejméně třetího a vyššího pořadí (z 0,219 na 0,230). Relativně nejvíce se však zvýšila právě úroveň plodnosti třetího a vyššího pořadí (o 4,6 %). Podíly plodnosti jednotlivých pořadí na celkové úrovni plodnosti se meziročně změnily pouze nepatrně a i z dlouhodobého pohledu se výrazně nemění. V roce 2017 připadlo 50,8 % úhrnné plodnosti na plodnost prvního pořadí, 35,5 % na plodnost druhého a 13,6 % na plodnost třetího a vyššího pořadí.

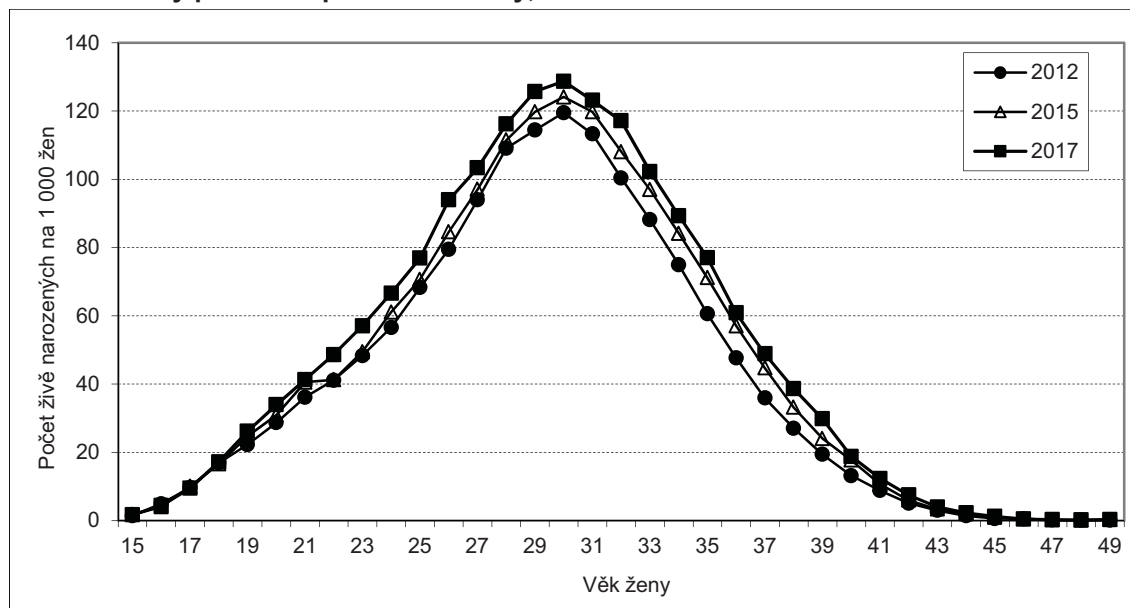
Průměrný věk matky při narození dítěte stagnoval už třetí rok v řadě na hodnotě 30,0 let. V průměru posledních pěti let to znamená meziroční nárůsty 0,05 roku, zatímco v předchozí pětiletce (2007–2012) 0,12 roku. Hodnoty úhrnné plodnosti tak již nejsou podstatněji ovlivňovány odkládáním rození dětí do vyššího věku, jako tomu bylo v minulosti (zejména ve 2. polovině 90. let a na přelomu tisíciletí). Za poslední dekádu nejvíce narostl průměrný věk ženy při narození druhého dítěte (z 30,1 na 31,3 let), jen nepatrně méně pak u prvorodiček (z 27,1 na 28,2 let). U třetího pořadí byl pozorován nejmenší nárůst při srovnání let 2007 a 2017 a to z 33,1 na 33,4 let. Nejedná se ovšem o jasný trend a hodnoty kolísaly v tomto rozmezí.

Míry plodnosti podle věku se v poslední dekádě vyvíjely různorodě (obr. 4.3a, obr. 4.3b). Při srovnání let 2007 a 2010, kdy úhrnná plodnost rostla, se intenzita plodnosti zvýšila zejména ve věkové skupině 30–38 let a mezi věky 22–27 let došlo naopak k poklesu. Za mírným poklesem intenzity celkové plodnosti při srovnání let 2010 a 2012 stály zejména nižší hodnoty měr plodnosti ve věkové kategorii 19–32 let, přičemž u starších žen úroveň plodnosti spíše stagnovala. V poslední pětiletce (obr. 4.3b), kdy došlo k výraznému nárůstu intenzity plodnosti, rostly míry plodnosti v téměř všech věcích, nejvíce ve věkové skupině 32–36 let. Také při srovnání prvního a posledního roku ze sledovaného období (tab. 4.6) se úroveň plodnosti zvýšila téměř v celém věkovém rozpětí reprodukčního období ženy (s výjimkou žen 25 až 28letých), přičemž nejvíce vzrostly míry plodnosti u věkové skupiny 30–39 let. Věk s maximální mírou plodnosti se přesunul z 29 let (121 dětí na 1 000 žen) v roce 2007 na 30 let (129 dětí) v roce 2017.

Obr. 4.3a Míry plodnosti podle věku ženy, 2007–2012

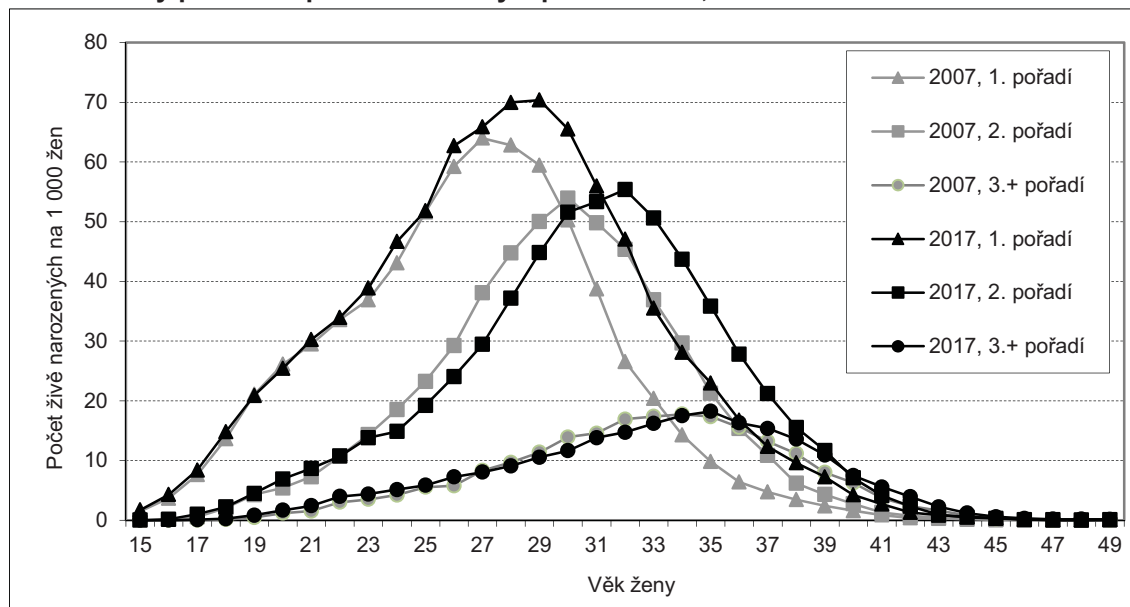

Obr. 4.3b Míry plodnosti podle věku ženy, 2012–2017

Ve srovnání let 2007 a 2017 se věkově specifické míry plodnosti podle pořadí vyvíjely odlišně. Míry plodnosti prvního pořadí se zvýšily podstatně zejména ve věkové skupině 28–38 let, zatímco ve většině dalších věků rostly pouze mírně (pokles by výjimkou). Věk maximální intenzity plodnosti se zvýšil z 27 na 29 let. U měř plodnosti druhého pořadí se růst týkal zejména žen ve věku 32–40 let, naopak u věkové skupiny 24–30 let byl sledován pokles. Nejvyšší hodnota míry plodnosti se posunula z 30 na 32 let. Plodnost třetího a vyššího pořadí narostla ve zkoumané dekádě zejména u žen ve věku 37–42 let, v ostatních věcích byla patrná stagnace. Vrchol intenzity plodnosti se přesunul z 34 na 35 let.

Obr. 4.4 Míry plodnosti podle věku ženy a pořadí dítěte, 2007–2017

Tab. 4.6 Míry plodnosti podle věku ženy a pořadí dítěte (na 1 000 žen), 2007–2017

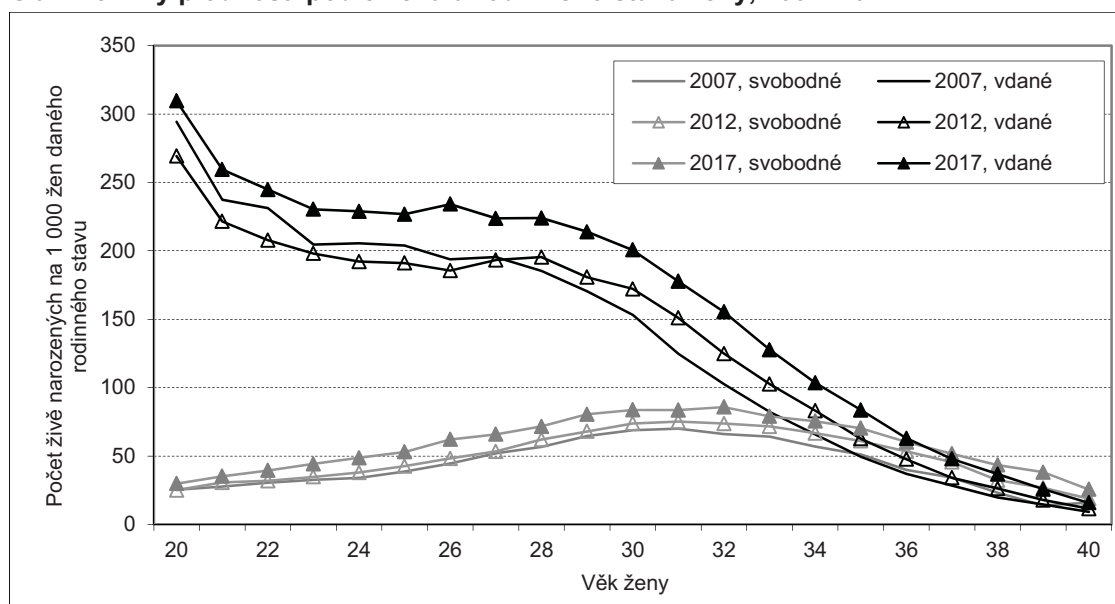
Věk	1. pořadí			2. pořadí			3.+ pořadí			Celkem		
	2007	2012	2017	2007	2012	2017	2007	2012	2017	2007	2012	2017
18	13,6	14,8	14,8	2,0	1,9	2,2	0,1	0,2	0,2	15,7	16,9	17,2
19	21,1	18,6	20,9	4,3	3,2	4,5	0,5	0,5	0,8	25,8	22,3	26,2
20	26,1	22,2	25,4	5,4	5,3	6,9	1,2	1,2	1,7	32,7	28,7	34,0
21	29,5	25,8	30,3	7,3	8,0	8,7	1,5	2,3	2,4	38,3	36,2	41,3
22	33,6	29,0	34,0	10,7	9,2	10,7	3,0	2,9	4,0	47,3	41,1	48,7
23	36,9	32,0	38,9	14,3	12,7	13,8	3,5	3,6	4,4	54,7	48,4	57,1
24	43,1	36,2	46,7	18,5	15,9	14,9	4,2	4,5	5,1	65,9	56,6	66,7
25	51,6	44,6	51,8	23,2	19,0	19,2	5,5	4,7	5,9	80,4	68,3	76,9
26	59,3	51,7	62,7	29,2	21,7	24,0	5,8	6,1	7,3	94,3	79,5	94,0
27	64,0	58,7	65,9	38,1	29,0	29,4	8,3	6,3	8,0	110,4	94,0	103,4
28	62,8	63,7	70,0	44,8	37,5	37,2	9,7	7,9	9,1	117,3	109,1	116,3
29	59,5	62,0	70,4	50,0	43,6	44,8	11,4	8,9	10,5	120,9	114,5	125,8
30	50,3	58,6	65,5	54,0	50,6	51,6	13,9	10,4	11,6	118,1	119,5	128,7
31	38,7	47,9	56,0	49,8	53,8	53,3	14,6	11,7	13,8	103,1	113,3	123,1
32	26,6	37,6	47,1	45,4	49,5	55,4	16,9	13,4	14,7	88,8	100,4	117,2
33	20,4	28,3	35,5	36,9	45,7	50,6	17,4	14,2	16,2	74,7	88,2	102,3
34	14,3	21,9	28,1	29,6	37,6	43,7	17,7	15,5	17,5	61,6	75,0	89,4
35	9,8	16,2	23,0	21,3	29,8	35,8	17,3	14,6	18,2	48,4	60,6	77,1
36	6,4	11,7	16,8	15,3	22,5	27,8	15,6	13,5	16,3	37,3	47,7	60,9
37	4,7	7,9	12,3	10,9	16,1	21,2	13,2	11,9	15,4	28,8	35,9	48,9
38	3,4	5,4	9,6	6,2	11,2	15,5	11,2	10,5	13,6	20,7	27,1	38,7
39	2,4	3,9	7,3	4,3	7,1	11,7	8,0	8,4	10,9	14,7	19,4	29,8
40	1,6	2,6	4,2	2,7	4,1	7,1	6,3	6,4	7,5	10,6	13,2	18,8
41	0,9	1,7	2,7	1,3	2,9	4,1	3,7	4,3	5,5	5,9	8,9	12,3
42	0,4	0,7	1,3	0,7	1,3	2,3	2,3	3,1	3,9	3,5	5,1	7,5
43	0,3	0,5	0,9	0,4	0,8	0,9	1,6	1,7	2,2	2,3	3,0	4,0
44	0,1	0,2	0,6	0,3	0,4	0,5	0,8	0,8	1,2	1,3	1,4	2,3

Pozn.: Tučně jsou zvýrazněny nejvyšší hodnoty v daném pořadí a roce.

Míry plodnosti vdaných žen jsou výrazně vyšší než u svobodných až do věku okolo 35 let, poté jsou si velmi blízké (obr. 4.5). Věkově specifické míry plodnosti vdaných a svobodných žen tak mají jiný průběh. Nejvyšší intenzita plodnosti je u vdaných žen v nejmladších věkových skupinách, kde vstup do manželství často provází narození dítěte¹⁴, směrem ke starším věkovým kategoriím úroveň plodnosti klesá s výjimkou stagnace ve věku 23 až 28 let. Při srovnání let 2007 a 2017 je patrné, že intenzita plodnosti rostla absolutně nejvíce ve věku matek 26–35 let. Relativně se míry plodnosti vdaných nejvíce zvýšily u žen ve věku 32 let a starších (více než 1,5 násobně). Věkový profil měr plodnosti svobodných je ve srovnání s vdanými více podobný obecnému profilu měr plodnosti bez rozlišení rodinného stavu, kdy plodnost s věkem roste k vrcholu okolo 30 let. Intenzita plodnosti svobodných se mezi roky 2007 a 2017 zvýšila ve všech věcích. Absolutně nejvíce u žen ve věku 32 let a více a relativně si nejvíce polepšily věkové kategorie 22–26 let a 34+.

¹⁴ Předmanželská koncepce (podíl narozených v 1. pořadí do 8 měsíců po sňatku z celkové počtu narozených v 1. pořadí v nynějším manželství v %) dosáhla v roce 2017 hodnoty 25,3 %. U nejmladších žen byly podíly vyšší – např. podíl pro ženy mladší 20 let byl 81,4 % a pro 20–24leté 44,1 %.

Obr. 4.5 Míry plodnosti podle věku a rodinného stavu ženy, 2007–2017

Průměrná doba mezi prvním a druhým porodem poklesla z 5,3 let v roce 2007 na 4,5 v roce 2012 a v následujících letech už klesala mírněji na 4,3 roky v roce 2017. Nejčastější je dvouletý meziporodní interval, jehož zastoupení navíc vzrostlo z 20,1 % v roce 2007 na 31,5 % o deset let později. Výrazněji se zvýšilo v poslední dekádě i zastoupení jednoletého intervalu a to z 9,6 % na 14,5 %. Naopak podíl delších než dvouletých časových odstupů mezi prvním a druhým porodem poklesl z 70,0 % na 53,6 %.

I průměrná doba mezi druhým a třetím porodem se v uplynulých deseti letech snižovala a to z 7,1 let v roce 2007 na 6,0 let o pět let později. V poslední pětiletce pak klesala mírněji na 5,7 let v roce 2017. Nejvíce narostlo mezi roky 2007 a 2017 zastoupení porodů po dvou letech (z 11,7 % na 18,8 %). Výraznější nárůst byl patrný i u jednoletého (z 8,6 % na 12,7 %) a tříletého (z 10,5 % na 13,5 %) intervalu. Podíl delších (4 a více let) intervalů mezi druhým a třetím porodem tak poklesl z 68,7 % na 54,4 %.

Tab. 4.7 Meziporodní intervaly, 2007–2017

Meziporodní interval (roky)	Interval mezi 1. a 2. porodem (%)							Interval mezi 2. a 3. porodem (%)						
	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017
0	0,2	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,5	0,6	0,7	0,6	0,6	0,8	0,7
1	9,6	13,7	13,7	13,9	14,5	14,5	14,5	8,6	12,5	12,5	12,9	12,4	12,8	12,7
2	20,1	28,4	29,2	28,9	29,5	30,3	31,5	11,7	18,1	16,9	17,8	18,2	17,8	18,8
3	18,8	19,8	18,9	18,3	17,3	17,7	17,8	10,5	13,8	14,1	14,4	13,1	12,6	13,5
4	12,5	10,0	10,2	9,8	9,6	9,3	9,0	9,9	9,0	9,7	9,0	9,3	8,5	8,9
5	8,4	7,2	7,4	7,7	7,5	6,9	6,6	8,1	7,7	8,4	8,1	8,6	8,5	7,9
6	6,7	5,1	5,1	5,7	5,8	5,7	5,1	7,6	6,8	7,0	7,2	7,8	8,3	7,3
7	5,3	3,6	3,7	3,9	4,1	4,1	3,9	6,8	5,8	5,5	5,7	6,1	6,7	6,2
8	3,9	2,5	2,4	2,5	2,8	2,9	3,1	5,6	4,4	4,5	5,2	5,0	5,4	5,3
9	3,0	1,8	1,9	1,8	2,1	2,1	2,0	5,3	4,0	4,1	3,9	3,9	4,1	4,6
0–4	61,3	72,4	72,5	71,3	71,3	72,2	73,1	41,2	54,1	54,0	54,7	53,5	52,6	54,5
5–9	27,3	20,3	20,5	21,7	22,3	21,7	20,8	33,5	28,7	29,6	30,1	31,5	33,0	31,3
10–14	8,9	5,1	5,0	5,0	4,6	4,5	4,6	19,2	11,9	12,0	11,2	10,8	10,8	10,7
15–19	2,4	1,9	1,7	1,6	1,4	1,3	1,1	5,6	4,7	3,9	3,4	3,7	3,0	2,8
20+	0,2	0,3	0,4	0,4	0,4	0,3	0,3	0,5	0,7	0,6	0,6	0,6	0,6	0,7
Průměrná délka (roky)	5,3	4,5	4,4	4,5	4,4	4,3	4,3	7,1	6,0	5,9	5,8	5,8	5,8	5,7

Pozn.: Výpočet z absolutních počtů živě narozených z jednočetných porodů.

Podíl živě narozených dětí s jiným než (odvozeným¹⁵) českým státním občanstvím na všech živě narozených dětech rostl téměř nepřetržitě mezi roky 2007 a 2017. Narostl z 1,8 % na 3,8 %, absolutně z 2 094 na 4 313 živě narozených dětí. Poslední relativní meziroční nárůst byl výrazný – o 0,5 p. b., tj. o 604 absolutně. V roce 2017 se narodilo nejvíce dětí se státním občanstvím Slovenska (1 018¹⁶), následovaly děti s ukrajinským (957) a vietnamským (931) státním občanstvím. Právě děti se státním občanstvím Ukrajiny dominovaly pořadí podle četnosti v roce 2016 a v případě Vietnamu dokonce každoročně mezi roky 2007 až 2015. Tyto tři státní občanství byly v jednotlivých letech sledovaného období vždy na prvních třech místech.

Tab. 4.8 Živě narození podle státního občanství*, 2007–2017

	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Živě narození s cizím státním občanstvím	2 094	3 270	3 345	3 482	3 631	3 709	4 313
- podíl na úhrnu (%)	1,8	3,0	3,1	3,2	3,3	3,3	3,8
z toho státní občanství:							
Slovensko	249	389	459	530	509	583	1 018
Ukrajina	431	737	781	846	917	931	957
Vietnam	767	1 104	965	996	1 041	912	931
Rusko	108	225	225	204	234	266	289
Rumunsko	23	44	60	81	76	123	145

* Výběr a řazení občanství podle četnosti v roce 2017.

Podíl živě narozených dětí matkám, které se narodily mimo území ČR, se mezi roky 2012 (údaj je dostupný až od tohoto roku) a 2017 zvýšil z 5,8 % na 7,3 %. Z porovnání údajů z tabulek 4.8 a 4.9 je zřejmé, že děti s matkou narozenou v zahraničí je více než děti s cizím státním občanstvím. Důvodem je, že děti narozené matkám s cizím původem měly velmi často odvozené české státní občanství (tzn. alespoň jeden z rodičů měl české občanství). Obzvláště je to patrné u Slovenska, protože 3 340 dětí se v roce 2017 narodilo matkám původem ze Slovenska, ale pouze něco málo přes tisíc jich má slovenské státní občanství. Další početnou skupinu matek s místem narození mimo ČR, kterým se v roce 2017 narodilo dítě, byly matky narozené na Ukrajině (1 479 živě narozených) a ve Vietnamu (1 058).

Tab. 4.9 Živě narození podle země narození matky*, 2012–2017

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Živě narození s cizí zemí narození matky	6 336	6 693	6 975	7 530	7 645	8 304
- podíl na úhrnu (%)	5,8	6,3	6,3	6,8	6,8	7,3
z toho země narození matky:						
Slovensko	2 384	2 541	2 624	2 894	2 972	3 340
Ukrajina	1 070	1 170	1 245	1 360	1 399	1 479
Vietnam	1 179	1 046	1 065	1 117	1 011	1 058
Rusko	340	347	377	437	448	477
Polsko	119	153	168	183	158	211

* Výběr a řazení států narození matky podle četnosti v roce 2017.

¹⁵ Státní občanství dítěte se na statistickém hlášení přímo nesleduje, je odvozováno od občanství rodičů. Cizí státní občanství ČSÚ udává pouze u dětí, u kterých ani jeden z rodičů neměl v době narození dítěte státní občanství ČR. Počet živě narozených dětí podle odvozeného státního občanství je tedy ovlivněn i tím, že některé subpopulace cizinců rodí děti spíše v rámci homogenních párů z pohledu státního občanství (např. Vietnamci) a tudíž mají jejich děti odvozené cizí státní občanství. Jiné subpopulace zase rodí převážně v páru s občánem/občankou České republiky a je jim proto odvozeno české státní občanství.

¹⁶ Výrazný meziroční nárůst o více než 400 dětí slovenského státního občanství je z velké části důsledkem zavedení kontroly s využitím administrativních datových zdrojů.

5 Potratovost

Počet evidovaných potratů v roce 2017 dosáhl historického minima o hodnotě 35,0 tisíce. Oproti roku 2016 byl registrován pokles o 0,9 tisíce, který byl způsoben snížením počtu umělých přerušení těhotenství (o 1,0 tisíce). Podíl samovolných potratů poprvé přesáhl 40,0 %. Úhrnná potratovost se poslední čtyři roky nezměnila a zůstala na hodnotě 0,51 potratu na jednu ženu. Ve srovnání s předchozím rokem se nezměnil ani průměrný věk ženy při potratu, který dosáhl 30,5 roku.

Dominujícím trendem v posledních deseti letech byl pokles počtu umělých přerušení těhotenství¹⁷. Mezi lety 2007 a 2017 se jejich počet snížil z 25 414 na 19 415, tj. zhruba o jednu čtvrtinu. Tento pokles se nezastavil ani v posledním sledovaném roce (o 991 případů). Druhou velkou skupinou potratů jsou samovolné potraty. Množství případů samovolných potratů v poslední dekádě nejprve vzrostlo z 14 102 v roce 2007 na 14 629 v roce 2009, poté následoval pokles na 13 515 v roce 2012. V letech 2013–2016 pak počet samovolných potratů vzrostl, v posledním sledovaném roce 2017 se nepatrně meziročně snížil o 22 na 14 190 (celkový vývoj se tak částečně shoduje s vývojem počtu živě narozených dětí, respektive počtu těhotenství). Jediným druhem potratu, který mezi roky 2016 a 2017 početně vzrostl, bylo ukončení mimoděložního těhotenství s růstem z 1 300 na 1 405 případů. V celém období osciloval jejich počet v rozmezí 1 172–1 413. Celkový počet potratů se v roce 2017 zastavil na čísle 35 012, což je historické minimum na území ČR od roku 1958, odkdy jsou do počtu potratů zahrnovány i interrupce.

Podíl samovolných potratů na všech potratech vzrostl při srovnání let 2007 a 2017 z 34,5 % na 40,5 %. Naopak podíl indukovaných potratů poklesl z 62,1 % na 55,5 % ve stejném období. Vývoj u podílu ukončení mimoděložního těhotenství nebyl jednoznačný – v roce 2007 jich bylo 3,4 % z celku, o deset let později již 4,0 % (nejvyšší hodnota ve sledovaném období). Mezitím se jejich zastoupení pohybovalo mezi 3,0 až 3,6 %.

Tab. 5.1 Potraty, 2007–2017

	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Potraty celkem	40 917	37 733	37 687	36 956	35 761	35 921	35 012
v tom ¹⁸ : samovolné potraty	14 102	13 515	13 708	13 857	14 082	14 212	14 190
umělá přerušení těhotenství	25 414	23 032	22 714	21 893	20 403	20 406	19 415
ukončení mimoděložního těhotenství	1 401	1 186	1 265	1 206	1 276	1 300	1 405
ostatní	-	-	-	-	-	3	2
Podíl samovolných potratů (%)	34,5	35,8	36,4	37,5	39,4	39,6	40,5
Podíl umělých přerušení těhotenství (%)	62,1	61,0	60,3	59,2	57,1	56,8	55,5
z nich ze zdravotních důvodů (%)	18,8	19,5	19,2	20,2	20,2	20,7	20,2

Za dlouhodobě se zvyšujícím počtem samovolných potratů je možné pozorovat vliv zvyšování průměrného věku těhotných žen, když s přibývajícím věkem roste riziko zdravotních problémů v těhotenství pro matku i pro plod, a tím i riziko samovolného potratu. Pokles počtu umělých přerušení těhotenství souvisí zejména s lepší dostupností a využíváním moderních forem antikoncepce¹⁹, kvalitnější osvětou a cíleným časováním těhotenství do období pro rodiče vhodného.

Zvláštní kategorií v rámci indukovaných potratů jsou miniinterrupce (prováděné pouze v rané fázi těhotenství, tj. do 7. týdne u prvorodiček a do 8. týdne u ostatních). V roce 2017 jich bylo 13 296 (meziročně

¹⁷ Dále jsou v textu používány i synonymní výrazy UPT, interrupce nebo indukované potraty.

¹⁸ Údaje o potratech poskytuje Českému statistickému úřadu Ústav zdravotnických informací a statistiky České republiky (ÚZIS ČR). Od roku 2016 došlo k úpravě formuláře „Žádost o umělé přerušení těhotenství (UPT), hlášení potratu a mimoděložního těhotenství“ (http://www.uzis.cz/system/files/dokumenty/hlasenka_NRPOT_15_02.pdf). Nově je například snížen počet kategorií druhů potratu z pěti na čtyři, státní občanství těhotné je nyní zapsáno konkrétně podle číselníku země a je také nově zařazena položka o způsobu provedení UPT.

¹⁹ Nejedná se o vliv častějšího využívání „potratových pilulek“, protože i tato metoda potratu je evidována mezi UPT.

o 551 méně) a tvořily 68,5 % ze všech umělých přerušení těhotenství (ještě v roce 2007 to bylo 75,6 %). Podíl UPT ze zdravotních důvodů byl v posledním sledovaném roce 20,2 % a právě okolo pětiny se tento ukazatel pohyboval v celém zkoumaném období. UPT se v roce 2017 nejčastěji provádělo chirurgickou metodou (75,8 % ze všech UPT), za ní s velkým odstupem následovala farmakologická metoda (21,0 %). Ve srovnání s rokem 2016 (data jsou dostupná pouze za roky 2016 a 2017) se snížilo zastoupení chirurgické metody (z 79,3 %) a zvýšil se podíl farmakologické (z 17,0 %).

Dlouhodobý pokles počtu UPT se odrazil i ve struktuře žen při interrupci podle počtu předchozích UPT. Stejně tak i nárůst počtu samovolných potratů se projevil v zastoupení žen při samovolném potratu podle počtu předchozích samovolných potratů. Podíl indukovaných potratů, které připadly na ženy, které UPT předtím neprodělaly, se zvýšil z 60,9 % v roce 2007 na 66,4 % o deset let později. Naopak zastoupení žen s jedním předchozím indukovaným potratem pokleslo z 23,6 % v roce 2007 na 21,8 % v roce 2017. Obdobný pokles podílu byl sledován i u žen s vyšším počtem předchozích UPT. Samovolné potraty žen, které tento druh potratu předtím neprodělaly, se na celkovém počtu samovolných potratů podílely v roce 2017 z 73,7 %, což znamená pokles o 3,0 p. b. ve srovnání s rokem 2007. Avšak zastoupení případů s jedním předchozím samovolným potratem vzrostlo v poslední dekádě z 17,4 % na 19,0 % a i u vyšších pořadí byly zaznamenány drobné nárůsty.

Tab. 5.2 Potraty podle druhu potratu a počtu předchozích potratů, 2007–2017

Počet předchozích potratů daného druhu	Potraty celkem			Indukované potraty			Samovolné potraty		
	2007	2012	2017	2007	2012	2017	2007	2012	2017
0	23 163	21 989	20 817	15 481	14 843	12 887	10 819	10 207	10 452
1	10 113	9 377	8 461	5 999	5 265	4 238	2 455	2 418	2 698
2	4 555	3 873	3 437	2 443	1 828	1 428	583	602	726
3+	3 086	2 494	2 297	1 491	1 096	862	245	288	314
	%								
0	56,6	58,3	59,5	60,9	64,4	66,4	76,7	75,5	73,7
1	24,7	24,9	24,2	23,6	22,9	21,8	17,4	17,9	19,0
2	11,1	10,3	9,8	9,6	7,9	7,4	4,1	4,5	5,1
3+	7,5	6,6	6,6	5,9	4,8	4,4	1,7	2,1	2,2

Úroveň vzdělání žen je dlouhodobě významným determinanem, který ovlivňuje jejich reprodukční chování včetně plánování těhotenství a jejich případnému přístupu k řešení nechtěného těhotenství pomocí UPT. V celém sledovaném období platilo, že s rostoucí úrovní vzdělání klesá podíl indukovaných potratů na všech potratech. U žen se základním nebo nižším vzděláním tvořila v roce 2017 umělá přerušení těhotenství 75,8 % všech potratů, zatímco v případě vysokoškolsky vzdělaných žen to bylo výrazně méně, 42,4 %. V případě žen se středním odborným vzděláním byl podíl UPT 64,8 % a u žen s úplným středním vzděláním to bylo 60,2 %. Podíl UPT na všech potratech klesal mezi roky 2007 a 2017 nejvíce u žen s vysokoškolským ukončeným vzděláním.

Tab. 5.3 Podíl UPT na celkovém počtu potratů podle vzdělání* ženy (%), 2007–2017

Vzdělání ženy	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Základní (vč. neukončeného)	77,8	76,9	77,7	77,3	74,5	76,1	75,8
Střední odborné	65,7	68,0	67,2	66,3	67,9	65,8	64,8
Úplné střední	62,4	62,6	62,8	61,9	61,3	60,2	60,2
Vysokoškolské	49,9	48,0	46,2	47,0	42,8	45,2	42,4
Nezjištěno	23,4	32,3	31,6	33,2	26,5	34,7	34,6
Celkem	62,1	61,0	60,3	59,2	57,1	56,8	55,5

* ÚZIS ČR používá na hlášení o potratu od roku 1994 vlastní číselník vzdělání.

Hodnocení podle absolutních počtů je značně ovlivněno změnou struktury žen podle nejvyššího ukončeného vzdělání (roste počet žen s ukončeným vysokoškolským vzděláním). Počet UPT u vysokoškolsky vzdělaných

žen proto vzrostl z 1 705 v roce 2007 na 2 472 o deset let později (jediná subpopulace s růstem). Nejvýraznější pokles byl zaznamenán u žen se středním odborným vzděláním a to z 8 366 na 4 351 ve stejném období (tj. o 48,0 %). Nejčastější byly indukované potraty po celé sledované období u žen s úplným středním vzděláním. Trend u nich byl ale také klesající – z 8 488 na 6 640.

Struktura žen podle rodinného stavu v reprodukčním období a její změny (viz kapitola 1) výrazně ovlivňují také početnost potratů v kategoriích rodinného stavu ženy. Potraty svobodných žen jsou od roku 2011 nejčetnější, zatímco předtím se jednalo o potraty vdaných žen. U svobodných žen došlo k nárůstu počtu potratů mezi roky 2007 a 2017 z 16 022 na 18 397. Naopak potraty žen vdaných (z 19 428 na 12 485) a rozvedených (z 4 711 na 3 088) zaznamenaly výrazný pokles.

U umělých přerušení těhotenství byl rodinný stav ženy svobodná nejčastější dokonce ve všech sledovaných letech, s počty potratů v rozmezí 11 016–11 883, když v roce 2017 šlo o 11 247 případů. V čase se výrazně snížilo množství indukovaných potratů u vdaných (z 10 716 na 5 891) a rozvedených (z 3 280 na 1 787) žen. Podíl UPT na všech potratech byl v roce 2017 nejnižší u vdaných (47,2 %) a naopak nejvyšší u svobodných žen (61,1 %). Vyšší zastoupení UPT než vdané ženy měly i rozvedené (57,9 %) a ovdovělé (60,7 %).

Tab. 5.4 Potraty podle druhu a rodinného stavu ženy, 2007-2017

Rodinný stav ženy	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017
	Potraty celkem						
Svobodná	16 022	17 373	18 050	17 999	17 852	18 371	18 397
Vdaná	19 428	15 393	14 705	14 214	13 368	13 150	12 485
Rozvedená	4 711	3 949	3 928	3 766	3 505	3 442	3 088
Ovdovělá	250	207	188	183	169	137	135
Družka	98	123	101	106	104	84	118
Nezjištěno	408	688	715	688	763	737	789
Celkem	40 917	37 733	37 687	36 956	35 761	35 921	35 012
	Umělá přerušení těhotenství						
Svobodná	11 016	11 566	11 883	11 604	11 067	11 463	11 247
Vdaná	10 716	8 385	7 774	7 459	6 687	6 421	5 891
Rozvedená	3 280	2 622	2 620	2 433	2 203	2 061	1 787
Ovdovělá	180	134	121	114	120	87	82
Družka	73	86	72	63	57	47	59
Nezjištěno	149	239	244	220	269	327	349
Celkem	25 414	23 032	22 714	21 893	20 403	20 406	19 415
	Samovolné potraty						
Svobodná	4 554	5 346	5 630	5 879	6 188	6 302	6 448
Vdaná	7 965	6 460	6 383	6 241	6 149	6 208	6 064
Rozvedená	1 264	1 192	1 182	1 215	1 204	1 265	1 193
Ovdovělá	64	65	62	62	48	45	46
Družka	21	34	25	37	40	32	53
Nezjištěno	234	418	426	423	453	360	386
Celkem	14 102	13 515	13 708	13 857	14 082	14 212	14 190

* ÚZIS ČR používá vlastní číselník rodinného stavu, který zahrnuje od roku 1994 kategorie družka a nezjištěno.

Z celkového množství samovolných potratů (v období 2007–2017 okolo 14 tisíc ročně) jich od roku 2015 připadá nejvíce na svobodné ženy. Mezi roky 2007 a 2017 byl totiž zaznamenán výrazný nárůst počtu potratů nikdy neprovdaných žen, z 4 554 na 6 448 případů, zatímco potraty vdaných žen se snížily z 7 965 na 6 064. U rozvedených počty samovolných potratů stagnovaly na úrovni 1,2 tisíce.

Ve sledované dekádě klesaly počty umělých přerušení těhotenství u všech skupin žen podle počtu živě narozených dětí (tab. 5.5). UPT podle počtu doposud živě narozených dětí byly nejčastější v roce 2017 u žen se dvěma dětmi (6 042 případů, 31,1 % ze všech UPT). V posledních deseti letech ale indukované

potraty u této subpopulace žen klesaly nejrychleji (o 28,2 %). UPT u bezdětných žen bylo v roce 2017 provedeno v 5 706 případech (29,4 % ze všech UPT) a u žen s jedním dítětem v 5 068 případech (26,1 %).

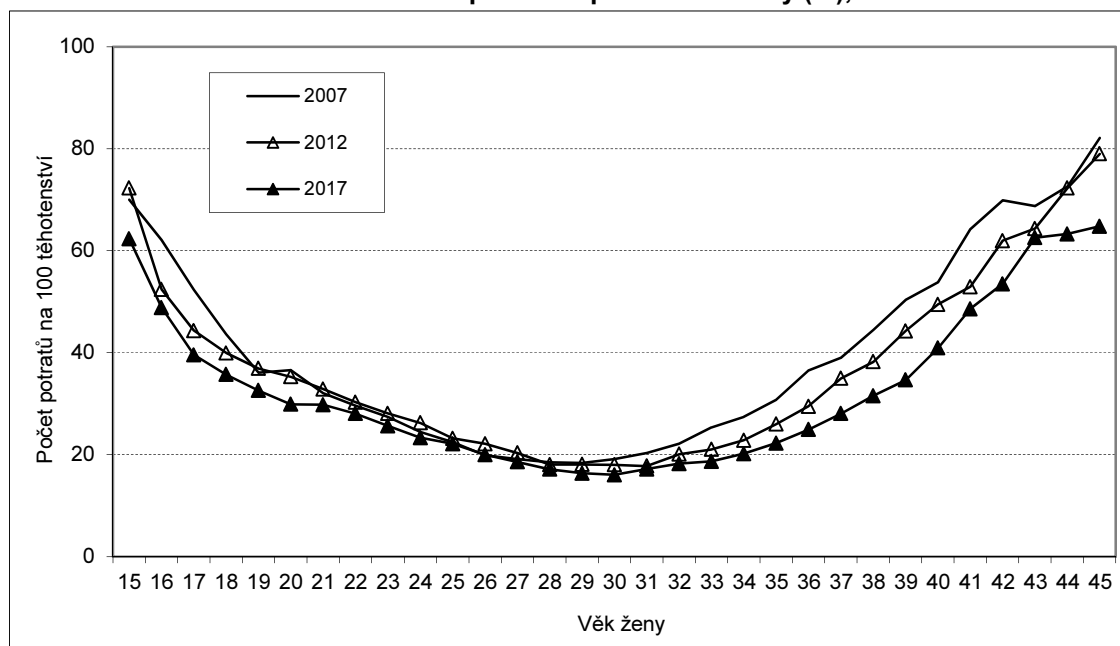
V kombinovaném pohledu na indukované potraty podle počtu dosud živě narozených dětí a rodinného stavu ženy byly v roce 2017 u UPT nejčastější bezdětné svobodné ženy (4 912 případů, pokles z 6 217 v roce 2007). Druhou nejčetnější skupinou byly svobodné ženy s jedním dítětem (3 190 v roce 2017), jejichž počet vzrostl z 2 836 v roce 2007. Na stagnaci UPT u svobodných žen měl vliv i nárůst počtu UPT svobodných žen s vyšším počtem dětí. Další početnou kategorií byly ženy vdané ženy se dvěma dětmi (2 943 případů v roce 2017), jejichž počet se ovšem za posledních deset let výrazně snížil (z 5 430 v roce 2007).

Tab. 5.5 Umělá přerušena těhotenství podle rodinného stavu ženy a počtu živě narozených dětí, 2007–2017

Živě narozené děti	Ženy celkem			Vdané ženy			Svobodné ženy			Rozvedené ženy		
	2007	2012	2017	2007	2012	2017	2007	2012	2017	2007	2012	2017
0	7 129	6 503	5 706	720	562	532	6 217	5 736	4 912	120	109	105
1	6 631	6 079	5 068	2 669	2 005	1 298	2 836	3 224	3 190	1 012	717	466
2	8 413	7 441	6 042	5 430	4 223	2 943	1 338	1 875	2 161	1 495	1 188	791
3+	3 241	3 009	2 599	1 897	1 595	1 118	625	731	984	653	608	425
celkem	25 414	23 032	19 415	10 716	8 385	5 891	11 016	11 566	11 247	3 280	2 622	1 787
%												
0	28,1	28,2	29,4	6,7	6,7	9,0	56,4	49,6	43,7	3,7	4,2	5,9
1	26,1	26,4	26,1	24,9	23,9	22,0	25,7	27,9	28,4	30,9	27,3	26,1
2	33,1	32,3	31,1	50,7	50,4	50,0	12,1	16,2	19,2	45,6	45,3	44,3
3+	12,8	13,1	13,4	17,7	19,0	19,0	5,7	6,3	8,7	19,9	23,2	23,8

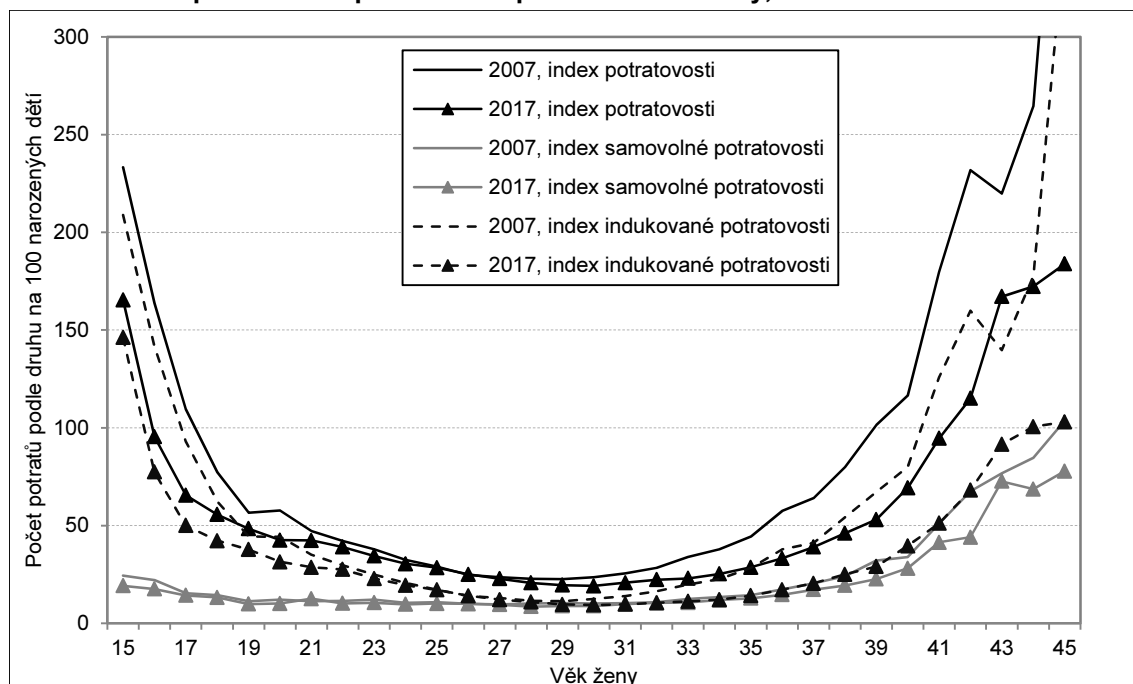
Podíl těhotenství končících potratem poklesl z 26,3 % v roce 2007 na 23,4 % v roce 2017. Nejnižší podíl byl ve věcích, kdy dochází nejčastěji k reprodukci. Před deseti lety šlo o věk 29 let s podílem 18,4 %, v posledním sledovaném roce o ženy ve věku 30 let a podíl byl 16,0 %. Naopak nejvyšší hodnoty zastoupení potratů na ukončených těhotenstvích se vyskytují ve věcích na začátku a na konci reprodukčního období. U věkové skupiny 15–19 let šlo v roce 2017 o 37,5 % gravidit ukončených potratem a u subpopulace žen 45–49 let o 67,6 %. V poslední dekádě ale podíl těhotenství končících potratem klesal ve všech věcích, i když ne stejnou měrou. Nejméně se snížil u věkové skupiny 25–29 let a nejvíce u kategorie žen ve věku 40–44 let.

Obr. 5.1 Podíl těhotenství končících potratem podle věku ženy (%), 2007–2017

Ukazatel index potratovosti hodnotí intenzitu potratovosti tak, že vztahuje počet potratů podle druhu na 100 narozených dětí, takže výsledky očisťuje od vývoje v počtu narozených dětí, nebo-li udává, kolikrát bylo více/méně registrováno potratů než narozených dětí. Index samovolné potratovosti se ve sledovaném období v úhrnu za celé věkové spektrum reprodukčního období pohyboval okolo hodnoty 12,0. Mírně vyšších hodnot dosahuje na začátku reprodukčního období, cca do 18 let věku ženy. Nižší hodnoty ukazatele byly zaznamenány zhruba mezi 20 a 30 roky, pak index samovolné potratovosti roste. Například ve věku 45 let a v roce 2017 dosáhl hodnoty 77,8. Při srovnání s rokem 2007 došlo k poklesu indexu téměř ve všech věcích, relativně nejintenzivnější byl tento pokles u 33letých a starších žen. Z trendů indexu samovolné potratovosti je zřejmé, že počty samovolných potratů nejsou závislé na vývoji zdravotního stavu žen v těhotenství a jejich plodů, ale spíše na vývoji počtu těhotenství a průměrného věku matek.

Obr. 5.2 Index potratovosti podle druhu potratu a věku ženy, 2007–2017

Index indukované potratovosti poklesl z 23,9 na 18,0 UPT na 100 narozených dětí mezi roky 2007 a 2017. Vyšší hodnoty vykazoval na začátku (ve věcích 15 a 16 let bylo většinou více indukovaných potratů než narozených dětí) a na konci reprodukčního období ženy (okolo 40 let a u vyššího věku početně UPT převyšovaly narozené děti). Ve věkové skupině 29–34 let, kde dosahoval svého minima, byly jeho hodnoty téměř totožné jako u indexu samovolné potratovosti. Za posledních deset let poklesly hodnoty indexu indukované potratovosti téměř ve všech věcích, nejvýrazněji u nejmladších žen (ve věku do 18 let) a v případě žen nad 30 let. Index celkové potratovosti, vlastně vážený průměr samovolné a indukované potratovosti, poklesl z 35,6 potratů na 100 narozených dětí v roce 2007 na 30,5 v roce 2017. Opět byl zaznamenán pokles téměř ve všech věcích.

Úhrnná potratovost, která udává průměrný počet potratů, který by žena během svého reprodukčního věku absolvovala za předpokladu zachování intenzity potratovosti daného roku, stagnovala v posledních čtyřech letech na hodnotě 0,51 (tab. 5.6). Ve srovnání s rokem 2007 poklesla o 0,02 potratu na jednu ženu. Právě na začátku sledovaného období, v letech 2007 a 2008, byla úroveň úhrnné potratovosti v poslední dekádě nejvyšší – 0,54 potratu. Za poklesem stálo snížení úrovně indukované potratovosti – mezi roky 2007 a 2017 došlo k poklesu z 0,34 indukovaného potratu na ženu na 0,29 (poslední meziroční pokles o 0,01). Naopak úhrnná samovolná potratovost spíše mírně roste a to z 0,18 v roce 2007 na 0,20 o deset let později (stagnace mezi roky 2016 a 2017).

Průměrný věk žen při potratu se při srovnání let 2007 a 2017 zvýšil z 29,9 na 30,5 let. V posledním roce hodnota ukazatele stagnovala. Růst způsobilo zvyšování průměrného věku při samovolném potratu ve sledovaném období z 30,4 na 31,6 let (při posledním meziročním zvýšení o 0,1 roku) a rostoucí váha samovolných potratů na celkovém počtu potratů. Hodnoty průměrného věku při UPT nevykazovaly jasný trend a pohybovaly se mezi 29,5–29,8 let. Nejvyšší byl v roce 2016 a o rok později tento ukazatel poklesl o 0,1 roku.

Tab. 5.6 Potratovost, 2007–2017

	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Úhrnná potratovost	0,54	0,51	0,52	0,51	0,51	0,51	0,51
Úhrnná samovolná potratovost	0,18	0,18	0,18	0,19	0,20	0,20	0,20
Úhrnná indukovaná potratovost	0,34	0,31	0,32	0,31	0,29	0,30	0,29
Průměrný věk žen při potratu	29,9	30,2	30,1	30,3	30,3	30,5	30,5
Průměrný věk žen při samovolném potratu	30,4	31,0	31,1	31,2	31,1	31,5	31,6
Průměrný věk žen při UPT	29,6	29,7	29,5	29,7	29,7	29,8	29,7

Míry samovolné potratovosti podle věku (obr. 5.3) se svým profilem podobají intenzitě plodnosti s průběžným nárůstem směrem k věku okolo 30 let a následným postupným poklesem. Maximální hodnotu intenzity samovolné potratovosti měly v roce 2007 ženy ve věku 29 let (12,4 samovolného potratu na 1 000 žen). O deset let později se vrchol křivky posunul až na 32 let (také 12,4 samovolného potratu). Míry samovolné potratovosti se mezi roky 2007 a 2017 snižovaly převážně právě u žen do 30 let, naopak od této hranice rostly a s přibývajícím věkem se intenzita nárůstu zvyšovala, v souladu s růstem průměrného věku všech těhotných žen.

Tab. 5.7 Míry potratovosti podle druhu potratu a věku ženy (na 1 000 žen), 2007–2017

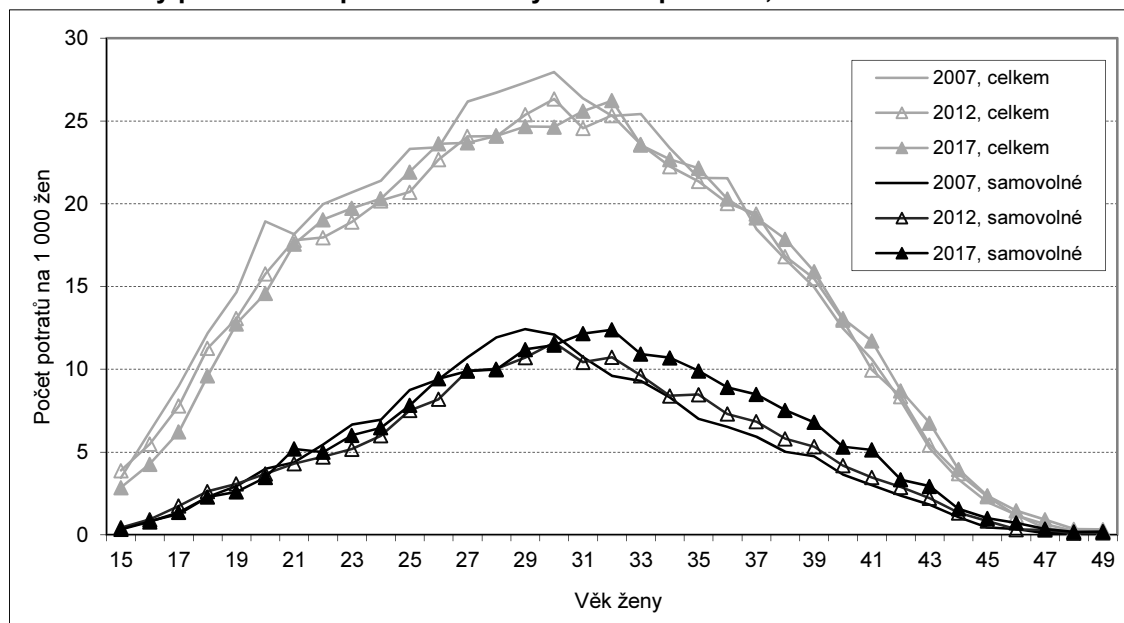
Věk ženy	Potratovost celkem			Samovolná potratovost			Indukovaná potratovost		
	2007	2012	2017	2007	2012	2017	2007	2012	2017
20	18,9	15,8	14,6	4,0	3,7	3,5	14,5	11,8	10,8
21	18,2	17,8	17,6	4,4	4,3	5,2	13,5	13,2	11,9
22	20,0	18,0	19,0	5,5	4,7	5,0	14,1	12,8	13,4
23	20,7	18,9	19,7	6,7	5,2	6,0	13,6	13,2	13,1
24	21,4	20,2	20,3	6,9	6,0	6,5	13,6	13,6	13,0
25	23,3	20,7	21,9	8,8	7,5	7,8	13,9	12,6	13,2
26	23,4	22,7	23,6	9,4	8,2	9,4	13,1	13,9	13,3
27	26,2	24,1	23,7	10,7	9,9	9,9	14,3	13,3	12,5
28	26,7	24,1	24,1	11,9	10,0	10,0	13,4	13,2	12,7
29	27,3	25,4	24,7	12,4	10,7	11,2	13,7	13,4	12,1
30	27,9	26,3	24,6	12,1	11,6	11,5	14,7	13,5	12,1
31	26,4	24,6	25,6	10,7	10,4	12,2	14,4	13,2	11,9
32	25,3	25,3	26,2	9,6	10,7	12,4	14,6	13,6	12,3
33	25,4	23,6	23,5	9,3	9,6	10,9	14,8	13,1	11,5
34	23,4	22,3	22,7	8,3	8,4	10,7	14,0	13,2	10,9
35	21,6	21,4	22,2	7,0	8,5	9,9	13,8	12,0	10,9
36	21,5	20,0	20,3	6,5	7,3	8,9	14,2	12,0	10,5
37	18,5	19,4	19,1	5,9	6,8	8,5	11,9	12,0	10,0
38	16,6	16,8	17,9	5,0	5,8	7,5	11,3	10,4	9,7
39	15,0	15,5	15,9	4,7	5,3	6,8	9,9	9,7	8,7
40	12,5	13,0	13,1	3,6	4,2	5,3	8,5	8,5	7,5

Intenzity indukované potratovosti poklesly mezi roky 2007 a 2017 téměř ve všech věcích. Relativně nejvíce u dvou věkových skupin žen a to u 15–20letých a 30–37letých (obr. 5.4). Na rozdíl od měr samovolné potratovosti neexistuje u indukované potratovosti jednoznačný věkový vrchol potratovosti. Nejvyšší intenzity

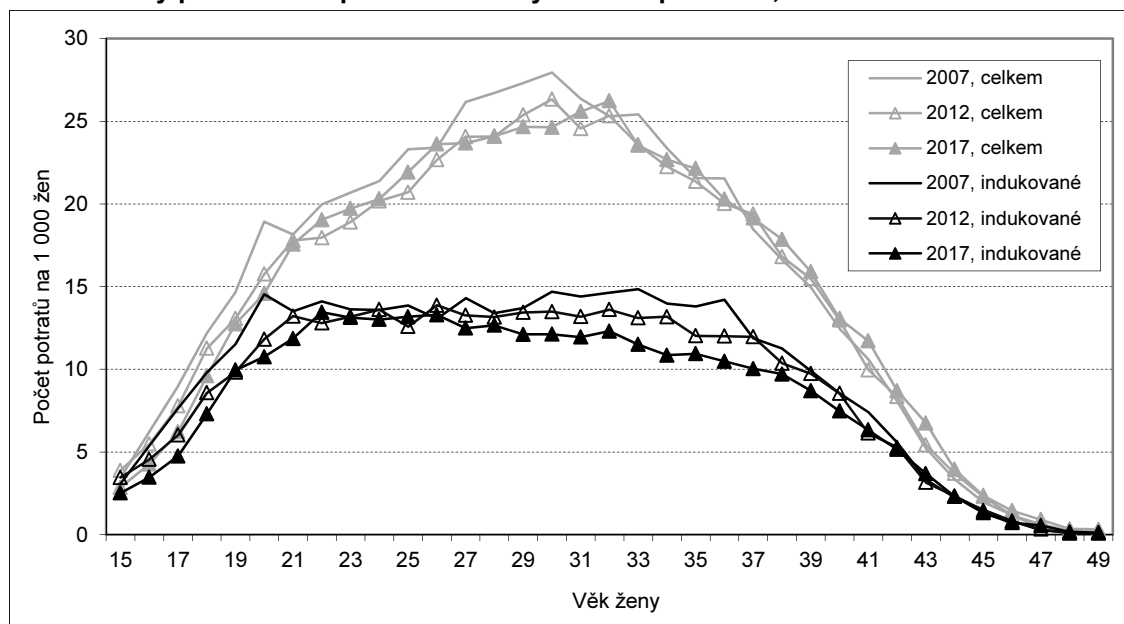

dosahovaly v roce 2017 ženy ve věku 21 až 32 let s hodnotami v rozmezí 11,9 až 13,4 indukovaného potratu na 1 000 žen.

Obr. 5.3 Míry potratovosti podle věku ženy a druhu potratu I, 2007–2017

Obr. 5.4 Míry potratovosti podle věku ženy a druhu potratu II, 2007–2017

Celkové míry potratovosti byly nejnižší na začátku a na konci reprodukčního období. Nejvyšších hodnot bylo v roce 2017 dosaženo ve věkovém intervalu 26 až 33 let, kde se intenzita potratovosti pohybovala mezi 23,5 a 26,2 potraty na 1 000 žen. V poslední dekádě poklesly míry potratovosti zejména u žen ve věku do 36 let (s výjimkou několika věků), naopak v případě žen starších míra s rostoucím věkem rostla a se zvyšujícím se věkem byl relativní nárůst spíše výraznější.

V roce 2017 bylo evidováno 1 691 potratů u žen s cizím státním občanstvím, o 82 méně než v roce 2016. Pokles trvá již od roku 2008, kdy jich bylo celkem 3 252. Mezi roky 2008–2017 se snižoval také podíl cizinek mezi ženami, které podstoupily potrat, a to ze 7,8 % v roce 2008 na 4,8 % v roce 2017. Nejvíce potratů cizinek připadlo v roce 2017 na ženy se státním občanstvím Slovenska (455), Ukrajiny (360) a Vietnamu

(294). Potraty subpopulace tvořené ženami s těmito třemi státními občanstvími představovaly zhruba dvě třetiny všech potratů cizinek.

Podíl umělých přerušeni těhotenství byl v roce 2017 u cizinek 58,0 %. I když od roku 2007 výrazně poklesl (ze 76,6 %), tak stále šlo o něco vyšší zastoupení než v úhrnu potratů všech žen (55,5 %). Podíl indukovaných potratů cizinek na všech UPT tvořil 5,1 % a ve srovnání s rokem 2007 byl o 3 p. b. nižší. Podíl umělých přerušeni těhotenství ze zdravotních důvodů u cizinek vzrostl z 8,6 % v roce 2007 na 17,8 % o deset let později a byl tak na podobné úrovni jako v celé populaci.

Tab. 5.8 Potraty žen s cizím státním občanstvím, 2007–2017

	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Potraty celkem	2 658	2 319	2 171	1 955	1 909	1 773	1 691
v tom: samovolné potraty	569	599	608	581	645	625	656
umělá přerušeni těhotenství	2 035	1 659	1 494	1 337	1 195	1 091	981
ukončení mimoděložního těhotenství	54	61	69	37	69	57	54
ostatní	-	-	-	-	-	-	-
Podíl samovolných potratů (%)	21,4	25,8	28,0	29,7	33,8	35,3	38,8
Podíl umělých přerušeni těhotenství (%)	76,6	71,5	68,8	68,4	62,6	61,5	58,0
z nich ze zdravotních důvodů (%)	8,6	11,6	14,2	15,3	12,7	16,5	17,8

6 Úmrtnost

Počet obyvatel ČR zemřelých v roce 2017 byl 111,4 tisíce. Více zemřelých bylo registrováno naposledy v roce 1997 (112,7 tisíce). Naděje dožití meziročně stagnovala, u mužů na úrovni 76,0 let, u žen na úrovni 81,8 let. Nejčastější příčiny smrti – nemoci oběhové soustavy – stály za 44,3 % úmrtí, následovaly novotvary s 25,0% podílem na úhrnu zemřelých. Třetí nejčastější byly nemoci dýchací soustavy se 7,2 %. Kojenecká úmrtnost se nevýrazně snížila o jednu desetinu promilového bodu na 2,7 promile.

V roce 2017 se počet zemřelých po propadu v předchozím roce zvýšil. Konkrétně šlo o nárůst o 3 693 úmrtí, čímž bylo o 270 překonáno předcházející maximum z roku 2015. Stejný vývoj platil také pro samotnou kategorii mužů, zatímco u žen loňský absolutní počet úmrtí maximum z roku 2015 nepřesáhl. V pohledu na celou uplynulou dekádu lze sledovat celkový rostoucí trend počtu zemřelých, který však nebyl kontinuální. Meziročními výkyvy byly zaznamenány mezi lety 2009 a 2010, 2013 a 2014 a již výše zmíněný pokles mezi lety 2015 a 2016.

Zemřelé děti do 15 let věku (celkem 465 v roce 2017, z toho 279 chlapců) představovaly v roce 2017 mezi muži 0,5 % všech zemřelých, u žen ještě o dvě desetiny procentního bodu méně. Podíl zemřelých dětí se na stejné úrovni udržoval během celého uplynulého desetiletí. Pokračuje ale trend klesajícího podílu zemřelých ve věkové skupině 15–64 let, a to u obou pohlaví. U mužů klesl jejich podíl mezi lety 2007 a 2017 z 33,7 % na 23,7 %, u žen z 15,3 % na 11,1 %, nižší byl i absolutní počet zemřelých v této věkové skupině (13,4 tisíce mužů a 6,1 tisíce žen v roce 2017, tj. o 4,4 tisíce, resp. 1,8 tisíce méně než v roce 2007). Naopak u mužů i u žen vzrůstá zastoupení nejvyšších věkových kategorií na celkovém počtu úmrtí. Podíl zemřelých ve věku 80 let a více činil v roce 2007 pro muže 27,1 %, v roce 2017 už 33,1 % (absolutně 14,3 tisíce mužů v roce 2007 oproti 18,7 tisíce v roce 2017); u žen došlo k posunu z 52,3 % na 58,1 % (27,1 tisíce, resp. 32,0 tisíce zemřelých žen). Za poslední desetiletí narostl i podíl zemřelých ve věku 90 let a více, u mužů pomalejším tempem (z 3,9 % na 7,3 %), u žen tempem výraznějším než v případě věkové skupiny 80 let a více (z 11,9 % v roce 2007 na 19,7 % v roce 2017). Z pohledu pětiletých věkových skupin a absolutního počtu úmrtí byla v roce 2017 u mužů nejpočetnější skupina 70–74 let (8 822 zemřelých), u žen skupina 85–89 let (11 938 úmrtí).

Tab. 6.1 Zemřelí, 2007–2017

	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Zemřelí celkem	104 636	108 189	109 160	105 665	111 173	107 750	111 443
Zemřelí muži	52 719	54 550	55 098	53 740	55 934	54 880	56 442
v tom ve věku: 0–14	339	265	252	241	252	269	279
15–64	17 750	15 835	15 113	14 232	14 060	13 347	13 366
65+	34 630	38 450	39 733	39 267	41 622	41 264	42 797
z toho 80+	14 294	17 204	17 631	17 444	18 546	17 923	18 707
z toho 90+	2 067	2 651	3 039	3 313	3 657	3 741	4 125
Zemřelé ženy	51 917	53 639	54 062	51 925	55 239	52 870	55 001
v tom ve věku: 0–14	222	193	167	180	184	214	186
15–64	7 942	7 258	7 028	6 514	6 443	6 254	6 115
65+	43 753	46 188	46 867	45 231	48 612	46 402	48 697
z toho 80+	27 134	30 656	31 118	30 053	32 505	30 514	31 976
z toho 90+	6 179	7 599	8 332	8 751	9 971	9 645	10 818
Podíl (%) zemřelých ve věku 80 a více let: muži	27,1	31,5	32,0	32,5	33,2	32,7	33,1
ženy	52,3	57,2	57,6	57,9	58,8	57,7	58,1
Podíl (%) zemřelých ve věku 90 a více let: muži	3,9	4,9	5,5	6,2	6,5	6,8	7,3
ženy	11,9	14,2	15,4	16,9	18,1	18,2	19,7

V roce 2017 bylo zaznamenáno 304 úmrtí kojenců, což bylo o 13 případů méně než v roce 2016, pořád ale více než v předcházejících pěti letech. Hodnota kojenecké úmrtnosti meziročně nepatrně poklesla z 2,8 ‰ na 2,7 ‰. Tento pokles byl tažen pouze ponovorozeneckou úmrtností (ve věku 28–364 dokončených dnů), novorozenecká úmrtnost (ve věku 0–27 dokončených dnů) naopak meziročně o necelou desetinu promile stoupla.

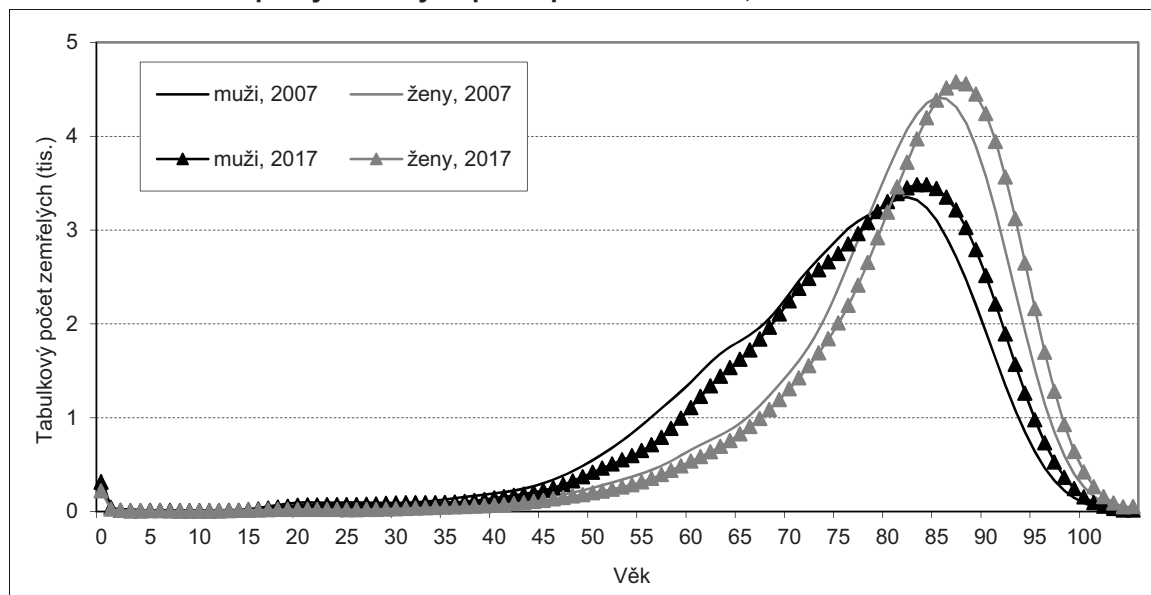
Tab. 6.2 Zemřelí kojenci a kojenecká úmrtnost, 2007–2017

	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Zemřelí kojenci do 1 roku věku	360	285	265	263	272	317	304
v tom ve věku: 0 dnů	55	39	38	45	50	56	62
0–6 dokončených dnů	143	120	105	115	106	133	137
7–27 dokončených dnů	92	55	46	57	59	59	66
0–27 dokončených dnů	235	175	151	172	165	192	203
28–364 dokončených dnů	125	110	114	91	107	125	101
Kojenecká úmrtnost* celkem	3,1	2,6	2,5	2,4	2,5	2,8	2,7
v tom ve věku: 0 dnů	0,5	0,4	0,4	0,4	0,5	0,5	0,5
0–6 dokončených dnů	1,2	1,1	1,0	1,0	1,0	1,2	1,2
7–27 dokončených dnů	0,8	0,5	0,4	0,5	0,5	0,5	0,6
0–27 dokončených dnů (novorozenecká ú.)	2,1	1,6	1,4	1,6	1,5	1,7	1,8
28–364 dokončených dnů (ponovorozenecká ú.)	1,1	1,0	1,1	0,8	1,0	1,1	0,9

* Počet zemřelých v daném věku na 1 000 živě narozených dětí.

Vliv početnosti jednotlivých generací na počty zemřelých celkem i daného věku ošetřují ukazatele úmrtnostních tabulek²⁰. I vývoj tabulkových počtů zemřelých dokládá posouvání úmrtí do vyššího věku u obou pohlaví, přičemž nejpočetnější úmrtí žen jsou koncentrována do užšího věkového intervalu než tabulková úmrtí mužů (obr. 6.1). Modální věk při úmrtí, tedy věk, v němž umírá v tabulkové populaci nejvíce osob, se u mužů mezi lety 2007 a 2017 posunul o rok z 82 let na 83 let; u žen o dva roky z 85 let na 87 let. Tabulkové počty zemřelých mužů převyšovaly dle údajů z roku 2017 tabulkové počty zemřelých žen až do věku 80 let, poté již umíralo více žen než mužů.

Obr. 6.1 Tabulkové počty zemřelých podle pohlaví a věku*, 2007 a 2017

* Ukazatel úmrtnostních tabulek udávající počet zemřelých podle věku při standardizované věkové struktuře.

²⁰ V roce 2018 Český statistický úřad přistoupil k úpravě metodiky konstrukce úmrtnostních tabulek. Úprava spočívala primárně v inovaci funkce pro vyhlazení reálných měr úmrtnosti a pro modelování úmrtnosti v nejvyšších věcích. Veškeré údaje v této publikaci vycházejí z úmrtnostních tabulek, které byly zpracovány novou metodikou. Podrobný popis metodiky konstrukce úmrtnostních tabulek je uveden na <https://www.czso.cz/csu/czso/umrtnostni-tabulky-metodika>.

Míra úmrtnosti obecně roste s přibývajícím věkem a ve všech věkových skupinách je úmrtnost mužů vyšší než úmrtnost stejně starých žen. V roce 2017 byla mužská nadúmrtnost relativně nejvýraznější ve věku 20–29 let, nejnižší relativní rozdíly byly naopak u malých dětí (1–4 roky) a u osob v nejvyšším věku (85 let a více). Mezi lety 2007 a 2017 došlo u mužů k poklesu měr úmrtnosti u všech pětiletých věkových skupin a u žen u převážné většiny věkových skupin (kromě skupin 20–24 let a 30–34 let, ve kterých je však úroveň úmrtnosti nízká). Absolutní nejvýraznější pokles měr úmrtnosti byl pro obě pohlaví zaznamenán ve věkových skupinách od 75 let výše, u žen pak zvláště v dílčí skupině 90 a více let. Relativně nejvíce se za posledních deset let snížily míry úmrtnosti pro muže i žen ve věkové skupině 10–14 let, tyto míry úmrtnosti jsou ale velmi nízké.

Tab. 6.3 Míry úmrtnosti podle pětiletých věkových skupin a pohlaví (na 1 000 obyvatel), 2007–2017

Věková skupina	Muži							Ženy						
	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017
0	3,9	2,9	2,9	2,8	3,0	3,2	3,1	2,6	2,3	2,0	2,1	1,9	2,5	2,2
1–4	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,1
5–9	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
10–14	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1
15–19	0,5	0,5	0,5	0,5	0,4	0,4	0,4	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
20–24	1,0	0,7	0,8	0,7	0,7	0,7	0,7	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
25–29	1,0	0,8	0,8	0,7	0,8	0,7	0,8	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,2
30–34	1,0	1,0	0,9	0,9	0,9	0,8	1,0	0,3	0,4	0,3	0,3	0,3	0,4	0,4
35–39	1,6	1,4	1,2	1,2	1,2	1,2	1,1	0,7	0,6	0,5	0,5	0,6	0,6	0,5
40–44	2,3	2,2	2,0	2,0	1,9	1,8	1,8	1,3	1,0	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
45–49	4,1	3,5	3,6	3,4	3,3	3,2	3,0	1,9	1,8	1,7	1,7	1,6	1,6	1,5
50–54	7,5	6,3	5,6	5,5	5,4	5,1	5,4	3,3	2,8	2,9	2,6	2,6	2,5	2,5
55–59	12,6	10,8	10,2	9,6	9,2	9,3	9,0	5,3	4,8	4,6	4,3	4,2	4,2	4,2
60–64	19,3	17,4	17,0	16,1	16,4	15,3	15,7	8,3	7,7	7,6	7,0	7,1	6,7	6,9
65–69	27,2	26,3	26,2	25,1	24,7	24,2	23,8	12,8	12,1	12,5	11,4	11,8	11,2	11,3
70–74	42,9	37,7	37,8	35,9	38,7	36,8	36,7	22,5	20,1	19,8	18,6	19,3	18,6	18,9
75–79	65,6	59,7	60,2	56,6	56,2	55,2	54,2	42,4	36,6	35,3	33,4	34,0	31,9	32,1
80–84	107,6	99,7	97,1	93,2	95,9	90,5	92,3	79,7	71,4	70,4	65,0	69,7	62,9	63,5
85–89	173,0	171,4	169,6	159,0	166,4	155,1	156,1	140,6	136,6	134,2	126,0	131,2	123,4	124,6
90+	298,6	278,6	281,8	278,4	285,8	274,0	285,7	272,7	252,5	248,0	237,3	253,2	232,0	248,6
Celkem (hmú)*	10,4	10,6	10,7	10,4	10,8	10,6	10,8	9,8	10,0	10,1	9,7	10,3	9,8	10,2

* Hrubá míra úmrtnosti je definována jako podíl zemřelých ke střednímu stavu obyvatelstva daného roku (v promilích).

Naděje dožití při narození (střední délka života) mužů se v roce 2017 oproti roku předchozímu nezvýšila, ani nesnížila, zůstala tak na 76,0 letech (tab. 6.4). Za uplynulé desetiletí rostla ročně průměrně o téměř čtvrt roku, celkem o 2,3 roku. U žen dosáhla v roce 2017 naděje dožití při narození 81,8 let, avšak vzestup mezi roky 2007 a 2017 byl ve srovnání s muži méně výrazný, střední délka se zvýšila o necelých 1,8 roku s průměrným ročním nárůstem o necelou pětinu roku. V porovnání s rokem 2016 i u žen naděje dožití při narození v roce 2017 stagnovala.

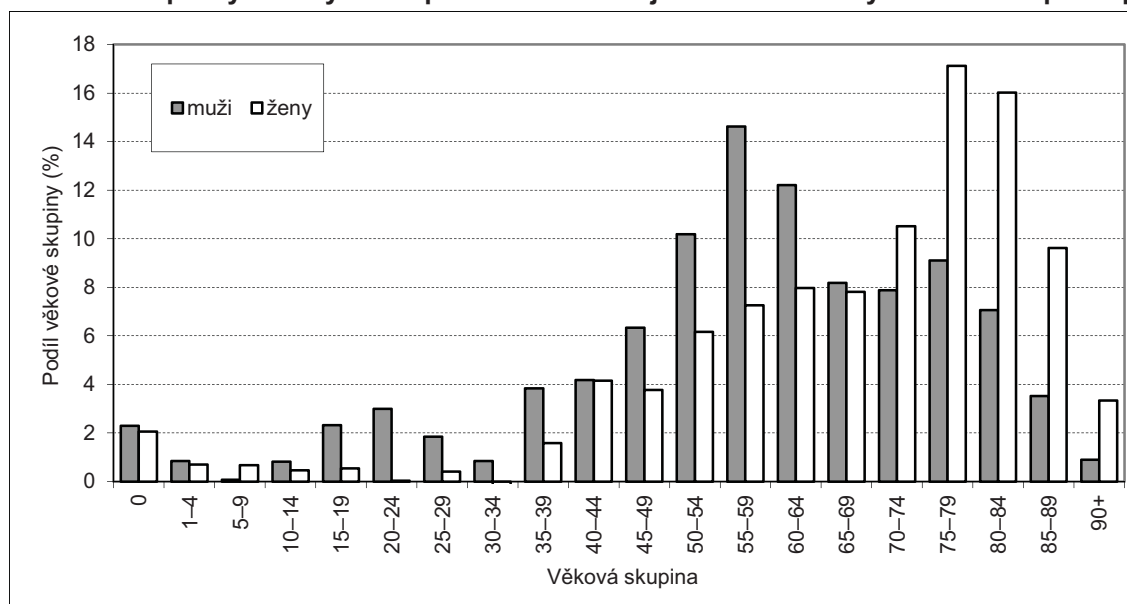
Změnu, resp. růst naděje dožití při narození mezi dvěma zvolenými roky lze rozklíčovat na změny úmrtnosti podle věku. Výpočtem příspěvků jednotlivých věkových skupin k růstu naděje dožití mezi krajními roky hodnoceného období (2007 a 2017) vychází, že u mužů se na nárůstu nejvíce podílely skupiny staršího středního a mladšího a středního seniorského věku s vrcholem v subpopulaci ve věku 55–59 let, u žen se největší příspěvek nakumuloval do užšího intervalu zahrnujícího střední a vysoký seniorský věk s vrcholem ve skupině 75–79 let (obr. 6.2). Konkrétně, v případě mužské populace nárůst naděje dožití při narození (o 2,3 roku za uplynulou dekádu) z 62 % zajistily osoby ve věku 50–79 let, v případě ženské populace přispěly k zvýšení naděje dožití při narození (o 1,8 roku) z 53 % osoby ve věku 70–89 let.

Tab. 6.4 Naděje dožití* ve vybraném věku podle pohlaví, 2007–2017

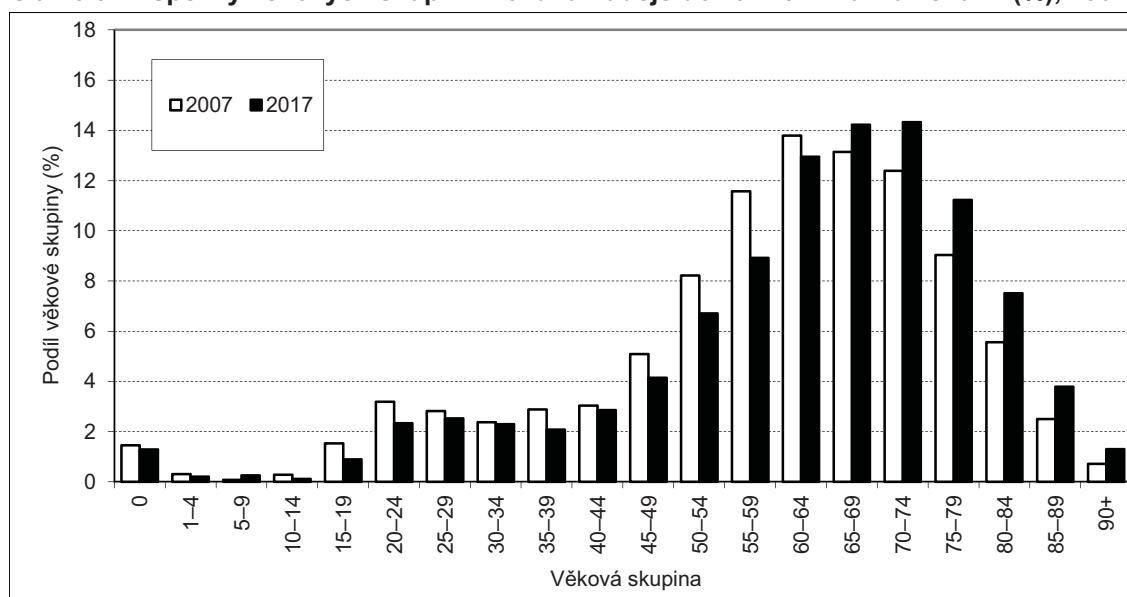
Věk	Muži							Ženy						
	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017
0	73,7	75,0	75,2	75,7	75,6	76,0	76,0	80,1	81,0	81,2	81,7	81,5	81,8	81,8
20	54,3	55,4	55,6	56,2	56,0	56,5	56,5	60,5	61,4	61,5	62,1	61,8	62,2	62,2
30	44,7	45,8	46,0	46,5	46,4	46,9	46,9	50,6	51,5	51,6	52,2	51,9	52,3	52,3
40	35,3	36,3	36,5	37,0	36,9	37,3	37,3	40,8	41,7	41,8	42,4	42,1	42,6	42,5
50	26,2	27,2	27,3	27,8	27,7	28,1	28,1	31,4	32,2	32,3	32,9	32,6	33,1	33,0
60	18,4	19,1	19,1	19,5	19,3	19,7	19,7	22,5	23,2	23,3	23,8	23,5	24,0	23,9
65	15,0	15,5	15,6	15,9	15,8	16,1	16,1	18,3	19,0	19,1	19,6	19,3	19,7	19,6
70	11,8	12,4	12,4	12,7	12,5	12,8	12,8	14,4	15,1	15,2	15,6	15,3	15,7	15,6
80	6,6	6,9	7,0	7,2	7,0	7,3	7,3	7,8	8,2	8,2	8,5	8,3	8,7	8,6

* Naděje dožití vychází z úmrtnostních tabulek zpracovaných jednotnou metodikou (užívanou ČSÚ od roku 2018).

Obr. 6.2 Příspěvky věkových skupin k rozdílu naděje dožití mezi roky 2007 a 2017 podle pohlaví (%)

Obr. 6.3 Příspěvky věkových skupin k rozdílu naděje dožití mezi muži a ženami (%), 2007 a 2017

Ženy měly v roce 2017 střední délku života o 5,8 roku vyšší než muži, přičemž rozdíl mezi ženami a muži se ve sledovaném období pomalu zmenšoval (v roce 2007 činil 6,4 roku, o pět let později 6,0 roku). Vývoj také ukazuje, že diferenci podle pohlaví sytí stále starší věkové skupiny (obr. 6.3) a vliv úrovně kojenecké úmrtnosti, i v souvislosti s poklesem jejích hodnot, slábnul. V roce 2007 se na rozdílu mezi ženami a muži z nadpoloviční většiny, z 51 %, podílela vyšší úmrtnost mužů z věkového intervalu 55–74 let, na konci dekády to byla z 53 % úmrtnost ve věku 60–79 let a ani příspěvek skupiny 80–89 let (11 %) nebyl zanedbatelný.

Statistika zemřelých podle příčin smrti byla v analyzovaných letech 2007–2017 ovlivněna metodickými změnami, které více či méně ovlivnily i srovnatelnost dat v čase. Od roku 2007 docházelo ke zkvalitnění kódovacích procedur při výběru základní příčiny smrti, které vyústily zavedením automatizovaného kódování příčin smrti (software IRIS) v roce 2011. Od roku 2009 jsou navíc implementovány aktualizace desáté revize mezinárodní klasifikace nemocí (MKN-10) vyhlášené Světovou zdravotnickou organizací (WHO). Od roku 2013 dále došlo ke změnám ve formuláři „List o prohlídce zemřelého“ (LPZ)²¹ a v systému předávání dat o příčinách smrti Českému statistickému úřadu, které na statistiku rovněž měly vliv. Spolu s významnou aktualizací klasifikace platnou od stejného roku vedly zejména ke zvýšení počtu úmrtí na diabetes mellitus. Dřívější změny mj. ovlivnily statistiku úmrtnosti na hypertenzi, selhání srdce, cévní nemoci mozku, pneumonii či aterosklerózu²².

Nejčastějšími příčinami úmrtí u mužů jsou dlouhodobě a byly i v roce 2017 nemoci oběhové soustavy (40,5 % v roce 2017, resp. 22 840 zemřelých), na druhém místě s odstupem novotvary (27,4 %, resp. 15 485 zemřelých). Třetí nejčastější příčinou úmrtí mužů byly v roce 2017 nemoci dýchací soustavy (7,8 %, tj. 4 392) a čtvrtou vnější příčiny (6,7 %, tj. 3 809) – i tyto dvě poslední jmenované skupiny si drží své pozice dlouhodobě, jen v některých letech si vyměnily pořadí. Mezi roky 2016 a 2017 došlo k nárůstu počtu úmrtí u všech nejčastějších kategorií příčin, absolutně nejvíce (o 583) u nemoci oběhové soustavy, relativně nejvýrazněji (o 10 %) u nemocí dýchací soustavy. Podíly jednotlivých kategorií příčin smrti na celkovém počtu úmrtí mužů se mezi lety 2016 a 2017 významně nezměnily.

Tři nejčastější skupiny příčin smrti pozorované u mužů jsou stejné i u žen, a to jak dlouhodobě, tak i v roce 2017. Na nemoci oběhové soustavy v roce 2017 zemřelo 48,2 % žen (v absolutním počtu 26 506), na novotvary 22,5 % (12 367 úmrtí) a na nemoci dýchací soustavy 6,7 % žen (3 675 úmrtí). Liší se ale podílové zastoupení kategorií příčin – u žen tvoří nemoci oběhové soustavy větší podíl na celkovém počtu úmrtí než u mužů, novotvary naopak menší. Na čtvrtém místě se u žen od roku 2013 objevují nemoci endokrinní, výživy a přeměny látek (4,5 % úmrtí žen v roce 2017, tedy 2 472), zatímco vnější příčiny zaujímají u žen od stejného roku až šestou příčku (3,3 % v roce 2017, tj. 1 799 zemřelých). Na pátém místě figurují nemoci trávicí soustavy (3,7 % v roce 2017, tj. 2 035 zemřelých), stejně jako u mužů. Meziroční nárůst počtu úmrtí (celkem u žen o 2 131 mezi lety 2016 a 2017) se u žen projevil u nemocí oběhové soustavy (o 1 152), dýchací soustavy (o 531, což představovalo nárůst o 17 %) a trávicí soustavy (o 75) – nikoli ale v podílovém zastoupení těchto kategorií příčin. Naopak nepatrně poklesl počet i podílové zastoupení zemřelých na novotvary – o 54, resp. jeden procentní bod.

²¹ V souladu s mezinárodním doporučením se rozšířila část I LPZ určená pro vykazování příčin smrti o čtvrtý řádek a také se rozšířila část pro popis vnějších příčin smrti.

²² Viz podrobněji Vývoj obyvatelstva České republiky v roce 2011 (Kód publikace: 4007-12, <https://www.czso.cz/csu/czso/cri/vyvoj-obyvatelstva-ceske-republiky-v-roce-2011-d1xwfwoa13>).

Tab. 6.5 Zemřelí podle pohlaví a vybraných příčin smrti, 2007–2017*

Základní příčina smrti (kód dle MKN)	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Muži celkem	52 719	54 550	55 098	53 740	55 934	54 880	56 442
Novotvary (C00–D48)	15 341	15 189	15 208	15 252	15 105	15 385	15 485
Zhoubný novotvar tlustého střeva (C18)	1 263	1 190	1 179	1 128	1 162	1 183	1 173
Zhoubný novotvar průdušky a plicí (C34)	4 020	3 838	3 733	3 582	3 563	3 604	3 627
Zhoubný novotvar prostaty (C61)	1 275	1 360	1 422	1 509	1 327	1 421	1 372
Nemoci endokrinní, výživy a přeměny látek (E00–E90)	1 124	1 223	1 914	1 830	1 977	1 995	2 025
Diabetes mellitus (E10–E14)	1 036	1 045	1 687	1 598	1 689	1 701	1 724
Nemoci oběhové soustavy (I00–I99)	23 564	24 179	23 701	22 489	23 425	22 257	22 840
Ischemické nemoci srdeční (I20–I25)	12 442	12 886	13 412	12 603	12 777	11 787	11 882
Akutní infarkt myokardu (I21–I22)	3 737	3 670	3 627	3 165	2 869	2 693	2 673
Selhání srdce (I50)	766	2 076	1 454	1 456	1 778	2 095	2 315
Cévní nemoci mozku (I60–I69)	4 666	4 339	4 249	3 885	3 929	3 707	3 633
Ateroskleróza (I70)	2 093	1 407	809	647	695	705	680
Nemoci dýchací soustavy (J00–J99)	3 118	3 230	3 853	3 520	4 115	3 984	4 392
Nemoci trávicí soustavy (K00–K93)	2 707	2 487	2 609	2 537	2 626	2 552	2 734
Vnější příčiny nemocnosti a úmrtnosti (V01–Y98)	4 193	4 060	3 848	3 860	3 903	3 667	3 809
Dopravní nehody (V01–V99)	949	624	590	598	635	536	515
Sebevraždy (X60–X84)	1 147	1 370	1 291	1 195	1 130	1 059	1 106
Ostatní	2 672	4 182	3 965	4 252	4 783	5 040	5 157
Ženy celkem	51 917	53 639	54 062	51 925	55 239	52 870	55 001
Novotvary (C00–D48)	12 368	12 494	12 241	12 351	12 302	12 421	12 367
Zhoubný novotvar tlustého střeva (C18)	1 017	953	922	909	912	880	890
Zhoubný novotvar průdušky a plicí (C34)	1 440	1 748	1 678	1 664	1 686	1 712	1 820
Zhoubný novotvar prsu (C50)	1 680	1 678	1 692	1 581	1 609	1 685	1 620
Nemoci endokrinní, výživy a přeměny látek (E00–E90)	1 499	1 469	2 372	2 260	2 514	2 526	2 472
Diabetes mellitus (E10–E14)	1 394	1 202	2 061	1 902	2 039	2 065	2 001
Nemoci oběhové soustavy (I00–I99)	28 900	28 867	28 030	26 138	27 544	25 354	26 506
Ischemické nemoci srdeční (I20–I25)	13 836	14 007	14 524	13 436	13 882	11 961	12 505
Akutní infarkt myokardu (I21–I22)	2 930	2 844	2 762	2 311	2 115	1 980	2 034
Selhání srdce (I50)	727	2 404	1 683	1 589	2 040	2 462	2 808
Cévní nemoci mozku (I60–I69)	6 974	6 330	6 067	5 525	5 657	5 088	4 871
Ateroskleróza (I70)	2 965	1 961	1 096	939	985	909	905
Nemoci dýchací soustavy (J00–J99)	2 597	2 652	2 980	2 690	3 363	3 144	3 675
Nemoci trávicí soustavy (K00–K93)	2 040	2 004	1 998	1 937	2 033	1 960	2 035
Vnější příčiny nemocnosti a úmrtnosti (V01–Y98)	1 887	1 786	1 750	1 854	1 909	1 844	1 799
Dopravní nehody (V01–V99)	299	189	170	188	176	179	174
Sebevraždy (X60–X84)	228	277	282	293	254	257	289
Ostatní	2 626	4 367	4 691	4 695	5 574	5 621	6 147

* K větším aktualizacím MKN-10 došlo v letech 2009, 2012 a 2013.

Z jednotlivých kategorií příčin úmrtí došlo u mužů v roce 2017 k nejvýraznějšímu meziročnímu pohybu, resp. nárůstu úmrtnosti u nemocí dýchací soustavy (růst standardizované míry úmrtnosti²³ o 9,1 %). Ke zvýšení došlo i u nemocí trávicí soustavy a vnějších příčin. Naopak nejvíce poklesla standardizovaná míra úmrtnosti na novotvary, a to o 1,0 %. Pohledem uplynulého desetiletí (mezi lety 2007 a 2017) jeví kategorie „nemocí oběhové soustavy“, „novotvary“, „nemocí trávicí soustavy“ a „vnější příčiny“ pokles standardizovaných měr úmrtnosti mužů; naopak kategorie „nemocí endokrinní, výživy a přeměny látek“ a

²³ Účelem standardizace je vyloučení vlivu věkové struktury daného roku, čímž je umožněno porovnávat míry úmrtnosti z různých období. Pro tuto standardizaci (jejíž formou je rovněž i konstrukce úmrtnostních tabulek) byl použit nový standard evropské populace, vydaný Eurostatem v roce 2013. Výše úmrtnosti a její vývoj je volbou standardu ovlivněna, proto se může lišit vývoj úmrtnosti hodnocený pomocí úmrtnostních tabulek a standardizované míry úmrtnosti podle standardu evropské populace.

„ostatní příčiny“ (tj. kapitoly MKN-10 konkrétně neuvedené v tab. 6.6) zaznamenaly výraznější nárůst (výsledky byly ovšem částečně ovlivněny metodologickými změnami, viz výše).

U žen byla mezi dvěma posledními roky zaznamenána nejvýraznější meziroční změna stejně jako u mužů ve směru zvýšení úrovně úmrtnosti u nemocí dýchací soustavy (nárůst standardizované míry úmrtnosti o 13,9 %). K nárůstu došlo i u nemocí trávicí soustavy a oběhové soustavy. Naopak standardizovaná míra úmrtnosti žen se mezi roky 2016 a 2017 snížila pro nemoci „endokrinní, výživy a přeměny látek“ (o 4,8 %), „vnější příčiny“ (o 3,5 %) a novotvary (o 2,0 %). Dlouhodobější vývoj (mezi lety 2007 a 2017) byl u žen totožný jako u mužů. Mužská nadúmrtnost byla v roce 2017 nejvíce patrná u vnějších příčin, kde standardizovaná míra úmrtnosti mužů byla 2,6krát vyšší než žen, dále u nemocí dýchací soustavy (2násobek) a u novotvarů (1,7násobek).

Tab. 6.6 Standardizované* míry úmrtnosti podle pohlaví a vybraných příčin smrti (na 100 000 obyvatel), 2007–2017

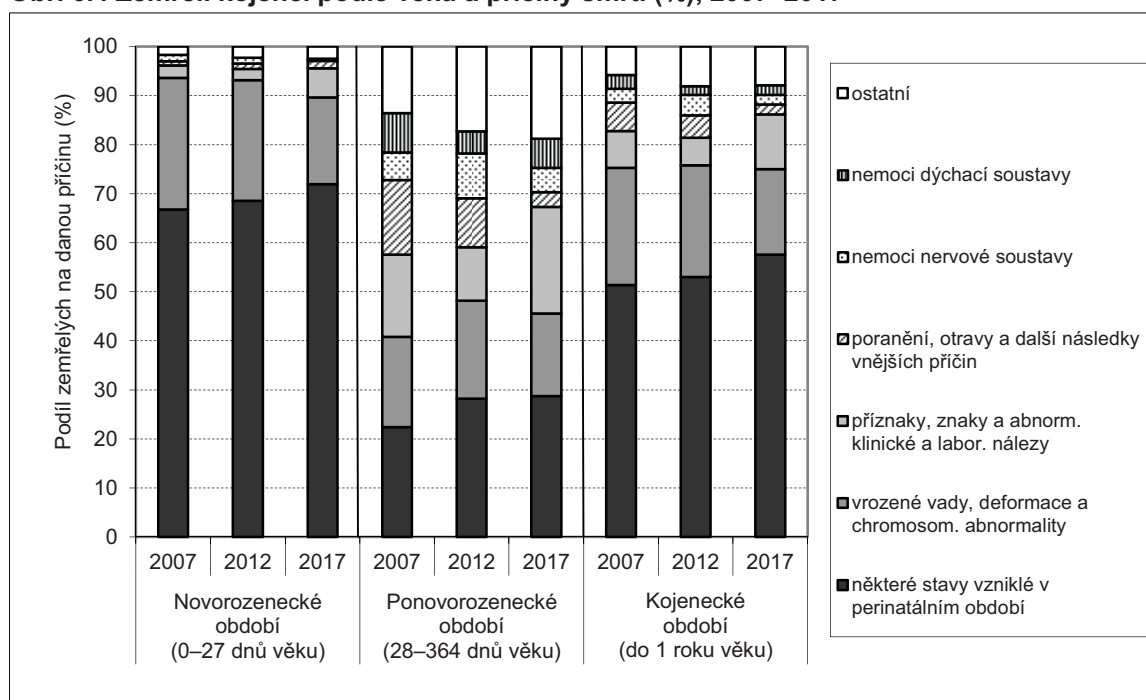
Základní příčina smrti (kód dle MKN)	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Muži celkem	1 788,0	1 658,8	1 647,3	1 568,5	1 607,0	1 533,9	1 543,3
Novotvary (C00–D48)	453,6	403,8	394,2	390,4	381,4	378,3	374,4
Zhoubný novotvar tlustého střeva (C18)	38,9	33,3	33,3	30,4	30,9	30,7	30,2
Zhoubný novotvar průdušky a plicí (C34)	108,1	94,6	90,0	85,3	83,5	81,8	82,4
Zhoubný novotvar prostaty (C61)	48,6	44,8	44,7	47,4	40,6	41,6	39,8
Nemoci endokrinní, výživy a přeměny látek (E00–E90)	39,5	37,5	59,0	55,1	60,1	59,1	58,8
Diabetes mellitus (E10–E14)	36,8	30,8	51,3	47,9	51,5	50,3	49,1
Nemoci oběhové soustavy (I00–I99)	923,9	833,0	798,3	734,6	747,8	691,2	689,2
Ischemické nemoci srdeční (I20–I25)	485,1	445,3	453,8	414,4	415,4	370,6	362,4
Akutní infarkt myokardu (I21–I22)	122,8	107,8	104,4	88,0	78,3	71,7	69,7
Selhání srdce (I50)	27,6	70,6	48,8	47,4	57,2	66,1	69,8
Cévní nemoci mozku (I60–I69)	195,6	157,2	148,7	131,4	127,9	116,7	111,5
Ateroskleróza (I70)	93,0	52,9	31,1	22,7	24,1	22,2	21,4
Nemoci dýchací soustavy (J00–J99)	116,6	104,4	120,3	108,7	123,6	116,3	126,9
Nemoci trávicí soustavy (K00–K93)	72,5	60,5	63,6	60,8	62,1	59,8	61,3
Vnější příčiny nemocnosti a úmrtnosti (V01–Y98)	100,6	94,6	90,4	91,7	91,9	85,0	86,4
Dopravní nehody (V01–V99)	18,4	12,3	11,8	11,7	12,5	10,6	10,3
Sebevraždy (X60–X84)	24,4	28,3	26,7	24,5	22,9	21,7	22,1
Ostatní	81,4	124,9	121,5	127,3	140,1	144,2	146,4
Ženy celkem	1 178,6	1 089,3	1 074,9	1 009,9	1 052,6	981,7	1 001,0
Novotvary (C00–D48)	252,9	235,5	227,0	225,0	221,3	219,3	215,0
Zhoubný novotvar tlustého střeva (C18)	21,4	18,1	17,3	16,5	16,4	15,8	15,6
Zhoubný novotvar průdušky a plicí (C34)	28,5	32,1	30,4	29,6	29,6	29,6	31,0
Zhoubný novotvar prsu (C50)	34,7	31,4	31,8	29,1	29,0	30,1	28,5
Nemoci endokrinní, výživy a přeměny látek (E00–E90)	33,2	29,1	46,7	44,0	47,2	46,9	44,6
Diabetes mellitus (E10–E14)	30,9	23,7	40,2	36,8	38,1	38,2	35,9
Nemoci oběhové soustavy (I00–I99)	690,6	609,9	577,7	526,6	541,0	482,8	493,6
Ischemické nemoci srdeční (I20–I25)	333,7	299,7	302,1	274,6	276,0	229,9	234,8
Akutní infarkt myokardu (I21–I22)	65,5	58,5	54,6	45,2	40,1	36,6	36,9
Selhání srdce (I50)	17,2	51,1	35,3	32,3	39,8	46,9	52,6
Cévní nemoci mozku (I60–I69)	165,8	131,0	123,8	109,8	109,6	95,8	89,9
Ateroskleróza (I70)	74,3	43,2	23,4	19,7	20,5	17,8	17,2
Nemoci dýchací soustavy (J00–J99)	60,9	53,7	58,9	52,2	63,9	58,4	66,6
Nemoci trávicí soustavy (K00–K93)	42,5	39,1	38,2	36,3	37,7	35,5	36,3
Vnější příčiny nemocnosti a úmrtnosti (V01–Y98)	41,2	35,2	34,1	35,5	36,4	34,3	33,1
Dopravní nehody (V01–V99)	5,7	3,6	3,2	3,5	3,3	3,3	3,2
Sebevraždy (X60–X84)	4,4	5,1	5,2	5,5	4,7	4,7	5,3
Ostatní	57,3	86,7	92,4	90,3	105,2	104,5	111,8

* Pro standardizaci byl použit nový standard evropské populace, vydaný Eurostatem v roce 2013 (zdroj: <http://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-manuals-and-guidelines/-/KS-RA-13-028>).

Z pohledu příčin smrti jsou specifickou skupinou zemřelých děti do jednoho roku věku. Pouze pro ně je vyhrazena většina onemocnění z kapitoly MKN-10 nazvaná „některé stavy vzniklé v perinatálním období“, které v roce 2017 plnily 57,6 % příčin smrti zemřelých kojenců. Druhou nejčastější skupinou příčin smrti byly „vrozené vady, deformace a chromozomální abnormality“ s 17,4 % a třetí „příznaky, znaky a abnormální klinické a laboratorní nálezy“ s 11,2 %. Struktura úmrtí kojenců se ve sledovaných letech nijak významně nezměnila, markantnější byl jen pokles podílu příčin skupiny „vrozené vady, deformace a chromozomální abnormality“ (o 6,5 % mezi lety 2007 a 2017, resp. o 5,4 % mezi lety 2012 a 2017)²⁴.

Struktura úmrtí podle příčin se ale liší při rozdělení kojenců podle věku. „Některé stavy vzniklé v perinatálním období“ byly častější v novorozeneckém období (71,9 % úmrtí v roce 2017), v ponovorozeneckém nedosahovaly ani třetiny úmrtí (28,7 % v roce 2017). Ve věku 28–364 dnů jsou více než v novorozeneckém věku zastoupeny „příznaky, znaky a abnormální klinické a laboratorní nálezy“, nemoci dýchací a nervové soustavy (ostatní příčiny).

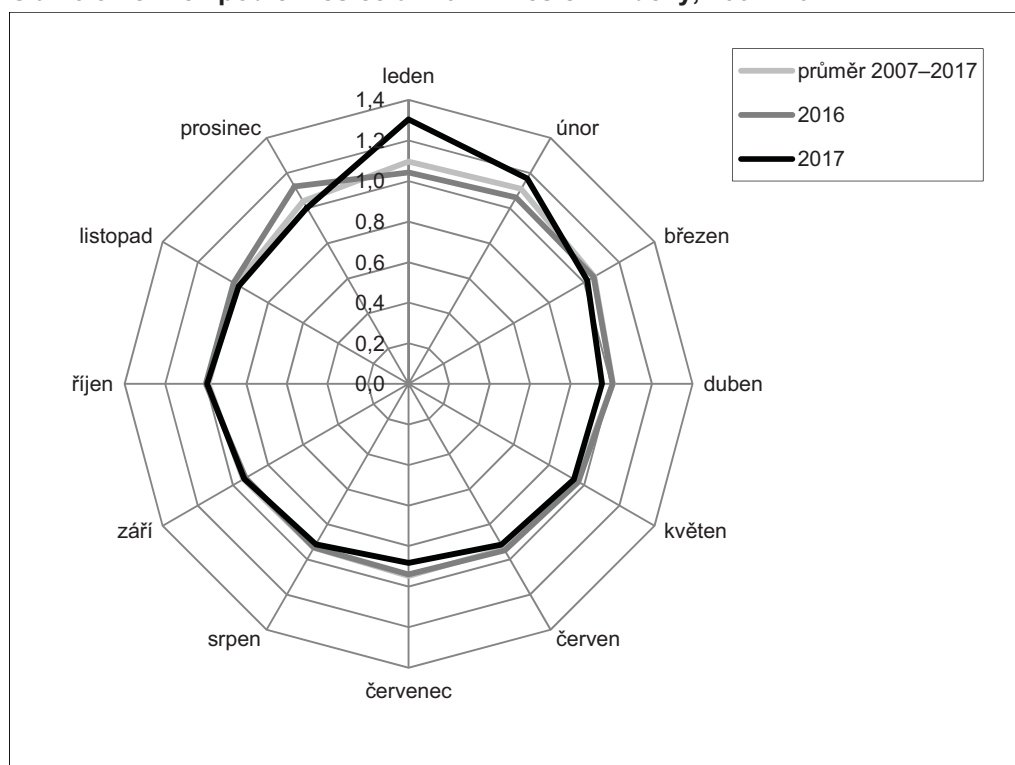
Obr. 6.4 Zemřelí kojenci podle věku a příčiny smrti (%), 2007–2017

Během kalendářního roku umírá nejvíce osob v prvním čtvrtletí a v prosinci. Naopak nejnižší počet zemřelých bývá zaznamenán v letních měsících a v září. Rok 2017 se neodlišoval, avšak vrchol sezónní úmrtnosti v prvních dvou měsících roku byl mnohem markantnější než obvykle. V lednu zemřelo o 23 % více obyvatel, než byl průměr pro celé období 2007–2017, a v únoru o 9 % více, zatímco v ostatních měsících roku byl rozdíl do 4 %. Nárůst absolutního počtu zemřelých v roce 2017 tak způsobila hlavně úmrtí v měsících lednu a únoru. Odlišnost křivky sezónnosti úmrtí v roce 2017 je ještě výraznější při porovnání s rokem 2016 (obr. 6.5), který byl oproti víceletému průměru specifický vyšším počtem úmrtí v prosinci a nižším v prvních dvou měsících roku.

²⁴ Roli může ale hrát stále lepší diagnostika těchto vad už během těhotenství.

Obr. 6.5 Zemřelí podle měsíce úmrtí* – měsíční indexy, 2007–2017

* Po přepočtu na stejný počet dní v měsíci.

Nejčastějším místem úmrtí obyvatelů ČR bylo v roce 2017 zdravotnické zařízení lůžkové péče, kde zemřely dvě třetiny osob. Více než pětina (21,8 %) zemřela v domácím prostředí. Zařízení sociálních služeb byla na třetím místě s 7,9 % zemřelých. Podíl mužů zemřelých doma byl ve srovnání s ženami vyšší (23,8 % vs. 19,7 %) a nižší v případě úmrtí v zařízeních sociálních služeb (4,5 % vs. 11,5 %), což souvisí mimo jiné s vyšší nadějí dožití žen. Frekvence míst úmrtí vykazovala značné rozdíly také podle věku zemřelých, ve vazbě na rozdíly ve struktuře příčin smrti. Děti ve věku 0–14 let umíraly ve zdravotnických zařízeních lůžkové péče ve třech čtvrtinách případů. Zdravotnická zařízení lůžkové péče byla nejméně častým místem úmrtí pro věkovou skupinu 15–39 let (37,2 %), tito častěji než celá populace umírali doma (24,7 %) a na ulici či veřejném místě (15,7 %; zatímco celá populace v 1,3 % případů). Doma nejčastěji zemřely osoby ve věku 40–59 let, a to v 29,8 % případů.

Tab. 6.7 Zemřelí podle místa úmrtí*, 2017

Místo úmrtí	Věková skupina					Pohlaví		Celkem
	0–14	15–39	40–59	60–79	80 a více	muži	ženy	
Celkem	465	1 913	9 741	48 638	50 686	56 442	55 001	111 443
Doma	80	473	2 902	11 570	9 238	13 422	10 841	24 263
Zdravotnické zařízení lůžkové péče	348	711	5 223	32 755	33 047	36 309	35 775	72 084
Zdrav. zař. jiné formy zdravotní péče	4	5	66	429	476	449	531	980
Na ulici, veřejném místě	9	300	481	576	126	1 204	288	1 492
Při převozu	2	14	90	302	206	360	254	614
V zařízení sociálních služeb	-	18	107	1 794	6 927	2 530	6 316	8 846
Jinde	15	275	607	658	223	1 377	401	1 778
Nezjištěno	7	117	265	554	443	791	595	1 386

* Číselník místa úmrtí je v současné podobě platný od roku 2013.

Počet zemřelých osob s cizím státním občanstvím vykázal mezi lety 2007 až 2017 nárůst nejen v absolutních počtech, ale i v zastoupení úmrtí cizinců na všech úmrtích. Podíl na všech zemřelých vzrostl z 0,27 % na počátku sledovaného období na 0,75 % v posledním sledovaném roce. Přes nárůst zůstal tedy podíl zemřelých s cizím státním občanstvím velmi nízký, pod jedno procento všech úmrtí, zatímco podíl osob

s cizím státním občanstvím v populaci České republiky byl 5 %. To je způsobeno věkovou strukturou cizinců, která je ve srovnání s majoritní populací výrazně mladší. Nejvíce zemřelých cizích státních příslušníků v ČR v roce 2017 mělo občanství Slovenska, Ukrajiny a Polska.

Tab. 6.8 Zemřelí podle státního občanství*, 2007–2017

Státní občanství	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Zemřelí cizí státní občané	287	561	534	560	642	627	836
- podíl na všech zemřelých (%)	0,27	0,52	0,49	0,53	0,58	0,58	0,75
Česko	104 349	107 628	108 626	105 105	110 531	107 123	110 607
Slovensko	45	123	96	106	126	95	187
Ukrajina	43	77	71	89	102	110	129
Polsko	46	92	100	84	115	129	126
Rusko	9	35	34	47	40	58	68
Německo	15	38	29	33	39	42	66

* Výběr a řazení občanství podle četnosti v roce 2017.

Téměř 6,0 % obyvatel ČR, kteří v roce 2017 zemřeli, se narodilo v cizině. To představuje určitý nárůst od roku 2012, kdy podíl zemřelých narozených v cizině dosáhl 4,8 %. Jednoznačně nejfrekventovanějším státem, kde se tito zemřelí obyvatelé ČR narodili, bylo po celé sledované období Slovensko s téměř dvěma třetinami zemřelých z úhrnného počtu zemřelých obyvatel s místem narození mimo ČR (63 % v roce 2017).

Tab. 6.9 Zemřelí podle státu narození*, 2012–2017

Země narození	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Zemřelí narození v cizině	5 177	6 079	6 423	6 419	6 001	6 650
- podíl na všech zemřelých (%)	4,8	5,6	6,1	5,8	5,6	6,0
Česko	103 012	103 081	99 242	104 754	101 749	104 793
Slovensko	3 250	3 845	4 022	4 103	3 781	4 171
Ukrajina	561	608	668	667	658	729
Polsko	323	377	313	361	375	353
Rumunsko	166	252	231	279	224	263
Německo	121	144	148	136	141	160

* Výběr a řazení států narození podle četnosti v roce 2017. Údaje jsou dostupné až od roku 2012.

7 Migrace

V roce 2017 přibýlo v České republice zahraničním stěhováním celkem 28,2 tisíce osob. Šedesát procent tohoto počtu tvořili muži. Z pohledu státního občanství nejvíce v obyvatelstvu ČR přibýlo občanů Ukrajiny a Slovenska. Objem zahraničního stěhování se meziročně zvýšil o 8,7 tisíce na 63,6 tisíce. Počet případů vnitřního stěhování mírně oproti roku 2016 poklesl pod hranici čtvrt miliónu. Nejčastěji bylo registrováno stěhování mezi obcemi v rámci téhož okresu.

Data Informačního systému evidence obyvatel (ISEO) a Cizineckého informačního systému (CIS)²⁵ udávají, že počet přistěhovalých se mezi roky 2016 a 2017 zvýšil o 8 454 na 45 957 osob. V průběhu sledovaného období 2007–2017 byly počty přistěhovalých vyšší pouze v letech 2007 a 2008 (104 a 78 tisíc, nejvyšší počty v historii ČR), naopak v letech 2010–2013 výrazně nižší (v rozmezí 23 až 31 tisíc). Počet vystěhovalých se v roce 2017 významně meziročně nezměnil, když dosáhl 17 684 osob. 18 až 20 tisíc osob ročně se vystěhovalo do zahraničí také v letech 2012 a 2014–2016. Počty vystěhovalých byly nejvyšší v roce 2013 (30,9 tisíce), což vedlo k jedinému zápornému migračnímu saldu ve sledovaném období (-1,3 tisíce). Naopak malý byl počet případů vystěhování v letech 2008 až 2011 a to mezi 6 až 15 tisíc.

Saldo zahraniční migrace v roce 2017 vzrostlo na hodnotu 28 273 a šlo o nejvyšší přírůstek stěhováním od roku 2010. Vůbec nejvyšší bylo kladné saldo stěhováním na počátku zkoumaného období v letech 2007 a 2008 (84 a 72 tisíc). Celkový objem zahraničního stěhování byl v roce 2017 nejvyšší za posledních devět let a to 63,6 tisíce, s meziročním růstem o 8,7 tisíce. O deset let dříve byl však objem téměř dvojnásobný, vyšší o zhruba 20 tisíc byl i v roce 2008.

Zastoupení žen v rámci přistěhovalých stoupl z 39,0 % v roce 2007 na 45,5 % v roce 2015, od té doby ale došlo k poklesu na 41,6 % v roce 2017. Hodnoty u vystěhovalých a salda zahraniční migrace nevykazovaly jednoznačný trend a také více fluktovaly. Ženy tvořily v posledním sledovaném roce 43,7 % vystěhovalých a 40,3 % salda zahraničního stěhování.

Tab. 7.1 Zahraniční migrace podle pohlaví, 2007–2017

	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Přistěhovalí	104 445	30 298	29 579	41 625	34 922	37 503	45 957
v tom: muži	63 721	17 054	16 467	23 115	19 022	20 817	26 839
ženy	40 724	13 244	13 112	18 510	15 900	16 686	19 118
Vystěhovalí	20 500	20 005	30 876	19 964	18 945	17 439	17 684
v tom: muži	12 727	11 901	18 040	11 238	10 502	9 417	9 964
ženy	7 773	8 104	12 836	8 726	8 443	8 022	7 720
Objem zahraničního stěhování	124 945	50 303	60 455	61 589	53 867	54 942	63 641
Saldo zahraničního stěhování	83 945	10 293	-1 297	21 661	15 977	20 064	28 273
v tom: muži	50 994	5 153	-1 573	11 877	8 520	11 400	16 875
ženy	32 951	5 140	276	9 784	7 457	8 664	11 398

Z patnáctiletých věkových skupin definovaných v tabulce 7.2 pouze u dětí ve věku do 14 let došlo k meziročnímu poklesu počtu přistěhovalých a to o 118 mezi roky 2016 a 2017. Ve stejném období se zvýšila zejména četnost přistěhovalých ve věku 15–34 (o 5 059, relativně +23,7 %) a 35–49 let (o 3 065, relativně +40,9 %). Podíl věkové skupiny 0–14 let na celkovém počtu přistěhovalých byl nižší na začátku sledovaného období v letech 2007 a 2008 (6,3 % a 7,6 %). V dalších letech už jejich zastoupení dosahovalo vyšších hodnot v rozmezí 11,2–15,7 %. Obdobně i u 65letých a starších dosahovaly hodnoty v letech 2007 a 2008 nižších hodnot (okolo 1,0 %) a v dalších letech vzrostly na 1,5–2,5 %. Naopak u produktivní části populace (15–64 let) bylo možné sledovat vyšší zastoupení v letech 2007 a 2008 (nad 90 %) a v dalších

²⁵ Správcem ISEO je Ministerstvo vnitra ČR, správcem CIS je Ředitelství služby cizinecké policie. V letech 2001–2007 a od července 2012 do současnosti je zdrojem údajů o stěhování cizinců Ředitelství služby cizinecké policie, zatímco v mezidobí byly informace poskytovány z ISEO.

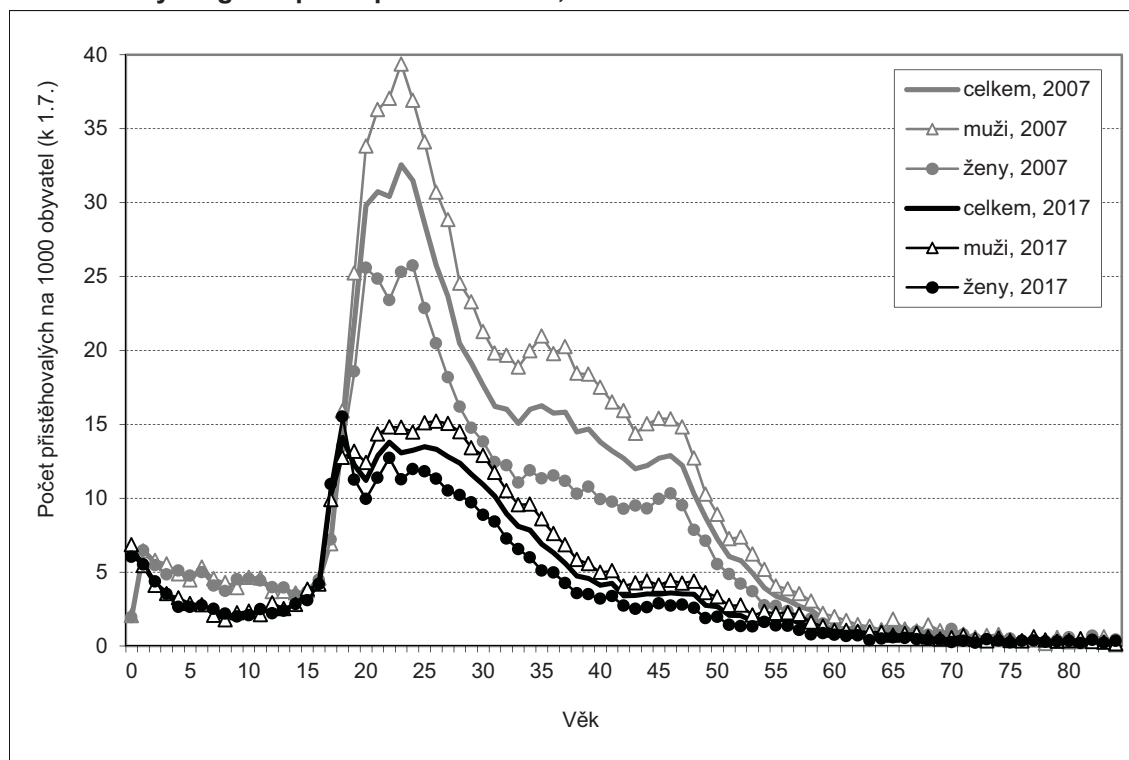
letech kolísání v rozmezí 81,8 až 86,9 %. Průměrný věk přistěhovalých se ve sledovaném období pohyboval v rozmezí 28 až 31 let, v roce 2017 byl 30,1 let.

Tab. 7.2 Přistěhovalí podle věku, 2007–2017

Věková skupina	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017
0–14	6 537	3 399	3 592	5 781	5 499	5 309	5 191
15–34	62 285	16 960	16 950	22 462	19 597	21 313	26 372
35–49	27 523	6 810	6 040	8 958	6 591	7 500	10 565
50–64	7 096	2 548	2 309	3 570	2 379	2 526	2 948
65+	1 004	581	688	854	856	855	881
Podíl (%) věkové skupiny: 0–14	6,3	11,2	12,1	13,9	15,7	14,2	11,3
15–64	92,8	86,9	85,5	84,1	81,8	83,6	86,8
65+	1,0	1,9	2,3	2,1	2,5	2,3	1,9
Průměrný věk přistěhovalých	31,3	30,5	29,8	29,7	28,4	29,1	30,1

Míry imigrace podle věku (počet přistěhovalých na 1 000 obyvatel daného věku) jsou ovlivněny nejen počtem přistěhovalých, který může značně kolísat, ale i nerovnoměrnostmi ve věkové struktuře domácí populace. Nejvyšší míry imigrace byly v roce 2017 ve věkové skupině 17–31 let (nad 10 přistěhovalých na 1 000 obyvatel v každém věku), tedy v období, kdy dochází k ukončení formálního vzdělávání a ke vstupu na pracovní trh. Směrem ke staršímu věku míry imigrace klesaly. Mírně vyšší (okolo 6 %) byly i u dětí během prvních dvou let života. Ve srovnání s rokem 2007 klesly intenzity imigrace téměř ve všech věcích, nejvíce ve věkové skupině 19–27 let. Muži dosahovali vyšších měr imigrace než ženy od zhruba 18 let, v mladších věcích byly intenzity obdobné.

Obr. 7.1 Míry imigrace podle pohlaví a věku, 2007–2017

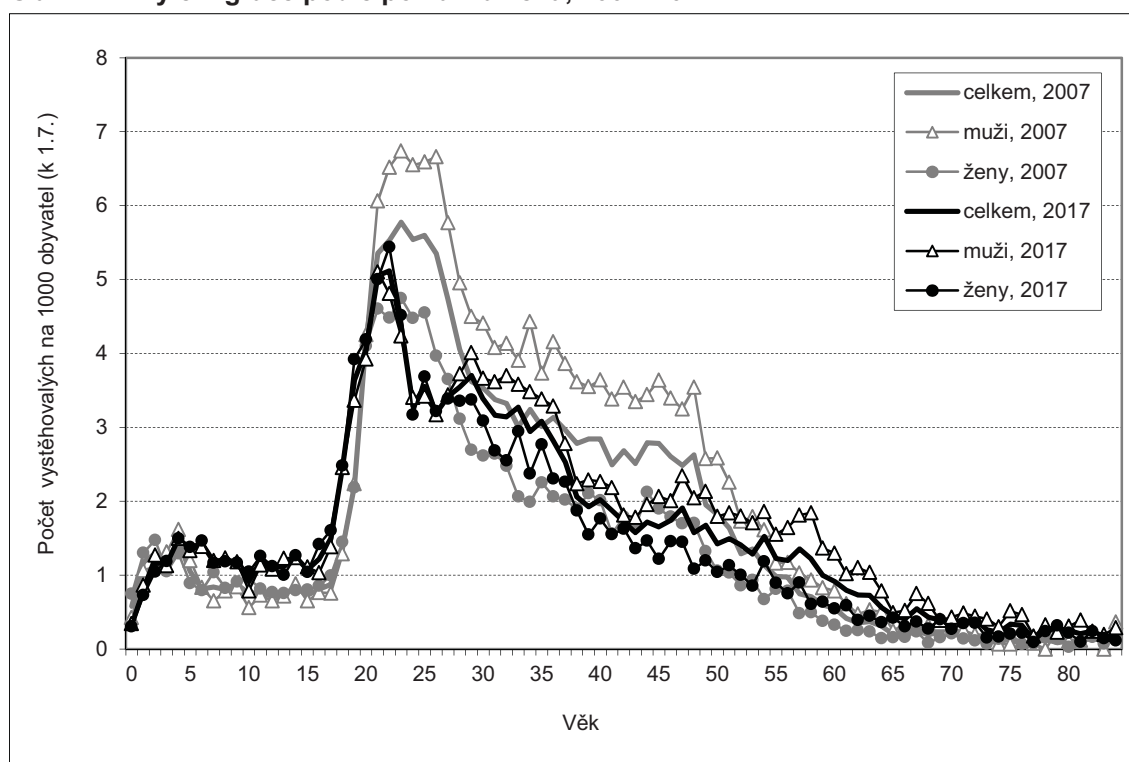
Rozdíl v počtu vystěhovalých mezi roky 2016 a 2017 byl velmi nízký (růst z 17 439 na 17 684) a ani vývoj v jednotlivých věkových skupinách nebyl nijak výrazný. Mírně se snížil počet vystěhovalých ve věkových skupinách 0–14 a 15–39 let a naopak se zvýšil u subpopulací starších (tab. 7.3). Obdobně jako u přistěhovalých, tak i v případě vystěhovalých byly podíly dětí do 14 let a starších osob ve věku 65 let a více na začátku sledovaného období nižší a spíše rostly, zatímco u věkové kategorie 15–64 let to bylo naopak.

Průměrný věk vystěhovaných byl vždy vyšší než u přistěhovaných a pohyboval se mezi 33 až 39 lety. V posledních letech dosahoval spíše nižších hodnot okolo 34 let.

Tab. 7.3 Vystěhování podle věku, 2007–2017

Věková skupina	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017
0–14	1 363	1 645	2 402	2 096	2 093	2 039	1 863
15–34	11 264	9 028	13 914	9 265	8 574	8 088	7 935
35–49	5 629	6 092	9 627	5 406	5 147	4 663	4 934
50–64	1 988	2 846	4 250	2 551	2 403	2 007	2 268
65+	256	394	683	646	728	642	684
Podíl (%) věkové skupiny: 0–14	6,6	8,2	7,8	10,5	11,0	11,7	10,5
15–34	92,1	89,8	90,0	86,3	85,1	84,6	85,6
65+	1,2	2,0	2,2	3,2	3,8	3,7	3,9
Průměrný věk vystěhovaných	32,8	35,0	35,0	33,7	33,8	33,2	34,3

Křivky měr emigrace podle věku (počet vystěhovaných na 1 000 obyvatel daného věku) měly obdobný tvar jako v případě imigrace, ale míry dosahovaly nižších intenzit. V roce 2017 byly nejvyšší ve věku 20 až 23 let. Směrem ke starším věkům pak byl pozorován pokles intenzit emigrace. Na rozdíl od měr imigrace bylo nízké hodnoty možné sledovat i u nejmladších dětí. Při srovnání let 2007 a 2017 došlo k poklesu intenzit emigrace téměř v celém produktivním věku zhruba mezi 20 až 50 lety. Mírný nárůst byl u mladších i starších věkových skupin. Vyšší míry emigrace měli muži než ženy až cca od 27 let, v případě mladších věků se intenzity významně nelišily.

Obr. 7.2 Míry emigrace podle pohlaví a věku, 2007–2017

Tab. 7.4 Saldo zahraničního stěhování podle věku, 2007–2017

Věková skupina	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017
0–14	5 174	1 754	1 190	3 685	3 406	3 270	3 328
15–34	51 021	7 932	3 036	13 197	11 023	13 225	18 437
35–49	21 894	718	-3 587	3 552	1 444	2 837	5 631
50–64	5 108	-298	-1 941	1 019	-24	519	680
65+	748	187	5	208	128	213	197

Saldo zahraničního stěhování (tab. 7.4) se v roce 2017 meziročně zvýšilo o 8 209 osob díky výraznému nárůstu ve věkových skupinách 15–34 let (o 5 212, relativně +39,4 %) a 35–49 let (o 2 794, relativně + 98,4 %). Pouze u migrantů ve věku 65 let a více došlo k mírnému snížení stále kladného salda zahraniční migrace. Ve všech sledovaných patnáctiletých věkových skupinách v roce 2017 obyvatel zahraniční migrací přibýlo. Na přírůstku se nejvíce podílela věková subpopulace 15–34 let a to z téměř dvou třetin.

Tab. 7.5 Nejčtenější státní občanství zahraničních migrantů, 2007–2017

Pořadí	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Přistěhovalí -							
1.	Ukrajina	Ukrajina	Slovensko	Ukrajina	Slovensko	Slovensko	Ukrajina
2.	Slovensko	Slovensko	Ukrajina	Slovensko	Ukrajina	Ukrajina	Slovensko
3.	Vietnam	Rusko	Rusko	Rusko	ČR	ČR	Rusko
4.	Rusko	ČR	ČR	ČR	Rusko	Rusko	ČR
5.	Moldavsko	Vietnam	Německo	Vietnam	Rumunsko	Vietnam	Vietnam
Vystěhovalí -							
1.	Ukrajina	Ukrajina	Ukrajina	Ukrajina	ČR	ČR	ČR
2.	ČR	ČR	ČR	ČR	Ukrajina	Ukrajina	Ukrajina
3.	Vietnam	Vietnam	Rusko	Vietnam	Rusko	Rusko	Slovensko
4.	Moldavsko	Rusko	Vietnam	Rusko	Vietnam	Slovensko	Rusko
5.	Rusko	Slovensko	Slovensko	Slovensko	Slovensko	Vietnam	Vietnam
Saldo stěhování -							
1.	Ukrajina	Slovensko	Slovensko	Slovensko	Slovensko	Slovensko	Ukrajina
2.	Slovensko	Rusko	Německo	Ukrajina	Ukrajina	Ukrajina	Slovensko
3.	Vietnam	Německo	Bulharsko	Rusko	Rumunsko	Rumunsko	Rumunsko
4.	Rusko	USA	Rumunsko	Německo	Bulharsko	Bulharsko	Bulharsko
5.	Mongolsko	Bulharsko	Maďarsko	Rumunsko	Německo	Maďarsko	Rusko

Tab. 7.6 Zahraniční migrace podle státního občanství, 2007–2017

Státní občanství	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Přistěhovalí	104 445	30 298	29 579	41 625	34 922	37 503	45 957
z toho občanství:							
ČR	1 934	1 691	1 736	3 135	3 333	2 695	2 430
Slovensko	13 931	4 825	6 475	6 903	6 682	6 706	6 328
Německo	1 932	1 319	1 676	1 613	1 123	1 040	637
Polsko	2 329	576	587	640	606	740	779
Rakousko	201	188	207	116	123	127	118
Ukrajina	39 572	5 919	3 744	8 445	5 454	5 778	10 340
Rumunsko	909	661	931	1 231	1 334	1 648	1 829
Vystěhovalí	20 500	20 005	30 876	19 964	18 945	17 439	17 684
z toho občanství:							
ČR	2 076	3 331	3 724	3 910	3 921	3 998	3 256
Slovensko	802	866	1 634	1 329	1 480	1 414	1 972
Německo	201	269	377	217	278	221	546
Polsko	96	153	267	248	269	147	238
Rakousko	37	146	137	41	86	28	50
Ukrajina	8 670	7 733	10 965	4 488	3 208	2 443	2 650
Rumunsko	333	54	66	140	96	121	227
Saldo zahraniční migrace	83 945	10 293	-1 297	21 661	15 977	20 064	28 273
z toho občanství:							
ČR	-142	-1 640	-1 988	-775	-588	-1 303	-826
Slovensko	13 129	3 959	4 841	5 574	5 202	5 292	4 356
Německo	1 731	1 050	1 299	1 396	845	819	91
Polsko	2 233	423	320	392	337	593	541
Rakousko	164	42	70	75	37	99	68
Ukrajina	30 902	-1 814	-7 221	3 957	2 246	3 335	7 690
Rumunsko	576	607	865	1 091	1 238	1 527	1 602

Pozn.: Výběr zemí: ČR, země sousedící s ČR a další nejčtenější skupiny podle salda migrace v roce 2017.

Nejvíce se v roce 2017 přistěhovalo do ČR státních občanů Ukrajiny (10 340²⁶). Spolu se Slováký (6 328 v roce 2017) se na první pozici střídali po celé sledované období let 2007–2017 (tab. 7.5). Za nimi následovali v roce 2017 občané Ruska (2 891), ČR (2 430) a Vietnamu (2 196). V rámci vystěhovalých bylo poslední tři roky nejčastějším státním občanstvím migranta ČR (3 256 v roce 2017) a dále Ukrajina (2 650). V letech 2012 až 2014 bylo pořadí těchto dvou zemí obrácené. Nejvyšší saldo stěhování zaznamenali v roce 2017 občané Ukrajiny (7 690) a Slovenska (4 356). V letech 2014 až 2016 bylo pořadí opačné.

V letech 2013–2017 přibýlo v České republice 25,3 tisíc obyvatel se slovenským státním občanstvím (tvořili 29,8 % z celého migračního salda, nejvíce ze všech státních občanství). Pro srovnání, u občanství s největším kladným saldem zahraniční migrace v roce 2017, tedy s ukrajinským, byl přírůstek v posledních pěti letech 10,0 tisíce obyvatel (11,8 % z celku). Se všemi sousedními státy (tab. 7.6) měla Česká republika v období 2013–2017 kladnou bilanci zahraniční migrace (souhrnně, i v jednotlivých letech). Po občanech Slovenska a Ukrajiny přibýlo nejvíce občanů Německa (4,5 tisíce), kteří byli následováni Poláky (2,2 tisíce). Nejmenší, byť stále kladný přírůstek, jsme měli s občany Rakouska (0,3 tisíce v letech 2013–2017).

V roce 2017 se meziročně snížil objem vnitřního stěhování (počet změn bydliště přes hranici obce) o 4 652 na 246 070. Mezi roky 2007 a 2016 se objem pohyboval v rozmezí 231 694 (rok 2011) a 255 689 (rok 2007) případů stěhování. Zastoupení žen bylo nadpoloviční a ve sledovaném období se pohybovalo v rozmezí 50,6 % až 53,8 %, když hodnot nad 53,0 % bylo dosaženo v letech 2012 až 2017.

Tab. 7.7 Vnitřní stěhování, 2007–2017

Objem stěhování	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Celkem	255 689	232 828	234 094	238 339	242 113	250 722	246 070
z toho: muži	125 823	109 219	108 933	110 212	111 930	117 033	114 414
ženy	129 866	123 609	125 161	128 127	130 183	133 689	131 656
Z obce do obce v rámci okresu	109 541	102 862	103 700	104 998	105 014	107 994	104 512
Z okresu do okresu v rámci kraje	47 745	47 395	48 946	49 979	51 393	52 235	52 468
Z kraje do kraje	98 403	82 571	81 448	83 362	85 706	90 493	89 090

Objem vnitřní migrace vzrostl v roce 2017 (z věkových skupin uvedených v tab. 7.8) pouze u věkové skupiny 65letých a starších (o 248 na 15 531), u ostatních byl sledován pokles. Nejvíce ubylo mezi migranty v rámci ČR osob ve věku 15–34 let (o 3 332 na 92 755; vůbec nejvíce v pětileté věkové skupině 20–24 let) a 35–49 let (o 953 na 54 337). Pokles byl zaznamenán i u dětí do 14 let, a to o 192 na 59 806. Zastoupení dětské složky do 14 let se v posledních letech pohybovalo okolo 24 %, osob ve věku 15–64 let okolo 70 % a podíl 65letých a starších byl zhruba 6 %. Ve srovnání s rokem 2007 narostlo (být ne kontinuálně) zastoupení nejmladší a i nejstarší subpopulace na objemu vnitřního stěhování. Naopak podíl osob ve věku 15–64 let klesl. Průměrný věk migrantů v rámci ČR se pohyboval mezi 30,6 a 31,0 roky.

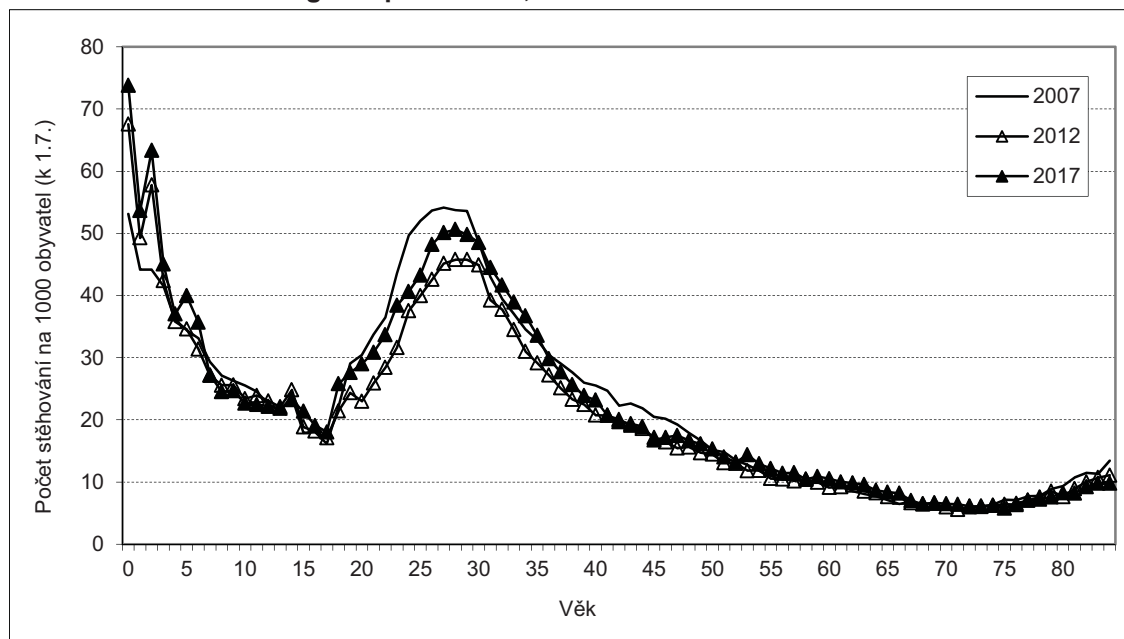
Tab. 7.8 Vnitřní migrace podle věku, 2007–2017

Věková skupina	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017
0–14	48 065	54 942	56 241	58 150	58 413	59 998	59 806
15–34	121 529	92 502	90 746	91 840	91 837	96 087	92 755
35–49	49 989	49 448	50 500	50 975	52 645	55 290	54 337
50–64	24 166	22 462	22 624	23 187	23 546	24 064	23 641
65+	11 940	13 474	13 983	14 187	15 672	15 283	15 531
Podíl (%) věkové skupiny: 0–14	18,8	23,6	24,0	24,4	24,1	23,9	24,3
15–64	76,5	70,6	70,0	69,6	69,4	70,0	69,4
65+	4,7	5,8	6,0	6,0	6,5	6,1	6,3
Průměrný věk migrantů	31,0	30,7	30,7	30,6	31,0	30,9	31,0

²⁶ Vyšší počty přistěhovalých Ukrajinců v roce 2017 ve srovnání s předchozími lety mohl podpořit mimo jiné migrační projekt „Režim zvláštního zacházení pro kvalifikované zaměstnance z Ukrajiny, tzv. Režim Ukrajina“, který byl zahájen 1. 8. 2016. Kapacita projektu je 9 600 osob ročně.

Intenzita vnitřní migrace byla tradičně nejvyšší u nejmladších dětí (do dvou let), které se stěhují spolu s rodiči/rodičem. Poté intenzita migrace klesá až do věku okolo 16–17 let a vzápětí opět roste směrem k druhému, nižšímu, vrcholu ve věku zhruba mezi 25 a 30 roky. V tomto věkovém období se migranti často stěhují za prací po absolvování školy nebo s nově založenou rodinou. Následně se intenzita migrace opět snižuje až k minimům okolo 75. roku života. Ke konci života je intenzita stěhování o něco vyšší než v předcházejících věcích (stěhování do zařízení sociální péče, k rodině nebo do menšího obydlí). Ve srovnání s rokem 2007 rostla podstatně intenzita migrace pouze u nejmladších dětí do dvou let a významnější pokles byl sledován u věkové skupiny 21–29 let.

Obr. 7.3 Míra vnitřní migrace podle věku, 2007–2017

Nejčastějším druhem stěhování²⁷ (tab. 7.7) bylo v roce 2017 stěhování z obce do obce v rámci okresu s počtem 104 512 (o 3 482 meziročně méně). Méně bylo i případů stěhování mezi kraji – o 1 403 na 89 090. Nejméně časté je stěhování mezi okresy v rámci kraje – v posledním sledovaném roce se to týkalo 52 468 případů (o 233 více než v roce 2016). Struktura vnitřní migrace podle druhu stěhování se výrazně nemění. Podíl meziobecního stěhování v rámci okresu se ve zkoumaném období pohyboval v rozmezí 41,3 % až 44,3 % (42,5 % v roce 2017), zastoupení mezikrajského stěhování bylo mezi 34,8 % až 39,4 % (36,2 % v posledním roce) a část připadající na stěhování mezi okresy v rámci kraje tvořila 18,7–21,3 % z celku, přičemž nejvyšší hodnota platí pro rok 2017.

V roce 2017 proběhl nejvyšší počet stěhování mezi obcemi v rámci okresu Karviná (3 028 osob), který na rozdíl od většiny okresů nemá dominantní populační centrum a řadu výrazně menších sídel, ale je typický větším počtem populačně větších měst. Nejčetnější proudy byly proto zaznamenány mezi městy Havířov, Karviná a Orlová. Druhé nejčastější bylo stěhování v rámci okresu České Budějovice (2 923 osob), kde dominují proudy z města České Budějovice do okolí (1 259) před opačným směrem (784). Vůbec nejčetnější meziobecní proud v rámci okresu byl v roce 2017 mezi Jirkovem a Chomutovem (390 osob, respektive 368 opačným směrem).

Nejsilnější meziobecní proudy ale nejsou v rámci okresu. Ten nejpočetnější byl v roce 2017 z Brna do Prahy (914 osob) a z Ostravy do Prahy (471 osob). Z hlavního města se lidé nejčastěji stěhovali do Kladna (446 případů) a opačným směrem to bylo 334 osob.

²⁷ Tradiční dělení vnitřního stěhování ve výstupech ČSÚ.

Nejsilnější mezikrajský proud byl i v roce 2017 mezi Hlavním městem Prahou a Středočeským krajem. Z Prahy do Středočeského kraje se v roce 2017 přestěhovalo 14 051 osob, v opačném směru to bylo 7 726 osob. Téměř čtvrtina případů mezikrajského stěhování je obsažena právě v tomto proudu. S odstupem druhý nejsilnější proud byl mezi Ústeckým krajem a Prahou, kde se v roce 2017 ve směru do Prahy přistěhovalo 1 948 osob a opačným směrem putovalo 1 273 osob. Nejčastější proud, kde nefigurovalo Hlavní město Praha, byl ten mezi Ústeckým a Středočeským krajem s 1 579 případy stěhování do Středočeského kraje a 1 500 případy stěhování opačným směrem. Nejslabší proud byl tradičně mezi Karlovarským a Zlínským krajem vzhledem k jejich velikosti a geografické vzdálenosti.

Meziokresní stěhování v rámci téhož kraje bylo v posledním sledovaném roce nejčastější mezi Brnem-městem a Brnem-venkovem. Z Brna-města se do Brna-venkova přestěhovalo 2 774 osob, v opačném směru to bylo 1 394. Další podstatné proudy byly zejména mezi okresy Moravskoslezského kraje. Například z okresu Karviná se do Ostravy-města přestěhovalo 1 106 osob a opačně směřovalo dalších 958.

Případy meziokresního stěhování bez ohledu na kraj byly nejčetnější mezi hlavním městem Prahou a některými okresy Středočeského kraje. Vůbec nejsilnější proud byl zaznamenán mezi Prahou a okresem Praha-východ (4 197 osob) a naopak (1 872 osob) a mezi hlavním městem a Prahou-západ (3 545 osob) a opačným směrem (1 790 osob).

Tab. 7.9 Vnitřní migrace podle státního občanství*, 2007–2017

Státní občanství migranta	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017
ČR	212 934	210 893	214 730	219 850	222 860	231 651	227 385
ostatní celkem	42 755	21 935	19 364	18 489	19 253	19 071	18 685
z toho: Ukrajina	23 094	8 292	5 376	4 517	4 930	4 930	4 746
Vietnam	6 924	5 156	5 173	4 683	4 557	4 104	3 888
Slovensko	2 543	2 382	2 640	2 980	3 247	3 355	3 242
Rusko	1 926	1 226	1 208	1 345	1 424	1 456	1 270
Mongolsko	1 724	531	548	672	574	625	648
Podíl cizinců na vnitřním stěhování (%)	16,7	9,4	8,3	7,8	8,0	7,6	7,6

* Výběr a řazení občanství podle četnosti v roce 2017.

Podíl cizinců na vnitřním stěhování byl na počátku sledované dekády na úrovni 17 % a mezi roky 2009 a 2014 měl sestupný charakter, když poklesl z 17,8 % na 7,8 %. V posledních pěti letech se pohyboval v rozmezí 7,6–8,3 %, přičemž nejnižší hodnota je platná pro poslední dva roky. V absolutním vyjádření počet případů vnitřního stěhování cizinců také výrazně poklesl, a to z 42 755 v roce 2007 na 18 685 o deset let později. Nejvíce případů změn bydliště mimo obec bylo v roce 2017 sledováno u občanů Ukrajiny (4 746), Vietnamu (3 888) a Slovenska (3 242). Tyto tři subpopulace (a zároveň nejpočetnější skupiny cizinců v ČR) tvořily 64 % z objemu vnitřní migrace všech cizinců v ČR.

8 Populační vývoj v krajích

Česká republika se od roku 2000 územně člení na čtrnáct vyšších územních samosprávných celků (krajů), jejichž hranice jsou vymezeny zákonem (zákon č. 347/1997 Sb., o vytvoření VÚSC v platném znění). Ve sledovaném období let 2007 až 2017 došlo jedenkrát k úpravě hranic krajů. K 1. lednu 2016 se změnila hranice osmi krajů²⁸ v souvislosti s účinností zákona č. 15/2015 Sb., o zrušení vojenského újezdu Brdy, o stanovení hranic vojenských újezdů, o změně hranic krajů a o změně souvisejících zákonů (zákon o hranicích vojenských újezdů). Změna hranic znamenala i změnu kraje bydliště obyvatel dotčených území, rozdíl v počtu obyvatel krajů před účinností zákona o hranicích vojenských újezdů a po ní však byly zanedbatelné²⁹. Data v časové řadě let 2007 až 2017, tříděná dle územního členění platného v daném roce události, tak lze považovat za územně srovnatelná³⁰.

Za posledních deset let, mezi roky 2007 a 2017, se počet obyvatel v jedné polovině krajů zvýšil, v druhé polovině snížil. Z hlediska relativní výše přírůstku se vydělily na obou koncích žebříčku vždy dva kraje: Praha a Středočeský s výrazně nejvyššími přírůstky a Moravskoslezský a Karlovarský s nejméně výraznými úbytky. Ve všech čtyřech krajích se na změně počtu obyvatel (na přírůstku, resp. úbytku) podílela jak přirozená měna (rozdíl mezi počtem živě narozených dětí a počtem zemřelých osob), tak migrace.

Trendy ve vývoji demografických ukazatelů byly napříč kraji obdobné: v posledních čtyřech letech došlo k oživení plodnosti, k prodloužení naděje dožití při narození a populace všech krajů zestárly, resp. zvýšil se v nich podíl seniorů na celkovém počtu obyvatel. Tempo změn však nebylo jednotné, což se odrazilo v některých případech ve změně pozice kraje v rámci mezikrajského srovnání. Proměnou prošly například kraje Hlavní město Praha a Karlovarský. Nejvíce regionálně heterogenní zůstává obraz krajů z hlediska intenzity potratovosti, zejména indukované, a podílu dětí narozených mimo manželství. Naopak nejvíce homogenní zůstává v krajích průměrný věk obyvatel či celková úroveň plodnosti a úmrtnosti.

8.1 Počet obyvatel a věkové složení

Nejlidnatějším krajem České republiky je kraj Středočeský, ve kterém mělo na konci roku 2017 registrovaný pobyt 1 352,8 tisíce osob (tab. 8.1.1). Druhým nejlidnatějším krajem, s počtem obyvatel o 58,3 tisíce nižším, je Hlavní město Praha (1 294,5 tisíce), třetím Moravskoslezský kraj (1 205,9 tisíce) a čtvrtým Jihomoravský kraj (1 183,2 tisíce). V těchto čtyřech krajích má bydliště téměř jedna polovina obyvatel České republiky (47,5 % v roce 2017). S odstupem následuje v žebříčku krajů podle počtu obyvatel Ústecký kraj (821,1 tisíce). Další sedm krajů České republiky (na 6. až 12. místě) má aktuálně populaci v počtu mezi 640,2 a 508,9 tisíci osob. Za nimi je již jen kraj Liberecký (441,3 tisíce) a nejméně početný kraj Karlovarský (295,7 tisíce).

Na počátku sledované dekády, v letech 2007 a 2008, byl počet obyvatel nejvyšší v Moravskoslezském kraji. V roce 2009, na jeden rok, byla na této pozici Praha. Hned následující rok ji vystřídal Středočeský kraj, který se na čele drží dodnes. I na ostatních místech zůstává pořadí krajů z hlediska počtu obyvatel od roku 2010 v podstatě neměnné (pouze mezi roky 2012 a 2013 se vzájemně vyměnily na 6. a 7. místě kraje Jihočeský a Olomoucký). Neměnné pořadí krajů však neznamená, že se počet obyvatel jednotlivých krajů vyvíjel v průběhu sledovaného desetiletí shodně. Od konce roku 2007 do konce roku 2017 počet obyvatel v sedmi krajích vzrostl a naopak v dalších sedmi krajích se snížil. Nejvýrazněji se změnila velikost populace Středočeského kraje (+13 %) a Prahy (+7 %).

²⁸ Změnily se hranice kraje Středočeského, Jihočeského, Plzeňského, Karlovarského, Ústeckého, Jihomoravského, Olomouckého a Moravskoslezského.

²⁹ Změna kraje bydliště se dotkla celkem 45 obyvatel.

³⁰ Základní demografické údaje za kraje ČR v desetileté časové řadě přepočtené na stejné územní vymezení správních jednotek, jako je aktuální platné, lze najít v Demografické ročence krajů (kód 130068) na <https://www.czso.cz/csu/czso/demograficka-rocenka-kraju>. Další údaje za kraje ČR jsou k dispozici na stránkách jednotlivých regionálních pracovišť ČSÚ (https://www.czso.cz/csu/czso/regiony_mesta_obce_souhrn).

Bilance počtu obyvatel pro rok 2017 skončila s kladným výsledkem pro celkem osm krajů. Nejvyšší byl nárůst počtu obyvatel jak v absolutním, tak v relativním vyjádření v Hlavním městě Praha (14,0 tisíce; 10,9 ‰) a ve Středočeském kraji (13,8 tisíce; 10,3 ‰). Seřazeno sestupně podle relativní výše přírůstku (tab. 8.1.2), obyvatel dále přibýlo v kraji Plzeňském (3,8 ‰), Jihomoravském, Pardubickém, Jihočeském, Libereckém a Královéhradeckém (0,5 ‰). Vysoké přírůstky Prahy a Středočeského kraje se obdobně vyjímaly také v předcházejících letech³¹. Šest krajů naopak v roce 2017 zaznamenalo pokles počtu obyvatel. Šlo o kraje (seřazeno od nejvyšších relativních úbytků) Karlovarský (-3,6 ‰), Moravskoslezský (-3,3 ‰), Olomoucký (-1,2 ‰), Zlínský, Ústecký a Kraj Vysočina (-0,1 ‰). I v tomto případě se nejednalo o výjimečné výsledky, nejvyšší populační úbytky se pojí s danými kraji dlouhodobě. V absolutním počtu ve sledovaném období let 2007–2017 každoročně nejvíce ztrácel Moravskoslezský kraj, v relativní míře kraj Karlovarský.

Tab. 8.1.1 Počet obyvatel v krajích, 2007–2017 (k 31. 12.)

Kraj	Počet obyvatel (tis.)							Přírůstek v roce 2017		
	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017	celkem	přirozený	migrací
ČR	10 381,1	10 516,1	10 512,4	10 538,3	10 553,8	10 578,8	10 610,1	31 235	2 962	28 273
Hl. město Praha	1 212,1	1 246,8	1 243,2	1 259,1	1 267,4	1 280,5	1 294,5	14 005	3 125	10 880
Středočeský	1 201,8	1 291,8	1 302,3	1 315,3	1 326,9	1 339,0	1 352,8	13 813	2 075	11 738
Jihočeský	633,3	636,6	636,7	637,3	637,8	638,8	640,2	1 414	128	1 286
Plzeňský	561,1	572,7	573,5	575,1	576,6	578,6	580,8	2 187	-176	2 363
Karlovarský	307,4	301,7	300,3	299,3	297,8	296,7	295,7	-1 063	-653	-410
Ústecký	831,2	826,8	825,1	824,0	822,8	821,4	821,1	-297	-730	433
Liberecký	433,9	438,6	438,6	438,9	439,6	440,6	441,3	664	46	618
Královéhradecký	552,2	552,9	551,9	551,6	551,4	550,8	551,1	285	-81	366
Pardubický	511,4	516,4	516,0	516,4	516,1	517,1	518,3	1 250	-17	1 267
Vysočina	513,7	511,2	510,2	509,9	509,5	509,0	508,9	-36	152	-188
Jihomoravský	1 140,5	1 168,7	1 170,1	1 172,9	1 175,0	1 178,8	1 183,2	4 395	1 234	3 161
Olomoucký	641,8	637,6	636,4	635,7	634,7	633,9	633,2	-747	-354	-393
Zlínský	590,8	587,7	586,3	585,3	584,7	583,7	583,1	-642	-305	-337
Moravskoslezský	1 249,9	1 226,6	1 221,8	1 217,7	1 213,3	1 209,9	1 205,9	-3 993	-1 482	-2 511

Tab. 8.1.2 Celkový přírůstek obyvatel v krajích, 2007–2017

Kraj	Absolutně							Relativně (na 1 000 obyvatel)						
	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017
ČR	93 941	10 680	-3 706	25 856	15 568	24 977	31 235	9,1	1,0	-0,4	2,5	1,5	2,4	2,9
Hl. město Praha	23 971	5 116	-3 579	15 878	8 370	13 059	14 005	20,0	4,1	-2,9	12,7	6,6	10,3	10,9
Středočeský	26 573	12 471	10 520	12 963	11 577	12 125	13 813	22,4	9,7	8,1	9,9	8,8	9,1	10,3
Jihočeský	3 258	473	96	593	534	948	1 414	5,2	0,7	0,2	0,9	0,8	1,5	2,2
Plzeňský	6 537	978	782	1 654	1 493	1 994	2 187	11,7	1,7	1,4	2,9	2,6	3,5	3,8
Karlovarský	2 847	-1 439	-1 417	-1 016	-1 465	-1 055	-1 063	9,3	-4,8	-4,7	-3,4	-4,9	-3,5	-3,6
Ústecký	7 915	-1 262	-1 644	-1 148	-1 146	-1 473	-297	9,6	-1,5	-2,0	-1,4	-1,4	-1,8	-0,4
Liberecký	3 174	-6	15	242	788	997	664	7,3	0,0	0,0	0,6	1,8	2,3	1,5
Královéhradecký	2 569	-910	-1 037	-319	-169	-617	285	4,7	-1,6	-1,9	-0,6	-0,3	-1,1	0,5
Pardubický	3 649	29	-455	387	-223	938	1 250	7,2	0,1	-0,9	0,7	-0,4	1,8	2,4
Vysočina	2 032	-730	-998	-314	-420	-523	-36	4,0	-1,4	-2,0	-0,6	-0,8	-1,0	-0,1
Jihomoravský	7 971	2 337	1 428	2 775	2 172	3 789	4 395	7,0	2,0	1,2	2,4	1,9	3,2	3,7
Olomoucký	1 897	-1 029	-1 253	-645	-993	-795	-747	3,0	-1,6	-2,0	-1,0	-1,6	-1,3	-1,2
Zlínský	941	-1 337	-1 394	-1 038	-585	-978	-642	1,6	-2,3	-2,4	-1,8	-1,0	-1,7	-1,1
Moravskoslezský	607	-4 011	-4 770	-4 156	-4 365	-3 432	-3 993	0,5	-3,3	-3,9	-3,4	-3,6	-2,8	-3,3

Pozn.: Tučně jsou označeny nejvyšší míry v daném roce, tučně a kurzívou nejnižší míry v daném roce.

³¹ S výjimkou roku 2013, kdy téměř veškerý přírůstek obyvatel připadl pouze Středočeskému kraji. V Praze, stejně jako na úrovni republiky, byl celkový přírůstek v roce 2013 záporný.

Na změně počtu obyvatel v čase se podílí jednak přirozená měna (vztah mezi počtem živě narozených a zemřelých obyvatel kraje), jednak migrace, na úrovni krajů složená z migrace zahraniční a z migrace vnitřní (mezikrajské). Podíváme-li se na výsledky bilance za rok 2017, v devíti krajích se přirozená a mechanická měna vzájemně doplňovaly – přispívaly shodně ve směru růstu či úbytku obyvatel, zatímco ve zbylých pěti krajích (Plzeňský, Ústecký, Královéhradecký, Pardubický a Vysočina) šly tyto dvě části bilance proti sobě (srovnej tab. 8.1.3 a 8.7.3). Obecně přitom v populačním vývoji hrála z těchto dvou složek významnější roli ta mechanická, zvláště na straně přírůstků obyvatel. V roce 2017 v případě růstových krajů bylo minimálně 72 % přírůstků zajištěno stěhováním. U krajů, které početně v roce 2017 trpěly, nebyla vzájemná relace přirozené měny a migrace tak jednoznačně vyhraněná. V Olomouckém a Zlínském kraji byl úbytek migrací jen o málo větší než úbytek přirozenou měnou.

Kladná bilance přirozené měny byla naposledy zaznamenána ve všech krajích v roce 2008. Od roku 2011 polovina krajů nepřetržitě každoročně přirozenou měnou obyvatele ztrácí. V roce 2017 dosahovala míra přirozeného přírůstku nejvyšších hodnoty v Praze (2,4 ‰; zajistila tak 22 % celkového přírůstku)³², dále ve Středočeském (1,5 ‰) a Jihomoravském (1,0 ‰) kraji. Naopak přirozený úbytek nejvýrazněji redukoval počet obyvatel v kraji Karlovarském (-2,2 ‰) a v Moravskoslezském (-1,2 ‰). V obou těchto krajích je trend přirozeného úbytku dlouhodobý.

Tab. 8.1.3 Přirozený přírůstek obyvatel v krajích, 2007–2017

Kraj	Absolutně							Relativně (na 1 000 obyvatel)						
	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017
ČR	9 996	387	-2 409	4 195	-409	4 913	2 962	1,0	0,0	-0,2	0,4	0,0	0,5	0,3
Hl. město Praha	987	1 765	1 718	2 506	2 339	2 788	3 125	0,8	1,4	1,4	2,0	1,9	2,2	2,4
Středočeský	2 069	1 676	1 294	2 271	1 553	2 053	2 075	1,7	1,3	1,0	1,7	1,2	1,5	1,5
Jihočeský	676	151	-230	9	-333	304	128	1,1	0,2	-0,4	0,0	-0,5	0,5	0,2
Plzeňský	447	-235	-551	-87	-446	-213	-176	0,8	-0,4	-1,0	-0,2	-0,8	-0,4	-0,3
Karlovarský	518	-252	-360	-387	-537	-352	-653	1,7	-0,8	-1,2	-1,3	-1,8	-1,2	-2,2
Ústecký	974	-744	-1 217	-554	-925	-795	-730	1,2	-0,9	-1,5	-0,7	-1,1	-1,0	-0,9
Liberecký	756	206	112	89	125	575	46	1,7	0,5	0,3	0,2	0,3	1,3	0,1
Královéhradecký	536	-358	-467	-96	-254	-65	-81	1,0	-0,6	-0,8	-0,2	-0,5	-0,1	-0,1
Pardubický	575	-18	-315	287	-138	299	-17	1,1	0,0	-0,6	0,6	-0,3	0,6	0,0
Vysočina	493	-75	-209	454	171	310	152	1,0	-0,1	-0,4	0,9	0,3	0,6	0,3
Jihomoravský	597	630	774	1 403	665	1 455	1 234	0,5	0,5	0,7	1,2	0,6	1,2	1,0
Olomoucký	473	-398	-508	-61	-502	-34	-354	0,7	-0,6	-0,8	-0,1	-0,8	-0,1	-0,6
Zlínský	190	-600	-769	-521	-443	-331	-305	0,3	-1,0	-1,3	-0,9	-0,8	-0,6	-0,5
Moravskoslezský	705	-1 361	-1 681	-1 118	-1 684	-1 081	-1 482	0,6	-1,1	-1,4	-0,9	-1,4	-0,9	-1,2

Pozn.: Tučně jsou označeny nejvyšší míry v daném roce, tučně a kurzivou nejnižší míry v daném roce.

Základní věková struktura rozděluje obyvatelstvo podle věku do tří skupin: děti ve věku 0–14 let, osoby ve věku 15–64 let (tzv. produktivní složka populace) a senioři ve věku 65 a více let. Trendy vývoje věkové struktury jsou v jednotlivých krajích obdobné, některé kraje (Praha, Karlovarský) však mají svá specifika.

Podíl dětské složky byl na konci roku 2017 ve všech krajích v rámci sledovaného období 2007–2017 vůbec nejvyšší (tab. 8.1.4). Největší část populace představovaly děti do 15 let věku ve Středočeském kraji (17,5 %), dále v kraji Libereckém (16,1 %) a Ústeckém (16,0 %). Úplně nejnižší podíl dětí v obyvatelstvu měl v posledních třech letech kraj Zlínský (14,9 %), následovaný krajem Karlovarským (15,0 %) a Moravskoslezským (15,1 %). V předchozích letech, do roku 2014, byla krajem s úplně nejnižším podílem dětí Praha. Díky významně rostoucí úrovni plodnosti v Praze se zde však zastoupení dětí mezi roky 2007 a 2017 navýšilo vůbec nejvýrazněji ze všech krajů, a to o 3,5 p. b. na 15,5 %. Zároveň o více než třetinu (ze 147 na 201 tisíc) vzrostl absolutní počet dětí žijících v Praze. Obdobnou měrou se zvýšil i počet dětí ve

³² V Praze je nejvyšší míra přirozeného přírůstku nepřetržitě od roku 2011.

Středočeském kraji (ze 178 na 237 tisíc). Jediným krajem, kde bylo na konci roku 2017 i přes rostoucí plodnost v absolutním počtu stále méně dětí do 15 let, než tomu bylo v roce 2007, byl kraj Karlovarský (pokles o 0,8 tisíce). Podíl dětí na celkové populaci se zde v desetiletém horizontu navýšil pouze o 0,3 p. b.

Tab. 8.1.4 Podíl a počet dětí ve věku 0–14 let v krajích, 2007–2017 (k 31. 12.)

Kraj	Podíl dětí (%)							Počet dětí (tis.)		
	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2007	2012	2017
ČR	14,2	14,8	15,0	15,2	15,4	15,6	15,7	1 476,9	1 560,3	1 670,7
Hl. město Praha	12,1	13,7	14,1	14,5	14,9	15,2	15,5	146,5	170,3	201,2
Středočeský	14,8	16,2	16,5	16,8	17,0	17,3	17,5	178,2	209,4	236,7
Jihočeský	14,5	14,9	15,1	15,2	15,4	15,5	15,6	91,5	95,0	100,2
Plzeňský	14,0	14,5	14,7	14,8	15,0	15,2	15,3	78,5	83,2	88,9
Karlovarský	14,7	14,8	14,8	14,9	14,9	15,0	15,0	45,2	44,5	44,4
Ústecký	15,3	15,5	15,6	15,7	15,8	15,9	16,0	127,1	128,5	131,5
Liberecký	14,9	15,4	15,5	15,7	15,8	16,0	16,1	64,5	67,7	71,1
Královéhradecký	14,4	14,8	14,9	15,0	15,2	15,3	15,4	79,4	81,8	85,0
Pardubický	14,7	15,0	15,1	15,2	15,4	15,5	15,6	75,4	77,6	81,1
Vysočina	14,8	14,8	14,8	14,9	15,1	15,2	15,3	75,9	75,5	78,0
Jihomoravský	13,9	14,6	14,8	15,0	15,2	15,5	15,7	159,1	170,5	185,7
Olomoucký	14,2	14,7	14,8	14,9	15,1	15,3	15,4	91,4	93,4	97,7
Zlínský	14,1	14,3	14,4	14,5	14,6	14,8	14,9	83,3	84,2	87,1
Moravskoslezský	14,5	14,6	14,6	14,7	14,9	15,0	15,1	180,9	178,8	182,1

Pozn.: Tučně jsou označeny nejvyšší podíly v daném roce, tučně a kurzivou nejnižší podíly v daném roce.

Tab. 8.1.5 Podíl a počet osob ve věku 15–64 let v krajích, 2007–2017 (k 31. 12.)

Kraj	Podíl 15–64letých (%)							Počet 15–64letých (tis.)		
	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2007	2012	2017
ČR	71,2	68,4	67,6	67,0	66,3	65,6	65,0	7 391,4	7 188,2	6 899,2
Hl. město Praha	72,3	68,7	67,8	67,3	66,7	66,1	65,7	876,1	856,5	850,0
Středočeský	71,0	68,0	67,2	66,5	65,8	65,2	64,6	853,8	878,5	873,5
Jihočeský	71,1	68,2	67,5	66,8	66,1	65,4	64,8	450,0	434,1	414,9
Plzeňský	71,0	68,2	67,5	66,8	66,2	65,7	65,0	398,3	390,3	377,8
Karlovarský	72,0	69,2	68,4	67,7	66,9	66,1	65,6	221,2	208,8	193,9
Ústecký	71,7	68,8	68,0	67,2	66,5	65,8	65,2	595,9	568,6	535,0
Liberecký	71,6	68,3	67,5	66,7	65,9	65,1	64,4	310,7	299,7	284,3
Královéhradecký	70,4	67,4	66,7	66,0	65,3	64,5	63,9	388,6	372,6	351,9
Pardubický	70,4	68,0	67,4	66,7	66,1	65,4	64,8	360,2	351,1	335,9
Vysočina	70,4	68,1	67,5	66,9	66,2	65,6	65,0	361,4	348,0	330,6
Jihomoravský	70,9	68,2	67,5	66,8	66,2	65,5	64,9	808,1	796,4	768,3
Olomoucký	71,0	68,3	67,6	66,8	66,2	65,5	64,8	455,8	435,3	410,3
Zlínský	70,8	68,3	67,7	67,2	66,5	65,8	65,2	418,1	401,6	380,1
Moravskoslezský	71,5	69,0	68,4	67,7	67,1	66,4	65,7	893,1	846,6	792,7

Pozn.: Tučně jsou označeny nejvyšší podíly v daném roce, tučně a kurzivou nejnižší podíly v daném roce.

Podíl obyvatel v nejširší hlavní věkové skupině 15–64 let se mezi jednotlivými územními celky příliš neliší a zároveň se ve všech krajích nejpozději od roku 2008 postupně snižuje. Zastoupení osob takzvaného produktivním věku na celkové populaci kraje se na konci roku 2017 pohybovalo od maximálních 65,7 % v kraji Moravskoslezském a v Praze po minimálních 63,9 % v kraji Královéhradeckém. Před deseti lety, na konci roku 2007, se tentýž podíl pohyboval v rozmezí 70,4 % v krajích Vysočina, Královéhradecký a Pardubický a 72,3 % v Hlavním městě Praze. Pokles zastoupení obyvatel v produktivním věku souvisí se snižujícím se absolutním počtem osob v této věkové skupině. V pozadí stojí odchod početně silných generací ze 40. let 20. století z produktivní do postproduktivní složky, spojený s přesunem početně nejslabších ročníků narozených v 90. letech 20. století právě do věku nad 15 let, tedy do produktivní složky. Pouze ve Středočeském kraji je v desetileté perspektivě nyní počet obyvatel ve věku 15–64 let, díky migraci,

vyšší (o 19,7 tisíce). V ostatních krajích byl v roce 2017 počet obyvatel v produktivním věku o 3 až 12 % nižší než v roce 2007. V Moravskoslezském kraji 11% úbytek představoval pokles o 100,4 tisíce osob (nejvyšší úbytek v absolutním počtu).

Nejdynamičtěji se v posledních letech vyvíjí počet obyvatel v nejstarší hlavní věkové skupině, u seniorů, což se projevuje od roku 2008 ve všech krajích nepřetržitým zvyšováním podílu obyvatel ve věku 65 a více let. Mezi roky 2007 a 2017 vzrostl v jednotlivých krajích o 3,2 až 6,1 p. b., nejvíce narostl v Karlovarském kraji (o 6,1 p. b.), dále v Libereckém (o 5,9 p. b.) a Ústeckém (o 5,8 p. b.). Naopak nejpomalejší byl nárůst podílu seniorů v Praze (o 3,2 p. b.), která díky tomu přestala být krajem s nejvyšším podílem seniorů a nově se řadí mezi kraje s jedním z nejnižších zastoupení seniorů v populaci (třetí nejnižší v roce 2016 a druhý v roce 2017)³³.

Na konci roku 2017 se podíl seniorské složky v populaci jednotlivých krajů pohyboval v rozmezí 17,9 % (Středočeský kraj) až 20,7 % (Královéhradecký kraj). Královéhradecký kraj převzal pozici kraje s nejvyšším podílem obyvatel ve věku 65 a více let po Praze roku 2012, do té doby byl druhý. Podobně jako Praha dříve se nyní královéhradecká hodnota podílu seniorů postupně ve statistice vyděluje od ostatních krajů – v roce 2017 převyšovala druhý Zlínský kraj již o 0,9 p. b. V Královéhradeckém kraji jako v jediném zastoupení seniorů v populaci již překračuje hranici jedné pětiny. Středočeský kraj si pozici kraje s nejnižším podílem seniorů v populaci drží od roku 2013 a i v tomto případě je hodnota podílu seniorů (17,9 %) o 0,9 p. b. nižší než v kraji na druhém místě (Praha i Ústecký kraj shodně 18,8 %).

Tab. 8.1.6 Podíl a počet obyvatel ve věku 65+ let v krajích, 2007–2017 (k 31. 12.)

Kraj	Podíl seniorů (%)							Počet seniorů (tis.)		
	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2007	2012	2017
ČR	14,6	16,8	17,4	17,8	18,3	18,8	19,2	1 512,8	1 767,6	2 040,2
Hl. město Praha	15,6	17,6	18,1	18,2	18,4	18,6	18,8	189,5	220,0	243,2
Středočeský	14,1	15,8	16,3	16,7	17,1	17,5	17,9	169,8	204,0	242,6
Jihočeský	14,5	16,9	17,5	18,0	18,5	19,1	19,6	91,7	107,5	125,2
Plzeňský	15,0	17,3	17,9	18,4	18,8	19,2	19,6	84,3	99,2	114,1
Karlovarský	13,3	16,0	16,8	17,5	18,2	18,9	19,4	41,0	48,4	57,5
Ústecký	13,0	15,7	16,4	17,1	17,7	18,3	18,8	108,1	129,6	154,6
Liberecký	13,6	16,2	17,0	17,6	18,3	18,9	19,5	58,8	71,2	85,9
Královéhradecký	15,3	17,8	18,4	19,0	19,6	20,2	20,7	84,2	98,6	114,2
Pardubický	14,8	17,0	17,5	18,0	18,5	19,0	19,5	75,8	87,8	101,3
Vysočina	14,9	17,2	17,7	18,2	18,7	19,2	19,7	76,4	87,7	100,4
Jihomoravský	15,2	17,3	17,8	18,2	18,6	19,0	19,4	173,3	201,7	229,2
Olomoucký	14,7	17,1	17,7	18,2	18,7	19,3	19,8	94,6	108,9	125,1
Zlínský	15,1	17,3	17,8	18,3	18,8	19,4	19,9	89,3	101,9	115,8
Moravskoslezský	14,1	16,4	17,0	17,5	18,1	18,7	19,2	175,9	201,1	231,1

Pozn.: Tučně jsou označeny nejvyšší podíly v daném roce, tučně a kurzivou nejnižší podíly v daném roce.

Z hlediska absolutního počtu osob ve věku 65 a více let bylo na konci roku 2017 nejvíce seniorů v Praze (243,2 tisíce) a ve Středočeském kraji (242,6 tisíce), dále v Moravskoslezském kraji (231,1 tisíce) a v kraji Jihomoravském (229,2 tisíce)³⁴. Mezi lety 2007 a 2017 vzrostl ve všech krajích počet seniorů minimálně o 28 %, tj. o více než jednu čtvrtinu. Nejnižší byl přírůstek v Hlavním městě Praze (o 28 %) a ve Zlínském kraji (o 30 %), naopak nejvýraznější v Libereckém kraji (o 46 %) a také v Ústeckém, Středočeském (oba o 43 %) a Karlovarském kraji (o 40 %).

³³ V podobném duchu se mění také postavení kraje Jihomoravského, který byl podle údajů z roku 2017 na 10. příčce v podílu seniorů (seřazeno od nejvyššího), zatímco v roce 2007 obsadil místo třetí.

³⁴ Jde o čtyři celkově nejlidnatější kraje, nicméně pořadí krajů z hlediska počtu seniorů a celkového počtu obyvatel se na prvních dvou místech liší (viz tab. 8.1.1 a 8.1.6).

Od roku 2006 v České republice početně převažují senioři ve věku 65 a více let nad dětmi ve věku 0–14 let a jejich převaha postupně roste. Teprve v roce 2015 však byla hodnota indexu stáří, který udává počet seniorů na sto dětí, vyšší než 100 ve všech krajích České republiky. V roce 2007, na počátku sledované dekády, tomu tak bylo pouze v osmi krajích. Nejdéle, až do roku 2014, se pak udržoval počet seniorů nižší než počet dětí v kraji Středočeském. Podle údajů k 31. 12. 2017 se index stáří v jednotlivých krajích pohyboval od 102 (Středočeský kraj) do 134 (Královéhradecký kraj). Za posledních deset let index nejméně výrazně narostl v kraji Středočeském (z 95 na 102), nejméně výrazně naopak v Karlovarském (z 91 na 130). Karlovarský kraj se tak přeměnil z kraje s druhým nejnižším indexem stáří v roce 2007 na kraj v roce 2017 s třetím nejvyšším indexem stáří.

V Hlavním městě Praze se vývoj indexu stáří zcela vymyká obecnému trendu pravidelného meziročního růstu. Hodnota ukazatele indexu stáří zde dosáhla maxima 130 seniorů na 100 dětí v roce 2008 a od roku 2012 pravidelně každoročně klesá (nárůst dětí zde je relativně nejvyšší, naopak nárůst seniorů nejnižší). V roce 2017 byl v Praze index stáří dokonce nižší než v roce 2007 (121 vs. 129). A tak zatímco před deseti lety měla Praha v této statistice výjimečné postavení s ojediněle vysokým indexem stáří (129 oproti 109 na druhém místě), aktuálně je v Praze pod průměrem celé ČR.

Tab. 8.1.7 Index stáří a průměrný věk obyvatel v krajích, 2007–2017 (k 31. 12.)

Kraj	Index stáří							Průměrný věk						
	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017
ČR	102	113	116	117	119	121	122	40,3	41,3	41,5	41,7	41,9	42,0	42,2
Hl. město Praha	129	129	128	126	124	122	121	41,7	41,9	42,0	42,0	42,0	42,0	41,9
Středočeský	95	97	99	100	100	101	102	40,0	40,4	40,6	40,7	40,8	41,0	41,1
Jihočeský	100	113	116	118	120	123	125	40,3	41,4	41,6	41,9	42,1	42,3	42,5
Plzeňský	107	119	122	124	125	127	128	40,7	41,7	41,9	42,1	42,3	42,5	42,6
Karlovarský	91	109	113	118	122	126	130	39,6	41,2	41,5	41,8	42,1	42,4	42,7
Ústecký	85	101	105	109	112	115	117	39,4	40,6	40,9	41,2	41,4	41,6	41,8
Liberecký	91	105	109	113	116	118	121	39,8	40,9	41,1	41,4	41,6	41,8	41,9
Královéhradecký	106	121	124	126	129	132	134	40,7	41,8	42,0	42,3	42,5	42,7	42,9
Pardubický	101	113	116	118	121	123	125	40,2	41,2	41,5	41,7	41,9	42,1	42,3
Vysočina	101	116	120	122	124	127	129	40,0	41,3	41,6	41,9	42,1	42,3	42,6
Jihomoravský	109	118	120	121	122	123	123	40,6	41,5	41,7	41,9	42,0	42,2	42,3
Olomoucký	103	117	120	122	124	126	128	40,3	41,5	41,7	42,0	42,2	42,4	42,6
Zlínský	107	121	124	126	129	131	133	40,4	41,7	42,0	42,2	42,5	42,7	42,9
Moravskoslezský	97	112	116	119	122	124	127	39,9	41,2	41,5	41,8	42,0	42,2	42,5

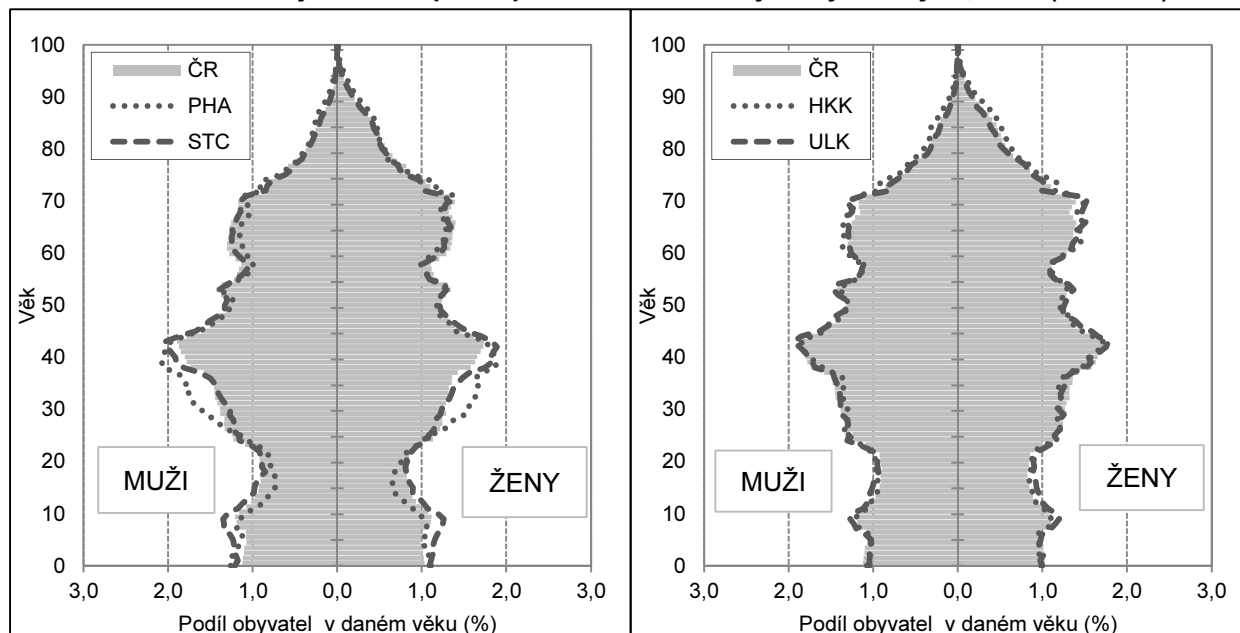
Pozn.: Tučně jsou označeny nejvyšší hodnoty v daném roce, tučně a kurzívou nejnižší hodnoty v daném roce.

Obdobně jako v případě indexu stáří se vyvíjelo pořadí krajů podle průměrného věku obyvatel. Nejmladší obyvatelstvo měl každoročně od roku 2011 Středočeský kraj (41,1 let v roce 2017), nejstarší bylo pravidelně od roku 2013 obyvatelstvo kraje Královéhradeckého společně se Zlínským (42,9 let). Mezi lety 2007 a 2017 vzrostl průměrný věk v úhrnu za Českou republiku o 1,8 roku (na 42,2 let). Na krajské úrovni byl přírůstek suverénně nejnižší v Praze (+0,2 roku) a dále pak ve Středočeském kraji (+0,9 roku), kde se začal pravidelně zvyšovat až v roce 2009. V ostatních krajích vzrostl průměrný věk obyvatel mezi lety 2007 a 2017 o 1,6–3,1 roku, nejvíce v kraji Karlovarském. Karlovarský kraj, který byl ještě v roce 2005 krajem s druhým nejnižším průměrným věkem obyvatel, tak nyní patří ke starším krajům s vyšším průměrným věkem (3. nejvyšší v roce 2017). A naopak, průměrný věk obyvatel v Praze, který byl v roce 2007 z krajských hodnot nejvyšší, vysoce převyšující průměrný věk v ostatních krajích, je nyní pod průměrem republiky jako celku. V roce 2017 mu patřila čtvrtá nejnižší hodnota z krajů.

Věková struktura, která je utvářena demografickými procesy v průběhu celého století, je v relativním vyjádření (zastoupení věkových skupin) v hrubém pohledu v jednotlivých krajích shodná. Významně se neliší ani při srovnání krajů na opačném pólu spektra průměrného věku (viz Královéhradecký a Ústecký kraj na obr. 8.1.1). Nejvíce obyvatel se aktuálně nachází ve věku 40–44 let, u 15–19letých a 55–59letých osob je

věková pyramida naopak zúžena. Specifické je pouze širší zastoupení mladších skupin produktivního věku (25–40 let) v Praze (posíleny zahraniční migrací) na úkor 10–20letých a širší zastoupení nejsilnějších ročníků čtyřicátníků a také dětí ve Středočeském kraji (migrace do zázemí hlavního města).

Obr. 8.1.1 Struktura obyvatelstva podle pohlaví a věku ve vybraných krajích, 2017 (k 31. 12.)

8.2 Sňatečnost

Ve všech krajích bylo v rámci sledovaného období 2007–2017 uzavřeno nejvíce manželství v roce 2007. Počet sňatků byl tehdy mimořádně vysoký z důvodu atraktivity kombinace 7/2007 v datu sňatku, hned následující rok pokračoval dlouhodobý pokles počtu sňatků obyvatel ČR. Ten se zastavil až v roce 2013 jak na úrovni celé ČR, tak ve většině krajů. Pouze v Jihomoravském kraji byl nejnižší počet sňatků zaznamenán již v roce 2012 a v Karlovarském a Libereckém kraji až v roce 2014. Poté, u většiny krajů tedy čtyři roky v řadě, počet sňatků obecně rostl. Mírný meziroční pokles byl zaznamenán pouze v kraji Královéhradeckém mezi roky 2014 a 2015 a v krajích Jihočeském a Pardubickém mezi roky 2016 a 2017. V případě Plzeňského kraje počet sňatků v roce 2017 stagnoval na počtu z roku 2016.

Tab. 8.2.1 Sňatky v krajích*, 2007–2017

Kraj	Sňatky celkem							Protogamní sňatky (%)		
	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2007	2012	2017
ČR	57 157	45 206	43 499	45 575	48 191	50 768	52 567	63,4	65,7	67,7
Hl. město Praha	7 149	5 807	5 531	5 862	6 073	6 415	6 604	63,7	65,0	69,7
Středočeský	6 682	5 567	5 252	5 376	5 903	6 154	6 524	61,4	62,8	64,2
Jihočeský	3 449	2 756	2 600	2 806	2 887	3 175	3 145	64,9	65,6	67,6
Plzeňský	2 989	2 498	2 367	2 519	2 638	2 857	2 857	61,5	62,3	66,6
Karlovarský	1 737	1 297	1 300	1 249	1 392	1 504	1 551	53,6	54,0	60,5
Ústecký	5 006	3 341	3 161	3 325	3 572	3 723	3 901	55,5	57,1	59,3
Liberecký	2 564	1 929	1 877	1 849	2 031	2 126	2 289	59,8	63,3	62,3
Královéhradecký	2 964	2 337	2 268	2 508	2 465	2 565	2 669	62,2	67,4	65,7
Pardubický	2 765	2 205	2 057	2 232	2 382	2 472	2 450	65,6	69,4	71,2
Vysočina	2 580	2 208	2 043	2 188	2 333	2 445	2 554	71,7	73,6	74,1
Jihomoravský	6 287	4 973	5 043	5 153	5 414	5 837	6 040	66,9	70,6	71,7
Olomoucký	3 325	2 669	2 632	2 737	2 864	2 925	3 039	66,3	70,3	70,5
Zlínský	2 966	2 420	2 383	2 482	2 696	2 802	2 940	71,8	72,6	73,7
Moravskoslezský	6 694	5 199	4 985	5 289	5 541	5 768	6 004	63,0	64,4	67,4

* Podle kraje trvalého bydliště ženicha.

Pozn.: Tučně jsou označeny nejvyšší podíly v daném roce, tučně a kurzívou nejnižší podíly v daném roce.

Ve všech krajích většinu sňatků uzavírají osoby dosud svobodné. Podíl, který připadá na sňatky dvou dosud svobodných snoubenců (protogamní sňatky), se však v jednotlivých krajích liší nemalou měrou (tab. 8.2.1). Regionální obraz se přitom v čase prakticky nemění. Relativně nejméně sňatků připadá na dva svobodné snoubence v krajích Karlovarském a Ústeckém. V roce 2017 zde byl podíl protogamních sňatků 60%. Oproti tomu, na druhé straně žebříčku, v krajích Zlínském a Vysočina, dosahoval úrovně 74 %. Jde o odraz dlouhodobě odlišné intenzity rozvodovosti (a opakované sňatečnosti) v jednotlivých krajích. Porovnáme-li zastoupení protogamních sňatků v roce 2007 a 2017, ve všech krajích měly páry dvou svobodných osob větší zastoupení v roce 2017 než o deset let dříve.

Hodnocení intenzity sňatečnosti je na regionální úrovni obtížné. Z důvodu neexistence bilancí obyvatel podle rodinného stavu pro nižší územní celky nelze vypočítat tzv. čisté míry sňatečnosti (počet sňatků na tisíc obyvatel svobodných, rozvedených a ovdovělých) ani tabulky sňatečnosti svobodných. Intenzitu sňatečnosti je tak možno popsat pouze ukazateli vycházejícími z redukovaných měr sňatečnosti, které poměrují počty sňatků osob v daném věku k celkovému počtu obyvatel daného věku bez ohledu na jejich rodinný stav (tedy včetně osob již vdaných a ženatých). V této publikaci byla pro posouzení intenzity sňatečnosti v kraji zvolena úhrnná redukovaná sňatečnost svobodných ve věku 16–49 let (tab. 8.2.2) a podíl opakovaných sňatků.

Stejně jako v případě absolutního počtu sňatků, úhrnná redukovaná prvosňatečnost u mužů i u žen na počátku sledovaného období, po roce 2007, v krajích klesala a minima dosáhla v průběhu let 2009–2013. Poté měla sňatečnost opět rostoucí trend. Úroveň úhrnné redukované prvosňatečnosti byla v roce 2017 dokonce téměř ve všech krajích u mužů i u žen vůbec nejvyšší³⁵ z období 2007–2017. Pouze na straně mužů v Jihočeském kraji přísluší lokální maximum nadále roku 2016 a v Ústeckém kraji roku 2007. V roce 2017 se úhrnná redukovaná prvosňatečnost mužů pohybovala mezi 0,46 v Ústeckém kraji a 0,59 v Kraji Vysočina, u žen pak v rozmezí 0,53 v Praze a 0,68 ve Zlínském kraji. Intenzita prvosňatečnosti mužů byla vždy a ve všech krajích nižší než intenzita prvosňatečnosti žen.

Tab. 8.2.2 Úhrnná redukovaná sňatečnost svobodných* podle pohlaví v krajích, 2007–2017

Kraj	Muži							Ženy						
	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017
ČR	0,49	0,42	0,41	0,44	0,48	0,51	0,53	0,55	0,48	0,47	0,50	0,54	0,57	0,60
Hl. město Praha	0,48	0,39	0,39	0,42	0,45	0,47	0,50	0,53	0,44	0,43	0,46	0,49	0,52	0,53
Středočeský	0,49	0,41	0,40	0,42	0,46	0,49	0,52	0,55	0,46	0,45	0,49	0,53	0,55	0,59
Jihočeský	0,50	0,44	0,43	0,47	0,50	0,55	0,54	0,55	0,48	0,48	0,51	0,56	0,59	0,60
Plzeňský	0,47	0,41	0,40	0,44	0,47	0,51	0,53	0,53	0,47	0,47	0,49	0,54	0,62	0,62
Karlovarský	0,46	0,37	0,39	0,39	0,44	0,49	0,53	0,51	0,42	0,44	0,45	0,50	0,56	0,59
Ústecký	0,50	0,36	0,35	0,38	0,41	0,43	0,46	0,54	0,42	0,40	0,44	0,48	0,50	0,55
Liberecký	0,51	0,43	0,42	0,43	0,47	0,50	0,53	0,55	0,48	0,48	0,49	0,53	0,57	0,61
Královéhradecký	0,48	0,44	0,43	0,48	0,48	0,51	0,53	0,55	0,50	0,48	0,55	0,54	0,57	0,61
Pardubický	0,49	0,44	0,42	0,47	0,51	0,53	0,53	0,56	0,51	0,47	0,52	0,57	0,58	0,62
Vysočina	0,49	0,47	0,44	0,48	0,54	0,56	0,59	0,56	0,53	0,50	0,55	0,60	0,63	0,67
Jihomoravský	0,51	0,43	0,44	0,46	0,49	0,53	0,56	0,56	0,48	0,49	0,51	0,54	0,61	0,63
Olomoucký	0,47	0,44	0,44	0,47	0,49	0,51	0,55	0,53	0,50	0,48	0,52	0,55	0,58	0,63
Zlínský	0,50	0,44	0,46	0,48	0,53	0,56	0,59	0,55	0,51	0,52	0,55	0,58	0,64	0,68
Moravskoslezský	0,48	0,42	0,41	0,45	0,49	0,50	0,53	0,55	0,47	0,47	0,51	0,54	0,57	0,60

* Součet redukovaných měr prvosňatečnosti pro věky 16–49 let.

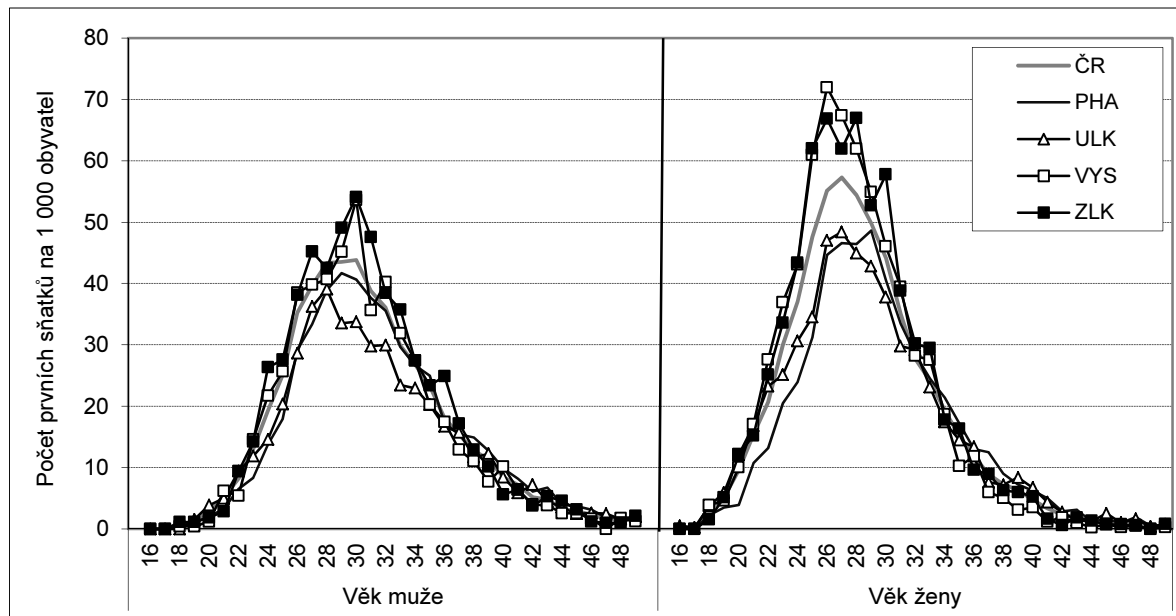
Pozn.: Tučně jsou označeny nejvyšší hodnoty v daném roce, tučně a kurzívou nejnižší hodnoty v daném roce.

Mezi kraje s vyšší úrovní sňatečnosti svobodných mužů i žen lze zařadit kraje Zlínský, Vysočina, Jihomoravský, Pardubický, Jihočeský, Královéhradecký a Olomoucký. Naopak nízkou prvosňatečností se vyznačovalo zvláště obyvatelstvo kraje Ústeckého a Prahy (zde může hrát roli vyšší zastoupení cizinců –

³⁵ Úhrnná redukovaná prvosňatečnost nabývá nižších hodnot než tabulková prvosňatečnost (uváděná v kapitole 3). Odlišný metodický základ může vést k odchýlkám v meziročních trendech obou ukazatelů.

pracovní migrace). Věkově specifický profil redukované sňatečnosti byl napříč kraji poměrně jednotný (obr. 8.2.1). Nejvíce sňatků prvního pořadí na tisíc obyvatel připadá na ženy ve věku 26–29 let, u mužů jde o věk 28–30 let. Vrchol není posunut za hranici 30. roku věku ani v Praze. Z věkového profilu je zřejmé, že úroveň prvosňatečnosti je silně ovlivněna intenzitou sňatečnosti právě ve věku nejvyšší sňatečnosti, případně v mladších věcích. Nízká úhrnná redukovaná prvosňatečnost je primárně spjata s nízkým vrcholem a naopak. Po 35. roku věku již nejsou rozdíly mezi kraji v úrovni redukovaných měř prvosňatečnosti výrazné.

Obr. 8.2.1 Redukované míry prvosňatečnosti podle pohlaví a věku ve vybraných krajích*, 2017

* Vybrány dva kraje s nejnižší a nejvyšší úhrnnou redukovanou prvosňatečností.

Rozložení krajů podle zastoupení sňatků vyššího pořadí v podstatě koresponduje, resp. nepřímo koreluje s úrovní redukované prvosňatečnosti. Kraje s vyšší redukovanou sňatečností mají zároveň nižší podíl opakovaných sňatků a naopak. Tomuto vztahu se mírně vymyká kraj Hlavní město Praha, kde je s nízkou úhrnnou redukovanou prvosňatečností spjata i podprůměrné zastoupení sňatků vyššího pořadí.

Tab. 8.2.3 Podíl opakovaných sňatků podle pohlaví v krajích, 2007–2017

Kraj	Muži							Ženy						
	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017
ČR	27,0	25,2	24,7	23,9	23,5	24,0	23,8	26,5	24,4	24,1	22,9	23,2	23,2	23,3
Hl. město Praha	27,8	26,6	24,8	24,7	23,4	24,1	22,5	24,8	22,6	21,2	20,4	19,9	20,4	20,0
Středočeský	28,0	26,9	27,2	26,5	26,3	26,0	27,0	27,4	26,6	25,7	24,5	24,7	25,4	25,4
Jihočeský	25,5	25,0	24,1	23,6	22,6	23,8	24,2	25,6	24,2	24,4	23,8	21,8	24,0	23,8
Plzeňský	27,6	28,0	26,9	24,9	25,4	25,0	24,1	28,2	27,3	27,4	25,0	25,9	24,1	24,9
Karlovarský	35,4	33,8	32,5	32,3	31,7	31,1	29,6	32,8	33,2	30,9	29,2	31,0	30,7	28,8
Ústecký	32,1	31,4	31,1	30,3	30,3	30,6	30,5	33,8	31,2	31,6	29,9	29,5	30,2	29,0
Liberecký	29,6	26,6	27,2	25,5	27,0	27,0	28,3	30,0	26,9	26,9	24,7	26,8	27,0	28,1
Královéhradecký	28,5	24,1	24,5	24,8	25,0	24,7	25,5	26,9	23,6	25,0	23,2	25,7	25,3	25,4
Pardubický	25,8	21,8	22,2	20,4	20,5	21,4	21,0	24,3	22,7	23,6	21,1	21,7	22,1	20,7
Vysočina	20,5	18,6	18,2	18,1	16,0	18,5	18,3	20,5	18,6	19,4	18,8	18,4	18,1	19,7
Jihomoravský	24,5	21,6	22,1	21,2	20,2	20,6	20,3	23,5	20,5	20,4	20,9	20,8	20,0	19,8
Olomoucký	24,7	22,5	22,4	20,7	21,8	22,6	21,3	24,9	21,5	22,4	21,3	21,6	21,4	21,2
Zlínský	19,3	19,4	17,7	17,2	17,9	17,3	19,2	20,7	19,3	18,3	17,9	20,2	17,7	19,1
Moravskoslezský	27,6	26,2	25,5	24,3	22,6	24,8	23,9	27,5	26,4	25,1	23,2	23,3	23,4	24,7

Pozn.: Tučně jsou označeny nejvyšší hodnoty v daném roce, tučně a kurzivou nejnižší hodnoty v daném roce.

8.3 Rozvodovost

Údaje o rozvodech předává ČSÚ Ministerstvo spravedlnosti ČR. Podle získaných údajů měl počet rozvodů v letech 2007 až 2017 v jednotlivých krajích s výjimkou kraje Středočeského klesající trend. Nejvyšší byl počet rozvodů ve většině krajů v letech 2007 či 2008 (pouze ve Středočeském a Jihomoravském roku 2010), naopak nejméně rozvodů bylo evidováno v roce 2016 či 2017, v případě kraje Ústeckého roku 2015. Ve srovnání s rokem 2007 byl na úrovni celé republiky počet rozvodů v roce 2017 nižší o 17 %, v jednotlivých krajích poklesl o 5 (Pardubický kraj) až 34 % (Karlovarský kraj). Pouze ve Středočeském kraji bylo v roce 2017 rozvodů více než v roce 2007 a to o 2 %. Na růstu počtu rozvodů v tomto kraji se nepochybně projevila migrace, resp. rostoucí počet obyvatel Středočeského kraje.

Tab. 8.3.1 Rozvody v krajích*, 2007–2017

Kraj	Rozvody celkem							Navrhovatel rozvodu (2017)		
	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Muž	Žena	Oba
ČR	31 129	26 402	27 895	26 764	26 083	24 996	25 755	20 %	36 %	44 %
Hl. město Praha	3 621	2 788	3 002	2 828	2 983	2 715	2 860	20 %	33 %	47 %
Středočeský	3 696	3 614	3 793	3 938	3 670	3 524	3 768	21 %	35 %	44 %
Jihočeský	1 627	1 595	1 747	1 568	1 583	1 532	1 498	21 %	36 %	43 %
Plzeňský	1 734	1 452	1 613	1 374	1 462	1 380	1 356	20 %	32 %	48 %
Karlovarský	1 111	880	879	777	747	739	734	19 %	35 %	46 %
Ústecký	2 783	2 294	2 252	2 352	2 117	2 245	2 252	21 %	39 %	40 %
Liberecký	1 537	1 142	1 311	1 236	1 235	1 102	1 158	25 %	45 %	30 %
Královéhradecký	1 736	1 354	1 543	1 379	1 360	1 300	1 343	20 %	35 %	44 %
Pardubický	1 400	1 275	1 257	1 330	1 219	1 171	1 327	20 %	36 %	44 %
Vysočina	1 252	995	1 125	1 107	1 049	945	1 100	23 %	48 %	29 %
Jihomoravský	3 369	3 001	3 000	2 924	2 770	2 758	2 867	17 %	35 %	48 %
Olomoucký	1 853	1 526	1 713	1 521	1 515	1 432	1 430	21 %	43 %	36 %
Zlínský	1 536	1 327	1 381	1 277	1 323	1 228	1 246	19 %	31 %	51 %
Moravskoslezský	3 874	3 159	3 279	3 153	3 050	2 925	2 816	16 %	36 %	48 %

* Rozvody jsou územně tříděny podle kraje posledního společného trvalého bydliště manželů.

Nejméně rozvodů bývá iniciováno návrhem, který podal muž. V úhrnu tvořily takové rozvody v roce 2017 jednu pětinu, nejmenší bylo jejich zastoupení v Moravskoslezském kraji (16 %), nejvyšší v Libereckém kraji (25 %). Naopak převažujícím typem návrhu (ze 40 až 51 %) byl v jedenácti ze čtrnácti krajů společný návrh na rozvod³⁶, ve třech krajích (Liberecký, Vysočina, Olomoucký) tvořily nejpočetnější skupinu rozvody iniciované návrhem ženy (tab. 8.3.1).

Ve zhruba čtyřech pětinach případů se muž a žena rozvádí poprvé a ve zbylé jedné pětině jde o ukončení manželství vyššího³⁷ než prvního pořadí (tab. 8.3.2). Tato struktura se na úrovni celé republiky v čase významně nemění, stejně tak zůstává zachováno geografické rozložení hraničních hodnot. Zastoupení tzv. opakovaných rozvodů je tradičně nejvyšší v Karlovarském, Ústeckém a Libereckém kraji a koresponduje s dlouhodobě vysokou úrovní rozvodovosti v těchto krajích. Naopak nejnižší zastoupení mají opakované rozvody v moravských krajích (se Zlínským v čele) a v Kraji Vysočina, kde je úroveň rozvodovosti dlouhodobě nízká. V roce 2017 bylo relativně nejvíce rozvodů vyššího pořadí u mužů v Libereckém kraji, a to 23,6 %, u žen byl na prvním místě Ústecký kraj s 23,8 % opakovaných rozvodů. Nejnižší zastoupení měly rozvody vyššího pořadí v rozvodech obyvatel Zlínského kraje, kde tvořily u mužů 15,0 % a u žen 14,5 %.

³⁶ Společný návrh na rozvod manželství bylo možno podávat od 1. 1. 2014 na základě nového občanského zákoníku (§755–758). V datech Ministerstva spravedlnosti ČR však byly poprvé zachyceny rozvody iniciované společným návrhem na rozvod v roce 2015.

³⁷ Téměř 90 % opakovaných rozvodů tvoří rozvody druhého manželství.

Regionálně diferencovaná je také struktura rozvodů podle počtu nezletilých dětí v rozvedeném manželství. V tomto směru se vymezuje jako specifický kraj Hlavní město Praha, kde je podíl rozvodů s dětmi nejnižší (52,7 % v roce 2017), s odstupem několika procentních bodů od ostatních krajů. Nízké zastoupení mají rozvody s nezletilými dětmi také v Karlovarském kraji (55,7 % v roce 2017). Jde o odraz nízké plodnosti a kratší průměrné délky trvání manželství při rozvodu. Naopak relativně nejvíce rozvodů se v roce 2017 dotýkalo rodin s dětmi v kraji Královéhradeckém (62,4 %) a Středočeském (62,1 %). Mezi kraje s vyšším podílem rozvodů rodin s nezletilými dětmi (nad 60 %) se pravidelně řadí kraje Pardubický a Vysočina.

Tab. 8.3.2 Struktura rozvodů podle pořadí a nezletilých dětí (%) v krajích, 2007–2017

Kraj	Opakované rozvody mužů (%)			Opakované rozvody žen (%)			Rozvody s nezletilými dětmi (%)		
	2007	2012	2017	2007	2012	2017	2007	2012	2017
ČR	20,0	19,4	19,3	19,4	19,1	18,6	59,1	57,5	59,0
Hl. město Praha	23,7	20,9	19,2	20,2	19,5	16,6	50,3	49,9	52,7
Středočeský	20,5	19,2	21,2	19,9	19,2	20,5	58,6	59,6	62,1
Jihočeský	19,5	20,8	19,4	19,9	21,2	20,1	61,2	57,4	58,3
Plzeňský	20,4	19,8	19,2	19,0	20,9	18,8	60,1	59,4	56,7
Karlovarský	27,2	26,6	23,4	28,2	24,7	23,6	53,1	55,2	55,7
Ústecký	22,5	23,1	23,4	22,6	22,8	23,8	59,2	57,8	58,6
Liberecký	24,4	25,3	23,6	24,5	25,3	21,1	64,7	55,9	58,3
Královéhradecký	20,2	19,7	20,4	19,3	19,7	20,8	59,4	57,2	62,4
Pardubický	17,1	19,5	18,1	16,1	19,0	19,7	67,6	61,1	61,0
Vysočina	15,8	17,1	16,4	15,7	17,0	15,0	64,1	64,1	60,8
Jihomoravský	17,6	16,5	16,5	16,6	16,3	15,1	57,3	57,0	61,0
Olomoucký	16,6	18,1	16,1	18,1	17,6	17,0	63,1	60,3	59,7
Zlínský	16,2	12,7	15,0	15,6	13,2	14,5	61,5	58,7	59,4
Moravskoslezský	18,2	17,3	18,3	17,9	16,8	16,9	60,0	57,5	58,4

Pozn.: Tučně jsou označeny nejvyšší hodnoty v daném roce, tučně a kurzivou nejnižší hodnoty v daném roce.

Hodnocení intenzity rozvodovosti bývá běžně založeno na mírách rozvodovosti podle délky trvání manželství, tj. poměru počtu rozvodů v dané délce trvání manželství a počtu sňatků uzavřených před daným počtem let. Pro správnou (metodicky čistou) aplikaci tohoto výpočtu v regionálním pohledu však chybí u rozvodu údaj o adrese bydliště při uzavření sňatku, který by umožnil správné přiřazení rozvodu k původnímu souboru sňatků dle kraje bydliště. V krajích s vysokou mírou registrované migrace je tak intenzita rozvodovosti vypočtená z dostupných údajů do určité míry migrací ovlivněna. Například velmi vysoká úroveň rozvodovosti obyvatel Středočeského kraje (v posledních pěti letech v průměru 59,0 % manželství končících rozvodem) je velmi pravděpodobně zčásti nadhodnocena tím, že určitá (vzhledem k významné imigraci pravděpodobně nemalá) část rozvedených měla v době sňatku bydliště v jiném kraji, tedy „vstupní“ počet sňatků, který je použit do jmenovatele při výpočtu rozvodovosti, je nižší, než by měl být.

Středočeský kraj byl jediným krajem, který měl ve sledovaném období od roku 2007 každoročně úroveň rozvodovosti vyšší, než činil celorepublikový průměr (tab. 8.3.3). Od roku 2010 statistiku krajů z hlediska výše úhrnné rozvodovosti vede. Při setrvání měř rozvodovosti roku 2017 by se zde rozvedlo 60,6 % manželství. Druhou nejvyšší úroveň rozvodovosti vykazoval kraj Ústecký s 51,3% rozvodovostí. Nadprůměrnou rozvodovost vykazoval opět také Liberecký kraj (48,7 %), třetí nejvyšší rozvodovost však tentokrát zaznamenal kraj Pardubický (50,2 %). Z pohledu průměru za období 2007–2017 lze ke krajům s (mírně) nadprůměrnou rozvodovostí zařadit dále kraje Karlovarský³⁸, Plzeňský a Jihočeský. Naopak v mezikrajském srovnání nízkou úroveň rozvodovosti dlouhodobě predikují výsledky statistiky obyvatelům krajů Vysočina, Zlínský a Praha. V roce 2017 byla úroveň rozvodovosti vůbec nejnižší ve Zlínském kraji (41,2 %), dále v Kraji Vysočina (41,9 %).

³⁸ Nadprůměrnou rozvodovost vykazoval Karlovarský kraj pravidelně do roku 2013 (v letech 2007 a 2008 byla vůbec nejvyšší z krajů), od roku 2014 je však vypočtená úhrnná rozvodovost pro Karlovarský kraj nižší než úhrnná hodnota pro ČR.

Tab. 8.3.3 Rozvodovost v krajích, 2007–2017

Kraj	Úhrnná rozvodovost (%)							Průměrná délka trvání manželství při rozvodu						
	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017
ČR	48,7	44,5	47,8	46,7	46,5	45,2	47,2	12,3	12,8	13,0	13,1	13,0	13,1	13,2
Hl. město Praha	47,4	38,6	42,0	40,4	43,5	40,1	42,8	12,1	12,6	12,9	12,7	12,5	12,6	12,4
Středočeský	53,7	55,1	58,4	61,5	58,1	56,3	60,6	11,8	12,6	12,8	12,7	12,9	13,1	13,2
Jihočeský	42,4	44,8	50,1	45,5	47,1	46,4	45,5	12,4	12,8	12,8	13,3	12,8	12,7	13,0
Plzeňský	50,4	45,7	52,0	45,2	48,6	46,5	45,6	12,1	12,5	12,3	12,3	12,7	12,7	13,4
Karlovarský	55,2	46,9	48,6	44,0	43,5	44,2	44,5	10,1	11,8	11,9	12,0	12,1	12,0	12,2
Ústecký	51,7	46,3	46,8	49,6	45,7	49,7	51,3	11,6	12,1	12,1	12,5	12,7	12,6	12,3
Liberecký	56,0	44,1	52,2	49,8	50,8	46,1	48,7	12,0	12,7	12,4	12,9	12,8	13,1	13,6
Královéhradecký	50,9	43,2	49,5	45,2	45,4	44,6	46,9	12,4	12,6	13,4	13,3	13,3	13,2	13,0
Pardubický	44,8	44,3	44,5	48,1	44,8	44,1	50,2	12,9	13,3	13,4	13,3	13,3	12,9	13,4
Vysočina	41,0	35,5	40,3	40,5	39,0	35,5	41,9	12,3	12,9	13,5	13,3	13,6	14,0	13,8
Jihomoravský	48,6	46,4	47,1	46,5	45,1	45,3	47,7	12,6	13,3	13,5	13,7	13,4	13,8	13,7
Olomoucký	47,2	42,4	48,5	43,9	44,9	43,2	43,3	12,9	13,3	13,6	13,6	13,4	13,5	14,0
Zlínský	43,0	40,3	42,7	40,7	42,9	40,4	41,2	13,4	13,9	14,0	13,8	13,8	14,1	14,5
Moravskoslezský	48,2	43,4	46,2	44,9	44,9	43,9	42,9	12,7	13,1	13,1	13,5	13,3	13,3	13,2

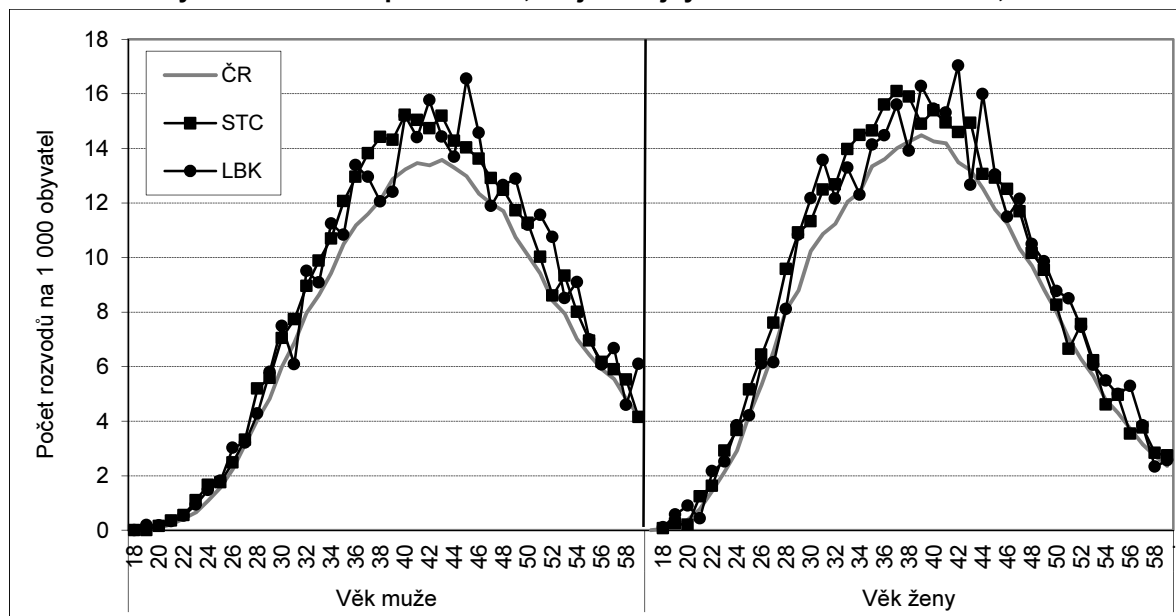
Pozn.: Tučně jsou označeny nejvyšší hodnoty v daném roce, tučně a kurzívou nejnižší hodnoty v daném roce.

Průměrná délka trvání manželství při rozvodu, vypočtená z rozložení měř rozvodovosti podle délky trvání manželství, ve všech krajích mezi lety 2007 a 2017 vzrostla, avšak různou měrou. V Karlovarském kraji se prodloužila o 2,1 roku, zatímco v Praze pouze o 0,3 roku. Rozložení krajů podle průměrné délky trvání manželství při rozvodu se však během let výrazněji neměnilo. V celém sledovaném období každoročně vůbec nejkratší dobu v průměru trvalo rozváděné manželství u obyvatelů Karlovarského kraje (12,2 let v roce 2017). Díky významnému růstu průměrné délky manželství při rozvodu se však její výše přiblížila ostatním krajům – v roce 2007 byla hodnota v Karlovarském kraji o 1,5 roku nižší než v druhém Ústeckém, zatímco v roce 2017 byla oproti druhému Ústeckému kraji kratší jen o 0,1 roku. Mezi kraje s kratší průměrnou délkou manželství při rozvodu se tradičně řadí také Praha (12,4 roku v roce 2017). Naopak vyšší průměrnou délku trvání manželství při rozvodu vykazují tradičně kraje moravské a kraje na pomezí Čech a Moravy. V celém sledovaném období každoročně vůbec nejdéle v průměru trvalo manželství při rozvodu u obyvatelů Zlínského kraje, v roce 2017 to bylo 14,5 let. Na druhém místě byl kraj Olomoucký, kde rozvedené manželství v roce 2017 v průměru trvalo 14,0 roku.

Použijeme-li pro hodnocení rozvodovosti v krajích tzv. redukované míry rozvodovosti, které vztahují počet rozvodů v daném věku muže/ženy k celkovému počtu mužů/žen v daném věku a kraji, výsledek ukazuje obdobné regionální rozložení úrovně rozvodovosti. V průměru za posledních pět let 2013–2017 připadlo na tisíc obyvatel ve věku 20–59 let v ČR 312 rozvodů mužů a 335 rozvodů žen, přitom úhrnná redukovaná rozvodovost byla nejvyšší u mužů v Libereckém a Středočeském kraji (350, res. 349, tj. o 12 % vyšší než v republikovém průměru) a u žen v Ústeckém, Středočeském a Libereckém kraji (ve všech 372–373, tedy o 11 % vyšší). Vyšší byla intenzita rozvodovosti v daných krajích v podstatě v celém věkovém rozpětí (obr. 8.3.1), zejména pak ve věcích s nejvyšší rozvodovostí, tj. kolem věku 35–40 let.

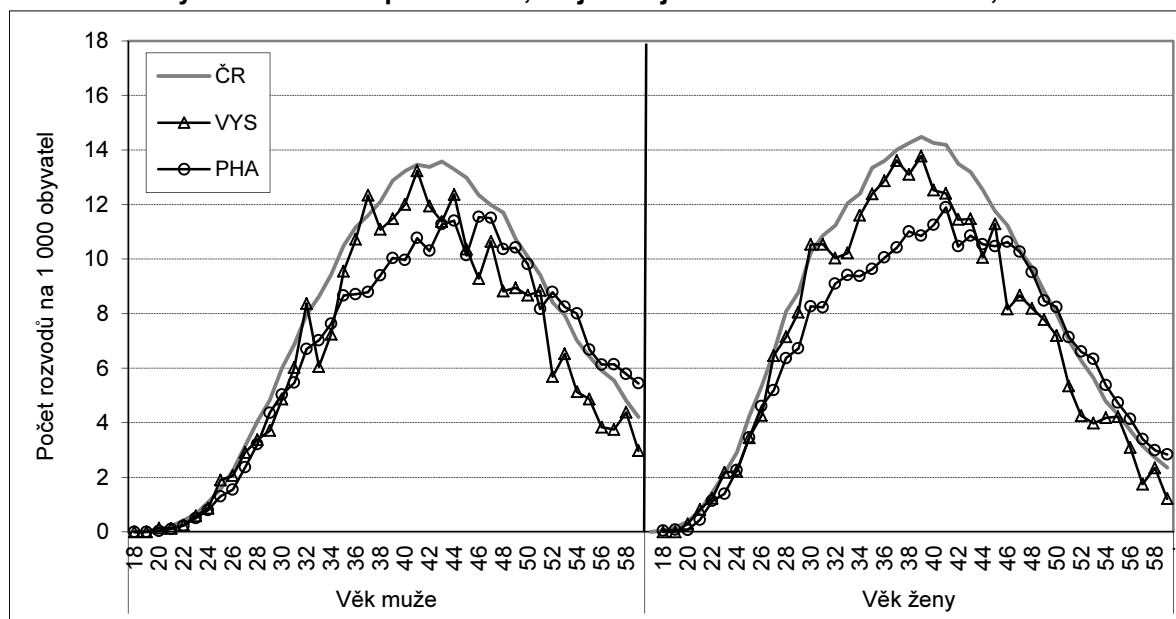
Nejnižší byla úhrnná redukovaná míra rozvodovosti pro věky 20–59 let u mužů i u žen v kraji Hlavní město Praha (87 % úrovně ČR u mužů, tj. 273 rozvedených mužů na tisíc obyvatel, a 85 % úrovně ČR u žen, tj. 284 rozvedených žen na tisíc obyvatel) a v Kraji Vysočina (86 % úrovně ČR u mužů a 88 % u žen), ve Zlínském kraji pak byla rozvodovost cca na 90 % úrovně ČR. Specifický byl profil redukovaných měř rozvodovosti v Praze, kde byla nízká rozvodovost odrazem zejména nízké redukované rozvodovosti v mladších věcích, na druhou stranu u osob starších 50 let věku byla vyšší než v republice jako celku (obr. 8.3.2).

Obr. 8.3.1 Míry rozvodovosti* podle věku, kraje s nejvyšší úrovní rozvodovosti, 2013–2017

* Redukované míry rozvodovosti, založené na souhrnném počtu událostí a střední stavů v daných letech.

Obr. 8.3.2 Míry rozvodovosti* podle věku, kraje s nejnižší úrovní rozvodovosti, 2013–2017

* Redukované míry rozvodovosti, založené na souhrnném počtu událostí a střední stavů v daných letech.

8.4 Porodnost

Počet živě narozených dětí v ČR v posledních čtyřech letech rostl a rostoucí tendenci měl také v jednotlivých krajích, i když v každém roce sledované dekády byl trend v některém z krajů dočasně přerušen. V roce 2017 počet živě narozených meziročně mírně poklesl v Karlovarském kraji (o 2 %), v Libereckém kraji (o 4 %) a v Pardubickém kraji (o 3 %), v Olomouckém a Moravskoslezském jejich počet stagnoval. I přes aktuální růst počtu narozených dětí stále ve většině krajů lokální maximum přísluší roku 2008 či 2009³⁹. Dosavadní maximum bylo rokem 2017 překonáno pouze v Praze⁴⁰, ve Středočeském kraji a v Jihomoravském kraji.

³⁹ Počet živě narozených v roce 2017 byl ve srovnání s maximem pro období 2007–2017 nižší ve většině krajů o 3 až 9 %, výrazněji, o 16 %, v Ústeckém kraji a v Karlovarském kraji až o 23 %.

⁴⁰ V Praze bylo maximum z roku 2010 překonáno již v roce 2016.

Od roku 2014 je krajem s nejvyšším počtem živě narozených Hlavní město Praha, hned za ní na druhém místě Středočeský kraj. V roce 2017 se počet živě narozených obyvatel Prahy a Středočeského kraje lišil pouze o jedno dítě, v obou krajích dosáhl 15,3 tisíce. Meziroční růst byl výraznější ve Středočeském kraji, kde byl 4%, stejně jako v kraji Zlínském. V Praze vzrostl meziročně o 3 %.

Tab. 8.4.1 Živě narození v krajích, 2007–2017

Kraj	Živě narození celkem							V tom podle pořadí (2017)		
	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017	1.	2.	3.+
ČR	114 632	108 576	106 751	109 860	110 764	112 663	114 405	55 726	41 832	16 847
Hl. město Praha	13 195	14 176	13 867	14 624	14 759	14 929	15 324	8 072	5 603	1 649
Středočeský	14 279	14 428	14 218	14 572	14 602	14 748	15 323	7 213	5 948	2 162
Jihočeský	6 922	6 655	6 374	6 437	6 600	6 747	6 880	3 328	2 515	1 037
Plzeňský	6 100	5 768	5 510	5 674	5 861	5 940	6 066	3 024	2 201	841
Karlovarský	3 438	2 820	2 826	2 764	2 731	2 815	2 753	1 320	943	490
Ústecký	9 715	8 215	8 060	8 292	8 313	8 263	8 442	3 973	2 863	1 606
Liberecký	5 045	4 592	4 535	4 435	4 683	4 960	4 753	2 308	1 708	737
Královéhradecký	6 122	5 467	5 451	5 518	5 582	5 616	5 702	2 762	2 031	909
Pardubický	5 709	5 385	5 077	5 410	5 302	5 533	5 372	2 613	1 991	768
Vysočina	5 373	5 148	4 920	5 334	5 349	5 307	5 440	2 585	1 978	877
Jihomoravský	12 371	12 339	12 403	12 802	12 771	13 193	13 509	6 568	5 074	1 867
Olomoucký	6 931	6 303	6 322	6 400	6 498	6 697	6 679	3 158	2 489	1 032
Zlínský	6 059	5 493	5 585	5 599	5 847	5 863	6 084	2 955	2 196	933
Moravskoslezský	13 373	11 787	11 603	11 999	11 866	12 052	12 078	5 847	4 292	1 939

Téměř polovina dětí (49 % na úrovni republiky) byla dle údajů Hlášení o narození prvorozených, 37 % dětí bylo druhorozených a v necelých 15 % bylo uvedeno pořadí dítěte jako třetí či vyšší. Tato struktura se dlouhodobě významně nemění. Při pohledu na jednotlivé kraje se nejvíce diferencuje zastoupení dětí třetího a vyššího pořadí, podíly prvorozených a druhorozených dětí jsou si blíží⁴¹. Od průměrné struktury se mírně vyčleňuje Praha s vyšším podílem prvorozených dětí (53 % v roce 2017) a nízkým podílem dětí třetího či vyššího pořadí (11 %), při průměrném zastoupení druhorozených. Naopak vyšším zastoupením živě narozených dětí třetího a vyššího pořadí jsou typické kraje Ústecký (19 %) a Karlovarský (18 %).

Ve všech krajích a ve všech pořadích (v prvním, druhém, třetím a vyšším) ve sledovaném období 2007–2017 rostl podíl živě narozených dětí mimo manželství (tab. 8.4.2, obr. 8.4.1). V úhrnném pohledu se mezi roky 2007 a 2017 v jednotlivých krajích zvýšil o 9 (Karlovarský) až 19 (Vysočina) p. b. Až do roku 2016 dosahoval nejvyšších hodnot každoročně v Karlovarském kraji (51,0 % v roce 2007 a 60,1 % v roce 2016), v roce 2017 zde podíl dětí narozených mimo manželství meziročně poklesl o 4 p. b.⁴² a na první příčce ho vystřídal do té doby druhý Ústecký kraj (64,5 % v roce 2017). S odstupem se ve sledovaném období o třetí a čtvrtou příčku střídaly kraje Liberecký (55,4 % v roce 2017) a Moravskoslezský (52,7 %). Výrazně odlišná je situace v krajích na druhém konci žebříčku. Nejnižší zastoupení dětí narozených mimo manželství zůstává až o dvacet procentních bodů níže – v kraji Hlavní město Praha (41,3 % v roce 2017), Zlínském (43,0 %), Jihomoravském (43,6 %) a v Kraji Vysočina (44,4 %) bylo i v roce 2017 stále nižší než 45 %.

⁴¹ V roce 2017 připadlo v jednotlivých krajích na prvorozené děti 47–53 % dětí, na druhorozené 34–38 % dětí a na děti třetího a vyššího pořadí 11–19 % dětí.

⁴² Podíl dětí narozených mimo manželství poklesl v Karlovarském kraji mezi lety 2016 a 2017 o 4 až 5 p. b. ve všech pořadích.

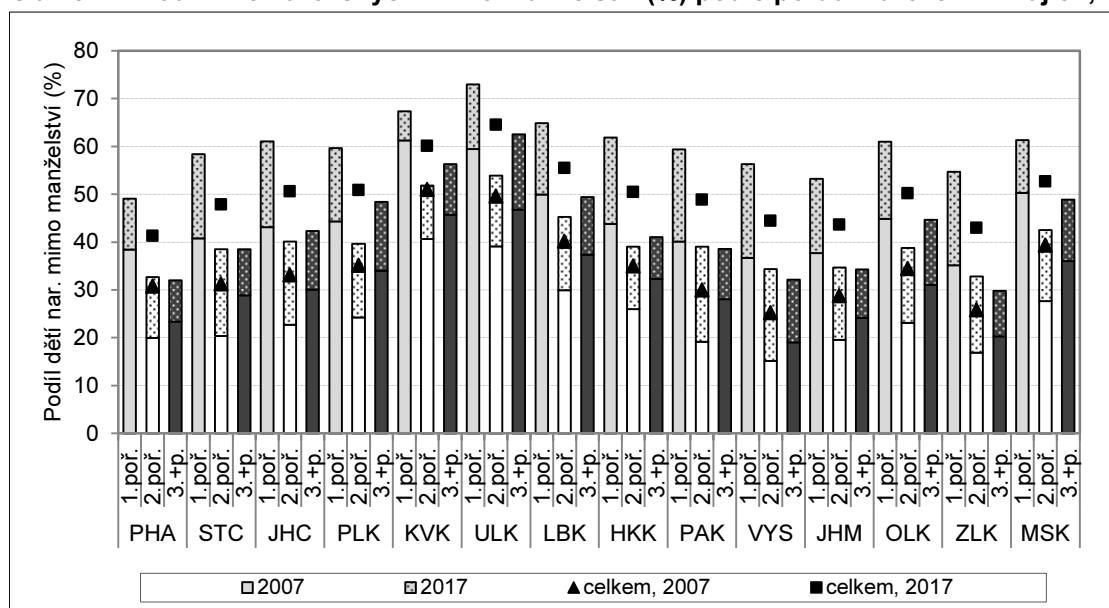
Tab. 8.4.2 Podíl živě narozených mimo manželství v krajích (%), 2007–2017

Kraj	Celkem							V tom podle pořadí (2017)		
	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017	1.	2.	3.+
ČR	34,5	43,4	45,0	46,7	47,8	48,6	49,0	58,6	39,0	42,3
Hl. město Praha	30,8	37,4	38,7	40,6	41,2	41,0	41,3	49,1	32,7	32,0
Středočeský	31,3	40,5	42,2	44,3	45,7	46,0	47,8	58,4	38,5	38,5
Jihočeský	33,1	43,7	45,7	48,4	48,3	49,5	50,6	61,1	40,1	42,3
Plzeňský	35,1	45,9	46,4	49,1	49,4	50,5	50,8	59,7	39,7	48,4
Karlovarský	51,0	58,7	60,7	61,6	62,6	64,4	60,1	67,3	51,9	56,3
Ústecký	49,6	58,0	59,3	61,1	62,3	64,2	64,5	73,0	53,9	62,5
Liberecký	40,2	48,4	49,8	52,0	53,7	54,2	55,4	64,9	45,3	49,4
Královéhradecký	35,0	43,8	47,1	47,9	49,7	50,7	50,4	61,9	39,0	41,0
Pardubický	30,0	41,6	44,3	45,3	47,2	47,9	48,8	59,4	39,0	38,5
Vysočina	25,2	37,7	38,9	41,3	42,2	43,8	44,4	56,3	34,4	32,2
Jihomoravský	28,8	38,4	39,6	41,4	43,1	43,0	43,6	53,2	34,7	34,3
Olomoucký	34,5	45,1	45,7	47,8	48,2	50,3	50,2	61,0	38,8	44,7
Zlínský	25,8	35,6	37,4	39,1	40,6	41,8	43,0	54,7	32,8	29,8
Moravskoslezský	39,4	47,7	49,8	50,4	52,2	52,8	52,7	61,3	42,5	48,9

Pozn.: Tučně jsou označeny nejvyšší hodnoty v daném roce, tučně a kurzivou nejnižší hodnoty v daném roce.

Obdobně regionálně diferencovaný byl také podíl dětí narozených mimo manželství v dílčích pořadích. Ve všech krajích bylo přítom zastoupení nevdaných žen mezi rodičkami nejvyšší v případě narození dětí prvního pořadí. V roce 2017 se pohybovalo v rozmezí 49,1 % v Praze až po 73,0 % v Ústeckém kraji. Praha zůstala jediným krajem, kde mezi matkami prvorozených dětí ještě převažovaly vdané ženy nad nevdanými. Také podíl živě narozených mimo manželství ve druhém pořadí byl v roce 2017 na úrovni krajů ohraničen hodnotami pro Prahu a Ústecký kraj, v rozmezí 32,7 až 53,9 %. U dětí narozených ve třetím a vyšším pořadí měl podíl dětí narozených mimo manželství v regionálním pohledu největší rozptyl. Ve Zlínském kraji byl pouze 29,8 %, zatímco v Ústeckém kraji 62,5 %, tedy více jak dvojnásobný. V krajích, kde bylo zastoupení dětí narozených mimo manželství ve třetím a vyšším pořadí nízké, byl zároveň podíl nemanželsky narozených ve třetím či vyšším pořadí nepatrně nižší než u dětí druhorozených, což na úrovni celé republiky neplatí.

Obr. 8.4.1 Podíl živě narozených mimo manželství (%) podle pořadí narození v krajích, 2007 a 2017

Pozn.: Šrafované části sloupců odpovídají nárůstu podílu mezi roky 2007 a 2017.

Od roku 2011 roste v Česku úroveň plodnosti, přičemž poslední čtyři roky bylo tempo růstu poměrně výrazné. V roce 2014 se ukazatel úhrnné plodnosti (s hodnotou 1,53) po dvaceti letech poprvé dostal z oblasti nízké úrovně plodnosti, za kterou je považován interval 1,30–1,49 dítěte na jednu ženu, a v roce 2017 již dosáhl hodnoty 1,69 dítěte na jednu ženu, což bylo nejvíce od roku 1992. V letech 2014 až 2016, tři roky po sobě, úhrnná plodnost meziročně rostla také ve všech krajích. V posledním sledovaném roce 2017 pokračoval rostoucí trend jen v 11 krajích, v Karlovarském kraji úhrnná plodnost meziročně stagnovala a v Pardubickém a Libereckém kraji se mírně snížila. Ve všech třech jmenovaných krajích však úhrnná plodnost meziročně nadprůměrně vzrostla v roce 2016.

Tab. 8.4.3 Plodnost v krajích, 2007–2017

Kraj	Úhrnná plodnost							Průměrný věk žen při narození dítěte						
	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017
ČR	1,44	1,45	1,46	1,53	1,57	1,63	1,69	29,1	29,8	29,9	29,9	30,0	30,0	30,0
Hl. město Praha	1,30	1,38	1,36	1,45	1,47	1,49	1,55	30,8	31,4	31,5	31,5	31,6	31,7	31,5
Středočeský	1,52	1,54	1,54	1,61	1,64	1,69	1,79	29,3	29,9	30,0	30,0	30,1	30,1	30,1
Jihočeský	1,44	1,51	1,48	1,53	1,60	1,67	1,74	28,9	29,5	29,7	29,8	29,8	29,9	29,9
Plzeňský	1,44	1,45	1,41	1,47	1,55	1,61	1,67	29,0	29,4	29,5	29,7	29,6	29,6	29,8
Karlovarský	1,47	1,37	1,42	1,42	1,45	1,55	1,55	28,4	28,8	28,7	28,8	29,0	28,6	29,0
Ústecký	1,56	1,46	1,47	1,56	1,60	1,64	1,72	28,2	28,5	28,6	28,6	28,7	28,5	28,7
Liberecký	1,51	1,49	1,51	1,51	1,63	1,77	1,73	29,0	29,4	29,5	29,6	29,7	29,5	29,6
Královéhradecký	1,49	1,46	1,49	1,55	1,60	1,65	1,71	29,1	29,8	29,8	29,9	29,9	30,0	30,0
Pardubický	1,48	1,51	1,45	1,58	1,58	1,68	1,67	29,2	29,7	29,8	29,9	30,0	30,0	29,8
Vysočina	1,39	1,47	1,44	1,59	1,63	1,65	1,73	29,0	29,7	29,9	29,9	30,0	30,1	29,9
Jihomoravský	1,40	1,45	1,48	1,55	1,58	1,66	1,72	29,3	30,1	30,1	30,2	30,3	30,3	30,4
Olomoucký	1,40	1,41	1,45	1,50	1,56	1,65	1,68	29,1	29,7	29,8	29,8	29,9	29,9	30,0
Zlínský	1,34	1,35	1,40	1,43	1,53	1,57	1,67	29,4	30,2	30,2	30,5	30,4	30,4	30,4
Moravskoslezský	1,44	1,41	1,41	1,49	1,50	1,57	1,60	28,6	29,1	29,2	29,3	29,4	29,3	29,5

Pozn.: Tučně jsou označeny nejvyšší hodnoty v daném roce, tučně a kurzívou nejnižší hodnoty v daném roce.

Úhrnná plodnost byla v roce 2017 vůbec nejvyšší ve Středočeském kraji, když zde na jednu ženu připadlo v průměru 1,79 dítěte. Po jednom roce, kdy maximum náleželo Libereckému kraji, se tak prvenství kraje s nejvyšší úrovní plodnosti vrátilo⁴³ do zázemí hlavního města. Vysoká plodnost je zde dána vyšší plodností žen ve věku nejvyšší plodnosti, tj. ve věku 30–34 i 25–29 let (obr. 8.4.2). Ke krajům s vyšší úrovní úhrnné plodnosti v rámci ČR se dále v roce 2017 řadily kraje Jihočeský (1,74 dítěte na jednu ženu), Vysočina a Liberecký (oba 1,73). V případě Libereckého kraje je celková úroveň plodnosti podpořena vyšší plodností žen mladších 25 let.

Nejnižší byla úroveň plodnosti v Praze a v Karlovarském kraji, kde podle údajů z roku 2017 připadá na jednu ženu reprodukčního věku v průměru 1,55 dítěte. Relativně nízká zůstala úroveň plodnosti také v Moravskoslezském kraji, kde dosáhla 1,60 dítěte na jednu ženu, zatímco ve všech ostatních krajích přesahovala hladinu 1,67.

Plodnost žen-obyvatelek Prahy si udržuje svůj typický věkově specifický profil (tab. 8.4.4, obr. 8.4.2). Plodnost žen do 30 let věku je v Praze v porovnání s ostatními krajemi dlouhodobě nízká⁴⁴, naopak ve starších věcích, po 35. roku věku, bývá mezi krajemi nejvyšší. V roce 2017 byla v Praze plodnost žen ve věkové skupině 35–39 let o čtvrtinu vyšší, než činila celorepubliková úroveň, u žen nad 40 let věku byla vyšší dokonce o více než polovinu. Průměrný věk rodiček z Prahy díky tomu dlouhodobě výrazně převyšuje hodnoty všech ostatních krajů. V roce 2017 činil průměrný věk žen-rodiček Pražanek 31,5 let, byl tak o více než jeden rok vyšší než v kraji Jihomoravském s druhým nejvyšším průměrným věkem (30,4 let). V Praze je průměrný věk žen při porodu dlouhodobě nejvyšší ve všech pořadích (tab. 8.4.5).

⁴³ Středočeský kraj je krajem s nejvyšší úrovní plodnosti od roku 2011.

⁴⁴ Již od roku 2004 plodnost žen v Praze vrcholí až ve věkové skupině 30–34 let.

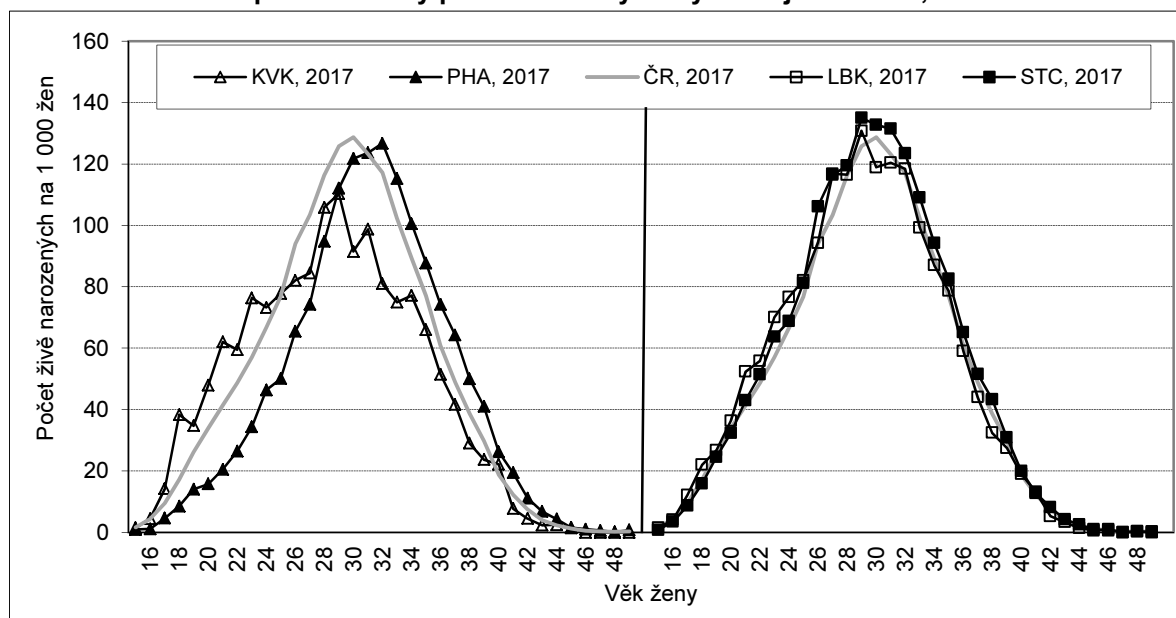
Tab. 8.4.4 Míry plodnosti v pětiletých věkových skupinách v krajích, 2007 a 2017

Kraj	2007							2017						
	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49
ČR	11,2	48,0	105,8	89,8	30,6	4,6	0,2	11,9	50,8	103,7	111,9	49,8	9,1	0,5
Hl. město Praha	6,5	26,0	79,2	105,8	41,6	6,3	0,4	6,1	29,8	81,3	117,4	62,6	14,1	0,9
Středočeský	10,1	48,9	114,7	97,2	32,6	4,7	0,3	10,5	53,2	112,2	117,6	53,1	9,8	0,5
Jihočeský	11,2	48,6	111,1	88,3	26,6	3,7	0,1	10,7	54,4	109,2	117,4	47,6	7,7	0,5
Plzeňský	10,8	51,0	109,9	85,8	29,5	4,3	0,1	12,1	54,1	107,0	106,2	46,0	8,4	0,6
Karlovarský	22,6	61,5	94,7	83,1	30,2	4,1	0,5	18,5	64,8	92,3	84,8	41,0	7,8	0,3
Ústecký	20,9	69,8	107,4	80,2	30,6	4,8	0,2	24,7	73,7	102,5	92,1	42,5	7,2	0,5
Liberecký	12,9	54,4	107,3	91,0	33,1	5,5	0,2	13,4	59,6	108,6	108,6	46,9	8,5	0,4
Královéhradecký	10,5	49,5	115,9	87,8	31,9	5,1	0,2	11,9	50,8	109,1	111,7	49,7	8,4	0,7
Pardubický	10,2	47,0	113,5	91,6	29,1	6,1	0,1	11,2	50,8	106,9	113,4	45,6	6,7	0,5
Vysočina	6,8	43,8	120,8	81,8	23,8	2,8	0,1	8,5	50,6	117,0	119,5	43,0	7,5	0,4
Jihomoravský	9,0	43,9	104,8	89,9	29,6	4,7	0,2	7,7	44,6	108,7	120,4	54,1	9,6	0,6
Olomoucký	10,1	45,4	110,3	84,8	27,4	4,7	0,1	12,3	48,6	105,4	113,7	48,6	7,9	0,5
Zlínský	6,6	37,9	107,8	86,8	27,9	3,2	0,1	6,9	42,3	104,2	121,0	49,4	9,6	0,4
Moravskoslezský	13,1	56,8	106,8	82,2	26,6	3,9	0,1	14,9	53,9	102,8	100,7	40,4	7,4	0,3

Pozn.: Tučně jsou označeny nejvyšší míry plodnosti v dané věk. skupině, tučně a kurzivou nejnižší míry plodnosti v dané věk. skupině.

Také věkový profil plodnosti žen v Karlovarském kraji, který má od roku 2012 jednu z nejnižších úrovní plodnosti v ČR, má svá specifika. Společně s krajem Ústeckým je charakteristický (v rámci krajů) nejvyšší plodností žen ve věku 15–19 a 20–24 let, na druhou stranu zde vrchol plodnosti dosahuje nižších hodnot než v jiných krajích (obr. 8.4.2) a i u starších žen je zde plodnost nízká. Již od vzniku současných krajů v roce 2000 je Karlovarský kraj krajem s druhým nejnižším průměrným věkem rodiček (po kraji Ústeckém) a bylo tomu tak i v roce 2017 (průměrný věk žen při porodu 29,0 let). Nicméně, co se týče plodnosti třetího a dalších pořadí, Karlovarský kraj se řadí mezi kraje s nadprůměrnou úrovní plodnosti (tab. 8.4.5).

Obr. 8.4.2 Věkově specifické míry plodnosti ve vybraných krajích a v ČR, 2017

Na rozdíl od úhrnné plodnosti se rozložení krajů podle průměrného věku žen při narození dítěte nijak významně od roku 2007 nezměnilo (tab. 8.4.3). Nejstarší byly vždy s převahou rodičky z Prahy (31,5 let v roce 2017) a dále z Jihomoravského a Zlínského kraje (oba 30,4 let). Naopak v průměru nejmladší zůstávají ženy při porodu v Ústeckém (28,7 let) a Karlovarském (29,0 let) kraji. Totéž platilo i v dílčích pořadích (tab. 8.4.5). Variabilita tohoto ukazatele byla v roce 2017 ale vyšší než před deseti lety, neboť nejméně se průměrný věk navýšil v krajích s nejnižšími hodnotami.

Tab. 8.4.5 Úhrnná plodnost a průměrný věk žen při narození dítěte podle pořadí v krajích, 2007–2017

Kraj	Úhrnná plodnost									Průměrný věk žen při narození dítěte								
	1. pořadí			2. pořadí			3.+ pořadí			1. pořadí			2. pořadí			3.+ pořadí		
	2007	2012	2017	2007	2012	2017	2007	2012	2017	2007	2012	2017	2007	2012	2017	2007	2012	2017
ČR	0,69	0,72	0,86	0,53	0,54	0,60	0,22	0,19	0,23	27,1	27,9	28,2	30,1	31,0	31,3	33,1	33,3	33,4
PHA	0,74	0,76	0,85	0,44	0,49	0,54	0,12	0,12	0,15	29,3	30,0	30,1	32,0	32,7	32,8	34,8	34,8	35,1
STC	0,75	0,76	0,90	0,56	0,59	0,67	0,21	0,19	0,22	27,4	28,0	28,3	30,3	31,2	31,4	33,3	33,5	33,7
JHC	0,67	0,74	0,87	0,55	0,58	0,62	0,22	0,20	0,24	26,7	27,5	28,0	29,9	30,9	31,1	33,1	33,4	33,3
PLK	0,70	0,72	0,87	0,54	0,55	0,58	0,21	0,17	0,21	26,9	27,4	27,9	30,2	30,8	31,2	32,9	33,1	33,2
KVK	0,69	0,67	0,77	0,52	0,51	0,52	0,27	0,19	0,26	26,0	26,8	27,0	29,6	30,2	30,6	32,6	32,4	31,8
ULK	0,71	0,71	0,84	0,56	0,52	0,57	0,28	0,24	0,31	25,9	26,5	26,8	29,3	29,7	29,9	31,9	31,7	31,5
LBK	0,70	0,73	0,87	0,56	0,54	0,61	0,26	0,22	0,25	26,8	27,3	27,9	29,9	30,8	30,8	33,2	32,8	32,7
HKK	0,69	0,70	0,86	0,55	0,55	0,60	0,25	0,21	0,25	26,9	27,7	28,1	29,9	30,9	31,2	33,3	33,4	33,5
PAK	0,68	0,72	0,84	0,55	0,58	0,61	0,24	0,21	0,22	26,9	27,7	27,8	30,1	30,8	31,2	33,4	33,8	33,5
VYS	0,62	0,69	0,84	0,53	0,56	0,62	0,24	0,22	0,26	26,8	27,6	27,8	29,6	30,6	31,0	33,0	34,0	33,9
JHM	0,67	0,72	0,88	0,52	0,55	0,63	0,20	0,18	0,22	27,2	28,3	28,6	30,3	31,3	31,7	33,6	33,8	34,3
OLK	0,67	0,67	0,82	0,52	0,54	0,62	0,22	0,20	0,24	27,0	27,9	28,1	30,1	30,7	31,1	33,2	33,1	33,3
ZLK	0,63	0,66	0,84	0,51	0,51	0,59	0,20	0,18	0,24	27,4	28,2	28,5	30,3	31,3	31,7	33,4	33,9	34,3
MSK	0,67	0,68	0,79	0,53	0,52	0,56	0,24	0,21	0,25	26,4	27,1	27,7	29,6	30,2	30,6	32,5	32,6	32,8

Pozn.: Tučně jsou označeny nejvyšší hodnoty v daném roce, tučně a kurzivou nejnižší hodnoty v daném roce.

8.5 Potratovost

Údaje o potratech ČSÚ přebírá od Ústavu zdravotnických informací a statistiky ČR, který v rámci Národního registru reprodukčního zdraví vede Národní registr potratů. Úhrnný počet potratů zahrnuje jak potraty samovolné, tak potraty indukované neboli tzv. umělá přerušeni těhotenství (UPT), samostatné kategorie (ale méně početné) tvoří dále ukončená mimoděložní těhotenství (4,0 % z celku v roce 2017) a ostatní, nelegální potraty (jednotky případů). Počet evidovaných potratů byl v roce 2017 ve všech krajích nižší než v roce 2007. Meziroční vývoj byl však v průběhu sledovaného období, a zejména v posledních letech, velmi kolísavý. Není vyloučeno, že větší či menší výkyvy v čase i v úrovni potratovosti souvisely s úplností a kvalitou evidence potratů na regionální úrovni.

Tab. 8.5.1 Potraty v krajích, 2007–2017

Kraj	Potraty celkem								Potraty podle druhu (2017)			
	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017	samov.	UPT	ukončení mim. těh.	ost.	
ČR	40 917	37 733	37 687	36 956	35 761	35 921	35 012	14 190	19 415	1 405	2	
Hl. město Praha	4 408	4 171	4 239	4 074	3 880	4 358	4 200	1 606	2 425	169	-	
Středočeský	4 706	4 861	5 038	4 839	4 641	4 722	4 531	1 664	2 684	183	-	
Jihočeský	2 327	2 419	2 323	2 313	2 252	2 377	2 131	868	1 165	98	-	
Plzeňský	2 629	2 405	2 279	2 312	2 025	1 847	1 992	940	967	85	-	
Karlovarský	1 584	1 253	1 150	1 022	1 050	1 086	991	271	679	41	-	
Ústecký	4 461	3 819	3 809	3 746	3 687	3 611	3 473	1 252	2 115	106	-	
Liberecký	2 008	1 939	1 843	1 928	1 880	1 842	1 629	620	951	58	-	
Královéhradecký	2 250	2 010	1 961	1 946	1 816	1 855	1 729	683	967	79	-	
Pardubický	1 666	1 562	1 545	1 460	1 492	1 506	1 528	699	748	81	-	
Vysočina	1 789	1 557	1 619	1 421	1 544	1 508	1 460	668	717	75	-	
Jihomoravský	4 074	3 673	3 775	3 867	3 771	3 413	3 484	1 509	1 832	143	-	
Olomoucký	2 252	2 043	2 010	2 146	1 979	2 151	2 018	926	1 015	76	1	
Zlínský	1 895	1 798	1 803	1 919	1 822	1 799	1 781	819	899	62	1	
Moravskoslezský	4 868	4 223	4 293	3 963	3 922	3 846	4 065	1 665	2 251	149	-	

Nejpočetnější skupinu potratů naplňují indukované potraty. Ve sledovaném období měl absolutní počet indukovaných potratů obecně ve všech krajích klesající trend, ale ani u této dílčí skupiny nešlo o pravidelné meziroční úbytky ve všech krajích. Poměrně různorodý byl vývoj zejména v posledním pětiletém období.

V roce 2017 se počet indukovaných potratů zvýšil ve čtyřech krajích, nejvýrazněji, o 7 %, v Plzeňském. Naopak v deseti krajích indukovaných potratů meziročně ubylo, v Libereckém kraji až o 15 %.

Podíl indukovaných potratů na celkovém počtu potratů mezi roky 2007 a 2017 v ČR i na úrovni jednotlivých krajů poklesl, s jedinou výjimkou, kterou představoval Karlovarský kraj. V roce 2017 se podíl indukovaných potratů v jednotlivých krajích pohyboval v rozmezí 48,5 až 68,5 %, zatímco o deset let dříve v pásmu 50,8 až 72,9 %. Ke krajům s nízkým zastoupením indukovaných potratů (okolo 50 %) v posledním pětiletém období patří Kraj Vysočina, Zlínský, Pardubický a Plzeňský. V roce 2017 dosáhlo nejnižší v Plzeňském kraji (48,5 %). Krajem s nejvyšším podílem indukovaných potratů je od roku 2013 kraj Karlovarský (68,5 % v roce 2017), přičemž hodnota tohoto podílu výrazně převyšuje hodnoty ostatních krajů. Mezi kraje s vysokým zastoupením UPT v období 2013–2017 se dále řadí Hlavní město Praha a Ústecký kraj.

Tab. 8.5.2 Indukované potraty v krajích, 2007–2017

Kraj	Počet indukovaných potratů							Podíl na celkovém počtu potratů (%)						
	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017
ČR	25 414	23 032	22 714	21 893	20 403	20 406	19 415	62,1	61,0	60,3	59,2	57,1	56,8	55,5
Hl. město Praha	3 215	2 891	2 822	2 620	2 370	2 594	2 425	72,9	69,3	66,6	64,3	61,1	59,5	57,7
Středočeský	2 945	3 055	3 072	2 965	2 782	2 778	2 684	62,6	62,8	61,0	61,3	59,9	58,8	59,2
Jihočeský	1 431	1 399	1 371	1 342	1 263	1 492	1 165	61,5	57,8	59,0	58,0	56,1	62,8	54,7
Plzeňský	1 496	1 332	1 242	1 223	927	903	967	56,9	55,4	54,5	52,9	45,8	48,9	48,5
Karlovarský	1 015	830	850	773	776	747	679	64,1	66,2	73,9	75,6	73,9	68,8	68,5
Ústecký	2 851	2 444	2 448	2 329	2 294	2 171	2 115	63,9	64,0	64,3	62,2	62,2	60,1	60,9
Liberecký	1 240	1 179	1 126	1 165	1 106	1 119	951	61,8	60,8	61,1	60,4	58,8	60,7	58,4
Královéhradecký	1 546	1 246	1 213	1 293	1 144	1 108	967	68,7	62,0	61,9	66,4	63,0	59,7	55,9
Pardubický	847	797	819	735	758	758	748	50,8	51,0	53,0	50,3	50,8	50,3	49,0
Vysočina	949	847	835	697	699	755	717	53,0	54,4	51,6	49,0	45,3	50,1	49,1
Jihomoravský	2 569	2 328	2 220	2 218	2 040	1 796	1 832	63,1	63,4	58,8	57,4	54,1	52,6	52,6
Olomoucký	1 269	1 201	1 211	1 279	1 137	1 137	1 015	56,3	58,8	60,2	59,6	57,5	52,9	50,3
Zlínský	1 016	958	948	957	870	889	899	53,6	53,3	52,6	49,9	47,7	49,4	50,5
Moravskoslezský	3 025	2 525	2 537	2 297	2 237	2 159	2 251	62,1	59,8	59,1	58,0	57,0	56,1	55,4

Pozn.: Tučně jsou označeny nejvyšší podíly v daném roce, tučně a kurzívou nejnižší podíly v daném roce.

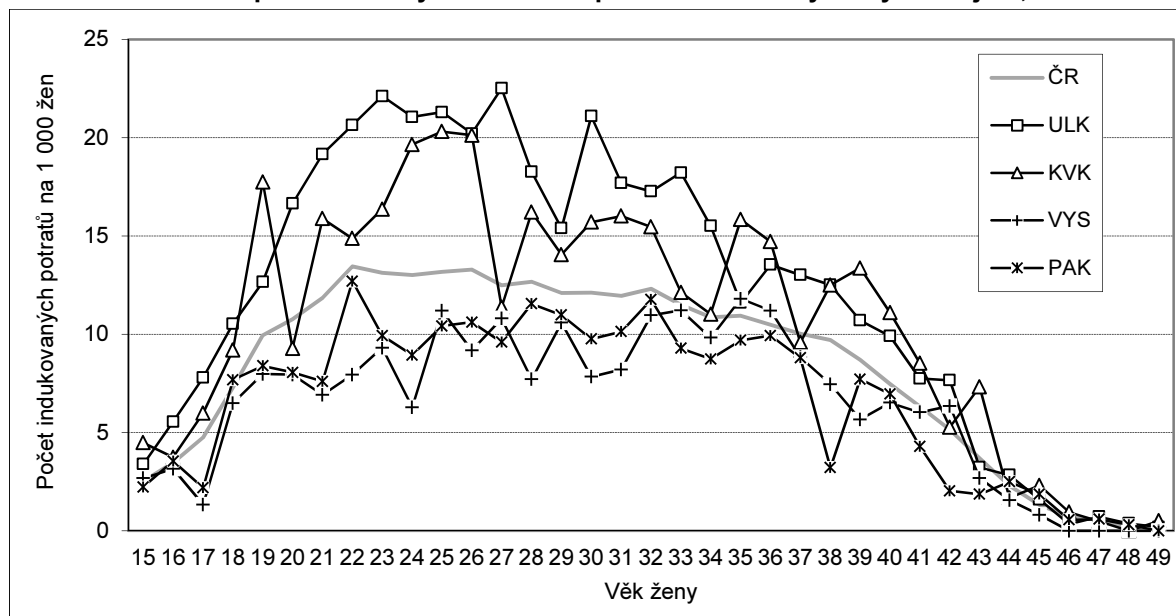
Celkový pokles počtu indukovaných potratů mezi roky 2007 a 2017 byl spjat s poklesem intenzity indukované potratovosti (tab. 8.5.3). Na počátku sledovaného období, v letech 2007 a 2008, byla úroveň indukované potratovosti na úrovni celé ČR 0,34 UPT na jednu ženu reprodukčního věku, na konci sledovaného období, v letech 2015–2017, na úrovni 0,29–0,30. V jednotlivých krajích také převažoval mírně klesající trend intenzity indukované potratovosti, ale nešlo o všeobecný jev s pravidelnými úbytky. V roce 2017 zhruba v polovině krajů v podstatě meziročně stagnovala, na druhou stranu v Jihočeském kraji poklesla z 0,37 až na 0,30 UPT na jednu ženu (tj. o jednu pětinu) a v Plzeňském kraji zase vzrostla z 0,25 na 0,27 (tj. o jednu desetinu).

Nejvyšší je úroveň indukované potratovosti dlouhodobě v Ústeckém, Karlovarském a Libereckém kraji. V Ústeckém kraji, i přes pokles v uplynulém desetiletí, stále přesahuje 0,4 UPT na jednu ženu (0,42 v roce 2017). V Karlovarském kraji v roce 2017 činila 0,37 UPT na jednu ženu a v Libereckém 0,35, což byly hodnoty minimálně o čtyři setiny vyšší než v ostatních krajích. Naopak nejnižší se udržuje úroveň indukované potratovosti v Kraji Vysočina a ve Zlínském, Pardubickém a Jihomoravském kraji. Minimální byla v roce 2017 v Kraji Vysočina (a také v Pardubickém kraji), kde na jednu ženu připadlo 0,23 UPT.

Vyšší intenzita indukované potratovosti v daných krajích odráží vysoké míry indukované potratovosti napříč věkovým spektrem a naopak (obr. 8.5.1). Nejvýraznější byly rozdíly v mladších věcích.

Obr. 8.5.1 Věkově specifické míry indukované potrativosti ve vybraných krajích, 2017

Vyšší indukovaná potrativost se zpravidla pojila s nižším průměrným věkem žen při indukovaném potratu (například v Ústeckém kraji) a nižší indukovaná potrativost naopak s vyšším průměrným věkem žen při indukovaném potratu (například v Kraji Vysočina a ve Zlínském kraji), ale nešlo o obecné pravidlo. Průměrný věk žen při indukovaném potratu ve sledovaném desetiletí přitom neměl v žádném kraji plynulý (rostoucí nebo klesající) trend, zároveň meziroční změny byly někde poměrně výrazné. Například v nejmenším z krajů, Karlovarském, vzrostl průměrný věk žen při indukovaném potratu mezi roky 2016 a 2017 z 28,8 na 29,7 let.

Tab. 8.5.3 Indukovaná potrativost v krajích, 2007–2017

Kraj	Úhrnná indukovaná potrativost							Průměrný věk žen při indukovaném potratu						
	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017
ČR	0,34	0,31	0,32	0,31	0,29	0,30	0,29	29,6	29,7	29,5	29,7	29,7	29,8	29,7
Hl. město Praha	0,36	0,32	0,31	0,29	0,26	0,29	0,27	29,6	29,7	29,4	29,8	29,8	30,2	29,9
Středočeský	0,34	0,33	0,34	0,33	0,31	0,32	0,31	29,7	29,6	29,5	29,9	29,8	29,9	30,2
Jihočeský	0,31	0,32	0,32	0,32	0,31	0,37	0,30	29,8	29,9	29,8	29,6	29,4	29,6	29,6
Plzeňský	0,37	0,34	0,32	0,33	0,25	0,25	0,27	29,9	29,4	29,6	29,0	29,9	29,7	29,1
Karlovarský	0,45	0,41	0,42	0,39	0,41	0,41	0,37	28,6	28,5	29,1	29,1	29,0	28,8	29,7
Ústecký	0,47	0,43	0,44	0,43	0,44	0,42	0,42	28,5	29,0	28,9	29,1	29,1	29,1	29,1
Liberecký	0,39	0,39	0,38	0,40	0,39	0,40	0,35	29,1	29,1	29,3	29,3	29,1	29,5	29,6
Královéhradecký	0,39	0,33	0,33	0,36	0,33	0,32	0,29	29,9	30,2	29,5	30,0	29,8	29,8	29,5
Pardubický	0,23	0,22	0,23	0,21	0,23	0,23	0,23	30,0	29,9	30,1	30,0	29,8	30,1	29,6
Vysočina	0,26	0,24	0,24	0,21	0,21	0,23	0,23	30,5	30,8	30,2	30,4	30,3	30,7	30,3
Jihomoravský	0,31	0,28	0,27	0,28	0,26	0,23	0,24	29,9	30,2	29,7	30,1	30,3	30,2	30,0
Olomoucký	0,27	0,27	0,28	0,30	0,27	0,28	0,26	30,1	29,6	29,8	30,3	30,2	30,3	29,5
Zlínský	0,24	0,23	0,24	0,24	0,23	0,24	0,25	30,2	30,9	30,4	30,4	30,6	30,4	30,2
Moravskoslezský	0,33	0,30	0,31	0,29	0,28	0,28	0,30	29,2	29,4	29,4	29,3	29,4	29,5	29,3

Pozn.: Tučně jsou označeny nejvyšší hodnoty v daném roce, tučně a kurzivou nejnižší hodnoty v daném roce.

Podobně jako u indukovaných potratů, ani absolutní počet samovolných potratů neměl napříč kraji v letech 2007–2017 jednotný vývoj (tab. 8.5.4). Co se však týče podílu samovolných potratů na celkovém počtu potratů, ve všech krajích s výjimkou Karlovarského kraje (s výkyvy) rostl. Zatímco v roce 2007 se zastoupení samovolných potratů pohybovalo od 25,6 po 43,8 %, tak v roce 2017 bylo minimum 27,3 % a maximum 47,2 %.

Tab. 8.5.4 Samovolné potraty v krajích, 2007–2017

Kraj	Počet samovolných potratů							Podíl na celkovém počtu potratů (%)						
	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017
ČR	14 102	13 515	13 708	13 857	14 082	14 212	14 190	34,5	35,8	36,4	37,5	39,4	39,6	40,5
Hl. město Praha	1 127	1 211	1 329	1 376	1 400	1 642	1 606	25,6	29,0	31,4	33,8	36,1	37,7	38,2
Středočeský	1 592	1 665	1 808	1 710	1 684	1 767	1 664	33,8	34,3	35,9	35,3	36,3	37,4	36,7
Jihočeský	816	936	873	892	892	791	868	35,1	38,7	37,6	38,6	39,6	33,3	40,7
Plzeňský	1 005	960	934	994	1 013	870	940	38,2	39,9	41,0	43,0	50,0	47,1	47,2
Karlovarský	504	381	267	221	254	311	271	31,8	30,4	23,2	21,6	24,2	28,6	27,3
Ústecký	1 456	1 257	1 235	1 299	1 267	1 323	1 252	32,6	32,9	32,4	34,7	34,4	36,6	36,0
Liberecký	695	705	659	712	720	665	620	34,6	36,4	35,8	36,9	38,3	36,1	38,1
Královéhradecký	624	697	674	579	601	677	683	27,7	34,7	34,4	29,8	33,1	36,5	39,5
Pardubický	729	701	647	659	676	670	699	43,8	44,9	41,9	45,1	45,3	44,5	45,7
Vysočina	778	638	726	658	779	682	668	43,5	41,0	44,8	46,3	50,5	45,2	45,8
Jihomoravský	1 389	1 227	1 414	1 534	1 595	1 485	1 509	34,1	33,4	37,5	39,7	42,3	43,5	43,3
Olomoucký	908	783	754	783	789	942	926	40,3	38,3	37,5	36,5	39,9	43,8	45,9
Zlínský	804	777	791	891	879	846	819	42,4	43,2	43,9	46,4	48,2	47,0	46,0
Moravskoslezský	1 675	1 577	1 597	1 549	1 533	1 541	1 665	34,4	37,3	37,2	39,1	39,1	40,1	41,0

Pozn.: Tučně jsou označeny nejvyšší podíly v daném roce, tučně a kurzivou nejnižší podíly v daném roce.

Mírně rostoucí tendence, kterou od roku 2011 vykazovala intenzita samovolné potratovosti v celorepublikovém pohledu, nebyla jasně zřejmá ve všech krajích. Úhrnná samovolná potratovost v mnohých krajích kolísala, měla nepravidelný vývoj. Při srovnání let 2007 a 2017 však byla samovolná potratovost, až na výjimku jednoho kraje, v roce 2017 vyšší než v roce 2007. Sebrané údaje o potratech ukazují na specifický vývoj v Karlovarském kraji. Úhrnná samovolná potratovost se zde mezi obdobím let 2007–2009, kdy byla na úrovni 0,20–0,22, a rokem 2014 snížila na 0,11, což byla toho roku vůbec nejnižší hodnota, v letech 2015 a 2016 se meziročně zvýšila až na 0,16 a v roce 2017 se opět mírně snížila na 0,15. Vývoj úhrnné samovolné potratovosti mezi roky 2016 a 2017 byl v jednotlivých krajích, obdobně jako u indukované potratovosti, různorodý (i když méně než v předchozích čtyřech letech) – od 9% poklesu v Karlovarském kraji až po více než 13% nárůst v kraji Jihočeském (což v obou případech představovalo změnu hodnoty ukazatele o 0,02).

Tab. 8.5.5 Samovolná potratovost v krajích, 2007–2017

Kraj	Úhrnná samovolná potratovost							Průměrný věk žen při samovolném potratu						
	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017
ČR	0,18	0,18	0,18	0,19	0,20	0,20	0,20	30,4	31,0	31,1	31,2	31,1	31,5	31,6
Hl. město Praha	0,12	0,12	0,13	0,14	0,14	0,16	0,16	32,4	32,7	32,5	32,8	32,6	33,3	33,2
Středočeský	0,17	0,18	0,19	0,18	0,18	0,19	0,18	30,1	30,9	31,3	31,0	31,0	31,5	31,7
Jihočeský	0,17	0,21	0,20	0,21	0,21	0,19	0,21	30,6	31,2	31,1	31,0	31,2	31,4	31,1
Plzeňský	0,24	0,24	0,24	0,25	0,26	0,23	0,25	30,1	30,9	30,4	31,0	30,5	30,9	31,5
Karlovarský	0,22	0,18	0,13	0,11	0,13	0,16	0,15	30,2	29,9	30,3	31,3	30,9	31,1	31,4
Ústecký	0,24	0,22	0,22	0,24	0,24	0,25	0,25	29,7	29,9	30,2	30,3	30,0	30,4	30,1
Liberecký	0,21	0,23	0,21	0,23	0,24	0,22	0,21	30,3	30,8	31,4	31,3	30,9	31,7	31,8
Královéhradecký	0,15	0,18	0,18	0,16	0,17	0,19	0,20	30,3	30,6	31,7	30,9	31,5	31,2	31,3
Pardubický	0,19	0,19	0,18	0,19	0,20	0,20	0,21	30,5	31,1	31,1	31,0	30,8	31,2	31,5
Vysočina	0,21	0,18	0,21	0,19	0,23	0,21	0,20	30,3	31,6	31,1	31,2	31,2	31,7	32,1
Jihomoravský	0,16	0,14	0,17	0,18	0,19	0,18	0,19	30,9	31,5	31,4	31,9	31,9	31,8	32,0
Olomoucký	0,19	0,17	0,17	0,18	0,19	0,22	0,22	30,3	31,1	30,8	31,3	31,0	31,5	31,6
Zlínský	0,18	0,19	0,19	0,22	0,22	0,22	0,22	31,0	31,6	32,0	31,7	31,7	32,2	32,2
Moravskoslezský	0,18	0,19	0,19	0,19	0,19	0,20	0,22	30,0	30,4	30,5	30,6	30,5	30,7	30,9

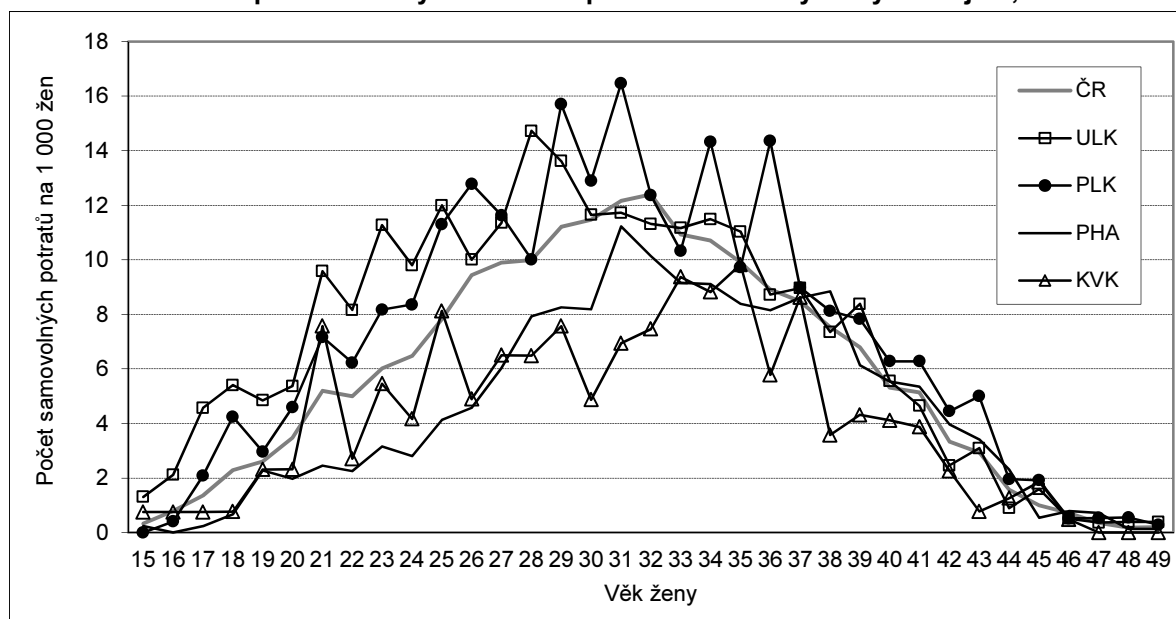
Pozn.: Tučně jsou označeny nejvyšší hodnoty v daném roce, tučně a kurzivou nejnižší hodnoty v daném roce.

V roce 2017 se úhrnná samovolná potratovost pohybovala v jednotlivých krajích od 0,15 samovolného potratu na jednu ženu v Karlovarském kraji po 0,25 v kraji Plzeňském (a také Ústeckém). Tradičně nízkou

úroveň vykazuje samovolná potratovost v Praze (od roku 2013 druhá nejnížší, dříve úplně nejnížší intenzita), kde je spojena s nejvyšším průměrným věkem ženy při potratu tohoto druhu. V roce 2017 dosáhl hodnoty 33,2 let, o jeden rok vyšší než v kraji s druhým nejvyšším věkem ženy při samovolném potratu (Zlínský) a dokonce o 3 roky vyšší než v kraji s tímto věkem nejnížším (Ústecký). Je to dáno v Praze výrazně nižší samovolnou potratovostí zejména u mladších žen (obr. 8.5.2). Kromě žen bydlících v Praze a Zlínském kraji (32,2 roku) jsou v průměru starší při samovolném potratu i ženy z Jihomoravského kraje (32,0 roku) a v posledních dvou letech je jim v tomto směru blížký i Kraj Vysočina (32,1 roku). Jihomoravský kraj je přitom úrovní samovolné potratovosti pod průměrem, Zlínský zase nad průměrem. Jde o stejné kraje, ve kterých dosahuje nejvyšších hodnot také průměrný věk žen při porodu.

Obr. 8.5.2 Věkově specifické míry samovolné potratovosti ve vybraných krajích, 2017

V celkovém pohledu úhrnná potratovost v ČR od roku 2010 stagnuje na úrovni 0,51–0,52 potratu na jednu ženu reprodukčního věku (tab. 8.5.6), do roku 2009 byla na úrovni 0,53–0,54. Nejvyšší potratovost ve sledovaném období každoročně vykazoval Ústecký kraj (0,69 v roce 2017), a to díky vysoké intenzitě samovolné i indukované potratovosti. Úroveň potratovosti zde byla výrazně vyšší než v kterémkoli jiném kraji ČR. Stejně tak k vysoké úrovni potratovosti přispívala jak samovolná, tak indukovaná potratovost v kraji Libereckém, kde byla úhrnná potratovost druhá nejvyšší (0,58 v roce 2017). Vyšší úroveň potratovosti v Plzeňském kraji (0,55 v roce 2017, třetí nejvyšší) byla spjata s vysokou úrovní samovolné potratovosti, zatímco indukovaná potratovost zde byla podprůměrná. Naopak v Karlovarském kraji byla v posledních letech celkově vysoká úroveň potratovosti (0,54 v roce 2017) dána pouze vysokou úrovní potratovosti indukované, při nízké intenzitě potratovosti samovolné⁴⁵. Na druhém konci žebříčku se celkově nízkou potratovostí (jak indukovanou, tak samovolnou) profiloval Jihomoravský kraj (0,44 v roce 2017), v posledních letech i Praha. Zásadou nízké indukované potratovosti vykazovaly celkově nízkou úroveň potratovosti dále kraje Pardubický, Vysočina a Zlínský.

Průměrný věk žen při potratu (bez ohledu na jeho druh) se v roce 2017 pohyboval od 29,5 let v Ústeckém kraji po 31,2 let v Praze. Ve všech krajích byl průměrný věk žen při potratu v roce 2017 vyšší než o deset let dříve. V Karlovarském kraji vzrostl o celý jeden rok, naopak v Jihočeském nejméně, pouze o jednu desetinu roku. Průměrný věk žen při potratu vychází z rozložení měr potratovosti podle věku a je tedy ovlivněn jak změnami v mírách samovolné potratovosti, tak v mírách indukované potratovosti, a jejich věkově specifickými strukturami.

⁴⁵ Až do roku 2009 byla dle výsledků statistiky v Karlovarském kraji vysoká jak indukovaná, tak samovolná potratovost.

Tab. 8.5.6 Potratovost v krajích, 2007–2017

Kraj	Úhrnná potratovost							Průměrný věk žen při potratu						
	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017
ČR	0,54	0,51	0,52	0,51	0,51	0,51	0,51	29,9	30,2	30,1	30,3	30,3	30,5	30,5
Hl. město Praha	0,49	0,45	0,46	0,43	0,41	0,46	0,45	30,3	30,6	30,4	30,8	30,8	31,3	31,2
Středočeský	0,53	0,53	0,55	0,53	0,52	0,53	0,51	29,9	30,0	30,2	30,3	30,2	30,5	30,7
Jihočeský	0,50	0,55	0,53	0,54	0,54	0,58	0,53	30,1	30,4	30,3	30,2	30,1	30,2	30,2
Plzeňský	0,65	0,60	0,58	0,60	0,53	0,49	0,55	30,0	30,1	30,0	29,9	30,2	30,3	30,2
Karlovarský	0,69	0,61	0,57	0,52	0,55	0,58	0,54	29,2	29,0	29,4	29,6	29,5	29,5	30,2
Ústecký	0,73	0,67	0,69	0,69	0,70	0,70	0,69	29,0	29,3	29,4	29,5	29,4	29,6	29,5
Liberecký	0,62	0,63	0,61	0,65	0,65	0,64	0,58	29,6	29,8	30,0	30,1	29,8	30,3	30,4
Královéhradecký	0,57	0,53	0,53	0,54	0,51	0,54	0,51	30,0	30,4	30,3	30,3	30,4	30,3	30,3
Pardubický	0,45	0,44	0,44	0,42	0,44	0,45	0,47	30,2	30,5	30,5	30,6	30,3	30,7	30,6
Vysočina	0,48	0,44	0,47	0,42	0,46	0,46	0,45	30,4	31,2	30,7	30,8	30,8	31,2	31,1
Jihomoravský	0,48	0,44	0,46	0,47	0,46	0,43	0,44	30,3	30,7	30,3	30,8	31,0	31,0	30,9
Olomoucký	0,47	0,46	0,46	0,50	0,47	0,52	0,50	30,2	30,1	30,2	30,7	30,5	30,9	30,5
Zlínský	0,44	0,44	0,45	0,48	0,47	0,47	0,48	30,6	31,2	31,1	31,0	31,2	31,2	31,1
Moravskoslezský	0,53	0,50	0,52	0,49	0,49	0,50	0,54	29,5	29,8	29,8	29,8	29,9	30,0	30,0

Pozn.: Tučně jsou označeny nejvyšší hodnoty v daném roce, tučně a kurzívou nejnižší hodnoty v daném roce.

8.6 Úmrtnost

V průběhu roku 2017 zemřelo celkem 111,4 tisíce obyvatel Česka, o 3 % více než o rok dříve a vůbec nejvíce od roku 1998. Počet zemřelých v roce 2017 meziročně vzrostl ve všech krajích, intenzita růstu však byla různá. Pouze nepatrně se zvýšil (resp. stagnoval) počet zemřelých v Praze, jen mírně, o 1 %, se zvýšil v Plzeňském a Ústeckém kraji, zatímco nejvýrazněji, o 8 resp. 7 %, vzrostl v kraji Karlovarském a Libereckém. Pro osm krajů⁴⁶ představoval počet zemřelých za rok 2017 lokální maximum (v rámci sledovaného období let 2007–2017). Nejvíce zemřelých (13,6 tisíce v roce 2017) patřilo mezi obyvatele Moravskoslezského kraje⁴⁷, druhý nejvyšší byl počet zemřelých obyvatel kraje Středočeského (13,2 tisíce). Absolutně nejméně zemřelých měl kraj Karlovarský (3,4 tisíce), který má ale celkově nejméně početné obyvatelstvo.

Tab. 8.6.1 Zemřelí v krajích, 2007–2017

Kraj	Zemřelí celkem							Zemřelí roku 2017		
	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017	muži	ženy	0 letí
ČR	104 636	108 189	109 160	105 665	111 173	107 750	111 443	56 442	55 001	304
Hl. město Praha	12 208	12 411	12 149	12 118	12 420	12 141	12 199	5 845	6 354	25
Středočeský	12 210	12 752	12 924	12 301	13 049	12 695	13 248	6 767	6 481	30
Jihočeský	6 246	6 504	6 604	6 428	6 933	6 443	6 752	3 483	3 269	16
Plzeňský	5 653	6 003	6 061	5 761	6 307	6 153	6 242	3 206	3 036	21
Karlovarský	2 920	3 072	3 186	3 151	3 268	3 167	3 406	1 754	1 652	14
Ústecký	8 741	8 959	9 277	8 846	9 238	9 058	9 172	4 725	4 447	38
Liberecký	4 289	4 386	4 423	4 346	4 558	4 385	4 707	2 393	2 314	18
Královéhradecký	5 586	5 825	5 918	5 614	5 836	5 681	5 783	2 893	2 890	16
Pardubický	5 134	5 403	5 392	5 123	5 440	5 234	5 389	2 723	2 666	11
Vysočina	4 880	5 223	5 129	4 880	5 178	4 997	5 288	2 724	2 564	8
Jihomoravský	11 774	11 709	11 629	11 399	12 106	11 738	12 275	6 224	6 051	31
Olomoucký	6 458	6 701	6 830	6 461	7 000	6 731	7 033	3 549	3 484	19
Zlínský	5 869	6 093	6 354	6 120	6 290	6 194	6 389	3 174	3 215	20
Moravskoslezský	12 668	13 148	13 284	13 117	13 550	13 133	13 560	6 982	6 578	37

⁴⁶ Středočeský, Karlovarský, Liberecký, Vysočina, Jihomoravský, Olomoucký, Zlínský a Moravskoslezský.

⁴⁷ Moravskoslezský kraj je krajem s nejvyšším počtem zemřelých nepřetržitě od roku 2004.

Počet zemřelých žen byl v úhrnu za celou ČR nižší než počet zemřelých mužů (tab. 8.6.1), v Praze a ve Zlínském kraji tomu však bylo obráceně. Kromě velikosti populace a úrovně úmrtnosti jsou absolutní počty zemřelých ovlivněny také věkovou (a pohlavní) strukturou dané populace a jejím vývojem v čase. Vyšší počet zemřelých v dané populaci tak nemusí být vždy spjat s vyšší úrovní úmrtnosti, počet zemřelých může za určitých podmínek růst i při klesající úrovni úmrtnosti. Důležitou roli hraje zejména počet obyvatel ve věku, kdy dochází k úmrtí nejčastěji.

Celková intenzita úmrtnosti je nejběžněji hodnocena výší naděje dožití při narození, výsledným ukazatelem úmrtnostních tabulek⁴⁸, který zohledňuje úmrtnost ve všech věcích a odstraňuje vliv rozdílné věkové struktury populací. Na úrovni krajů ČSÚ konstruuje úmrtnostní tabulky za dvouletá kalendářní období, s cílem eliminovat náhodné výkyvy způsobené nízkým počtem událostí (úmrtí) v některých věcích a letech v daném kraji⁴⁹.

Ve sledovaném období, mezi hodnocenými obdobími let 2007–2008 a 2016–2017, měla naděje dožití při narození ve všech krajích rostoucí trend. Ve většině krajů vzrostla za posledních deset let u mužů o 3 %, zatímco u žen o 2 %, tempo růstu tedy bylo mírně vyšší u mužů. V absolutním vyjádření se naděje dožití mužů při narození mezi obdobími 2007–2008 a 2016–2017 v jednotlivých krajích zvýšila o 1,6 (Karlovarský kraj) až 2,5 roku (kraje Středočeský, Liberecký, Vysočina), zatímco u žen o 1,2 (Karlovarský kraj) až 2,0 roku (Pardubický kraj).

Tab. 8.6.2 Naděje dožití při narození v krajích, 2007–2017

Kraj	Muži							Ženy						
	2007– 2008	2011– 2012	2012– 2013	2013– 2014	2014– 2015	2015– 2016	2016– 2017	2007– 2008	2011– 2012	2012– 2013	2013– 2014	2014– 2015	2015– 2016	2016– 2017
ČR ¹⁾	73,8	74,8	75,1	75,4	75,7	75,8	76,0	80,2	80,9	81,1	81,4	81,6	81,6	81,8
Hl. město Praha	75,9	76,9	77,2	77,4	77,5	77,7	78,1	81,0	81,9	82,0	82,3	82,4	82,5	82,7
Středočeský	73,7	74,9	75,1	75,6	76,0	76,1	76,3	80,0	80,7	80,9	81,5	81,5	81,5	81,6
Jihočeský	74,2	75,0	75,3	75,6	75,6	76,0	76,4	80,2	81,1	81,0	81,4	81,5	81,6	82,1
Plzeňský	74,4	75,2	75,6	76,1	76,1	76,0	76,2	80,1	80,9	81,1	81,4	81,4	81,4	81,7
Karlovarský	72,8	74,1	74,3	74,2	74,4	74,6	74,4	79,3	79,7	79,9	80,2	80,2	80,5	80,5
Ústecký	71,8	73,0	72,9	73,4	73,8	73,8	74,1	78,4	79,1	79,2	79,4	79,7	79,7	79,8
Liberecký	73,2	74,9	74,9	75,2	75,4	75,7	75,7	79,9	80,8	81,0	81,5	81,4	81,5	81,7
Královéhradecký	75,1	75,6	75,9	76,2	76,5	76,8	77,2	80,5	81,4	81,4	81,9	82,2	82,0	82,4
Pardubický	74,3	74,8	75,2	75,9	76,2	76,3	76,6	80,2	80,8	81,1	81,6	82,1	82,1	82,2
Vysočina	74,5	75,5	75,8	76,2	76,5	77,0	77,0	81,2	81,4	81,8	82,5	82,6	82,4	82,7
Jihomoravský	74,2	75,3	75,5	75,9	76,3	76,4	76,5	80,8	81,8	82,0	82,3	82,4	82,4	82,7
Olomoucký	73,7	74,4	74,4	74,8	75,1	75,2	75,5	80,3	81,1	81,2	81,8	81,7	81,5	81,8
Zlínský	73,4	74,3	74,7	75,0	75,4	75,4	75,5	80,6	81,5	81,5	81,5	81,8	82,2	82,3
Moravskoslezský	72,3	73,3	73,7	73,9	74,1	74,2	74,5	79,5	79,9	80,1	80,5	80,8	81,0	81,1

¹⁾ Pro srovnatelnost jsou hodnoty za ČR vypočteny stejně jako v případě krajů za dvouleté kalendářní období.

Pozn.: Tučně jsou označeny nejvyšší hodnoty v daném roce, tučně a kurzívou nejnižší hodnoty v daném roce. Veškeré údaje byly zpracovány jednotnou metodikou (užívanou ČSÚ pro výpočet úmrtnostních tabulek od roku 2018).

Mezi dvěma posledními obdobími, 2015–2016 a 2016–2017, vzrostla naděje dožití při narození pro celou ČR meziročně u mužů i u žen o 0,2 roku⁵⁰. Na úrovni jednotlivých krajů meziroční přírůstek činil u mužů

⁴⁸ Úmrtnostní tabulky za ČR, kraje, ale i okresy a ORP jsou dostupné na: https://czso.cz/csu/czso/umrtnostni_tabulky.

⁴⁹ Ze stejných důvodů je běžnou součástí procesu konstrukce úmrtnostních tabulek vyrovnávání reálných měř úmrtnosti. Volba vyhlazovací metody však není volbou jednoznačnou a může se měnit v čase, zejména v reakci na vývoj úmrtnosti podle věku a rozvoj statistických metod. Český statistický úřad přistoupil k úpravě metodiky konstrukce úmrtnostních tabulek v roce 2018 (bližší viz <https://www.czso.cz/csu/czso/umrtnostni-tabulky-metodika>). Úprava spočívala primárně v inovaci funkce pro vyhlazení reálných měř úmrtnosti a pro modelování úmrtnosti v nejvyšších věcích. Veškeré údaje v této publikaci vycházejí z úmrtnostních tabulek, které byly zpracovány novou metodikou.

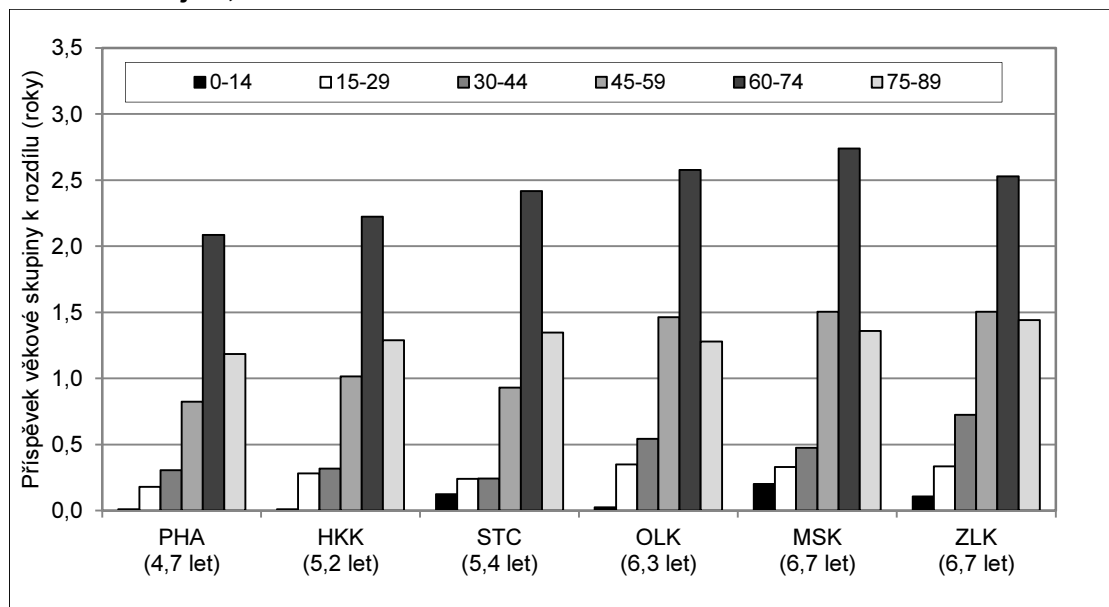
⁵⁰ Rozdíl mezi nadějí dožití v ČR dle úmrtnostních tabulek zpracovaných za dvouletá období 2015–2016 a 2016–2017 metodikou používanou ČSÚ od roku 2018.

maximálně +0,4 roku (Praha, Jihočeský a Královéhradecký kraj) a u žen +0,5 roku (Jihočeský kraj). Pokles naděje dožití při narození zaznamenal pouze kraj Karlovarský, a to jak u mužů (-0,2 roku), tak u žen (-0,1 roku).

Naděje dožití mužů při narození se v období 2016–2017 pohybovala na úrovni krajů v rozmezí 74,1–78,1 let. V průměru nejdelší délku života mohou očekávat muži-obyvatelé Prahy (tab. 8.6.2). Jejich naděje dožití zároveň dlouhodobě převyšuje naději dožití mužů v ostatních krajích zhruba o jeden rok. V období 2016–2017 měli druhou nejvyšší naději dožití při narození muži v Královéhradeckém kraji (77,2 let), třetí pak muži v Kraji Vysočina (77,0 let). Na druhém konci žebříčku se tradičně nacházel Ústecký kraj. Střední délka života mužů v Ústeckém kraji se udržuje o čtyři roky nižší než u mužů v Praze, v období 2016–2017 dosáhla 74,1 roku. Pod hladinou 75 let zůstala střední délka života mužů i v Karlovarském (74,4 roku) a Moravskoslezském (74,5 roku) kraji. Ve zbývajících krajích byly hodnoty minimálně o rok vyšší (75,5 až 76,6 let).

Také na straně žen patří Praha v mezikrajském měřítku ke krajům s dlouhodobě nejnižší úrovní úmrtnosti. V případě žen však nemá tak „mimořádné“ postavení jako u mužů, obdobnou úroveň úmrtnosti jako v Praze mají ženy také v Kraji Vysočina a v Jihomoravském kraji. V období 2016–2017 dosáhla naděje dožití žen při narození ve všech těchto třech krajích shodně na hodnotu 82,7 roku⁵¹. Mezi kraje s vyšší nadějí dožití žen patří dlouhodobě také Královéhradecký kraj (82,4 roku v období 2016–2017) a Zlínský kraj (82,3 roku). Stejně jako u mužů, tak i u žen je v průměru nejkratší délka života zaznamenávána v Ústeckém kraji (79,8 roku) a dále v Karlovarském kraji (80,5 let) a v kraji Moravskoslezském (81,1 roku). Ostatní kraje jsou si z pohledu střední délky života žen poměrně blízké (81,6 až 82,2 let dle dat za období 2016–2017).

Obr. 8.6.1 Příspěvky věkových skupin k rozdílu v naději dožití při narození mužů a žen ve vybraných krajích, 2016–2017

Naděje dožití mužů při narození je vždy a ve všech krajích nižší než naděje dožití při narození žen. Největší rozdíl středních délek života mezi muži a ženami je dle výsledků úmrtnostních tabulek dlouhodobě v krajích na Moravě. V období 2016–2017 převyšovala naděje dožití žen naději dožití mužů nejvíce, a to o 6,7 roku, ve Zlínském a Moravskoslezském kraji. Více než šestiletý rozdíl si držely naděje dožití při narození žen a mužů také v kraji Olomouckém (6,3 roku) a Jihomoravském (6,2 roku). Naopak nejbližší si byly tradičně v Hlavním městě Praze – posledních pět let jde o rozdíl menší než pětiletý (4,7 let v období 2016–2017).

⁵¹ V detailním rozlišení byl na prvním místě Kraj Vysočina, na druhém Hl. město Praha (oba 82,75 roku), na třetím Jihomoravský kraj (82,69 let).

Nízkou nadúmrtnost mužů vykazuje v mezikrajském srovnání také kraj Královéhradecký (5,2 roku), Plzeňský (5,5 roku) a v posledních letech také kraj Středočeský (5,4 roku).

Z pohledu pětiletých věkových skupin ve všech krajích (obr. 8.6.1), s výjimkou dvou, k rozdílu naděje dožití při narození podle pohlaví přispívá nejvíce vyšší úmrtnost mužů ve věkových skupinách 65–69 a 70–74 let. U kraje Karlovarského a Moravskoslezského jde o věkové skupiny 60–64 a 65–69 let. Nezanedbatelný je ve všech krajích také vliv úmrtnosti ve věkové skupině 75–79. Rozdílná úmrtnost mužů a žen ve věku 60–79 let se v období 2016–2017 podílela na celkovém rozdílu naděje dožití v jednotlivých krajích z 50–58 %, pouze ve Zlínském kraji to bylo méně (ze 48 %). Ve Zlínském kraji, a obdobně i v Olomouckém a Moravskoslezském, přispívala k celkové nadúmrtnosti výrazněji proti jiným krajům také úmrtnost ve věkové skupině 40–59 let (a u 35–39 letých).

Základní struktura zemřelých podle příčin smrti je ve všech krajích Česka stejná. Nejčastější příčinou úmrtí jsou v ČR dlouhodobě nemoci oběhové soustavy, přestože jejich podíl má mírně klesající tendenci (v roce 2017 byl 46%, zatímco o deset let dříve 50%), a dále pak novotvary (zahrnující 25–27 % úmrtí). Podstatně méně četná jsou úmrtí na další skupiny onemocnění: nemoci dýchací soustavy (7,5 % úmrtí v roce 2017) a vnější příčiny (5,2 %), které ve všech krajích reprezentovaly třetí a čtvrtou nejpočetnější skupinu příčin úmrtí.

Tab. 8.6.3 Zemřelí podle pohlaví a vybraných* skupin příčin smrti v krajích, 2017

Kraj	Muži					Ženy				
	novotvary	nemoci oběhové soustavy	nemoci dýchací soustavy	vnější příčiny	celkem	novotvary	nemoci oběhové soustavy	nemoci dýchací soustavy	vnější příčiny	celkem
ČR	15 485	22 840	4 392	3 809	56 442	12 367	26 506	3 675	1 799	55 001
Hl. město Praha	1 697	2 330	430	352	5 845	1 544	2 915	398	197	6 354
Středočeský	1 940	2 773	483	422	6 767	1 521	3 063	411	220	6 481
Jihočeský	985	1 319	345	233	3 483	721	1 456	312	97	3 269
Plzeňský	912	1 200	239	230	3 206	669	1 362	208	137	3 036
Karlovarský	478	718	145	107	1 754	393	761	115	55	1 652
Ústecký	1 365	1 921	316	297	4 725	1 080	2 101	227	125	4 447
Liberecký	659	962	161	189	2 393	553	1 082	142	87	2 314
Královéhradecký	795	1 266	222	174	2 893	637	1 452	209	80	2 890
Pardubický	760	1 088	211	184	2 723	555	1 290	182	88	2 666
Vysočina	725	1 142	232	196	2 724	551	1 256	183	109	2 564
Jihomoravský	1 650	2 486	478	451	6 224	1 330	3 071	377	189	6 051
Olomoucký	880	1 506	297	287	3 549	756	1 756	249	116	3 484
Zlínský	838	1 343	224	237	3 174	635	1 649	195	106	3 215
Moravskoslezský	1 801	2 786	609	450	6 982	1 422	3 292	467	193	6 578

* Čtyři nejčastější zastoupené skupiny příčin smrti.

Pozice kraje podle výše úrovně úmrtnosti nebyla z pohledu jednotlivých příčin úmrtí vždy stejná (tab. 8.6.4). Pouze u mužů byla celkově nejnižší úroveň úmrtnosti v Praze podpořena první příčkou (tj. nejnižší úmrtností) u všech čtyř nejčastějších skupin příčin úmrtí. Podprůměrná úroveň úmrtnosti byla dále shodně v roce 2017 zaznamenána u všech čtyř nejčastějších příčin v Královéhradeckém kraji u mužů, v Jihomoravském kraji u žen a v Pardubickém kraji u obou pohlaví. Naopak nadprůměrná úroveň úmrtnosti byla pro všechny vybrané skupiny příčin u mužů v Moravskoslezském kraji a u žen v Karlovarském kraji. V ostatních případech se úroveň úmrtnosti v daném kraji svou úrovní podle příčin smrti (zda byla nadprůměrná či podprůměrná) diferencovala.

Ačkoliv pro Prahu byla vypočtena nejnižší standardizovaná celková míra úmrtnosti žen v roce 2017 (dle naděje dožití zaujímají ženy v Praze aktuálně těsně druhé místo), nejnižší úroveň úmrtnosti mají ženy, pouze pokud jde o nemoci oběhové soustavy (tab. 8.6.4). Úmrtnost pražských žen na novotvary byla oproti tomu mírně nadprůměrná (dokonce čtvrtá nejhorší mezi kraji). Jihočeský kraj je dlouhodobě specifický vysokou úmrtností na onemocnění dýchací soustavy a i v roce 2017 zde byla vůbec nejvyšší

standardizovaná úmrtnost na tyto nemoci u obou pohlaví. U ostatních příčin přitom byla úroveň úmrtnosti v Jihočeském kraji podprůměrná (v případě mužů a novotvarů průměrná). Jako další příklad odlišné pozice kraje z pohledu úmrtnosti na jednotlivé skupiny příčin smrti lze uvést kraj Zlínský, který se na jednu stranu vyznačoval nízkou úmrtností na onemocnění dýchací soustavy, ovšem na druhou stranu zde byla u mužů jedna z nejhorších úmrtnost na vnější příčiny smrti.

Tab. 8.6.4 Standardizované* míry úmrtnosti na nejčtenější skupiny příčin smrti v krajích (na 100 000 obyvatel), 2017

Kraj	Muži					Ženy				
	novotvary	nemoci oběhové soustavy	nemoci dýchací soustavy	vnější příčiny	celkem	novotvary	nemoci oběhové soustavy	nemoci dýchací soustavy	vnější příčiny	celkem
ČR	350	574	108	81	1 347	202	385	55	29	833
Hl. město Praha	322	462	84	62	1 131	206	321	48	25	753
Středočeský	367	593	99	74	1 361	212	394	54	30	857
Jihočeský	354	527	140	79	1 332	195	353	77	25	821
Plzeňský	361	539	104	91	1 362	199	374	58	41	858
Karlovarský	377	649	125	78	1 493	235	438	67	33	966
Ústecký	405	676	106	84	1 542	241	459	50	29	981
Liberecký	363	613	94	97	1 411	220	391	53	35	870
Královéhradecký	324	562	96	69	1 239	187	370	56	23	775
Pardubický	344	530	102	79	1 284	184	374	54	28	807
Vysočina	325	576	113	84	1 305	183	360	54	35	771
Jihomoravský	335	550	105	87	1 316	189	364	47	25	765
Olomoucký	326	629	123	99	1 395	200	404	58	30	841
Zlínský	339	607	101	92	1 355	177	394	48	29	810
Moravskoslezský	363	640	137	82	1 493	203	432	62	28	891

* Úmrtnost v krajích standardizována přímou standardizací na věkovou strukturu celé ČR (muže a žen dohromady), aby se eliminoval vliv odlišné věkové struktury obyvatel jednotlivých krajů na úroveň úmrtnosti a zároveň bylo možno hodnotit i rozdíly v úmrtnosti podle pohlaví.

Pozn.: Tučně jsou označeny nejvyšší hodnoty úmrtnosti na danou příčinu, tučně a kurzivou nejnižší hodnoty úmrtnosti na danou příčinu.

Ve všech vybraných nejčtenějších skupinách příčin smrti a ve všech krajích byla úmrtnost mužů vyšší než úmrtnost žen. Relativně nejvíce převyšovaly míry úmrtnosti mužů míry úmrtnosti žen u vnějších příčin smrti, a to zhruba trojnásobně. Nejblíže si byla ze sledovaných čtyř nejčastějších příčin úmrtnost mužů a žen na nemoci oběhové soustavy (1,5x vyšší u mužů).

8.7 Migrace

Celková migrace v krajích je z pohledu statistického zpracování dat výsledkem dvou druhů migračních pohybů – pohybu přes hranice republiky (migrace zahraniční) a pohybu uvnitř republiky (migrace vnitřní, přes hranici daného kraje). Tyto dva typy migrace přitom mohou působit stejným směrem (ve prospěch růstu/úbytku populace) či se vzájemně vyrovnávat/potlačovat. V případě malé populace může bilance stěhování meziročně silně kolísat, přičemž v pozadí mohou v některých případech stát i možné zásahy (aktualizace) administrativních dat (zejména o pobytu cizích státních příslušníků) v jednotlivých regionech.

Saldo zahraniční migrace bývá obvykle kladné ve všech krajích⁵² a bylo tomu tak i v roce 2017. Hrubá míra přírůstku obyvatel zahraniční migrací se však mezi kraji zřetelně odlišovala. Nejvíce, jako tradičně, získala zahraniční migrací Praha (8,3 ‰)⁵³. Krajem s druhým nejvyšším saldem zahraniční migrace na tisíc obyvatel byl v roce 2017, stejně jako v roce 2016, kraj Plzeňský (3,3 ‰), s odstupem následoval kraj Pardubický (2,8 ‰). Nejnižší přírůstek zahraniční migrací zaznamenal kraj Moravskoslezský (0,6 ‰), Olomoucký (0,8 ‰) a Zlínský (0,9 ‰).

⁵² Záporné saldo se ve sledovaném období vyskytlo v některých krajích pouze v letech 2009, 2010 a 2013.

⁵³ V Praze bylo záporné saldo zahraniční migrace evidováno (v období od roku 2007) pouze v roce 2013.

Tab. 8.7.1 Saldo zahraniční migrace v krajích, 2007–2017

Kraj	Absolutně							Relativně (na 1 000 obyvatel)						
	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017
ČR	83 945	10 293	-1 297	21 661	15 977	20 064	28 273	8,1	1,0	-0,1	2,1	1,5	1,9	2,7
Hl. město Praha	22 687	5 156	-3 584	12 778	6 104	7 971	10 689	19,0	4,1	-2,9	10,2	4,8	6,3	8,3
Středočeský	14 264	850	138	2 744	1 898	2 388	3 421	12,0	0,7	0,1	2,1	1,4	1,8	2,5
Jihočeský	2 498	114	115	344	657	891	1 474	4,0	0,2	0,2	0,5	1,0	1,4	2,3
Plzeňský	4 386	627	620	1 097	1 167	1 622	1 904	7,9	1,1	1,1	1,9	2,0	2,8	3,3
Karlovarský	3 468	69	63	472	368	561	690	11,3	0,2	0,2	1,6	1,2	1,9	2,3
Ústecký	8 875	944	762	1 106	1 176	942	1 249	10,8	1,1	0,9	1,3	1,4	1,1	1,5
Liberecký	2 718	183	138	463	865	837	1 023	6,3	0,4	0,3	1,1	2,0	1,9	2,3
Královéhradecký	3 519	170	-107	243	412	517	924	6,4	0,3	-0,2	0,4	0,7	0,9	1,7
Pardubický	2 841	409	118	357	500	861	1 451	5,6	0,8	0,2	0,7	1,0	1,7	2,8
Vysočina	2 697	45	-10	167	183	337	760	5,3	0,1	0,0	0,3	0,4	0,7	1,5
Jihomoravský	8 670	1 341	444	1 115	1 415	1 914	2 922	7,6	1,1	0,4	1,0	1,2	1,6	2,5
Olomoucký	3 008	104	16	165	335	285	530	4,7	0,2	0,0	0,3	0,5	0,4	0,8
Zlínský	1 314	52	16	199	375	277	527	2,2	0,1	0,0	0,3	0,6	0,5	0,9
Moravskoslezský	3 000	229	-26	411	522	661	709	2,4	0,2	0,0	0,3	0,4	0,5	0,6

Pozn.: Tučně jsou označeny nejvyšší míry v daném roce, tučně a kurzivou nejnižší míry v daném roce.

Co se týče salda vnitřní migrace, většina krajů měla ve sledovaném období naopak saldo záporné. Nejvyšší relativní ztráty svých obyvatel vnitřní migrací ve sledovaném období každoročně evidoval Karlovarský kraj (-3,7 ‰ v roce 2017) a Moravskoslezský kraj (-2,7 ‰). V rámci krajů s kladným saldem vnitřní migrace se pak výrazně profiloval vysokým ziskem Středočeský kraj (6,2 ‰ v roce 2017). Druhá nejvyšší hrubá míra vnitřní migrace činila v roce 2017 pouze 0,8 ‰ a patřila Plzeňskému kraji.

Tab. 8.7.2 Saldo vnitřní migrace v krajích, 2007–2017

Kraj	Absolutně							Relativně (na 1 000 obyvatel)						
	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017
ČR	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Hl. město Praha	297	-1 805	-1 713	594	-73	2 300	191	0,2	-1,5	-1,4	0,5	-0,1	1,8	0,1
Středočeský	10 240	9 945	9 088	7 948	8 126	7 684	8 317	8,6	7,7	7,0	6,1	6,2	5,8	6,2
Jihočeský	84	208	211	240	210	-247	-188	0,1	0,3	0,3	0,4	0,3	-0,4	-0,3
Plzeňský	1 704	586	713	644	772	585	459	3,1	1,0	1,2	1,1	1,3	1,0	0,8
Karlovarský	-1 139	-1 256	-1 120	-1 101	-1 296	-1 264	-1 100	-3,7	-4,2	-3,7	-3,7	-4,3	-4,3	-3,7
Ústecký	-1 934	-1 462	-1 189	-1 700	-1 397	-1 620	-816	-2,3	-1,8	-1,4	-2,1	-1,7	-2,0	-1,0
Liberecký	-300	-395	-235	-310	-202	-415	-405	-0,7	-0,9	-0,5	-0,7	-0,5	-0,9	-0,9
Královéhradecký	-1 486	-722	-463	-466	-327	-1 069	-558	-2,7	-1,3	-0,8	-0,8	-0,6	-1,9	-1,0
Pardubický	233	-362	-258	-257	-585	-222	-184	0,5	-0,7	-0,5	-0,5	-1,1	-0,4	-0,4
Vysočina	-1 158	-700	-779	-935	-774	-1 170	-948	-2,3	-1,4	-1,5	-1,8	-1,5	-2,3	-1,9
Jihomoravský	-1 296	366	210	257	92	420	239	-1,1	0,3	0,2	0,2	0,1	0,4	0,2
Olomoucký	-1 584	-735	-761	-749	-826	-1 046	-923	-2,5	-1,2	-1,2	-1,2	-1,3	-1,6	-1,5
Zlínský	-563	-789	-641	-716	-517	-924	-864	-1,0	-1,3	-1,1	-1,2	-0,9	-1,6	-1,5
Moravskoslezský	-3 098	-2 879	-3 063	-3 449	-3 203	-3 012	-3 220	-2,5	-2,3	-2,5	-2,8	-2,6	-2,5	-2,7

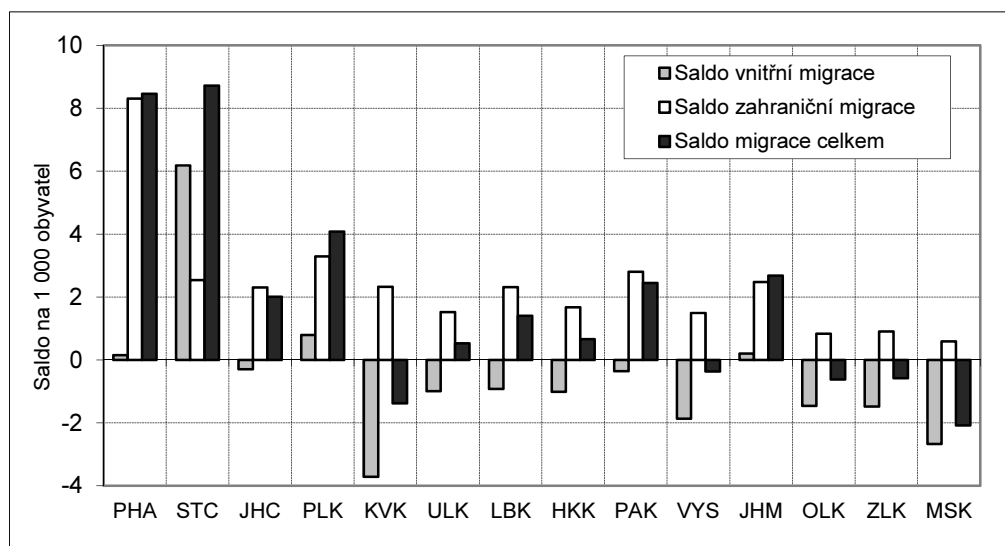
Pozn.: Tučně jsou označeny nejvyšší míry v daném roce, tučně a kurzivou nejnižší míry v daném roce.

Celkový migrační přírůstek zaznamenalo v roce 2017 devět ze čtrnácti krajů (tab. 8.7.3). Nejvýraznější přírůstek stěhováním patřil Středočeskému kraji (8,7 ‰) a kraji Hlavní město Praha (8,5 ‰). Třetí nejvyšší hrubá míra celkového salda migrace byla poloviční (4,1 ‰) a patřila kraji Plzeňskému. Další kraje vzrostly v roce 2017 stěhováním nejvýše o 2,7 ‰ svých obyvatel (Jihomoravský). Ve třech nejlidnatějších krajích – ve Středočeském, v Praze a v Jihomoravském kraji – a v kraji Plzeňském byl přírůstek stěhováním podpořen jak zahraničním, tak vnitřním stěhováním, zatímco u ostatních pěti krajů veškerý přírůstek zajistila zahraniční migrace, která dokázala vykompenzovat úbytek vnitřním stěhováním (obr. 8.7.1).

Tab. 8.7.3 Saldo celkové migrace v krajích, 2007–2017

Kraj	Absolutně							Relativně (na 1 000 obyvatel)						
	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2007	2012	2013	2014	2015	2016	2017
ČR	83 945	10 293	-1 297	21 661	15 977	20 064	28 273	8,1	1,0	-0,1	2,1	1,5	1,9	2,7
Hl. město Praha	22 984	3 351	-5 297	13 372	6 031	10 271	10 880	19,2	2,7	-4,3	10,7	4,8	8,1	8,5
Středočeský	24 504	10 795	9 226	10 692	10 024	10 072	11 738	20,6	8,4	7,1	8,2	7,6	7,6	8,7
Jihočeský	2 582	322	326	584	867	644	1 286	4,1	0,5	0,5	0,9	1,4	1,0	2,0
Plzeňský	6 090	1 213	1 333	1 741	1 939	2 207	2 363	10,9	2,1	2,3	3,0	3,4	3,8	4,1
Karlovarský	2 329	-1 187	-1 057	-629	-928	-703	-410	7,6	-3,9	-3,5	-2,1	-3,1	-2,4	-1,4
Ústecký	6 941	-518	-427	-594	-221	-678	433	8,4	-0,6	-0,5	-0,7	-0,3	-0,8	0,5
Liberecký	2 418	-212	-97	153	663	422	618	5,6	-0,5	-0,2	0,3	1,5	1,0	1,4
Královéhradecký	2 033	-552	-570	-223	85	-552	366	3,7	-1,0	-1,0	-0,4	0,2	-1,0	0,7
Pardubický	3 074	47	-140	100	-85	639	1 267	6,0	0,1	-0,3	0,2	-0,2	1,2	2,4
Vysočina	1 539	-655	-789	-768	-591	-833	-188	3,0	-1,3	-1,5	-1,5	-1,2	-1,6	-0,4
Jihomoravský	7 374	1 707	654	1 372	1 507	2 334	3 161	6,5	1,5	0,6	1,2	1,3	2,0	2,7
Olomoucký	1 424	-631	-745	-584	-491	-761	-393	2,2	-1,0	-1,2	-0,9	-0,8	-1,2	-0,6
Zlínský	751	-737	-625	-517	-142	-647	-337	1,3	-1,3	-1,1	-0,9	-0,2	-1,1	-0,6
Moravskoslezský	-98	-2 650	-3 089	-3 038	-2 681	-2 351	-2 511	-0,1	-2,2	-2,5	-2,5	-2,2	-1,9	-2,1

Pozn.: Tučně jsou označeny nejvyšší míry v daném roce, tučně a kurzívou nejnižší míry v daném roce.

Obr. 8.7.1 Složení salda celkové migrace (na 1 000 obyvatel) v krajích, 2017

Ve zbývajících pěti krajích skončila celková bilance stěhování v roce 2017 v záporných hodnotách. Počet obyvatel získaných zahraniční migrací nebyl tak vysoký, aby dorovnal a převážil ztrátu obyvatel vnitřním stěhováním. Na straně krajů se záporným saldem celkové migrace se přitom dlouhodobě profilují s vyšším úbytkem kraje Karlovarský a Moravskoslezský, které mají i nejvyšší úbytky vnitřní migrací.

Bezmála čtvrtina stěhování mezi kraji (tab. 8.7.4) se aktuálně odehrává mezi Prahou a Středočeským krajem. Z celkového počtu 89,1 tisíce stěhování přes hranici kraje v roce 2017 se bezmála 14,1 tisíce osob vystěhovalo z Prahy do Středočeského kraje a 7,7 tisíce registrovalo změnu bydliště v opačném směru. Další proudy mezikrajského stěhování byly významně menší a opět se dotýkaly hlavního města: 1,9 tisíce obyvatel se do Prahy přestěhovalo z Ústeckého kraje, 1,7 tisíce z Moravskoslezského a 1,6 tisíce z Jihomoravského. Mimo oblast Prahy byl jediný srovnatelný tok z Ústeckého do Středočeského kraje (1,6 tisíce osob) a naopak (1,5 tisíce osob).

Tab. 8.7.4 Vnitřní stěhování podle kraje vystěhování a přistěhování, 2017

Kraj vystěhování	Vystěhováni celkem	Kraj přistěhování													
		PHA	STC	JHC	PLK	KVK	ULK	LBK	HKK	PAK	VYS	JHM	OLK	ZLK	MSK
Hl. město Praha	21 006	x	14 051	934	663	319	1 273	710	614	443	406	582	301	243	467
Středočeský	14 247	7 726	x	730	668	210	1 500	795	682	552	409	322	177	148	328
Jihočeský	4 046	1 303	790	x	450	84	244	98	84	76	409	275	65	45	123
Plzeňský	3 147	850	624	375	x	468	298	72	66	56	59	125	33	36	85
Karlovarský	2 917	828	406	145	685	x	407	68	59	62	43	105	39	24	46
Ústecký	6 345	1 948	1 579	247	394	330	x	765	223	162	91	200	100	94	212
Liberecký	3 862	1 010	933	129	90	54	695	x	498	106	43	113	66	38	87
Královéhradecký	4 263	967	787	100	61	45	198	464	x	1 026	76	275	111	48	105
Pardubický	3 896	802	659	121	71	36	160	71	769	x	246	517	251	67	126
Vysočina	3 872	888	572	432	62	49	125	70	122	290	x	991	109	72	90
Jihomoravský	6 477	1 571	578	232	148	65	198	111	184	467	891	x	672	819	541
Olomoucký	4 575	861	398	101	83	37	116	72	153	228	71	1 002	x	606	847
Zlínský	3 688	775	295	74	46	18	64	29	51	53	69	1 075	667	x	472
Moravskoslezský	6 749	1 668	892	238	185	102	251	132	200	191	111	1 134	1 061	584	x
Přistěhováni celkem		21 197	22 564	3 858	3 606	1 817	5 529	3 457	3 705	3 712	2 924	6 716	3 652	2 824	3 529

Obdobně jako v předcházejících letech také platilo, že obyvatelé západo-, severo-, jiho- a středočeských krajů, pokud se stěhují mimo daný kraj, míří v první řadě do hlavního města. Oproti tomu obyvatelé východních Čech a Moravy migrují intenzivně i do geograficky blízkých regionů. V roce 2017 nad stěhování do Prahy (tab. 8.7.4) mírně převážilo stěhování z Královéhradeckého kraje do Pardubického a z krajů Vysočina, Olomouckého a Zlínského do kraje Jihomoravského.

Tab. 8.7.5 Saldo vnitřního stěhování v krajích, 2017

Kraj	Saldo celkem	Saldo s krajem													
		PHA	STC	JHC	PLK	KVK	ULK	LBK	HKK	PAK	VYS	JHM	OLK	ZLK	MSK
Hl. město Praha	191	x	-6 325	369	187	509	675	300	353	359	482	989	560	532	1 201
Středočeský	8 317	6 325	x	60	-44	196	79	138	105	107	163	256	221	147	564
Jihočeský	-188	-369	-60	x	-75	61	3	31	16	45	23	-43	36	29	115
Plzeňský	459	-187	44	75	x	217	96	18	-5	15	3	23	50	10	100
Karlovarský	-1 100	-509	-196	-61	-217	x	-77	-14	-14	-26	6	-40	-2	-6	56
Ústecký	-816	-675	-79	-3	-96	77	x	-70	-25	-2	34	-2	16	-30	39
Liberecký	-405	-300	-138	-31	-18	14	70	x	-34	-35	27	-2	6	-9	45
Královéhradecký	-558	-353	-105	-16	5	14	25	34	x	-257	46	-91	42	3	95
Pardubický	-184	-359	-107	-45	-15	26	2	35	257	x	44	-50	-23	-14	65
Vysočina	-948	-482	-163	-23	-3	-6	-34	-27	-46	-44	x	-100	-38	-3	21
Jihomoravský	239	-989	-256	43	-23	40	2	2	91	50	100	x	330	256	593
Olomoucký	-923	-560	-221	-36	-50	2	-16	-6	-42	23	38	-330	x	61	214
Zlínský	-864	-532	-147	-29	-10	6	30	9	-3	14	3	-256	-61	x	112
Moravskoslezský	-3 220	-1 201	-564	-115	-100	-56	-39	-45	-95	-65	-21	-593	-214	-112	x

Zdroje dat

Demografická statistika – výsledky zpracování statistických hlášení řady Obyv (Hlášení o uzavření manželství, narození, úmrtí a rozvodu).

Stěhování – Informační systém evidence obyvatel (Ministerstvo vnitra ČR), Cizinecký informační systém (Ředitelství služby cizinecké policie).

Potraty – Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR.

Veškeré údaje se týkají všech obyvatel, kteří mají v ČR trvalé bydliště, a to bez ohledu na státní občanství. Od roku 2001 (v návaznosti na sčítání lidu, domů a bytů 2001) údaje zahrnují také cizince s vízy k pobytu nad 90 dnů (podle zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců) a cizince s přiznaným azylem (podle zákona č. 325/1999 Sb., o azylu). Od 1. 5. 2004, v návaznosti na tzv. euronovelu zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců, se údaje týkají též občanů zemí EU s přechodným pobytem na území ČR a občanů třetích zemí s povolením k dlouhodobému pobytu. Údaje zohledňují rovněž události (sňatky, narození a úmrtí) českých občanů s trvalým pobytem na území ČR, které nastaly v cizině.

Další statistické údaje o obyvatelstvu naleznete na následujících internetových stránkách ČSÚ:

Rozcestník – Obyvatelstvo	http://www.czso.cz/csu/czso/obyvatelstvo_lide
Publikace o obyvatelstvu	http://www.czso.cz/csu/czso/publikace-o-obyvatelstvu
Čtvrtletní Rychlé informace	http://www.czso.cz/csu/czso/pohyb-obyvatelstva
Pramenná díla od roku 1919	http://www.czso.cz/csu/czso/casova_rada_demografie
Časové řady – Obyvatelstvo	http://www.czso.cz/csu/czso/oby_cr
Úmrtnostní tabulky	http://www.czso.cz/csu/czso/umrtnostni_tabulky
Veřejná databáze	https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/index.jsf

